M. S. 4.º perg.º con 167 hojas foliadas bien tratado, completo.

Fr = Metaphisica de Scalas.

[illegible]

Ms. 1 2ª parg.ª con 158 hojas foliadas

las hojas completas

1ª - Metaphisica de Aristoteles

.DP. Iª ad librum Iᵐ Arii

De generatione de motu ad qualitatem, sive de alteratione actuali.

Solent comm.ˢ

dictos libros hos Arii ab ipsa substantiali generatione exordiri,

se

sed cum subtilatem generationem praecedat alteratio, sicut motus ad qualitatem, et praesentius nobis visum est ab ipsa incipere alterationem, quae productionem novae qualitatis in subiecto sit, hanc vero productionem, quae paratur subiectum, et quasi externitur via subiecti de novo producendi. At quia non facile sciret quid de et motu ad qualitatem, nisi qualitas ipsa cognosceret, ab ipsa qualitatis nota, quae in loco quem libavimus, nobis, Deo duce, et auspice incipiendum, ut facilius rei scitius cognosceat.

Quaestio I.ª

Quid sit qualitas, et quotuplex alteratio accidentalis?

Sectio I.ª

Aliorum qualitatem definitiones reiicimus.

De qualitate egit Aristoteles in praedicamentis, et 5° metaphysicae, atque alias, ubi multi illius interpretes, quos inter eximius doctor Suarez disputatione 40ª metaphysicae magna doctrinae copia qualitatis naturam expendit, sed quia doctis requisitque propriam qualitatis definitionem excludit placuit aliquorum definitiones referre, ut meliorem, aliorumque reiicerent. Ubi statim notandum, qualitatem in omni sua latitudine posse aliquo modo ad substantiam, seu essentiam rei, et ad accidens pertinere: pertinere ad essentiam, quoties pro differentia accipitur essentiali; quia interroganti, quale animal sit homo respondetur per differentiam, essentialem, sicut et interroganti, qualis homo sit Petrus solemus per differentiam accidentalem respondere.

De qualitate igitur efficaci accidentali rogamus in praesenti quid sit, et in illius traditione definitione explicanda; ait vero qualitatem, quam qualem dicimus, quod de ea expositi obscura est, accipiunt definitionem

que

quia obscurum est, quid sit qualitas, et quid sit 2
reddi quales quasi qui diceret hoc est principium ope-
rationis hominis, et eius principium operationis sui.

~~quasi qui diceret, hoc est principium operationis hominis et eius princi-
perationis eius.~~

Suarez ubi supra qualitatem definit dicens, esse accidens additum absolutum adiacens substantiae creatae ad ipsius bene meritum perfectionis tam in essendo quam in existendo. Ita doctor eximius d. 1. n. 5. sed displicet 1°; quod etiam quantitas est accidens absolutum et ad perfectionem substantiae corporeae videtur pertinere, tam in existendo, quam in operando: siquidem a quantitate provenit extensio partium, ordinatio extrinseca rei corporeae, passiones, et pulchritudinem. 2° quia alias multae qualitates sunt, quae ad perfectionem substantiae creatae videantur pertinere; aliquae tamen sunt, quae substantiam inordinatas reddunt, et impediant tam in existendo, quam in operando.

Alii dicunt[?] metaphysicis ait, qualitatem esse accidens absolutum a quantitate distinctum, denique, ultimate afficiens substantiam. Sed contra, quod dicere, qualitatem esse distinctam a quantitate, non est dicere, quid sit qualitas, quod dicere, quid sit qualitas, quod si per distinctionem liceret definire, nimium impugnatione periculo posset dicere, qualitatem esse distinctam a quantitate, actione, duratione, ubicatione, et ceteris, quae non sunt qualitas.

P. Hurtado et Arriaga asserunt, qualitatem esse accidens absolutum a quantitate distinctum. Sed contra Arriagam, ita in se res habent, durationem, et ubicationem esse accidentia absoluta, ut ipse fatetur, nec tamen esse quantitatem. quod etiam militat contra Hurtado, quatenus non absolute afficiat, ea accidentia esse modos.

Alii dicunt, qualitatem esse formam in certa mensura dictam

sub

subtq ad qd daq ee acsale: ita post eadem doctor ma explani 1a 2a q 43 a 2o. sed statim abiicit, id venire etiaq quantitati, actioni, et unioni accidali, a oee substaq detrant ad qd daq ee accsale, et illaq certo modo afficiunt.

Propius vident adverti, ratq loquuti, qui dixerunt, qualitateq ee accens absq, vel formaq: qd ideo dr, q accens absq, si sequat maq, e quantitas, si vo formaq, quali[illegible] ut ex angelico doctore, et Scoto multi animadverterunt. sed contra 1o q in angelis dantur etiaq qualitates, q nl formaq, sed totaq angeli substaq sequunt. contra 2o, q quantitas ipsa n solaq maq, sed formaq etiaq malaq sequi videt; utrique enim debet, ut malit existat.

Vidit hec P. Oviedo, qua propter contrversia 8a metaphq. [illegible] hanc equalitatis proposuit defoq: qualitas e accens, qd 2m rateq superioreq prandi etiaq sequitur ad qualitateq perfectaq. Non dixit accens absq, q ut ipse alijs obijecerat, operationes vitales qualitates si, et tamen in multoruq sententia si actia modalia. contra 2o vo ubi, seu presencia localis apud aliquos plures accens absq e; q tamen ex propria rae sui pramenti n het sequitur hujusmodi deteatitateq, perfectaq cognoscit etiaq ubi, proprius mq, ideo dixit ipse ad pramentaq qualitatis n pertinere.

Nomine autem actualitatis perfectaq intelligit P. Oviedo, il formaq substantialeq in compositis, il totaq rei substaq in rebus simplicibus. sed cum admitat, posse in unaq et eandeq req convenire rationeq actionis et qualitatis, difficile erit apud P. Oviedo discernere illa ratioqeq actionis a ratione qualitatis, et contra, cum tamen evitavit illa 2m qd actio e, conveniat cum actionibus, q qualitates n si, et 2m qd qualitas e, conveniat cum qualitatibus, q actiones n si.

SECTIO II^a

De ratione qualitatis exponitur definitio.

Adeo celebris est sententiarum diversitas apud autores de qualitatis notione, ut vix possit firmum aliquid stabiliri. Probabilius tamen iudico sic qualitatem definiendam: qualitatem accidens absolutum natura sua penetrabile cum qualibet alia entitate. Dicitur primo qualitas accidens absolutum, quod est genus proximum, [illegible] in quo qualitas cum quantitate, actione convenit, et differt a forma substantiali, et a modali sive. Idcirco qualitatem dico accidens absolutum, hoc est non modale, nec specialiter determinatum uni potius subiecto quam alteri: pro quo addi ratio cum Arriaga potest ... contra Hurtado et Arriaga contra relatis, qui [illegible] etiam in suis doctoribus expresse.

Ratio vero, quare dicatur qualitas accidens absolutum, licet a bellis doctoribus non multum discutiatur, sed fere supponatur, ea est potissima, quod qualitas excessit (constituit) proprium genus praedicamenti; si autem non dicatur qualitas accidens absolutum, poterit una, et eadem entitas ad duo praedicamenta pertinere: nam poterit pertinere una et eadem entitas ad praedicamentum actionis et ad qualitatis praedicamentum, si vel simul sit actio, et qualitas, ut multi de intellectione credunt. hoc autem aut evidentem est, licet a bellis admittatur, probari non ... ratione poterit: quia si posset una eademque entitas pertinere ad actionem, et ad qualitatem eo ipso, quod est intellectio, posset etiam una entitas pertinere ad ubi, et ad qualitatem, immo de facto pertinere eo ipso, quod est praesentia localis.

Urgeo et rogo, quare ubicatio non sit qualitas; nam sicut quod intellectio sit apud multos actio, non tollit apud illos, quod sit qualitas, ita quod ubicatio sit praesentia localis non tollit quod qualitas sit: immo sequitur ex opposita sententia, quod ratio qualitatis sit aliquid commune calori, intellectioni, et praesentiae locali, quod falsum est.

Dr 2º: qualitas penetrabilis naturaliter cum qualibet alia entitate: in quo differt a quantitate, quae naturaliter impenetrabilis est, radix que impenetrationis in corpore naturali. cum itaque qualitas cum quantitate [illegible] conveniat in ratione accidentis absoluti, [illegible] [illegible] abilis, adeo quod [illegible] intelliget [illegible] [illegible] [illegible]. Potest etiam [illegible] dicendi modo [illegible] Hurtado, et Arriaga, et illos [illegible] nomine [illegible], [illegible] Suarez, quia [illegible] qualitate [illegible] naturalibus [illegible] opponi [illegible] existimabant [illegible] [illegible], ut utamur, [illegible] [illegible] [illegible] modis [illegible].

Consequenter [illegible] modus ille dicendi, [illegible] [illegible] quantitate [illegible] qualitatem [illegible], [illegible] cum quantitate [illegible] [illegible] Arriaga [illegible] quantitate et qualitate [illegible] abstractione [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ratio aliqua [illegible] quantitate [illegible] a quantitate differentiis; [illegible] autem [illegible] est penetrabilitas naturalis.

[illegible], ex [illegible] qualitatis [illegible] [illegible] circa [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in qua distat [illegible], qui illas accidentia absoluta dicunt, inter quos est pater Arriaga, et [illegible] [illegible] [illegible]. Praeterea de intellectione dubitat in libris de anima an sit qualitas ab actione distincta, nec ne: multi autem [illegible] [illegible] [illegible], qui intellectionem [illegible] neque ab actione, neque ab unione distinctam; [illegible] intellectio non distinguatur ab actione, [illegible] unione non erit accidens absolutum, sed modale; cum tamen sit qualitas. At in [illegible], [illegible], [illegible] debet locus [illegible] agitandi quandam fieri potest.

[illegible] [illegible] optima [illegible] illa [illegible], [illegible], quando fieri potest,

de

[illegible] relin[illegible] quoque loco: sed eam non de [illegible], ut multa uno [illegible] concidat, quod illud aliter non potest definiri, [illegible] qualitati de [illegible] [illegible] tradit [illegible] abstrahendo ab actu [illegible] modorum [illegible] quam [illegible] [illegible] comprehendamus, et [illegible] fundamus.

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] indicationi, et realiter qualitas sit, non tamen propterea [illegible] ad distinctionem [illegible] praedicamentorum [illegible] sufficit distinctio rationis; sic [illegible] actio et passio, relatio et subiectum [illegible] distinguuntur. Adde, [illegible] [illegible] [illegible] dico, [illegible] dicendi modum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliud [illegible] [illegible] includat, et [illegible] qualitas ipsa [illegible] imago et [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible] distinctio. Quod aliqui sunt, qui dicant, entitatem ita actionis, et qualitatis identificatam non [illegible] ad praedicamentum actionis [illegible] praedicamentalis, quod [illegible] praedicamentum [illegible] [illegible] dictis; nos vero dicimus, quod realiter pertinet ad praedicamentum [illegible] [illegible] et ad praedicamentum qualitatis, et ad praedicamentum actionis.

Ex dictis

[illegible] [illegible] facile potest intelligere [illegible] dicendi modum [illegible] eos, qui definiunt qualitatem per hoc, quod sit accidens absolutum consequens formam, quod [illegible] ut qualitatem a quantitate distinguant. [illegible] qui qualitatem definiunt per hoc, quod sit accidens [illegible] [illegible] actionem, et unionem [illegible] [illegible] qualitatem [illegible] [illegible] intensionis, [illegible] intensio, [illegible] [illegible] [illegible] intensioni, [illegible] quantitati.

[illegible]

[illegible] qualitatem [illegible] [illegible] [illegible] plures [illegible] qualitatis naturalis [illegible] [illegible] intensionem [illegible] [illegible] [illegible]

tionem gradum ad gradum in eadem parte subiecti, ut infra dicemus: hoc autem aliter in quantitate contingit, cuius partes non possunt naturaliter esse in eodem spatio, et ideo debent una altera extra alteram esse eo ipso quod impenetrabiles sint, et remanent.

SE. III^a

Divisionem et proprietates qualitatis et quid sit alteratio explicat.

Possunt qualitates dividi in universum, si dicamus alias esse spirituales, et alias corporeas; spirituales sunt, quae possunt naturaliter sine corpore dari; corporeae vero, quae sine corpore naturaliter non possunt. Qualitatum corporearum aliquae dicuntur primae, aliquae dicuntur secundae. Primae sunt calor, et frigus, siccitas, et humiditas, de quibus ad libros de generatione aliqua dicemus. Secundae sunt, quae ex illis, aut ex illarum temperie fiunt, ut color, odor, et sapor. Haec sufficerent in praesenti pro divisione qualitatis, nisi aliam nobis quadrimembrem divisionem philosophus tradidisset.

Dividit ergo qualitatem in dispositionem et habitum; potentiam, et impotentiam; passionem et passibilem qualitatem; figuram, et formam. Multa de genere isto immiscuerunt doctores ubi supra pro mente Aristotelis explicanda: ex quibus nos selectiora breviter adducemus: igitur nomine dispositionis veniunt qualitates, quibus subiectum praeparatur formaliter, seu per sui exhibitionem disponunt illud, aptumque reddunt ad formam substantialem recipiendam: ita lignum per calorem formaliter disponitur, et praeparatur ad recipiendam formam ignis.

Habitus nomine intelliguntur quaedam qualitates, quae dant potentiis facilius operari, aut ut alii dicunt, facilius posse. Potentia vero non facilius posse, sed simpliciter posse dat: erit ergo qualitas primo modo potentia illa, quae non supponat prius actus quasi productivus in aliqua specie; sed illud compleat in ratione tali. Hinc spirituales qualitates possunt ad rationem potentiae, et ad rationem habitus pertinere; nisi forte ideo habitudines, quae supponunt potentiam adaequatam potentem actus producendi.

In

in potentia non mere naturalibus sumit, sed positibus qualitate aliqua ad actum impedit, ut [illegible] in aliqua linea: talis ingenii habilitas ad intelligendum, et inhabilitas vitiosi ad cantandum.

Passiones dici frequentius solent qualitates, quae naturaliter debent subiecto, ut frigiditas aquae, calor ignis. Solent etiam dici passiones, affectionesque quaedam recentis subiecti, cito quae deficientes, ut rubor ex verecundia, subortus in facie; passibiles qualitates erunt, tum illae, quae non debentur naturaliter subiecto, tum quae non cito deficiunt, cum semel producuntur.

Nomine figurae intelligitur ultima quantitatis terminatio, ut curvitas et rectitudo, quia quantitas non nisi in figura aliqua designari potest, cum colores etiam figuris accedant, [illegible], quae quidem est figura et colorum apta dispositio, et ideo etiam deformis aliquid nuncupatur, quod ultra aptam illam dispositionem non habent.

Aliquas enumerat Aristoteles qualitatis proprietates, quarum prima est contrarium [illegible] intelligendum, ut soli qualitati conveniat, non vero ut omni qualitati; aliquae enim qualitates, quae contrarium non habent, ut lux, quae nullam aliam contrariam habet qualitatem; tenebrae enim lucis privatio est. [illegible] qualitati, [illegible], si proprie loquamur; ceterum quali- quomodo contraria dicuntur, non nisi quia possunt contrariis qualitatibus contraria esse: at ratio [illegible] [illegible] etiam [illegible] [illegible] actionem contrariae, quod aliae actionis [illegible] [illegible].

2a qualitatis proprietas est [illegible] magis et minus, seu esse capacem intensionis et remissionis: ut quando calor intenditur, dicitur subiectum magis calidum, et minus calidum quando remittitur: unus vero calor non dicitur magis calor quam alius. 3a proprietas est, quod in qualitate fundatur similitudo et dissimilitudo: [illegible] secundum qualitatem aliqua dicuntur similia, sicut aequalia dicuntur secundum quantitatem: hoc autem de propria similitudine, et aequalitate intelligendum est; nam de impropria [illegible] sumpta [illegible], posse etiam ad multa alia extendi.

remissa qualitatis nota, et proprietate eius illico facile erit intelligere quid sit alteratio accidentalis, sic dicamus, quomodo duplex sit ad qualitatem motus. Secundum ad qualitatem acquirendam duplex dicitur motus dari: alius [illegible] quo [illegible] in subiecto nova qualitas, et alius, quo in eodem subiecto qualitas illa intendit: an autem qui qualitas remittit, dicitur etiam vere et proprie motus ex dicendis de intensione et remissione constabit.

Licet omnis mutatio quae rem quae tantum accidentaliter tenet quantitatem dici aliquo modo alteratio possit, adhuc tamen apud plures censetur alterationis nomen pro sola mutatione accidentali usurpatur, quae fit in adveniente qualitatis; unde alteratio, de qua in praesenti loquimur, motus ad qualitatem. Aristoteles enim ut discrimen, quod erit inter mutationem, quae fit per adventum rei substantialis, et mutationem, quae per adventum qualitatis fit, dixit, per adventum rei substantialis fieri aliud; per adventum vero qualitatis fieri alterum: [illegible] apud Aristotelem connotat diversitatem substantialem in [illegible] [illegible] [illegible] solam accidentalem diversitatem eiusdem [illegible] substantialis.

Hinc orta est, aliam dici generationem [illegible] compositi; aliam vero alterationem compositi praeexistentis: unde in generatione fit nobis aliquid substantiale compositum; in alteratione vero manet idem substantialiter, cum alia tamen accidentali mutatione qualitatis, per quam aliter se habere dicatur. Ubi advertendum est, discrimen aliquod dari inter alterationem, et intensionem qualitatis: quoniam si proprie loquamur, per intensionem non fit alterum ab eo, quod antea erat, sed magis idem, quod erat antea.

Ex. gr. per productionem caloris in ligno fit lignum alterum quam antea [illegible] calidum et per illam productionem caloris fit calidum; si vero ulterius intendatur calor non fit alterum a calido, sed fit magis calidum: diversitas [illegible] [illegible] magis et minus [illegible], sicut per productionem caloris fit calidum [illegible] [illegible] ita per intensionem caloris fit magis calidum ex minus calido [illegible]

[illegible]; sed ad hoc non [illegible], si proprie loquamur ad alterationem constituendam, quae dicit maiorem modi- [illegible] [illegible], quae dicit non diversitatem [illegible], sed aliquid magis aut minus calidum.

[illegible] alterationem late et stricte sumptam [illegible] mutationem ad qualitatem dicit, [illegible] motus in qualitate [illegible] qualitatis [illegible] [illegible] gradus, [illegible] [illegible] alteratione [illegible] qualitatis [illegible] calidi [illegible] [illegible] recipienda.

De reali- [illegible] in rerum natura manifestior [illegible] nullum in [illegible] alterationem habuit [illegible]; [illegible] [illegible] dicebant, [illegible] in rebus alterationem [illegible] mutationem [illegible]; [illegible] [illegible] Aristoteles, ut generationem ab alteratione discernat. Sed nobis non [illegible] in re adeo manifesta immorandum [illegible] [illegible], quod ad libros [illegible] [illegible] probabimus.

Quaestio II^a

Qua ratione [illegible] [illegible].

Sectio I^a

[illegible]

qualitatis producta [illegible]
non se extendit, sed intendit [illegible] experientia: extendit autem
qualitas noua qualitatis pars in noua subiecti recipit, ut quando manus
calefacta, brachium [illegible] calorem recipit; ad 2um intensionis ita con-
tingit, quia intensio fit in eadem parte subiecti, ut quando manus [illegible] calefacta,
fit adhuc calidior, [illegible] experientia [illegible]
[illegible] [illegible], ac postea sentimus.

Difficultas

quaeritur, an sicut extensio qualitatis fit per nouam qualitatis partem in
noua parte subiecti producta, ita etiam intensio per nouam partem qualitatis
producta in eadem parte subiecti, an 2o aliter [illegible] modo. [illegible]
[illegible] ad extendendum [illegible] aliud [illegible]. dari in qualitate intensa
[illegible] remissa [illegible]
[illegible], ut experientia [illegible]
[illegible]
[illegible].

[illegible] in [illegible] qualitatis intensio [illegible] intensionem [illegible] per expul-
sionem contrarij, ita ut aqua nunc magis sit calida, cum minus habet fri-
giditatis. [illegible] in [illegible] qualitatis [illegible] partibus; sed expulsio
contrariae qualitatis [illegible] intensio [illegible] per expulsionem contrariae
qualitatis. [illegible] lux meridiana, [illegible] calor, qui [illegible] aqua aplicata igni, qui intensus [illegible] partibus.
[illegible] expulsio contrariae qualitatis [illegible] qualitatem
contrariam in subiecto, non expellit, nisi [illegible] in subiecto; unde [illegible]
legitime; quia [illegible] non potest [illegible], aut [illegible] nationem, [illegible].

[illegible]

et rogo an [illegible] calor [illegible] intendi, ut [illegible] in subiecto,
quantas [illegible] calor [illegible] [illegible] intensus calor,

7

... in ... at ... , ... , ... falsum, et contra experientiam. Sit 2m: quia sicut fri-
giditas remititur, ut deperdat partes frigiditatis et intenditur, ut ad-
quirat, similiter et calor: quia intensio non consistit in carencia contrarij,
sed in positibile entitatibus qualitatis.

Probatur 2o ... quia in
... carencia ... in una ... remissa
... modo ... modo remissior ... in
carencia ... modo magis, modo mi-
nus ... carencia peccati ... quia non perit ... pati
... remissa.

2a sententia est Durandi, qui adseruit intensio-
nem fieri per productionem perfectioris qualitatis dextructa minus perfecta; re-
missionem vero per productionem minus perfectae dextructa perfectiori sed contra est, quia
fundamentum ... magis et minus intensum, ... opponi, ... privati-
onis, ... minus ... sicut ... minus ... nulla ...
... ex minus ex ... quin ...
... aliqua ... minus ... sit magis intensa, ... alia
... 2o; ... mutatio varia est intra ... quia
... ut ex minus intenso fiat magis intensum; sed ad hoc non ...
... qualitas ... imperfectior sit, ... ex tota
... mutatio, ... dextruat qualitatem ... imper-
fectior, non est varia in intensione.

... remittitur calor aquae, non ...
calor minus ... dextruatur ... : quia non ita fit in intensio, neque remi-
ssio qualitatis. ... calor ... minus
perfectus ... : aqua non ... calorem: calor magis perfectus ...
... circumstant, ... calorem: ... non ...
... exigentiam ... 2am, ... nihil ...

x

[illegible] non producit: q° dec, remi-
tit° calor aque n° pducit° calor minus pfectus.

Dprat° 1°; q° deg habitu
intensus ut quatuor pduxit albus, tal cuius pducit habitus intensus ut quinque, simul existunt gradus ut quatuor, et [illegible] ut quinque: q° intensio n° fit p productionem pfectioris qualitatis [illegible] ex [illegible] minus pfecta. Prob ant; q° in d° instanti, in quo [illegible], pducit habitus ut quinque; nihil m°e [illegible] in 1° instanti, in quo [illegible] [illegible] ut quatuor [illegible] [illegible] simul existant: q° [illegible] ut quatuor simul existit cum gradus ut quinque. Dprat° 2°; q° deg remitit° habitus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo q° dicton° remitit°, neque intendit° qualitas.

SE[CTI]O IIa 2

[illegible] sententia [illegible] [illegible]

[illegible] sententia, [illegible] neque ab [illegible] auctoribus [illegible] posita est [illegible] explicata modis facile intelligere. [illegible] sententia hec in tensionem fieri p maiorem radicationem qualitatis in subiecto, q° [illegible] [illegible], in quo [illegible] maior ista radicatio [illegible] modo explicant [illegible] [illegible]; alii [illegible] asserunt, maiorem istam radicationem [illegible] [illegible] qualitatis [illegible] minus [illegible], alij v° dicunt maiorem hanc radicationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qualitas magis uniat° subiecto. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modum quendam dictum [illegible] unionem, [illegible] modo [illegible] radicationis, et [illegible] magis, [illegible]

[illegible]

[illegible] sententia dua

q. qua rac ex pleo falsissimae; et quidem 1um explandi modus est sur.dissimus; nam dicit quod sicut dicitur a. exia et ab liore

1um exiam probabimus. sed a rac pot intelligi ut qualitas poss

adquirere perfectiorem exia: [illegible] exia cum, [illegible] minus

[illegible] tamen perfectiori exia remaneret [illegible]. sic manet: quia sicut

admittunt [illegible] in exia, sic etiam in qualitate. Et quare di-

cunt in tinctione [illegible] ad ditionem qualitatis ad qualitatem: si

[illegible] remaneat, incurrunt in eas impugnationes, quas contra

sententiam [illegible].

Deinde potest etiam intendi subita, quia potest acqui-

rere perfectiorem exiam amica imperfectiori: potest etiam intendi

quantitas et quia ista ratio intensionis hunc dicendi modum [illegible]-

[illegible] in eo, [illegible]

perfectiori: ergo ad quod pot acquirere perfectiorem exiam amica perfectiori,

poterit intendi. sed subita et quantitas potest acquirere perfecti-

orem exiam amica imperfectiori: quod est.

Modus itaque 2us explandi etiam fal-

sus, tamen quia non facile intelligit, quomodo potest qualitas magis

uniri subiecto, si in eo inmediate recipit, tamen quia etiam qualitas est intensa

perfectius operatur, ut supra notavi: quia debet habere perfectiorem virtu-

tem operandi; sed maior unione virtus operandi [illegible]:

quia ad hoc ut qualitas sit magis intensa non sufficit modus perfectionis uni-

onis. Deinde, si qualitas potest tamen intendi, quia perfectiorem acquirit

unionem, quare etiam non poterit intendi subita cum possit etiam unionem

acquirere perfectiorem.

Tertio demum quia denominatio calidi non provenit ab

unione, sed a calore: quia omnis denominatio magis calidi pot

At

provenire ab unione, sed a calore. Probo consequentiam, quia sicut denominatio
calidi dicit calorem et unionem, ita denominatio magis calidi debet
dicere calorem et unionem; sed non tantum calorem provenire: ergo novum calorem de-
bet dicere. Probo minorem: tantum calor, sicut tantum gradus caloris cum unione distin-
guit subiectum quod sit calidum: ergo etc. Probo consequentiam; quia nova denomina-
tio exigit novam formam; sed denominatio magis calidi est nova de-
nominatio: ergo exigit novam formam. sed forma talis denominationis
est calor: ergo exigit novum calorem: ergo non sufficit nova unio.

Tandem 3um

modus explandi hanc sententiam sit, modum illum maioris radicati-
onis qualitatis magis qualitatis [illegible] quae [illegible]
[illegible] debet participare [illegible] magis [illegible]
[illegible] omnibus [illegible]
[illegible] qualitas. sed modus iste radicationis non est qualitas: ergo non
potest [illegible] et [illegible] qualitatem ma-
[illegible] nihil enim potest participare de [illegible], nisi de [illegible]
participet: ergo iste modus radicationis cum non sit simpliciter qualitas
non [illegible] qualitatis, neque dicit habere subiectum magis quale.

Urgeo

et contra adversarios, quia si iste modus radicationis est quid distinct
qualitate, et magis radicat in subiecto per unionem: debit ex sequentibus dicere quod [illegible] qualitatem magis radicari, et qualitatem eandem, quia prius ei non [illegible] modi magis aficere subiectum; quia talis modus ra-
dicationis est virtualiter maior qualitas et continet [illegible] qualitas perinde se habet, ac si re vera formaliter apta [illegible].

Sed 2a ar[illegible]; quia qu-
alitatem ei modis istis magis aficere subiectum, sive ut ipsi [illegible] loquuntur, sibi magis ingenerare eam formalis subiicere subiectum, est ne mere
formaliter se habere, an effective agere in subiectum. Si 1m: formam formaliter se habere

nere n̄ē ... e quare cōicari subiecto; cōicari autem subiecto n̄ recipit 9
magis et minus. Si 2m: q qualitas n̄ sibi subijcit subiectum ingenerareque
habitus ... quod n̄ solum ē a parte falsum, sed etiam ... ipsorum ...
... Sed dico: q qualitas dum subiectum fit magis qualis ... calidum ...
producet in subiecto. sed n̄ modum radicationis q iste producit ... in-
tendente qualitate, et ... qualitas magis sibi subiicit subiectum:
q producit gradum qualitatis. quid enim producet calor, nisi calorem; q dum
subiectum fit magis quale nobis ... producit qualitatis.

Praeterea sic arguo;

q implicatoria docet modus iste explanandi; implicat enim q dum variata
manet ... caloris, et simul fiat magis ... intra lineam
caloris; sed in isto dicendi modo duo ista docentur: q ... ; q n̄
... calor intra lineam caloris ... nisi variet intra lineam caloris; ...
intra lineam caloris variet ... intra ... variet: ... n̄ potest calor
intra lineam caloris ... nisi ... patet ... q n̄ potest
... motu ... variatio intra lineam
caloris, ... debet esse intra eandem lineam. ... etiam ... patet
... caloris ē ipsa ... caloris linea: ... intra
caloris lineam, ... intra caloris ..., et in ipsa ... caloris erit.

... ; ... dum

habitus ... intendit ... simul existunt modus ille, qui
ē prius, ... ratione cuius habitus ... actus, unde erit
intensio, et modus ille ratione cuius habitus de novo intendit: q ē impossibile
modus iste intensionis. Ans ē certum; ... in instanti, in quo existit ... de-
bent existere ... eo modo, quo exigunt ... Cons patet; ... mo-
dus ille de novo productus ... eius ... eo modo ... existere prius, n̄
potest simul ... ; n̄ enim possunt in ... existere simul in eodem
subiecto duo accidentia solo numero distincta. ... si modi isti ... diversi ... ,
etiam n̄ possunt ... ; q ... duo accidentia diversae rationis n̄ possunt

eam

uni ri cenione, q n cit ac ducet pog. Et ego m. comicteri, qui nam horum modorum cit actio et qd poa?

SE. IIIa 8

Vera sentencia qe. est ab objectionibus defendit.

4a dico, et vera sententia docet, intensionem qualitatum non esse aliud formalit. nisi in additione gradus qualitatis ad gradus in eadem pte subti; remissionem vero per detractionem, sive expulsionem gradus a subto. Unde docet, intensionem esse divisibilem realit. in plures gradus, seu ptes qualitatis, exemplum ... calefieri videtur in hoc, qd in 1o instanti, quo applicatur aqua calido, recipit unum gradum caloris, in 2o instanti alium, et sic de ceteris usque dum recipit calorem in totum. Similit. accidit in remissione; in 1o m. instanti amitit unum gradum caloris, in 2o alium, et sic de ceteris usque dum omnibus frigescit. Hanc sententiam fre. scotus, et alii ex nominalibus docent P. Suarez D. 46 metaph. s. 1. P. Vazquez 1a p. d. 82 c. 3o, P. Hurtado Arriaga Oviedo et tom. D. 9a de generatione s. 3a. Poncius Disp. 3a s. 2a, et ii cois jesuitarum scola.

Haec sententia suadetur praecipue, et probat ex aliarum impugnatione eo, qd cum qualitas non intendat per productionem perfectioris qualitatis, neque per expulsionem contrarii, neque per majorem radicationem, solum restat intendi per productionem alicuius ptis, sive gradus qualitatis in eadem pte subti, ad haec tamen variis possibilibus probanda est ... qualitatis intenditur, nam est quia tota qualitas remissa, reduci per augetur per adventum novae, et dicitur ptis virtutis: qa qualitas intendit. per adventum, et additionem novae qualitatis. Maior patet experientia ... qo maior est virtus illuminativa duplicis candelae, quam unius, plusque valet homo exercitus, quam solus homo: qa virtus augetur per adventum, sive additionem novae et dictae virtutis.

Pro 2o; q intencio qualitatis n[atur]alis fr[ater]nalit[er] 16

fit p[er] augmentum; augmentum n[on] est n[on] p[ote]st nisi p[er] additionem p[ar]tis ad p[ar]tem

p[re]existentem: q[uia] p[er] eiusmodi additionem fit intencio qualitatis. Maior p[a]tet ex

t[ermin]is, et ex doctr[in]a Ari[stotel]is circa augmentationem quantitatibus; n[on] m[odo] auget

aliquid si extruat id, q[uo]d antea erat. Minor aut[em] ex qualitatibus sup[er]nali-

bus p[a]t[et]; q[uia] gratia auget in h[omin]e iusto, ut d[e]finit[ur] a Tridentino; sed q[uo]d auge-

at[ur] gratia in h[omin]e iusto e[st], q[uo]d gratia intendat[ur], ad hoc ut h[om]o iustus gratior

Deo, sanctior que reddat[ur]: q[uia] intencio qualitatis fr[ater]nalit[er] fit p[er] augmentum.

Pr[obatur] 3o;

q[uia] si duo soni fiant in aere maius murmur ex utroque resultat, q[uam] si unus

tantum modo fieret, et similit[er] si duplex accendat[ur] fax, ma[ior] lux affulget;

q[uia] duo soni in eadem p[ar]te aeris recepti ma[iorem] quendam efficiunt sonum, et duo

gradus lucis a duabus facibus p[ro]ducti in eadem aeris p[ar]te ma[iorem] efficiunt

lucis intensionem, q[uo]d etiam de gradibus caloris dicendum erit.

Confirmat[ur] 1o; q[uia]

e[sse] calidum e[st] h[abe]re calorem; ergo e[sse] magis calidum e[st] h[abe]re ma[iorem] calorem. Sed h[abe]re

ma[iorem] calorem n[on] e[st] h[abe]re eundem a[li]o modo unitum, aut ita d[e] calore, sed h[abe]re

plus caloris: ergo e[sse] magis calidum e[st] h[abe]re plus caloris. Et co[n]firmat[ur] ex eo ,[quo]d

q[uan]do dicimus, aliquid e[sse] magis calidum, uox magis n[on] cadit sup[ra] uerbum e[st], sed

supra calidum; nam in hoc, q[uo]d e[st] e[sse] n[on] dat[ur] magis et minus: [ergo] uox illa

magis signat augmentum, in calido signabit, n[on] e[nim] eius subi[ectum]: q[uia] totius f[or]me.

Confirmat[ur] 2o ex supradictis; q[uia] in magis calido dat[ur] ma[ior] uis p[ro]ductiua ca-

loris: q[uia] dat[ur] ma[ior] calor, seu plus caloris. Pr[obatur] co[nsequentia]; q[uia] uis p[ro]ductiua caloris

identificat[ur] cu[m] calore: q[uia] e[tc].

Sed opp[on]unt aduersarij 1o. t[ermin]us a quo debet

d[e]struj, q[uan]do adquirit t[ermin]us ad quem; sed qualitas remisa e[st] t[ermin]us a quo, et

intensa e[st] t[ermin]us ad quem: q[uia] qualitas remisa debet d[e]struj q[uan]do adquirit[ur]

qualitas intensa. Maior p[a]t[et]; q[uia] motus transit a qualitate remisa ad

intensam, u[e]l a minus calido ad magis calidum. R[espondetur] n[on] co[ncedendo] ma[iorem]

diguendo min. qualitas remissa fralit et talis e trus a quo, ?cedo min. qualitas remissa malit cum ?ta e trus a quo, no min.

Itaque qualitas remissa e trus a quo reduplicatibe qua remissa, hoc e, ?nationem ma. qualitatis, n. vo specificatibe, qua tanta qualitas, et sic tantum perire debet ?nationem importatam ex augmentatio e motus a mi ad ma. subiecti, ita ut mi subiecta sit trus a quo. Perribit ne oia mi subiecti ... vivre, sed so perribit dua mi, hoc e, so ?gredit natio ma. subiecti ?m que trus a quo. Similiter ... remissio trus a quo erit ma. qualitas, n ... qualitas ... trus ad quem erit natio ... qualitatis ... sed n dua ma ... [illegible]

Opponunt 1o. Ari ... Sicientem: calidum fieri magis calidum, nullo facto in ma calido, ... calidum fieri magis calidum, nullo facto ... in ma ... quod antea erat minus calidum. ... calidum fieri magis calidum ... ut ... sed nullo facto calido, quod n erat calidum, ... antea ... sicut ex frigido fit calidum, et ex calido frigidum, sic ex calido magis calidum, hoc e, sicut idem subiectum ex frigido fit calidum, sic etiam idem subiectum ex calido fit magis calidum ... duxit Aris diversitatem alterationis ab augmentatione. Augmentatio m. calidi n fit sine noba qte calidi, id e sine noba qte me aut subsibentis calorem.

Opponunt 2o. eundem Arem docentem ... ... sicut numeros, ... indivisibilibus ... deduxit calorem etiam in ... n posse dividi in plures

[illegible]

et gradus, aut partes intensionis. Volo, atque hoc comprobare [1]
de etiam quantitatibus, quae divisibiles sunt in plures partes extensionis. Verum
dico, id ita ab omnibus intelligendum, ut metaphysici de ratione cuiuscunque
quae essentia in indivisibili consistebat, quatenus rei cuiusque essentiam consti-
tuit in convenientia de forma et definitione; haec autem convenientia, quae est ve-
ritas propria in indivisibili consistit: unde cum haec definimus, dicimus
esse de ratione, sicut quod nullum potest magis esse animal rationale, quam aliud, ita
nullus potest esse magis homo quam alius. Et hoc dicendum per aliquam exactam intel-
ligendum esse, sive de substantia, sive de accidentibus sermo fiat. Unde ipse Aristoteles
est, quod sicut ablata unitate variatur numerus, ita ablata parte ali-
qua a toto, vel addita variatur totum, quod etiam nos hic asserimus, ad-
dita enim nova parte intensionis, totum est novum compositum metaphysice loquen-
do, quasi addatur nova pars extensionis: aliud igitur est, rem aliquam esse realiter
indivisibilem, quod de calore namus, et aliud rei essentiam consistere in in-
divisibili, quod de rebus omnibus concedimus.

Opponent 4°. qualitas non potest
intendi pluribus gradibus, quia diversi, nec quae solo numero distincti: quod intensio fit
per additionem gradus ad gradum. Probatur ante quo ad 1am partem, quia si essent diversa nequa-
quam possent uniri. Quoad 2am etiam probatur; quia accidentia individuantur a subiecto: quia
dum unicum est subiectum non possunt accidentia esse numero distincta. Confirmatur 1°: qualitas intensa non esset
per accidens; quia non componitur pluribus gradibus. Alias enim non essent ut actus et potentia;
qualitas enim est actus purus, illa tamen non uniuntur ut actus et potentia, neque unum
per se. Confirmatur 2°; quia qualitas intensa est perfectior remissa. quia intensa non habet
plures gradus, cum enim plures ipsius sunt, eo magis compositum, imperfectius
est.

Deo adiuvante res-
pondent mandocemus, quae antea ostendimus. Ad probationem 1am distinguo ante: si essent
partes tam diversae ne queant uniri concedo ante: si diversae, quae in complexum, nego
ante. Sic enim uniuntur materia et forma, natura et subsistentia, substantia et accidens, imo
potentia et actus. Ad probationem 2am partis nego accidentia intrinsece individuari habent,

Ad

red ã recipere, sed ã rebelo de quo in materia. Ad 1.m q rationem, dico ... ant. et no cons. ... gradus se habet ad modum ... 2.i, et 2.us ... 3.ii, et ... Nego deinde qualitatem ... puram, nam ... solo ... Talem etiam ... ut ... opposito ... integra ...

Ad 2.m rationem ... dato ant. et no cons., magis ... minusque ... ceteris paribus, alioqui ... indivisibile ... inter ... opposita.

S.^E IV.^a

An gradus intensionis homogenei sint, vel heterogenei?

Statuimus praecedenti, intensionem fieri per additionem gradus ad gradum in eodem subiecto. Modo inquirimus an huiusmodi gradus, seu perfectionalitatis, sint homogenei, aut heterogenei: hoc est, an 1.us gradus caloris, qui producit in manu, sit omnino similis, et eiusdem rationis cum 2.o gradu, qui in eadem manu producitur, vel 2.us gradus sit dissimilis, et alterius speciei ab eo, in qua perfectione ... Haec autem gradus dissimilitudo potest in pluribus dicere. 1.o in eo, quod 2.us gradus sit perfectior 1.o, 3.us 2.o, et sic de reliquis: 2.o in eo, quod 8.us gradus natus sit ... 7.m ... 6.m, et sic decrescit usque ad 1.m, qui ... et ... 3.o in eo, quod 8.us gradus frigiditatis ... caloris ... 2.o, et sic de reliquis.

Mirum tamen, quanta sit inter ... auctores diversitas: alii ... diversitatem graduum esse specificam, ut differunt homo et equus: alii esse numericam, qualiter differunt ... et femina. Deinde non nulli ... gradus esse heterogeneos in qualitatibus ... non in ... alii in qualitatibus oppositis ... non in non oppositis: alii in iis, quae habent contrarium, non in iis, quae illo carent, ut ... plures alias limitationes omittant.

pe

Heterogeneitatem graduum habet P. Su-
arez d. 46 metaph. s. 1a. secundi illum P. Hurtado d. 3 de lo-
co d. 3 generatione s. 3a, et ex ple eisdem P. Oviedo 3 controv. 4 q. 0
2 n. 62. Homogeneitatem et omnimodam similitudinem propug-
nat P. Vasquez ubi supra, quem sequitur P. Arriaga et singulariter
s. 3, s. 2a, et quam plurimi recentiores; sed hic nota, fere nullum ex defenso-
ribus heterogeneitatem propugnantibus, qui non asserat posse naturaliter re-
sultare intensionem ex gradibus homogeneis, quod non convincendum
fundamentum sententiae homogeneitatem tuenti. Proinde quaerit

Nota 3a:

de facto intensio qualitatis fiat non ut talis sit gradibus homo-
geneis, sive omnino similibus, ita ut gradus unus caloris, qui solum po-
situs in subiecto non reddebat intensionem, eam reddat additione al-
terius eiusdem rationis: non quia unus alium opponit: nullus detrahit al-
teri 2us, sed hoc dependet aut ab ordine introductionis, aut ab intu-
itu unius prius, et alium posterius numerantis: non unus detrahere opponit
uni [illegible] duobus gradibus contrariis, sed quibuslibet gradualiis [illegible]
secundum varias combinationes [illegible] gradum oppositorum oppositis
iam illi.

Dico nunc probari quod si uni gradui qualitatis accedat in eadem parte
subiecti alius omnino similis specifice cum illo, reddit intensionem: quia qu-
alitas intenditur gradibus homogeneis. Probatur consequentia: quia si qualitas
potest intendi gradibus similibus, sine fundamento asseritur intendi
gradibus dissimilibus. Probatur antecedens: ex tali accessione [illegible] gradus re-
sultat maior virtus ad destruendum gradum aliquem oppositum quam
virtus antea non debat, consequenter quae sit fortior qualitas: quia unus gra-
dus cum alio omnino simili reddit intensionem. Probatur consequentia: quia qualitas inten-
sa nihil aliud habet, quam id, quod in antea [illegible]. Probatur antecedens: plures causae virtutes,
quae dispositae [illegible] nullius sic activitatis sic coniungantur, ita augent virtutem

ut multo ma[ior] iam sit virtus, pro quo quae seorsim non poterant, tanta
quae pot esse aceruatio, ut fere fiant insuperabiles: quod patet quotidianis
experimentis: scintilla m[agna] ignis, quae vix poterat turbari, accretione
partium aliarum etiam flammarum acerbae silvas quae infabiles absor-
bit: quo ex acuie nobis patet, sine gradus ad gradum in eadem parte subiecti
resultat ma[ior] virtus, sufficiens quae ad illum gradum extruendum,
cui nunc praecisiter non poterat.

Constat 1°: quod si producantur a duobus cor-
poribus equalibus in eodem intensi duo soni, quorum quilibet sit
unius gradus: rogo an sentiat ma[ior] sonus, quam si unum corpus tantum
sonum produceret? Evidens, ma[iorem] sonum absolute quae producendum: quo ex
duobus gradibus omnino similibus intensio resultet. Nec valet ratio,
unum corpus producere unum gradum 1um soni, et alterum 2um: quod in 1o sonis
illorum corporum non esse equales, corpus m[agis] illud, quod 2um gradum produ-
xisset ma[iorem] edidisset sonum. Et ulterius, quare unum corpus produxisset
1um gradum, et non aliud?

Constat 2°: quod demus duos homines, quorum quilibet
per impulsum sui corporis producere impetum ut quatuor. Si uterque simul
impetat, producet impetum vehementiorem, et magis intensum, quam
quilibet seorsim; sed uterque solo producet impetum ut quatuor, plus enim
non pot: quo ex octo illis gradibus omnino similibus fit perfectior ma[ior] et ma-
gis intensus impetus: quo intensio fit qualitatibus omnino similibus. Tan-
dem restat solvendo partis oppositae fundamenta.

1um sit: quod si duo gradus omnino simi-
les faciant intensionem: quod et duae qualitates ~~[illegible]~~ facient in-
tensionem si in eadem parte subiecti forent: consequens; quod duo albedo solo
numero distincta neque sunt natural in eodem subiecto, alterum m[agis] illorum
superfluit. 2°; quod qualitas intensa perfectior est remissa, quod patet, dum
ex perfectiori operatione, hinc ex 2°; quod disponat ad formam perfectiorem.

3°; q^a Deus et creatura st faciant aliqd extensibe pfectius Deo, n tamen intensibe: q si 2us gradus sit oio similis 1° n faciet qd intensibe pfectius, qz 1us gradus: q gradus intensionis n st oes similes.

Ad argum re-spondeo cōa; intensio .n. e ppria qualitatis, ideoque rebus alterius generis n ɔpetit; ut multiplicent gradus alit in eadē pte subti, qd et ab adversariis dicendū. Alioquin duplex pars quantitatis eiusdem rōis, q n ɔpugnat posita in eadē pte subti, redderet intensionē. Ad 1^{am} ɔfirmationē nō ans: neque enim ē, ea actua supflue esse, pertinet in qualitatibus; faciunt .n. intensionē, q n fieret, nisi actua multiplicarent.

Ad 2^{am} ɔfirmationē resp°, qualitatē intensā ē pfectiorē remissa; nō tamen qz pfecta gradus ē dissimiles; sicut .n. calidū fit magis calidū additione gradus eiusdē rōis, sic etiā pfectū fit magis pfectū additione nobē pfectionis, ut n dicere. Ad 3^{m} negando ans, et rōe cōa; Deus .n. qualitas n ē, cui ē ppriū intendi, et intendere, ideoque n facit creatura aliqd intensibe pfectius, qz solus Deus. Neque obstat q, qui dici Deū intensibe pfectiorē creatura, q^a tūc intensivi tunc n usurpat in significatione ppria, sed qui recurrit cū entitatibus pfectione, q infinite melior ē in Deo, qz in creaturis.

2^{m} fundamentū est; q calor intensus ut octo essentialit variat cū 1° gradu frigiditatis; sed tamen essentialē varietatē n hēt calor ut unū: q calor intensus ut octo, et remissus ut unū essentialit differunt. Cōa pt: illa duo essentialit differunt, quorū unū hēt aliqd praedicatū essentiale, qd in altero essentialit n datur; sed varietas cū 1° gradu frigiditatis reperit in calore ut octo, et n in calore ut unū: q calor ut octo essentialit differt a calore ut unū. Ͻfirmat 1°; q a hoc, qd una substantia petat unū qualuor gradus caloris, et tres siccitatis, ipsi differt ab igne, qui petit octo gradus caloris, et sex siccitatis

tatis: q[uia] tres gradus siccitatis spe differunt a sex gradibus, et idem
e de gradibus caloris. . ans pt; q[uia] ut co[n]t[ra] ad mi[nus] sunt plures, q[ua]libet diversa
co[m]binatio 1[ar]um qualitatum e dispositio ad for[mam] spe diversa[m]. Co[n]tra illum distat;
q[uia] specificatiba, q[uae] faciunt differre, p[er] entitate alias, ipsa int[er] se di-
fferunt spe. co[n]trat 2[o]; q[uae] co[m]ponunt cum [tri]s spe diversis, spe differu-
nt; sed tem[peramentum] 1[ar]um qualitatum de frati co[m]ponit 2[am] intensi-
onem, l[ic]et remissionem cum tris subiectibus spe diversis: q[uod] qualitates q[uae]
dicunt[ur] 2[am] intensionem, l[ic]et remissionem.

Dico distinguendo ma[iorem] ans[ui]: calor
intensus ut octo fratis et reduplicatibe ct alit co[n]trat cum 1[o] gradu
frigiditatis, concedo ma[iorem]: malis et specificatibe, n[eg]o ma[iorem]. Calor ut octo
malis dicit octo gradus caloris, et calor ut unus dicit unum gradum
caloris; unus autem gradus ab octo gradibus spe differt, at gradus an-
us caloris fratis ut unus, l[ic]et positus uni cui dicit nationem exig alteri:
us gradus caloris in eadem pte subti, et octo gradus caloris fratis et
reduplicatibe dicunt n[on] e unicum gradum caloris in subto, sed plu-
res: plures aut[em], et n[on] plures, unicum et n[on] unicum plures spe dicunt[ur]:
inde tamen n[on] sequit[ur] malis entitatum gradum spe dici, aut e di-
versas, de qu[ibus] malibus entitatibus e diversis accidit similes, l[ic]et di-
ssimiles.

Ad 1[am] co[n]firmationem [resp]o ans, q[uia] hoc p[er] una scola spe [distinguitur]
atrio gradus caloris et [il]la fratis et reduplicatibe, concedo ans: malis, et
specificatibe, n[eg]o ans. Pecuniam fra[tris], et petere nationem frs [certo] [in]venti
[ali]entis specificare fras spe diversas. Ad 2[am] co[n]firmationem concedo ma[iorem], et dico
mi[norem]: temperamentum l[ic]et qualitatum et [illa] 2[am] q[uod] dicit de frati, et reduplica-
tibe, concedo mi[norem]: malis et specificatibe, n[eg]o mi[norem]. q[uia] calor ut octo, et sic-
citas ut sex n[on] so 2[am] q[uod] s[unt] entitate caloris, et siccitatis, sed etiam q[uia] ut nant
siccitatem ut octo, et calorem p[ro]ut ut sex disponunt ad ignem, ad quem
siccitas ut octo fratis, et calor ut sex n[on] disponunt, sed e[st] ad, [eas]

di-

veniens ut, quidam dixerunt, possibilitas entitates collatas cum naturalibus
habilitas esse diversas.

Secundum fundamentum, et quod magnam habet difficultatem
supra, sic habet: si gradus intensionis sint homogenei, poterit subiectum
habens calorem ut unum producere in se calorem ut octo; sed hoc est contra experi-
entiam; ergo gradus intensionis non sunt homogenei. Maior probatur; quia calidum ut oc-
to non minus continet calorem ut unum, quam calidum ut unum calorem ut octo;
sed calidum ut octo producere potest calorem ut unum; ergo et calidum ut unum
calorem ut octo. Maior probatur: alioquin calor ut octo, et ut unum non essent omnino simi-
les, sed diversi. Minor et contra certum est. Confirmatur: calidum ut duo potest producere
calorem ut unum in octo subiectis: ergo et in eodem: ergo et in se: ergo et se intende-
re, et aliud subiectum intendere supra intensionem quam in se habet cuius op-
positum evidens est.

Respondendo maiorem Ad probationem concedo maiorem et minorem,
et distinguo consequens: calor ut unum potest proxime producere calorem ut octo,
nego consequens, potest remote producere, concedo consequens. Calor ut unum, et calor ut
octo sunt eiusdem speciei, ideoque quidquid remote unum continet, continet et ali-
ud; adhuc tamen proxime non requiritur, quia calor ut quatuor, ut proxi-
me possit gradum aliquem caloris producere in subiecto exigit ne in
subiecto sint tres gradus caloris, quod docet experientia, cuius ratio
ulterior non est quaerenda cum pendeat ex in experientia resolvenda
sit: neque si gradus caloris, ut ut heterogenei sint, octo gradus
caloris nequit secundum aliud gradum producere, quod non aliunde, nisi ex expe-
rimento probatur: ergo cum idem doceat calorem ut unum nunquam posse inten-
dere aut producere duos gradus caloris in extraneo subiecto, dicen-
dum hanc esse qualitatem naturalem, quidquid sit, an gradus sint homogenei,
an sint heterogenei. Virtutem autem remote potentem producere,
pluribus egere, ut fiat proxime potens, novimus, quod probatione in-
diget, calor quoque ut duo poterit egere, ut sit proxime potens produ-

re

iore calorem, ne calor et eius sit in subiecto.

Sed hic rogas, qua ratione fiat intencio qualitatum spiritualium vitalium, ut actuum intellectus, voluntatis, visionis etc. Et quidem in illis dari intencionem, et remissionem patet experientia; aliquando enim intensissimo dolore affligimur, qui solet paulatim remitti, donec totus evacuatur; cum autem dolor actus sit contristationis vitalis: similiter in actibus voluntatis aliquando intensissime, et efficacissime obiectum aliquod amamus, aliquando remisse, et inefficaciter: quod eodem etiam modo de actibus intelligendi est, cognoscimus enim maiore claritate; cognoscimus minore idem nobis repraesentatum obiectum.

Sentio ergo, actus vitales non intendi per additionem gradus ad gradum, sed per productionem novae qualitatis perfectioris, et vivacioris; remissionem vero e contra fieri per productionem novae qualitatis non ita vivacis, aut perfectae, quod mihi patet; quia licet obiectum idem millies amet, potest adhuc sine maiore intencione amari; contra vero unicus actus amoris potest esse efficacissimus, et intensissimus, quatenus ex suo tendendi modo intensissime complaceat in obiecto, aut illud efficacissime desideret, quod etiam de aliis actibus vitalibus intelligendum est, quod etiam plenius ad libros de anima.

Q. III.a 3

An agens naturale per alterationem possit agere in sibi simile?

S.E. I.a 1

Neque ratione maioris densitatis, neque maioris extensionis id potest evenire.

Simile non agere in simile, tanquam firmum principium statuitur multis in locis, quod etiam unanimi consensu fere

omnes

oēs cōsequentes φhi admittere. Difficultas ē, an agens nāle posit p alterationem intendere alterius qualitatem sibi similis in intensione. Hoc ē, an cum agens habeat qualitatem ra- dem qualitatis, et passum totidem qualitatis posit agens producere novum gradum qualitatis in passo. Pro difficultatis resolutione supponendum ē, agens aliud ē univocum et equivocum aliud vero equivocum; univocum autem dicitur cum effectu illud, quod eiusdem speciei ē cum effectu equivo- cum vero, quod ē diversae speciei ab effectu: cum calor respectu caloris ē agens univo- cum, lux vero respectu caloris agens equivocum. Sed non dubitat, quin qu- alitas remissa, quae sit agens equivocum, posit producere qualitatem intensam, [illegible] remissa [illegible] aliquando producere calorem intensum.

Sed tota difficultas ad agens univocum revocatur an scilicet agens calidum possit producere aliquid caloris in alio subiecto calido, quod sibi equale sit in intensione? Cum quidem difficultas eadem habebit ut inquiramus, an et quomodo verum sit, quod dicitur simile non agit in simile, et agens nāle intendit assimilare sibi passum. Aliqui si apud [illegible] de metallis [illegible] n° 20. qui dicunt, potest aliquod agens univocum agere in sibi simile quoad intensionem, quod ut dissimile ē in extensione aut densitate. Hoc sequitur cardinalis Toletus libro 1° de generatione [illegible] Hoc [illegible] ex experientia: ferrum igni applicatum ratione maioris densitatis plus calefaceret manum, quam later calefaceret, si equaliter [illegible] fuisset igni applicatum; sed later potest producere calorem equalem illi, quem [illegible]: ergo ferrum poterit ratione maioris densitatis producere maiorem calorem, quam [illegible]. [illegible] potest: quia ferrum non habet [illegible] summum calorem, cum [illegible] ignis, et tamen producit summum calorem in [illegible] quia ratione densitatis poterit producere maiorem intensionem [illegible]

[illegible] simile potest agere in simile ratione maioris extensionis, quod experien-

ti

ciaalia ꝑ cuade re conant, q duo corpora luminosa eque intenca
ꝑducunt in aere int medio ma luminis intencionem, qm ab uno ꝑducerent,
sed ab uno ꝑduceret equalit lux illi, qm inuenit: ergo a duobus rae ma
extensionis ma luminis intensio ꝑducit. Celiam in duobus ignibus, quorum
in uno calidi extenso ꝑ dictam detat, a quo quidem ma caloris intensio ꝑ-
ducit qm ab uno partorque ꝑduceret.

Probat 3; q aer circundans aquam,
adeo illam frigefacit, ut in gelu duer tat, cum tamen aer ipse non adeo fri-
gidus sit, ut gelascat: ergo rae ma extensionis, qm habet aer circundans
aquam, potuit ma illa frigiditatem in aqua ꝑducere. Neque [illegible] de ma agentis
extensione et de ma [illegible] [illegible] cum similia dicat posse
[illegible] in simile: tamen [illegible] [illegible] [illegible] illud ꝑbatum
axioma [illegible] in agentibus unitocis [illegible]. [illegible] nobis [illegible]
[illegible] est, nullum agere unitocum posse nalit agere ꝑ alterationem in
sibi simile; [illegible] quod non posse ꝑducere in alio [illegible] ma intencionem,
qm ipse habet.

Tertio impugnatur huius 3a, ut raem a priori reddant doctores, in casu
de [illegible]. Cui plura [illegible] erit ad [illegible] pat' Obiedo 3a uersia 4a ꝑo
at 3a uersia 5a ꝑ 1o. Nulli rai a priori [illegible], nobis sufficiant rais a
posteriori, ut in re pure phica. Quare Prim, q si simile posit agere in
simile quo ad intencionem, sequeret, q duo cali de in uno gradu ꝑor-
cent se intendere [illegible] usque ad summum, si alterum alteri aplicarent;
utrumque enim posset ꝑducere alium aloris gradum in altero, et sic a 1o ad
ultimum calefieri.

2o; q idem corpus calidum ut unum poset se ipsum calefacere
re usque ad summum; altera enim medietas poset alteram calefacere,
sicut poss duo corpora inter se tangentia aplicata, cum [illegible] cau [illegible];
unio enim [illegible] actionis obstare non potest, ut una medietas agat in alia
utraque [illegible] raem [illegible] [illegible]: quod simile est, inquit, nihil
a

a simili pati rem contrariam e, cur. n. potius alterum alteri vincerit 16

paribus? Quasi dicat, n. erit potior rao quare unum intendat

ab alio, et n. e contra utrumque, quia est neutrum. subiungit rationem 2m: itemque si

sicut posset, ut quodpiam patiatur a simili, illud quoque a se ipso pati pote-

rit. Ide, 2m. eius diversas partes, quarum alia agat in alia.

Cum rao

a posteriori conficientes sit, ut dicamus, esse conditionem requisitam ex

parte agentis praedictam dissimilitudinem, et inaequalitatem in intensione.

Ad 1m. rationem in ma densitate alata rao, cur ma densitas ferri det

cerbire, ut ferrum producat mam calorem, quam produceret datis si qua

ma ince calorem haberet ferrum, si quia tale n. produceret tantum calo-

rem, quantum ince habet. Etenim densitas iuvabat activitatem remo-

uendo contrarium; nam cum in corpore denso plures partes pinguiores sint, quam in raro, cum

minus pori, et ea quae latent. Unde n. erunt inter mixta multa alia

corpuscula, quae in corpore raro sunt cum qualitatibus contrariis. Et hic intel-

ligendum est id, quod dici solet, virtutem unitam, hoc est, coniunctam seu adunatam

fortiorem esse dispersa. Ad confirmationem dico, ferrum habere summum calorem, n.

quidem receptum in partibus ipsis ferri, sed in partibus alijs ignitis, quae circa

ferrum, et intra illius poros sunt.

Ad illa, quae de extensione obijciebant, rao,

duo corpora luminosa producere in aere intermedio mam lucis intensi-

onem, quam a singulis produceret; n. vero mam, quam ince habent, cum n. agens nale

fortius agat in proximum, quam in remotum, ut frequenti quae videbimus, ali-

quae sunt partes aeris, quae viciniores sunt 2o luminari quam 1o, magis a 2o, quam a 1o

illuminant, aut magis ab utroque simul, quam ab uno tantum. Et hac

eadem rao de duobus ignibus, aut de igne magno, et illius parte dicendum.

Ad 2m de

congelatione aquae diximus, id evenire n. quia totum aquae frigus ab aere

producatur in aqua, sed quia aqua ipsa re moto contrario se ad summam frigiditatem

re

reduxit q' illius passioe natli; ac redente vo siccitate, q' abequiali eidem influau pot pvenire, ? ingit, ut aqua obdurecat, et ingela ? a hat; id tamen ad aduertendu e, solutione hanc supponere summa illa frigiditate q' dat in gelu et p pria aque, de qua non insta, cum de elementis agemus. si aute ea frigiditas n sit aque ppria, dicemus, abequiali aliquo sicere, aut in mari abiqua aeris subita tanq ab agente equiuoco coneedere, ab eode et ppio, a quo pcedit siccitas.

SE II^a 2

Quid de agenti dicendu presertim de agenti dicendu ~~ind~~ opperanti

Supponit

vot agens nale opperari, id. m. pot opperari opperatione directa, et opperatione reflexa. Directae, q' fit a l'agente in passu; reflexa vo, q' a passo ipso ad agens illud l' aliqua rae regredit. reflexio alia dr obliqua, et alia ppendicularis: reflexio ppendicularis e, q' fit p eande lineam; obliqua vo, q' p alia linea fit. Hoc pt in pila, q' si ad angulos rectos tangat corpus obsistens, reflectit et recedit p eande linea, p qua antea ad corpus illud accessit; si vo n ad angulos rectos tangat corpus, reflectit recedendo in ptes oppositas p aliam lineam, efficiendo qua equales angulos cam l'.

Ubi notandu e, fortiore

e opperatione reflexa p lineam ppendicularem, qm p obliquam, ut pt in motu reflexo, qui longiore, si fiat p lineam ppendicularem, qm si fiat p obliquam. Igr n so in motu locali, sed etiam in alteratione, q' motus e ad qualitate, dari reflexione, patet aperte in luce, q' opperatione directa pducit a corpore luminoso, ut a sole ad speculu, et iterum opperatione reflexa a speculo ad subiecte.

Co. q' de alteratione

reflexa pducat in ptibus proximis corpori obsistenti qualitas intensior

qm

quam si duceret ipse in illa reflexione, itidem etiam in luce: quod si lux 47
producitur à sole in speculo, et à speculo in parietem reflectitur operatione, lux aliquanto intensior producitur in parietem per reflexionem illam, quam si in illa produceretur: id quod etiam experimur quando solaris radij albam parietem percutiunt: unde obcandente sole melius leguntur propter parietem candentem, quam longe à pariete, etiam proprius ad solem.

Hinc autem deducunt aliqui porro similiter agere in simile saltem per reflexionem; nam cum agens naturale fortius debeat agere in proximum, quam in remotum, minus lucis intensio videtur producenda à corpore luminoso in corpore obsistente ut in speculo, quam in aere intermedio ante speculum: quoniam illa lux producta in speculo per motum directum producet maiorem lucem in aere per motum reflexum. Supponamus quod producti sint in aere à corpore luminoso quatuor gradus lucis, et in speculo quippe distantiori producti sint tantummodo tres gradus: isti tres illi gradus producti in speculo producunt in aere reflexione reflexa aliquos alios gradus, qui non possunt idem aeris, quod similiter itidem intensionem, quod tres, imo et quatuor excedant gradus.

Secundum hoc supponere videtur, quod lux lucem in proximo producat; illud non lucis augmentum, quod fit per operationem reflexam, ... lucis tribuit, quod producta in corpore obsistente, quod si solum sit tota non est arguitur. Sed si dicamus, totam in aere intermedio lucem non ab alia luce, sed à corpore ipso luminoso, hoc est à sole produci, sicut operatione directa ad speculum, sicut reflexa ad ipsum solem, tota illa distans evanesceret; nec diceret qualitas remissa producta in speculo intendere similem qualitatem prius in aere productam; sed diceret ipsa solis subita producere totam illam lucem, quae est in toto illo spatio aeris intermedij.

Sed dato id posit sine in modo dici, mihi certe constat, quod à corporibus lucem in aere à sole produci: quod nisi quando abditio solo, et in materia producatur ...

propterea, quia ad maiorem lucem producit in corpore distanciori, quam in proximiori
quia melius dispositum est corpus istud distanciam, maiorem illa intensionem
non lucis, quia in proximo producitur, sed corpori luminoso tanquam in maiori ag-
enti tribuitur: quod similiter, quod per reflexionem maior aliqua lux in corpore
intermedio producatur.

Et solucio hec mihi videatur sufficiens, adhuc
aliam adhibeo, quam proponitur infra discuciendis. Ut quod concedit verum esse id,
quod in argumento dicebatur. Quod illud agens naturale forcius agat in proximum, quam in
remotum, quando illud remotum et proximum equaliter sunt disposita; non tamen
verum esse videtur, quando melius dispositum est remotum, ut infra dicemus.
Hinc quoque fiet, quod corpus luminosum ut sol maiorem lucis intensionem produce
re posit in speculo, quam in aere intermedio; quia licet speculum remocius sit,
melius tamen dispositum est ad lucem recipiendam, quam aer, quia aer multis
corporibus opacis inmixtus est, cum quia maior lucis intensio in speculo producatur
a sole poterit maior illa lux maiorem aliam in aere per reflexionem producere, maiorem,
inquam illa, quam antea producta erat in ipso aere, non vero maiorem, quam sit producta in
speculo. Istam solucionem multi discutiunt, nunc adhibuere.

Alij probare conten-
dunt simile posse agere in simile, et incipiunt sumpto argumento ab an-
tiperistasi. est autem antiperistasis greca vox, quae contrarij circumstati-
onem, et obsidionem signat, traductaque est a philosophis ad signandam actionem,
qua vnum contrarium presente alio contrario intenditur: ut quando frigus intenditur
circumstante calore, ut in subterraneis contingit in estate, et e conuerso
quando intenditur calor circumstante frigore, ut in hieme experimur;
sub terra enim aque calidiores in hieme, quam in estate sunt: videtur quod calor ad
veniente extrinsecus, et circumstante frigore precipue inquit intendi
per hiemem; nulla enim alia causa videbatur esse, quod calorem hunc in corporibus subterraneis
intensionem posset augere. Similiter in calore naturali viventium videtur
contingere, qui quidem intensior in hieme quam in estate apparet, ut expe-
ri

cilior biliosis digestione, et concoctione colligit.

Alii vero, ut se ab hac ex pedirent difficultate, antiperistasim naturae, quo ritu fuit, gravi reiecerunt fundamento. Sed illa admissa, et omissis pluribus solutionibus, recum eximio doctore, et aliis, nando, determinate per antiperistasim re ipsum intendere, ad huius probationem desumptam ab experientia aquarum hiemalis et aestatis, nego in puteis minus calidam esse aestate quam hieme, non tamen calorem illum naturam, quem habent hieme provenire a calore naturali, quem habent aestate, sed ab agentibus extrinsecis circumstantibus aquam, quae agentia cum hieme sint calida, et aestate frigida, alternis temporibus infrigidant, et calefaciunt aquam: quae deinde deficiant, ipsa naturali virtute se infrigidat, sicut et agentia naturalia sua calida inter calorem intendunt.

Et si roges, quae nam sint ea extrinseca agentia, quae iuvant, vel impediunt intensionem frigiditatis in aqua. Dico, hiemali tempore cum pluvia aerem, aut aeris humidi sunt habentis, in visceribus terrae hiemi quasdam cubetas calidas, quae vapores dicuntur, qui poros terrae penetrantes, quod quidem ibi, calefaciunt, et coquunt puteales aquas, et subterranea loca: qui vapores, cum deficiant aestate, et aliunde sol non possit penetrare radiis profunda terrae, ea loca subterranea et aqua illic permanens se in naturalibus restituunt frigiditatibus. Et si hiems pluviosa non sit, nec humida, adhuc in subterraneis locis calidi vapores i deficiunt: exeunt enim ex locis maritimis, ex lacubus, fluminibus fugientes quae frigiditatem extremi dictam quae nunc vinet colo cantre in subterraneis, quasi in tuto, ibique omnia calefaciunt; aestate vero cum vis solis adeo certa erat, vapores ex locis humidis excitati vix nati absorbentur, priusquam se ad subterranea recipiant, ideoque eorum defectu subterranea propria frigiditate potiuntur.

Ad illud de calore naturali viventium non est

fa

facile ita sunt ariet in stomaco ma' status qz hieme calor; q^a ij ultra-
que ponte si n' stemnendz raes, nec in no biles pationi: ego d n' facile cre-
dez, calorez nalez remissius estate agere, qz hieme, q^a c fuit ex quo infert,
illi imperfectior ciborum digestioe, eo ptio, aliaz tu ^d here pot, illi q^a hieme
tempori. hoes comedunt ciborum humidiores, et frigidiorum, qui magis re-
tundunt calorez nalez, unde imperfectior sequit digestio; e c^a, d^o hieme
cibos saniorum, et calidiorum edunt hoes, et p coene magis aptos digestioni.
Admissio omi-
so, qz hoc uerez sit, illi imperfectiorz digestionz oriri ex eo, qz tunc tem-
poris calor nalis dicc minus agat; no tamen hinc sequi, calorz nalez ce
remissiorz estate, et ic hieme intendiorc. Calor. m. nalis equi intensus
ē utraque tempestate, sed minus agit in una, qz in alia; q^a cez estate
ui caloris extrinseci aperiant pori hois, p coene dis continuant pters
calidz; calor d dis tinuatus n' ita fortit agit, atque unitus etiaz ex
tensive, q^a uirtus unita fortior. Et^a aestz hieme, q^a frigus stipat poros,
ptes calidz magis ad inuicez uniunt, et sic fortius agunt. Nunqz ig
sequit in illo casu etiaz antiperistasisz agere in c ipsuz actione
uni bocea.

Q. IV^a 4

Quarae agens nale p alterationez intrinsecez, sez offerat?

SE. I^a 1

An ad opperationez requirat phicus agentis et pati stactus.

Duplex
est actus, siue approximatio agentis ad passez, ut in illo posit aliqd opperari;
alius m. dr mediatus, inmediatus alius. Stactus isz inmatus duplex e,
alius dr inmatus inmediatione soi, qui et matematicus dr, q^a illi age-
ns et pass se tangunt in mate, et si ^x se posita. Alius stactus inma^s tus

in-

in mediatione virtutis, quod est, quando, licet non tangat, et sit passum à agente, sed ab illo localiter distans, est ad huc intra sphaeram activitatis illius, quod in illud agit prius aliquid in medium operando: ut dum manum aplico igni à manu mea distanti, dicitur ignis manum meam tangere inmediate in mediatione virtutis, et non loci; quia est inter manum meam, et ignem medius aer, ignis tamen prius agit in aerem, et postea etiam in manum meam.

Contactus vero mediatus tunc est, quando in rem loco distantem ita ageret, quin ageret in medium. Proinde duplex difficultas incipiens nobis examinanda: 1.a an requirat, ut ita operetur in passum, quod illud physice tangat, seu in mediate in mediatione loci? 2.a an possit dari actio in distans, sive an possit agens producere aliquid in passo distanti, quin producat in medio? Pro responsione

Dico 1.o agens naturale potest per alterationem aliquid producere in corpore à se distanti, et inde quod non requirit ad alterationem contactum physicum, et approximatio localis, sed solo quod passum sit intra sphaeram activitatis agentis. Probatur 1.o ex eo; quod ignis efficit, quod producat calorem in parte divisibili, non solo producit illum in ea mediate immediata, sed in alia etiam aliquo distanti; sed etiam sol, et flamma quae cum non solo communicat lucem parti aeris proxime, et localiter propinquiori, sed parti etiam aeris aliquo remotiori: quod est.

Dices, neque calorem produci ab igne distanti, neque lucem à corpore luminoso distanti, sed calorem à calore proximo, et lucem à luce. Sed contra est 1.o quia inde sequitur nullam esse sphaeram activitatis in agente creato, si quidem nunquam aliquid nisi à proximo producat. 2.o quia fieret inde, posse ab uno igniculo totam domum calefieri, et totum hemisphaerium illuminari, si calor à calore solo, et lux à luce produceretur.

Probatur 2.o eadem ratione; quia partes agentis remotiores producunt effectum non solo in partibus sibi proximis, sed in partibus aliis à se remotis, proximioribus tamen aliis partibus eiusdem agen-

tis: quod patet illis remotis quae in agentibus procedunt effectum in materia locali super distanti. Probatur; quia quando manus admovetur igni non solum calefit a partibus ignis proximioribus manui, sed a partibus etiam remotioribus, quod ex eo patet, quod si ab igne tollerentur partes illae remotiores non ita calefierent manum.

Ex his duabus rationibus convincitur posse agens naturale opperari in distans, quod autem materia ab agente distans unita sit per continuationem alteri magis propinquae, ut in 1.a ratione dicebat, aut quod ipsum agens, quod in distantem opperatur, unitum sit alteri agenti propinquo, ut in casu 2.ae rationis contingit, nihil certe refert ut in distans detur opperatio. Hinc autem infertur, eo maiorem esse spheram activitatis, quo maior virtus in agente. Unde quo maior sit virtus agentis, eo minus indigebit approximatione. Sit inde posse Deum ratione eius dispositionis per spatium infinitum opperari etiam si in haeret immensitatem, per quam ubique praesens esse deberet, ut scotus animadvertit.

Dico 2.o non posse agens naturale aliquid agere indistans, si nihil agat in proximum, hoc est, si nihil producat in corpore intermedio. Conclusionis, quam certissimam iudico, nullam apud authores rationem a priori inveni; a posteriori tamen multis probatur experimentis; quia terra inter posita inter solem et lunam, aut corpus aliquod oppacum inter lumen, et rem illuminandam, impedit, quominus luminosum in ea lucem producat. Idem cernitur, si tabula aut paries inter ignem, et manum ponatur: tunc enim nec sol illuminat lunam, et fit quae eclipsis, nec ignis calefacit manum: ergo signum est, omnia haec aliquid in medio producere: aliter enim quid impediret corporis alicuius inter positio, nisi solum quod corpus inter positum sit incapax effectus producendi?

Sed obiicies contra 1.am conclusionem: 1.a pars fieri ignis tam calidae quam 2.a et 3.a: quia ea sola tantum producere poterit calorem, quantum 2.a et 3.a possunt: quia ea sola producet totum calorem in passo; proinde quae nulla erit, quae in remoto dicatur opperari. Confirmatur; quia si agens non requireret localem coniunctionem cum passo ad opperandum in illo, posset in remoto opperari, quin oppe-

ra

parit in proximo, imo potest operari in distanti; etiamsi spatium inter medium omnino vacuum esset, nihil videtur operatio illa intermedia conducere, ut per illam possit agens ad remotum transire.

Quod vero dicebatur ante, dis-

currendo 1m contra: quantum 2a et 3a superficies possit, citra quas proximam ab-alia, seu divisivam videret, secundo contra: si videret simul, et colet sibi certum aliis, non contra. Hinc non datur 2a contra; nam agere naturale non sola intensione, sed etiam extensione iuvat ad operandum, ut patet in facula accensa, quae tantam ince [illegible] intensionem habet quantam plures habent, nec tamen aeque illuminat aulam. Ad 3 rationem non admitto: dicitur ante, operatio media intermedia deservit, ut agens naturale ex natura ordinata modo procedat, et et medio illo effusa subtilis coniunctionem sui virtutis ad partem remotam appropinquet.

3a 2m

militant experientiae aliquot non iniucundae, quae congerunt senten-tiae oppositae doctores Ocamus in 1o Distinctione 37 quaestio unica Abilenus, Gabriel, Marsilius, et Maior. 1a quia magnes lapis ferrum distans adtrahit. 2a quia sol in visceribus terrae aurum signit et argentum. 3a quia aliquis praesertim vetulae, quae pueros e longe fascinant. 4a quia torpedo piscantis per calamum et torporem manui piscantis incutit, quin simile effectum in filo aut arundine operetur. 5a quia ignis aquam in lebete excalefacit, fundo lebetis intermedio frigescente, cum aqua 2m partem distantissimam, quae nimio ferbeat calore. 6a quia imaginatio, quae in celebro, movet appetitum distantem, et residentem in corde ad varios affectus precutionis et fugae. 7a quia tacta una corda in citara, sonat alia eiusdem toni in citara alia distanti. His possent addi alia, ut rubi similia agentia palam, basilisci evidentia in tuitae boves, ex quibus omnibus infertur posse agens operari in passo distanti.

Sed ad has experimen-

ta haec non conviscunt. Ad 1m, 2m, 3m et 4m dico produci ab illis cum per totum spatium intermedium qualitatem quandam, quae quotiescumque sit in subiecto habente

qualitatem aliquam, quae ad illos sensibiles effectus concurrere debet, quoniam cum illa produxit effectus illos et sensibiles mutationes. Haec ratio fascinationis intelligendae est, quae quidem non fit per visionem, sed per immissionem qualitatis veneficae, quae cum spiritibus vitalibus invidentis excitatur et per oculos foras erumpit, per totum quem diffundit aerem, donec ad rem etiam perveniat cui noxia maxime est, quia qualitates invenit in illa, quae maxime adversantur. Haec etiam ratio de torpedine philosophandum, haec de colorum influxu, haec etiam de magnete, qui lapis qualitatem immittit, et ad se effundit per spatium intermedium usque ad ferrum sibi cognatum, in quo est qualitas alia, quae eius illud motum producat.

Sed experientiam [illegible] sed immerito, eam vero se pluribus textibus comprobare ait Obiectio; cuius ego etiam testis accedo, ut potest rem experiri, quae apponitur ad experientiam nostram, ignem agere in lebetem profundum, et latera etiam, calorem quem per totum lebetis producere calorem in aqua, cuius partes magis crassae, et terreae ima fundum petunt, levioribus et magis calidis sursum ascendentibus; partes autem crassae terreae, et minus calidae, quae in fundo lebetis, impediunt, ne in fundo sit tantus calor, quantus est in partibus superioribus.

Ad id, quod de cithara, et imaginatione obiicit, dicendum est, dari in rebus multis sympathiam quandam, seu naturalem compassionem (haec ratio graecam vocem interpretor) est autem sympathia compassio quaedam, seu affectuum alterius sensatio, ratione cuius ad unius affectionem alterum etiam similiter afficitur. Huius nulla alia ratio, aut causa reddi solet, nisi quod ea sit rerum quarundam natura, ea qualitatum proportio, et in utrisque dispositio, ut nullo alio sit opus, ut alterum aliquo modo afficiatur, nisi quod alterum tali vel tali modo sit affectum.

Et quidem hanc in potentiis vitalibus dari ex eo constat, quod ad appetitum actum, quo ad obambulationem et progressum appetit,

in

in qua progressiva motu ille, et obambulatio sequitur. Respondeo in his non difficile, nam cum eadem sit in omnibus partibus anima, nihil mirum quod imaginatio moveat animam in cerebro, quae anima principaliter sit in corde, imperat quae deambulationem. De aliis vero non ita facile explicatur, motu qui sympathici, nisi ad analogiam aliquam recurramus, aut per qualitatem nobis occultam ab uno ad aliud immissa, dicamus unum detrahi ad effectum similem alterius effectus. 21

SECTIO II 2

Aliquibus respondet dubitationibus.

Dubitas 1.o an agens possit operari in distans passum, dum est contiguum aliis agentibus, quae sunt proxima passo et quae continent effectum ibi producendum? Respondeo posse: cuius ratio est, quia agens ut operetur, non debet esse approximatum passo secundum omnes suas partes, approximatur enim solum secundum ultimam superficiem, cum tamen operetur etiam secundum partes profundas; sed in hypothesi dubitationis ex agentibus in maxima passo, et agente remoto fit unum agens: ergo hoc agens remotum habet sufficientem approximationem ut operetur in passo: ergo potest in illo operari, licet distans. Explicatur: si ignis cuius profunditas sit duarum ulnarum, applicetur combustibili, comburet illud, et oritur combustio ab utraque ulna profunditatis. Tunc si Deus tollat unionem ulnae cum ulna sibi contigua, adhuc utraque ulna comburet: unio enim non comburit, neque est conditio ad comburendum; sed tunc una ex ulnis solum habebit immediatam approximationem passo, et alteram remotam: ergo agens potest operari in passum distans, dum est contiguum aliis agentibus proximis passo.

Dubitas 2.o an agens possit in distans passum aliquid operari dum modo in medio aliquid operetur? Respondeo posse: ratio est eadem superioris resolutionis; item ex effectu in medio producto, et agente remoto fit unum agens, quod secundum aliquid sui est approximatum passo: ergo in eo potest operari. Confirmatur: quia sol, qui ab his distantissimus producit lucem

huius himnasij eodem in spatio in medio lucem produxerit: quod agens potest in distans passum aliquid opperari, dummodo in medio aliquid opperetur. Ans probatur, lux m. huius himnasij non provenit solum a luce, alioquin in toto himnasio esset equalis, sed etiam ab ipso sole, qui in quodam partibus densiorem illam producit eo quod directe illam partem aspiciat, et minus intensam in alijs eo, quod obliquam magis, vel minus positionem habeat ratione illarum.

Dubitatur 3°: possit ne agens producere in distans effectum diversum specie ab eo, quem produxit in proximum passum? Videtur etiam posse propter eandem rationem; quia licet effectus productus in medio, et agens remoto sit unum agens, quod 2m aliquid [illegible] approximatum passo. licet enim effectus productus in medio, ipse non sit productivus effectus remoti, attamen aliqualiter ad illum concurrit vel producendo dispositiones ad illum, vel illum exigendo. Confirmatur; quia sol et astra producunt calorem in aere, et terra, quem calorem non producunt in coelis 2m communem sententiam eo, quod calor disponat ad corruptionem; sed astra habent maximam distantiam ab aere et terra, et lux diversa est maxime a calore: quia potest agens in distans producere diversum effectum ab eo, quem produxit in medio.

Sed obijcit Spinula, qui huic opposito dicta, ergo sit maximus ignis potens calefacere, et producere lucem in aula ad triginta passus, et ad duos illi ponatur dicta cella incapax luminis, et caloris capax: ignis producet calorem ad triginta passus, et lucem non producet: quia ut agens producat in passo distanti non satis est produxisse in medio effectum diversum [illegible] ei. Multum hic sudat Spinula experientiam hanc, ita ut fateatur, se dividere quod illi reddi possit; illius tamen passe [illegible] concedo antecedens, dico quando consequens: ut agens producat in passo non satis est produxisse in medio effectum non conducentem ad productionem in passo distanti, concedo consequens: conducentem ad illam, nego consequens. Itaque ut agens agat in passo distanti, necesse est, effectum productum in medio conducere ad productionem distantem, vel quatenus effectus etiam partialiter concurrit, vel quatenus disponit, aut exigit eam productionem: et sic sol

et

et astra producendo lucem in medio, calorem id. frigiditatem, siccitatem, aut humiditatem, quae qualitates disponentes ad formam auri, argenti, plumbi, et aliorum mixtorum, quae producuntur ab astris. Producit m. sol metalla in terris universitas, producendo per medium qualitates diversas.

Dubitatur: an saltem divinitus possit agens operari in passo distanti, quin ullo modo operetur in medio. Negatur 1. potest huius ratio; quod approximatio non est conditio experientia cognita, quod si abesset et adhuc agens operetur, non sequuntur duo contradictoria: quod saltem de potentia absoluta poterit agens operari in distans, quin ullatenus operetur in medio. Sed dices 1°: ut agens operetur hic debet esse hic: quod non potest quodque ibi agere, ubi non est. Probatur antecedens; quod ut agens operetur hic, debet actio ab eo profluere hic, quod fieri nequit, nisi agens sit hic. 2°. quod ut agens operetur nunc, debet esse nunc: quod ut operetur hic, debet esse hic. 3°; quod actio est modus reipsa dependens ab agente: quod actio debet esse ubi est agens. Sed argumenta ista si bene expendantur, non probant, agens ut operetur, debere esse proximum passo, sed etiam cum illo penetratum, quod falsum est.

Respondetur ad 1m. concedendo antecedens, cuius probationem distinguo: ut agens operetur hic, debet actio ab eo profluere hic, ita ut terminus hic cadat supra actionem, concedo antecedens: ita ut terminus hic cadat supra agens, nego antecedens. Actio est hic, et hic profluit ab agente; caeterum agens non est hic: sicut oculus videt hic non per visionem, quae alibi est in potentia visiva. Ad 2m. concedo antecedens, et nego consequentiam. Ratio est, quod agens, quod nunc non est, absolute nihil est, ideo quia non habet existentiam simpliciter requisitam ad operandum, ut alibi diximus; quod vero hic non est, alibi potest esse, ideo quia si alibi habet existentiam, potest absolute operari. Ad 3m. concedo antecedens, et nego consequentiam; est enim modus extrinsecus, non intrinsecus, ideo quia potest alibi esse, quam ubi est agens: dependentia autem illius in materia ab agente consistit in eo, quod non possit esse non existente agente, neque requiratur esse media aliqua entitate, sed esse operatio, quod potest fieri etiam si ab agente distet.

An in tencio, seu alteratio fiat uniformiter difformiter

Unum quod quelibet agens naturale suae activitatis spheram habere certam est, ultra quam operari non potest; intra illam vero fortius agere in proximum, quam in remotum, caeteris paribus: hinc etiam fieri dicitur, quod eo minor sit intencio qualitatis per alterationem productae, quo maior est distantia inter agens et passum. Unde si per totam spheram activitatis lux a sole, et calor ab igne producatur, minor esse videtur lux in partibus a sole remotis; minorque calor in partibus ab igne distantibus, licet intra spheram sint activitatis.

Secundum certum sit, fundamentum quod habeat in ipsa experientia, eadem ratione dicit actionem illam non esse uniformem in omni spatio, per quod fit, sed difformem. Dilatatur quarto, an haec difformitas sit cum tali proportione ut agens producat in spatio sibi proximo septem gradus v.g., et in sequenti sex, deinde quinque, ulterius quatuor, tres deinceps, duos postea et tandem unum: si m. res ita se habeat, intencio erit uniformiter difformis; non vero erit talis si agens producat in proximo spatio sex gradus; et alios sex in remoto, ulterius in proximo tres, deinde quatuor, unum et caetera.

An te resolutionem pro mito, agens naturale non posse naturaliter producere in materia extranea etiam summe propinqua, et approximata tantam qualitatis intensionem, quantam in se habet, quod mihi efficacissime probatur a posteriori, quia si agens posset in subiecto sibi propinquo producere totam suam intensionem posset aqua calida ut quatuor totum corpus humanum etiam ut quatuor calefieri per solam manus immersionem, imo per solam immersionem unius digiti: si m. aqua calida produceret in digito calorem ut quatuor, calor iste ut quatuor produceret in reliqua manu calorem etiam ut quatuor, et sic etiam bracchium, totumque corpus ad eam intencionem calefieret.

Hinc autem ratio potest a priori deduci, quia quo maior est applicatio agentis ad passum, eo fortius agit in passum, et eo plus qualitatis producit

sit in illo: ergo si maior alia applicatio, quam propinquitas, et approximatio loca-
lis esse possit, plus aliquid poterit ab agente produci, et fortius ab illis quanto po-
terit agere, quam in maiori cum mini etiam propinqua. Sed penetratio intima
agentis et passi est maior utriusque applicatio: ergo plus aliquid poterit in passo
ab agente produci, si penetretur cum passo, quam si tantummodo illi approximetur.
At si penetretur cum illo ad summum poterit totam suam intensionem producere:
ergo si non penetretur, et calor propinquus sit, aliquid minus sua intensione produ-
cet. Et hinc intelliges, ultimam dispositionem proximam ad ignem non esse calo-
rem in tota illa intensione, quam dat post adventum formae ignis.

Ad hoc praemitto, quod
aerem posse plus aliquid qualitatis produci in parte passi remota, quam in proxima, si ulterior pars
illa remota aliter disposita et parata sit ad intensionem qualitatis recipiendam. Ita
P. Hurtado D. 9a phicorum n° 81° cum aliquibus recentioribus. Patet hoc ex supradic-
tis de reflectione: certe enim parietes, lapides quae estivo tempore intensius cale-
fiunt, quam aer, et experientia manifestum est; si enim lapidem, qui plurimum diem ad
solem expositus fuerit, manu comprehendamus, vix tolerabilem calorem in illo ex-
perimur, non ita in aere sole percutiente incumbente. Patet id etiam in luce, quam maior
in christalo, quam in aere producit a sole: altera quae autem a sola maiori densitate
potest provenire; nam ratio illius producit in lapide plus temporis calor, quam in aere,
quia ultra cum lapis non sit rarus, non habet locum partibus frigidis alterius corporis,
qui illi intermisceant. Sic etiam christallum cum sit corpus densum nullum habet
locum inter suas partes partibus corporis opaci, a quo possit obscurari, sicut aer obs-
curatur, quia in illo multae partes corporis opaci intersiciunt.

His itaque praemis-
sis assero, agens naturale per se loquendo fortius agit in proximum, quam in remotum.
Ita P. Hurtado ubi supra, et P. Alfonsus D. 3a de generatione, et Recentiores
aliqui. Dixi <u>per se loquendo</u>, quia ut paulo ante praemisi per accidens poterit
aliquid fortius agere in remotum, quam in proximum. Ex quo infert, alterationem
quae fit ab agente naturali per viam activitatis sphaericam esse uniformiter difformem.

quia quo maior est distancia, quali minor est intensio qualitatis, quod in consequenti dicitur.

Addita-

men, hoc non est intelligendum per partes proporcionales in sentencia domini de compo-
sitione continui, sed per partes equales, quatenus pars quaedam divisibilis medii propin-
quior agenti, recipiat 2^m se totam maximam qualitatis intensionem, quam
potest agens producere in subiecto extraneo, et sibi propinquo: rursusque
pars alia etiam divisibilis 2^m se totam recipiat minimam qualitatis eiusdem
intensionem, et sic per partes detractas, et divisibiles usque ad finem totius sphe-
re. Aliter et clarius dicendum est in sentencia zenonis, ut infra dicam.

Secundus

contra hanc doctrinam de actione alterativa uniformiter difformi: quo maior est ap-
plicatio, eo fortius operatur agens naturale, sed in parte medii divisibili maior est ap-
plicatio 1ae medietatis, quam 2ae: ergo agens naturale fortius in 1a quam in 2a operabitur:
ergo non producet equalem intensionem in parte medii divisibili. confirmatur, quia prius debet
agens operari in 1a medietate, quam in 2a: ergo plus debet producere in 1a me-
dietate quam in 2a. Probatur consequentia, quia quando producit in 2a medietate 1m gradum, debet
aliquid in 1a medietate producere, cum sit illi sufficienter applicatum agens
illud; sed non producit 1m gradum, qui iam productus est: ergo producit in illa 2m. In sen-
tencia domini de continuo discutiendum est maior argumenti propositio: quo maior est aplicatio, eo
fortius operatur agens per partes proporcionales, non maiorem per partes equales, concedo minorem.
Ad confirmationem dicendum est, prius operari agens in 1a medietate, quam in 2a, se-
dum operatur in 2a, nihil de novo producere in 1a, sed conservare 1m gradum
in illa productum, quo ad usque totam partem divisibilem equaliter immutet.

Clarissi-

mi autem arbitror, hec omnia intelligenda in sentencia zenonis de composi-
tione continui, in qua dicendum erit alterationem fieri uniformiter difformi-
ter, quia in parte aliqua medii indivisibili erit equalis intensio per totam
spheram activitatis. contingit autem sphere tota alteratio fieri in hunc
modum; si corpus extraneum per totam spheram solis constet indivisibilibus

si

finibus, et tota etiam qualitatis intensio in indivisibilia resolvatur. producit quod ignis unum in 1° indivisibili medii sibi proximae 1um indivisibile caloris in 1° instanti operationis: in 2° operationis instanti extendit suam activitatem ad 2m indivisibile medii producendo 1m caloris indivisibile in 2° illo medii indivisibili; quod tamen in isto 2° operationis instanti nihil obstat, quominus aliquid in 1° etiam indivisibili medii producat, producit agens in illo 2m indivisibile caloris: et sic ulterius procedit per alia instantia operationis, sive continua, sive non continua sint, ad alia indivisibilia medii remotiora, ita ut in 8° instanti operationis producat in 8° indivisibili medii 1m caloris indivisibile, et in 7° 2m, et in 1° 8m: unde ad finem sphaerae totius producendo semper in ultimo medii indivisibili unicum erit indivisibile qualitatis.

Q[uaestio] V^a 5

An qualitatis productio successiva semper et continua sit?

S[ectio] I^a 1

Circa subiectionem mentem nostram exponimus.

Duplex datur qualitatum genus; quaedam contraria habent, aliae sine contrario sunt: ex iis, quae contraria habent, sunt calor et frigus; contrario vero carent lux, sonus, species intencionales. Proinde quod distas rogat, an qualitatum intensio, sive productio successiva sit, vel instantanea? Hoc est, an tota sphaera agentis alteret simul, nec prius una pars, deinde alia, sed quaelibet pars sphaerae agentis ab initio actionis in instanti recipiat totam intensionem qualitatis sibi debitam, id est simul, et in instanti producatur tota qualitatis intensio, sed paulatim, et successive. Quod distas non solo rogat de intensione, sed de extensione etiam.

In hac difficultate omissis aliorum sententiis. Sit 1a ratio: plures qualitatum ex his, quae habent contraria intendunt successive. Ratio haec manifestis convincitur experimentis, quae si manuum

igni admoveamus, non statim tantum sentimus calorem, quantum experi-
mur deinceps. Idemque venit de corporibus, q. frigidissimo aeri exposi-
to, qd non adeo friget statim, ut deinceps postea friget; sed itaque qualita-
tes hnt 2arium: q plures qualitates ex his, q 2arium hnt, successive
intenduntur. Huius successionis rao a priori pot ee multiplex. 1a,
qd ipsum subiectum [illegible] successive alterari, 2a, qa agens defatigetur
totam intensionem simul producendo. 3a, qd 2arium pro aliquibus instanti-
bus plus resistat, qm illius 2arium agat, ideoque resistere illius ac-
tionem intensivam aliquantulum remoretur. 4a qd agens non adeo proximum
sit passo, ut possit in instanti producere in eo totam intensionem, qm deinde
produxit.

Sit 2a 3o: plures qualitates 2arium hntes intenduntur in instanti.
Prob.; q naturalr non repugnat, subiectum non potere successive alterari, sed in in-
stanti, aut ee indiferens ad utrumque alterationis modum: item agens
non defatigari producendo simul totam intensionem, sicut non defatigatur produ-
cendo fram substalem, q nd e os intensionum. Item 2arium statim cedere 2arium, et
agens habere summam approximationem cum passo: q in hoc casu qualitas intendetur
in instanti, licet heat 2arium. Confirmatur manifestissimis experientiis; q pultis formen-
tarius statim ac igni applicatur, qm sit alioqui frigidus sit, ut tempore hiemali,
ignem recipit: q in instanti in eius magnitudine fuit summa caloris intensio;
sine calore.m. ut octo non produxit fra ignis. Deinde hinc ardens, q a qualib.
hispani aguardiente, et si summe frigida, et humida eodem instanti quo
igni debite admovetur, ignem recipit: q in instanti summum calorem, et per se sum-
mam frigiditatem acquisivit. Ignis.m. summum calorem et per se summam
siccitatem: q plures qualitates hntes 2arium in instanti intendu-
ntur.

Sit 3a 3o: plures qualitates ex his, q carent 2ario intenduntur in
instanti. Pr.; q lux summe intensa producitur in instanti, ut pt in lu-
cerna, q accensa in cubiculo statim illuminat qm tm pot illumina-
re

re. Item in eodem instanti, in quo corpus aliquod producitur, emittit species sui visuales per totam suam altibilitatis sphaeram, nec prius tamen mittit, quam sui in partibus propinquis, quam in remotis, cuius evidens signum est, quod statim cernitur ab omnibus; sed istae qualitates carent contrario: ergo plures qualitates ex his intendunt in instanti. Ratio a priori est; quia subiectum harum qualitatum non resistit in sui subiectione, nec defatigatur agens producendo simul totam intensionem, nec contrarium ad resistat, datur sufficiens approximatio inter agens et passum: ergo tota intensio producitur in instanti.

Sit 4a. conclusio plures qualitates ex his, quae carent contrario, intendunt successive. Probatur; quia lux caret contrario; et tamen aliquando successive intenditur; maior enim meridiano tempore, quam matutino. Item sonitus et strepitus tonitrui, maior est aliquantulum post initium, quam dum primo incepit; sed etiam sonitus caret contrario: ergo plures qualitates non habentes contrarium, successive intendunt: quod non solum plures, sed etiam eaedem qualitates contrario carentes nunc successive, nunc in instanti intendunt. Ratio autem a priori huius successionis est, vel exigentia subiecti, vel agentis defatigatio, et limitata virtus, vel carentia debitae approximationis. Quae in qualitatum natura, et extrinsecas circumstantias reducendum est, quod hae, et illae successive, vel in instanti producantur. Nec universalis aliqua potest regula praescribi, quia mille non equeat ex exceptionibus.

Dices 1o contra 1am conclusionem: potest agens in 1o instanti producere simul totam qualitatem habentem contrarium: quia illam sic naturaliter producit; cum enim natura non impedita operetur, quantum potest. Probatur antecedens; quia potest agens simul conservare totam intensionem iam productam. Sic enim sol simul conservat totum calorem, et nix totam frigiditatem: ergo et potest totam in 1o instanti simul producere; non enim requirit maiorem virtutem ad conservandum, quam ad producendum, cum eadem actio sit conservativa et productiva. Confirmatur; quia in 2o, 3o, et 4o instanti datur etiam contrarium resistens ne in subiecto qualitas contraria producatur; sed adhuc

ci

vincit in 2°, 3° et 4°: et in 1°.

Ex quo diximus d. ans.: quod agens in 1° instanti etc. non ans.: pot aliquod agens, 2° ans. Quod autem sit hoc agere ab experientia petendum est. Ad probationem 2° ans. et non conseq.: in cuius probatione dico maiorem: non requiritur maior virtus remota ad conservandum etc., 2° dico maiorem: non requiritur maior virtus proxima, non maiorem. Itaque virtus eadem, quae produxit, conservat, ideoque virtus remota non est maior dum produxit, ac dum conservat; ceterum quoad quae alia exigit, ut conservet, alia ut producat, ideoque proxime pot est maior virtus 1° producens, quam conservans. Ad confirmationem 2° dico maiorem et minorem et non conseq.; cum non est necesse contrarij, ut possit resistere p. 1° instanti, non eo ipso relinquit: sicut duo homines decolluctantes, quorum unus alterum superat, non tamen in 1° instanti eum vincit, sed in sequentibus.

Dico 2° contra 2am conclusionem: passum resistit agenti resistentia formali contrarij qualitatis: quae moratur actionem agentis contrarij: quae qualitas contraria non intendit in instanti, sed in tempore et successive. Ex quo diximus ans.: passum resistit et in actu 1°, et in actu 2°, 2° dico ans.: in actu 2° de facto, non ans. Resistentia in actu 1° est exigentia qualitatis ne producat contraria in passo, et hanc requirit qualitas: resistentia in actu 2° est, quod de facto contraria qualitatem producat in passo et ad aliquantum retardet, et hoc non est de ratione qualitatis, quia non est necesse agens tantae virtutis, ut possit in 1° instanti debellare contrariam qualitatem. Ulterius etiam experientiae afferuntur contra hanc conclusionem, sed rationem illam non impugnant cum non loquatur de omnibus qualitatibus contrarijs..., sed de aliquibus tantum, unde potius illis 1a nostra roboratur conclusio, quam impugnatur 2a.

Dico 3° contra 4am conclusionem: quod agens est sufficienter approximatum et habet omnia requisita ad operandum statim operatur quantum potest: sic agens contrario destitutum et reliqua requisita, statim producet totam intensionem ...; et ideo lux in cubiculum statim producit suo ad totam intensionem quam

o

caret contrario: quod omnis qualitas carens contrario statim producitur quoad totam intensionem. Secundo dicendum ans: quod agens etiam statim operatur, quantum potest operari statim; secundo ans: quantum potest operari secundum cursum temporis, non ans. Potest enim virtus illius esse limitata ratione sua, ut producat in 1° instanti minus unum, vel duos gradus, et plures in pluribus instantibus, et tunc non operabitur in 1° instanti, quantum potest absolute operari. Ad confirmationem nostram ans: ulterior enim ratio est, si cognosse lucem produci, et adesse omnia requisita, et sic producatur.

Ex dictis colliges, similiter philosophandum esse circa productionem extensionis qualitatis, quod quae non ea, quae habent contrarium, producitur non in instanti, sed successive, ut quod cubiculum per partes calescit. Quae vero etiam si careant contrario, quoad extensionem in instanti producitur, ut quando quilibet tormentarius, vel aqua vitae applicantur vehementissimae flammae, statim enim omnes partes calore occupant, et ignem concipiunt. Qualitates vero, quae contrario carent, iam statim producuntur, ut patet in luce, quae in cubiculo statim producitur in omnibus partibus illius: [illegible] sive ut in eadem luce patet, quae successive producitur, si lucerna successive applicetur partibus distinctis, idque etiam contingit in sono, qui non statim, sed successive in diversis partibus auditur. Quod discrimen reduci debet in naturam agentium, et extrinsecas circumstantias.

SECTIO II^a 2

An intensionis productio continua sit, vel discreta?

De successiva productione qualitatum breviter diximus. Nunc vero investigandum, an productiones illae, quas successivas pronuntiavimus, non solum successivae, sed etiam continuae sint. Requiritur autem potest intelligi, ut aliquid, sicut motum continuum esse, vel non continuum, in [illegible] et sine ullo fine, quae ratione philosophi aliqui dixerunt, res omnia in continuo motu, hoc est nulla in rebus omnibus quiete [illegible] incogitabili sistere. 2° potest intelligi modum

ee continuus, idest, sine ulla interruptione, aut mora. De illo 1° continuationis modo non dubitamus; duplex causa sit ista philosophorum sententia. 2° igitur in presenti rogamus de motu qui continuus, seu de tota qualitatis productione, quae in eadem parte subjecti, et in diversis partibus subjecti quoad extensionem, an illa sit continua, et sine ulla interruptione, sicut an continuo tempore fiat; an vero per aliqua temporis instantia, aut partes interrumpatur.

Prima in hac difficultate sententia docet, motum ad qualitatem, seu alterationem tam quoad intensionem, quam quoad extensionem esse motum continuum, nullam que ratione interruptum, hoc est, ignem usque dum calefacit aquam, nulla ratione quiescere quoad usque partes illius ad summam qui potest, intensionem producat: similiter que nulla ratione quiescere postquam unam partem calefecit, sed statim et sine ulla mora, aut quiete interruptione procedere ulterius ad calefaciendam aliam distanciorem, donec totam aquam et sibi totam sphaeram, quam maxime potest, calefaciat. Ita P. Suares D. 46 metaph. s. 3 P. Conimbricenses l. de generatione cap. 4 q. 2 a. 3 Hon D. 5 s. 2 Spinula D. 4 s. ultima Complutenses ex calicate cum aliis aliis Thomistis.

2ª sententia propugnat, tam intensionem, quam extensionem qualitatis, non esse continuam, sed fieri mora subitis interjectis, taliter ut post aliquam partem qualitatis intensae subjecti proxima producta subsistat agens aliquo, antequam ulterius aliquid est in eadem subjecti parte, et in distanciori producat. Hac ratione ex antiquis non nulli opinantur, inter quos aliqui Thomistae; ex junioribus tamen ita tenent P. Hurtado l. de generatione D. 5 P. Arriaga D. 2 s. 3, quos multi ex nostris recensioribus secuti sunt mediam sententiam amplexus P. Francus Alfonsus D. 5 s. 3, ubi ait, intensionem qualitatis fieri, et esse continuam in subjecto habente qualitatem contrariam; extensionem vero ad nobis subjecti partem non esse continuam.

Sit 3a conclusio

qu

qualitates successive intendi, continuo intendunt. Pr[obatur]; quia in hoc nulla datur naturalis repugnancia: quia non repugnat plures qualitates sic de facto intendi. Confirmatur 1°; quia qualitas potest intendi in instanti; quia est continua; plus enim est intendi in instanti, quam continue. Confirmatur 2°; quia non apparet repugnancia in motu locali, qui velocissimus sit: quare sic poterit moveri iste corpus: atqui hic dum magis accedit passo, intensiorem lucem, et calorem producit in eo: quia si continuo accedat passo, continuo intendet lucem, et calorem in eo: quia qualitates successive intensae continuo intendunt.

.:. 2a pars

plures etiam qualitates successive intensae, non continue, sed discrete, et intervenientibus morulis intendunt. Pr[obatur]; quia in hoc nulla est naturalis repugnantia: quia non repugnat sic de facto plures qualitates intendi. Confirmatur 1°; quia de facto ex communi sententia datur motus localis pluribus morulis interruptus: talis enim, qui aliquantulum tardus est: quia si tali motu agens accedat passo, in illo qualitatem intendet interrumpendo talem intensionem tot morulis, quot motus ipse interrumpitur: sic enim docet experientia passi intendi qualitatem, quando agens accedit passo. Confirmatur 2°; quia manus hominis approximata ad distantiam duorum palmorum, sicut acquirit calorem et splendorem, quam illum acquireret nisi candelae approximata, sed si sit illa acquisitio in eo continua, quod calor pauci s morulis producatur; non enim in alio potest consistere: quia successiva intensio potest esse discreta.

Hinc colliges

etiam qualitates quo ad extensionem, quae producuntur continue, quia quae etiam discrete: in neutro enim est naturalis repugnancia, sed hoc, vel illo modo fieri ab agentium natura pendebunt, aut ab externis circumstantiis, nam quanta est talis, tanta velocitas, tanta morulis, iam similis qualitas intendent, et lux intra sphaeram lucernae in instanti producta extendetur ad motum lucernae, ut patet experientia: si continuo moveatur lucerna, continuo extendetur, et discrete, pluribus quae morulis, si lucernae motus morosus sit.

Sed dices: causa naturalis determinata ad agendum, et non impedita semper necessario agit: quia agens qualitatem intendens sine interruptione illam intendit: idem enim manens idem semper est aptum facere idem. Cur ergo idem agens nunc agebat, postea vero manens idem non agit. Confirmatur, quia si qualitas non continuo intenderet, sequeretur, pondus manui impositum, non continuo accessit per mensem, et in ascensum gravitare; sed hoc falsum est, tum quia si quis manum pondere supponat, sentiet illud semper gravitare: tum quia nulla est ratio quare in uno potius, quam in alio instanti gravitet, quod si dicas in eo instantia nervorum animalium [?] et habet tandem, lapis in aere a nullo sustentatur, quod est ridiculum.

Respondeo quando autem: causa naturalis est, semper necessario agit, sed subsistit continuo modo, quando autem semper agit continue, pro autem. Agens itaque naturale semper agit, quia adhibita requisita, semper, tunc, hoc est, quod designato aliquo tempore perceptibili, et notabili, necessario effectum producit, in quo differt ab agente libero, quod adhuc pro tali tempore, quolibet actione non tamen agit necessario tale agens in omnibus instantibus divisis et continuis: id enim non est de ratione agentis naturalis, et oppositum satis probant rationes nostrae conclusionis, sed ergo sit idem agens, potius agit in hoc instanti, quam in illo, quia haec est illius natura.

Ad Confirmationem concedo maiorem, quae maxime premit adversarios, si enim pondus continuo gravitat in aerem, debebit me debere aerem frangere. Cuius oppositum est certum et evidens. Nego vero minorem manus autem supposita frequenter non continue sentit gravitatem quia cum sit magis sensibilis quam motus, apparebit continua gravitatio, cum revera continua non sit. Cur autem potius gravitat in hoc instanti quam in alio, reducendum est in naturam ipsius aeris, et in deum destante, instantia

pro

grabitationis. tandem vidi calorem, anihilatis aere heremum in aere liquidum. Heredet enim sicut heret deum de orcum, et cuiusque motum mo. nalis detinet; huius vero adeo brebis est, ut sencibus eam sentire non potest, eo quod motu vehementius sensum immutat.

SEC. IIIa

Quarae de contrariis resistencia agentibus retardat actionem.

Diximus supra prae dentibus qualitatibus contrariis eius productionem non esse distinctam, sed discretam et interruptam, quia unius productio ab alterius resistencia retardatur. In praesentiarum rogamus, quarae fiat in actu 2o eiusmodi resistencia, ut eius illius retardetur contrarium. Resistencia duplex est, alia formalis, activa alia: resistencia formalis fit a qualitate pomeram in formationem subiectum non alterius exigenciasque perbationis qualiquid tempus etiam praesente contrario: resistit formaliter una qualitas alteri, quod subiectum informat, exigitque, ut in illo adhuc conservetur, quod fieri non poterit, si contraria qualitas in idem inducat subiectum. Cait dici solet pasiba haec resistencia, sive privatiba; quia pro illam quam resistit agenti nihil in illo producendo, sed sentit formalis est in qualitate ipsa, passiba contrariis subiecto qualitatis.

Activa resistencia illa est, quae exercet efficienda aliquid quo aiunt contrariis infringant, ne ita impune possit alterum debelare: utrumque quae contingit inter ignem et aquam; frigiditas enim aquae resistit formaliter igni, ne suum calorem inducat, resistit etiam effectibus aliquid producendo in ipsa materia ignis, ex quo illius operatio retardetur, ut videmus dum ignem aliquando percipimus aquae. Supponamus duo agencia contraria calidum et frigidum inbibe applicari: rogatur, an utrumque simul in alterum aliquid agat, quod sive utrumque, sed alterum, quod nam eorum incipit operationem?

Incipiat agens calidum in instanti A, et producat aliquid caloris in frigido: sequatur instans B, redit dictas, an utrumque,

an

ex aliquo sit, ex quo pergenti tum operetur agens calidum, continua erit caloris productio, et sine ulla retardatione; si autem non operetur tunc agens calidum, potest rogari quare cesset a productione caloris, cum virtus productiva caloris imminuta non sit, praeterea non semper manet impeditum agens illud calidum; nam etiam in instanti C aut in alio sequenti aliquid producit caloris. quare si in instanti B non producit caloris, dices, retardari, et impediri a habente frigido: rogo iterum, quare retardat, aut impedit in instanti B et non in instanti C aut in alio sequenti; nec vere potest cum aliquo comparari ab agente calido, cum frigidum in instanti B, ut nobis postea calorem recipiat; quando calidum agit in frigidum, dum illud praeparandi ad nobis calorem recipiendum.

Si quis resistat ad instantia, et temporis momenta reducat, ita sentire debet activitatem et resistentiam iudicare. Applicantur agentia contraria, scilicet calidum et frigidum in instanti A, ita ut instans A sit primum, in quo sunt applicata, si calidum non fuisset applicatum frigido, nec etiam frigidum calido, hoc est, si neutrum suo contrario fuisset applicatum, utrumque operaretur in instanti sequenti ad applicationem, id est in instanti B, quia tamen utrumque ab altero sibi contrario retardatur, neutrum potest in illo instanti operari, sed relinquit operationem in instans C. Et haec est resistentia illa formalis, qua unum contrarium sine ulla operatione alteri contrario resistit.

Si quis in instanti C incipit operatio; quia tamen maior est activitas calidi quam frigidi, incipit calidum, et aggreditur productionem caloris in frigido: producitque successive, et sine ulla interruptione, aut mora partes illas, aut indivisibilia caloris, quae pro ratione suae activitatis potest sine mora producere. Modum igitur agentium activitatem inconsistentem, ex dictis iudico, quod non solo unum prius altero agat, quia contraria sunt; sed in eo etiam quod sine ulla interruptione plures suae qualitatis partes, aut indivisibilia producat etiam in sensu contrariae resistentiae, quod non est in sui, dum expellit per introductionem contrarii. Postquam quod agens calidum produxerit in frigido intensionem illam caloris, quam pro ratione suae activitatis

ris, et ideo cum pot, subiicit paulatim, et retardat actionem contrarii resistentia, quae non tantum patitur ideo, sed etiam activae resistit producendo aliquid frigiditatis in calido, quae ratione etiam suae activitatis, donec et ipsum subiiciat, et calido cedat, ut iterum agat in ipsum frigidum.

Hac ergo ratione tota qualitatis productio peragitur mutua illa contrariorum formali resistentia, et activa, alternisque productionibus, quibus alterum alteri infensum est. Quia tamen maior est activitas in agente calido, ideo prius semper suam operationem absolvit, quam frigidum, nisi forte ratione maioris quantitatis, ita ut causa veniat a frigido, ut superet illius magnitudinem, et extensionem militare: ideo enim carbo ignitus cum tangitur ab aqua, et prius extinguitur, [illegible] contrariae dispositio, aquam ab igne vinci, experimur.

Haec tamen advertenda est ratio, quia communiter dicitur, maiorem esse resistentiam, ubi activitas minor est, quod de resistentia formali est intelligendum; resistentiam enim activam cum ipsa activitate confundit. [illegible] inter diversas, et sibi oppositas qualitates intelligitur, sed inter diversos etiam ad intensionem eiusdem qualitatis gradus. Vocant hoc alii quid simile machina, secundum [illegible] extensionem producunt. Aliqui enim semper [illegible] gradus resistentiae plures [illegible] versus manubrium; activitatis vero plures versus cuspidem: et docuit experientia: melius enim ferit [illegible], quae versus cuspidem sunt, melius quae resistunt partibus aliis [illegible] ad manum. [illegible] maior est resistentia formalis in gradibus remissis, quam intensis eiusdem qualitatis, maior quae activitas in intensis, quam in remissis. [illegible] autem maior illa resistentia formalis ideo, quod gradus remissi [illegible] plures [illegible] gradus intensi [illegible], quare aquam [illegible] summum calorem [illegible]. Et haec etiam ratio de activitate, et resistentia inter oppositas qualitates dicenda erit.

Sed 2ª doctrina statuere ut quae tradidimus dices: qualitas
formaliter resistens, non resistit in eo instanti in quo incipit, et a subito expellit:
pro illo enim non est quod dicatur quod non, non resistit; sed neque resistit pro instantibus anteri-
bus: tunc equidem non oppugnat qualitatem oppositam, siquidem oppugnat
quatenus contraria qualitas producitur, vel eius expellit, alioquin resisteret,
antequam oppugnaret: ergo qualitas nunquam resistit formaliter: ergo non datur resistentia
formalis. Confirmatur 1º: quia frigiditas solum petit non esse simul cum calore in eodem subiecto: ergo
non petit ne introducatur calor: ergo non resistit formaliter calori. Antecedens probatur, quia lux
ut contrarij adversus aliud solum stat in eo, quod stante uno non inducatur alterum,
quod frigiditas solum petit non esse simul cum calore. 1ª consequentia probatur, quia petere non esse simul
cum calore, non est petere, non introduci calorem. 2ª etiam consequentia probatur, quia resistentia formalis
est petere, ne introducatur calor.

Confirmatur 2º: quia lux non resistit introducti-
oni tenebrarum [illegible] in instanti: ergo neque contrarium contrarii introducti-
oni alterius. Antecedens probatur, quia lux non repugnat introductioni tenebrarum in sensu
diviso a luce. Consequentia etiam probatur, quia sicut oppositio contradictoria salvatur sine hac resis-
tentia, poterit et contraria salvari. Confirmatur 3º, quia frigiditas praesente [illegible] datur in aqua ca-
lefacta [illegible] calorem requirit se expellere a qua dum ignis praesens; absente vero
illum expellit: ergo quod resistebat aquae non erat calor illum in frigore, sed ignis applicatus:
ergo non datur resistentia formalis, sed solum effectiva.

Pro secundo modo, negando minorem, ad probati-
onem dico, pro instantibus antecedentibus oppugnari qualitatem oppositam virtualiter, quatenus
agens producibile illius contra illam producere: oppugnat, et resistit qualitati non formaliter,
sed virtualiter existenti; resistit tamen resistentia formali, quia retardat producti-
onem qualitatis oppositae, nihil producendo, sed praesentiam tunc non cedendo. Ad 1am
confirmationem nego antecedens: ut enim non petit esse, quod est, et quasi gaudet de propria existentia,
odioque prosequitur, ad quod talis existentia opponitur; cum quae introductio pro illo instanti
qualitatis oppositae [illegible] illius, petit ne pro illo introducatur, ideoque
frigiditas non solum petit non esse simul cum calore, verum etiam ne pro tunc introducatur

ca

calor. Et non etiam ante hic probationem; qualitas m. non solum habet vires adversus contrariam qualitatem, quae simul sit, sed etiam aliquando abstinet, quod sentimus suppositione, quod diximus.

Ad 2.^m confirmationem concedo antecedens, et distinguo consequens: quod neque unum contrarium introductioni alterius per instanti diversitate, in quo ipsum est in ratione, concedo consequens: pro illo in quo sit iam, non consequens. Et sufficit, ut plurimum resistat resistentia frali. Ad 3.^m confirmationem concedo antecedens et distinguo etiam consequens: quod resistebat aquae non erat calor illam in transitione, concedo consequens: non erat calor simul cum igne, non consequens. Ideoque destruitur calor, non quod igne non resistat frali resistentia, sed quod solus minus resistit, quam cum igne, et impare obstinationi aquae, quam simul cum igne longe superabat.

SECTIO IV.ª

Utrum actio unius contrarii adversus aliud debeat procedere a proportione maioris inequalitatis. Vide reactione.

Distant quidem recentiores ... exposita difficultas inquirit, an ut agens aliquid possit agere in alterum et aliquid in illo producere, debeant eius vires activae superare resistentiam, sive vires resistibiles alterius, vel aliter, an activitas agentis, et resistentia passi debeant esse inequales, ut id in alterum agat, quod alterius resistentiam excedit. Stat communis sententia, actionem unius contrarii adversus aliud semper procedere a proportione maioris inequalitatis, hoc est, semper actionem debere procedere a principio, cuius vires activae sint superiores resistentia passi.

Huius communis assertionis ratio ... manifesta, quod agere est aliquatenus vincere; pati vero est vinci; sed quod duo contrarie dicuntur, victoria ... quia ... ideo ... m. vincit quod viribus superat. Sic actio semper procedit a proportione maioris inequalitatis ... et minus etiam pot... m. aliquid fortius agens videatur minus superari, ut quod minus ... ex viribus m. debellat, ad huc tamen victor superat resistentiam passi in actu 2.º, ...

quod

qd incidit, aut loci iniquitate, l. etiam inertia multitudinis fortius agens, sicut cuima el exanti rutiliuz uires, ut n expedibit in actu 2o, ideo que egit ma uiribus expediti ab agente validiori in actu 2o. Id si calor et frigus 2 ge diunt, agit in aliud, cui ma el si in actu 2o uires, sicut id caloris, sicut frigus.

Dices: Demus ex una pte frigiduz ut quatuor, cuius actiuae uires satis insinuisset, et ex alia calidiz ut octo, cuius acti uitas maxima e, demus deinde inbitez applicari, tunc frigidiz poterit saltez unu gradu in calido pducere: qn tamq actio p cedit a pportione ma ii inequalitatis. Reo Nedendo ani, et nando coaz: lez q frigidez hit ma m actiuitatez, qz sit resistentia calidi; ideo que adhuc p cedit actio a pportione ma ii inequalitatis; n. m. in hac p portione 2 parant uires actiuae cu actiois, sed cu [illegible] biliti. Deinde nego coaz; ltem. n. dbte est calidez ut octo, non sicut et ad agenduz, et ad resistenduz, ideo cu ante superet frigidez ut quatuor, ad 2serbandez tamen calorez ut octo n hent tot uires restibiles, quot actibiles in frigido ut quatuor, ideo que nunqz hoc euenit sine pprio detrimento.

Sed p faciliori actionicitiue inte ligentia pcedentia a pportione ma ii inequalitatis rogas, quo pacto, et ordine l qualitatibus 2petant actibilitas et resistentia, an ita q magis ualet ad agendu, sit etiaz robustior ad resistenduz, it e 2o cum ma actibilitas semp comitet infimaz resistentiaz, et tic q cum ma e infimaz actibilitez. Coirentencia sic qualitatez uires ordinat: calor e summe actibilis, 2o frigus, 3o humiditas, 4o siccitas. E 2o u euenit in resistentia, siccitas e summe resistiba, 2 humiditas, 3o frigus, 4o calor, ideo que qualitas summe actiba ut calor, e minime resistiba, et summe resistiba ut siccitas e minime actiba, nec medicez experimentiz alienez e ubi ta serie resistendi: difficilimae curatio egritudinis p uenientis ab excessu siccitatis, ideoque senectus, quotqz eti brez siccitate laborat, fere si incurabiles. Alinis

Di

difficile enim magis est pellere rem humiditatem, facilius frigiditatem corrigere, et viceversa facilius eam aegritudines quae sunt ex calore, ex eo quod sanari; quia predicta resistendi ratio est, quod qualitatibus indita a natura. 71

De agere

invicem et pati. Ex praedictis praecipue, cuius plures sensus, qualitates contrarias, quo tunc se contra rediunt, et pugnant, utcumque, et alternis actionibus se impugnare, ne eo liberae, et impune una alteram destruit. Hoc autem fit, quia tenet qualitas, quam ab altera impetit, non frangit, sed resistit, ut paulo ante diximus. Ut experimento in nutritione videntibus, calor naturalis quidem agit in alimentum et illud convertat in substantiam aliti ab alimenti qualitatibus imminuit, et aliquando etiam suffocat.

Patet etiam in duabus partibus aquae, quarum altera calida sit, et altera frigida, quae simul sunt in aquam tepidam evadunt; quia altera in alteram per sufficientem illam applicationem agit. Probatur a priori; quia non solum agens calidum, sed etiam frigidum suam habet agendi virtutem: Et quod frigidum aliquid patiatur a calido, et aliquid frigoris amittat; non tamen amittit se frigus, sic cuius in materiam sibi proximam aliquid possit agere: aget ergo aut reaget, quantum possit in calidum. Unde dicitur, quod reactio frigidi, calidi repassio est.

Sed contra hanc contrariorum reactionem obiicit P. Ricardus quidam Suiset cognomento Chaculatoriis satis notus, quem secutus est Burleus: quia vel duo illa contraria habent aequalem virtutem agendi, vel inaequalem? si aequalem, ut mihi est, neutrum aget in alterum; non enim simul potest duo agentia superare se invicem, et superari in virtute agendi. Si autem inaequalem agendi virtutem habeant, id quod maioris virtutis erit, aget in alterum, non vero e contra, nam quod minoris virtutis est, non potest superare illud, quod maioris virtutis.

Resp. actionem unius dari in aliud, quoties maior [illegible] illius, quam huius resistentia frangi; non enim debet activitas cum activitate, sed cum re-

resistentia formali alterius comparari; et ratio est, quia antequam alterum agat in alterum, sibi resistunt resistentia formali, quae in exigentia propriae conservationis per aliquod tempus ad praesentiam contrarii consistit: cum autem in hac exigentia possit dari diversitas aliqua, illud agens 1.° cedit, quod minus petit tandiu conservari ad praesentiam alterius contrarii: minus quidem erit in hoc resistentia quam in alio, et minus etiam erit in hoc resistentia, quam activitas in alio, siquidem activitas alterius superat resistentiam istius pro ducendo id, cuius productioni resistebat.

Objicitur 2.°: frigidum ut sex non posse producere aliud frigidum ut sex; quia si repatiatur a calido, fiet frigidum ut quinque, antequam producat in alio sex frigoris gradus. Resp. id esse intelligendum de agente, cuius sit repassio, frigiditas ut sex in passo, cuius non sit passio debita calori contrariis potentiis. Si enim passio unius sit talis intensio frigiditatis, poterit se in illam restituere, quam aliquid caloris acceperit ab alio; si vero non sit alterius passio calor ille ex perditus, numquam illum requiret, poterit que proinde frigiditatem ut sex ab alio recipere.

Objicitur tandem 3.° qui, aerem inter medium inter duo illa agentia contraria posse subire contrarios motus; nam si per medium illum illum aerem possit unum agere in aliud, ab illis duobus contrariis qualitatibus recipiet. Resp. 1.°, actionem et reactionem esse successivas: unde poterit aer successive moveri motibus contrariis, qui non in se obveniunt. Resp. 2.°, agentia illa non posse inter se in invicem agere, nisi aer inter medius prius fuerit debellatus, et ad alterius qualitatem allexerit, quo facto per applicationem virtutis applicatur unum, et in alterum agit, et ab altero etiam repatiatur. Plura alia congerit hic Dion. de [illegible] 2.°, sed haec pro nunc, et sufficiunt.

D P II.a 2.a

De generatione ipsa et corruptione substantiali ad lib. 1.m Aris.

ipso doctrinae filo deducti ab alteratione, seu accidentali generatione ad ipsam substantialem generationem pervenimus enodandam, ad quam ipsa qualitatum productio, et subiecti alteratio, tamquam praeviae antecedunt dispositiones. Dari vero substantialem generationem, sive substantiae productionem facile evincitur, quod libro primo physicorum diximus, cum formas substantiales dari probavimus. Differt autem alteratio a substantiali generatione, in eo quod per generationem substantialem fit aliqua, simul substantia de novo producitur; per alterationem vero illa eadem substantia, quae antea erat, aliter modo alterationem se habet nova qualitate, vel accidenti de novo producto. Quid autem sit substantialis generatio ex modo dicendis constabit.

Quaestio I^a

De generatione ipsa substantiali.

Sectio I^a

Substantialis generationis exponitur definitio.

Dupliciter potest intelligi generatio, primo in latissima acceptione, quatenus idem significat, ac productio rei alicuius dependentis a subiecto, in qua sensu creationi opponitur, quae est productio rei independentis a subiecto: in qua etiam acceptione actionem complectitur productionem. Secundo et strictius, nobis inferius examinanda, quatenus idem est, ac motus ad substantiam, sive alter in quo nunc loquitur Philosophus 1 de generatione cap. 1: productio in rebus mutabilibus, in quo sensu eam, cum Aristotele hic c. 4 definit communis peripateticorum schola: generatio est mutatio totius in totum nullo manente sensibili in subiecto eodem.

In qua dicitur mutatio, quod ponitur loco generis, quia tempus ac in illa convenit generatio, transitiva, sive subiectum a privatione ad formam in sententia Aristotelis; transitiva a privatione formae genitae ad ipsam formam genitam. Additur praeterea, hanc mutationem esse totius in totum, per quod distinguitur

generatio substantialis ab alteratione; totum m. aliud ideo dicitur substantiale, non accidentale: in generatione autem substantiali semper destruitur totum aliquid substantiale et aliud de novo producitur; sic m. productio ignis non fit nisi per destructionem ligni, vel alterius compositi, in cuius materia inducitur forma ignis. Secus se res habet in productione accidentis quod fit absque ulla substantiae destructione, ut quando non calidum et etiam frigidum fit calidum per productionem caloris. Reliquum definitionis propterea ideo denotant in omni generatione substantiali destrui totale illud subiectum, in qua varia alicui conceptui accidentia, quae sensibus sunt perceptibilia, subiectabantur. Verba quae explicant ipsam mutationem totius, quae iam exposita erat.

Sed 2a praedicta definitio sic exposita 1o opponitur; quia non omnis generatio est mutatio; potuit m. per generationem creatura ab aeterno produci, cum tamen ab aeterno nulla potuerit esse mutatio, de cuius conceptu est praecedens privatio in magnitudine substantiae ab aeterno genitis opponitur. Deinde quia, quidquid sit, an in statu naturae conditione praeexstiterit materia sine forma, potuit saltem de potentia absoluta produci materia simul cum forma, ut communis iam sententia tenet; sed adhuc forma generaretur non interveniente mutatione, cum produceret dependenter a materia; quia non bene dicetur praedicta definitio rationis generationis esse mutationem. Quod est 2o eandem definitionem; quia si Deus de potentia absoluta introduceret novam formam sine corruptione praecedentis, daretur generatio; sed tamen non daretur mutatio totius in totum, cum adhuc perseveraret 1um totum substantiale: quod non bene exigit praedicta definitio generationem mutationem totius in totum. 3o; quia si Deus crearet unionem animae rationalis cum materia, daretur mutatio totius in totum; sed non daretur generatio, sed creatio: quod in terra sunt definitio praedicta generatione creationi conveniret.

Non in 1a quae ad hunc possunt praedicti duobus modis . . .
1o si dicamus praedictam in ea definitione solo definiri generationes illas, quae naturales sunt: sic m. creatura non potest ab aeterno fieri per generationem cum materia debeat subiective ad formam disponi, ideoque et privationi subiecta

re debeat. Unde forma naturalis non potest ab eterno generari, neque in illa mundi conditione, naturalis potest traduci, si materia et forma simul producuntur. Unde potest neque 2um, neque 3um argumentum urgere, cum procedat in hypothesi generationum naturalium, et creationum: forma enim non generatur naturaliter in materia, ubi adest altera forma, neque unio naturaliter creatur, cum spectat natura sua trahi. Potest 2o difficultas avertendo, illustrando definitionem generationis, quae fiunt post illam, et via agentium naturalium.

Sed quaeres quid sit

demum ex philosophi (parum interim puta) hanc allegem generationis substantialis essentialem definitionem: generatio est productio termini substantialis dependentis a subiecto. Cum productio ponitur loco generis est enim amplius quam alia ad omnem generationem, cum termini substantialis amplius est minus quam alia, per quod differt substantialis generatio ab alteratione, et aliis productionibus, quae non sunt ad substantiam per prima illarum dependentis a subiecto discernit generatio a creatione, haec enim non dependet essentialiter a subiecto, secus illa, quae ita essentialiter afficit subiecto, ut adhuc de potentia absoluta nequeat ab illo separari, ut iis quae notavimus, et probavimus in physicis. Et quidem talem modum productionis, tunc non procedat privatio, est generationem proprie; quia omnis productio vel est creatio, vel generatio; sed praedicta productio non est creatio quia potest: ergo est generatio. Modo potest, ex communi philosophorum loquendi modo res omnes heritum, aut creatum iri.

Sed praeterea ultimo plenior nota rogas 1o quodnam sit subiectum generationis substantialis. Respondeo, subiectum inhaesionis omnis generationis substantialis, quae naturalis sit, est materia 1a; quia cum forma substantialis generatur, generatio illius inhaeret materiae 1ae, ut probavi disputatione 2a physicorum quaestione 1a sectione 4a, ubi etiam hui, formas omnes materiales produci dependenter a subiecto, scilicet materia 1a. Quod si id, quod generatur, sit unio, etiam generatio inhaerebit materiae 1ae, ut eodem libro disputatione 3a quaestione 1a sectione 4a stabilivimus: quia subiectum omnis generationis substantialis est materia 1a. Dixi tamen, quae naturalis sit; quoniam generationis substantialis sup

nalis aliud est pot[entia] cuiusque, ut entitatis illa, a qua naturalis de-
penderet productio terminus substantialis qui inde educeretur ~~...~~
Ad 2um loquamur de subiecto pure receptionis, ad hunc sensum unio reci-
peret in totali forma, generatio unionis reciperet in materia, qua terminus illius
in ea reciperet, ideoque saltem materiae, et ratione sui, et unionis,
reciperet in materia.

Rogat 2o: quisnam sit terminus generationis substantialis?
Dico, terminum totalem esse totum compositum, quod denominatur genitum; terminus m[inus]
totalis generationis illius, quia totum aliquid completum est, et alteri cuius
alicuius partis dicitur genitum; sed totum compositum sic se habet: ergo idem quod
est totum completum, et dicitur genitum ratione partis ergo unio, quia totum compositum dici-
tur per genitum ratione unionis: ergo terminus totalis generationis substantialis est totum compositum
substantiale, quod denominatur genitum.

Ad sermo sit de termino formali ratione eius quod illa, quae vere immediate terminat gene-
rationem, et ratione cuius totum compositum denominatur genitum: ergo in hoc terminus formalis
generationis est unio, quia haec vere immediate terminat generationem, et ratione illius totum denominatur
genitum: nequaquam forma, quae vere immediate generatur, et ratione illius quod dicitur genitum, immo et tunc in totum
et formam versatur; circa quam duplex generatio, altera circa formam, et circa unio-
nem altera, ideoque et terminus duplex est alter forma, et alter unio. Ubi advertendum
dicens, terminum formalem generationis non dici talem, quia ipse sit forma: sicut et terminus
formalis actionis creativae non est forma; materia enim est terminus formalis creationis, quae terminat,
et tamen ipsa non est forma. Dicitur quia terminus formalis talis in ratione obiecti formalis, quod talem
nuncupatur, quia immediate et ratione sui attingitur a potentia, et ratione sui ratione illius.
Similiter terminus formalis generationis dicitur talis, quia vere immediate generatur,
et ratione illius compositum terminat generationem.

S.E II^a

Utrum generatio substantialis rei indivisibilis sit instantanea? Subiecta-
instantanea

productio, ut etymologia sonat, et supra diximus, dicitur illa, quae in instanti fit: unde si in instanti praesenti indivisibili, quod nunc dicitur anima rationalis produci, eius productio est instantanea. successiva vero est, quae in pluribus partibus temporis (sive illae divisibiles, sive indivisibiles sint, ut modo abstrahamus a quaestione de compositione continui) producitur: unde calor de cuius tempore productio ... toties hoc bimestris, quod successivus est, quia producitur in pluribus partibus temporis.

Sed pro faciliori discrimine productionis instantaneae a successiva in communi peripateticorum sententia maxime notari debet, duos esse modos incipiendi, alterum intrinsece, extrinsece alterum. incipiunt intrinsece, quae incipiunt per primum sui esse, illa nimirum, de quibus verum est dicere, modo est, et immediate ante non fuisse, et quae sic incipiunt, per suam inceptionem instantaneam, sic anima rationalis intrinsece incipit, et in instanti, quo dicitur primo producitur, de illa verificatur, nunc est anima rationalis, et immediate antea non fuit. incipiunt extrinsece, quae incipiunt per ultimum non esse: illa scilicet, de quibus verificatur, modo non est, et immediate post futura esse, et quae sic incipiunt, per productionem, seu inceptionem successivam, et in tempore sic res quae incipit in sententia ... et quae producitur est essentialiter successiva; dicitur inesse veritate ... productio ... tempus, modo non est tempus, et immediate post erit, cum non successiva essentialiter claudat priorem posteriorem, quae simul poni non potest in instanti indivisibili, non potest successiva incipere nisi extrinsece.

Ex duplici hunc incipiendi modo duplex alius desinendi modus datur, alium intrinsecum, et extrinsecum alium, desinunt intrinsece, quae desinunt per ultimum sui esse, illa scilicet, de quibus verum est dicere, modo esse, et immediate post futurum non esse: unde actus intellectus et voluntatis prius quam corrumpantur, de quo verum est dicere, modo est actus, et immediate post non est, quae sic desinunt, in instanti desinunt. desinunt extrinsece, quae desinunt per primum sui non esse, illa scilicet, de quibus verificatur modo non esse, et immediate ante fuisse, unde hora nunc praeterita, de qua est verum dicere modo

non

nec est in materia ante fuit. Sed Doctores isti potius ad obscurandas res aliquid non dignas inuentiss, quam ad ueritatem illustrandam, ideo illorum oppositione praeteriens.

Dico, generationem rerum indiuisibilium esse instantaneam, quia si forma equina, aut leonina sint indiuisibiles, generatio est instantanea. Probatur, illa generatio rerum indiuisibilium aut est tota simul, aut tota simul non est; si est, est instantanea. Ante probatur; quia cum non habeat partes, non potest produci secundum partem, et secundum partem non: ergo tota simul est, vel non est. Probatur minor; quia instantaneum est, quod fit in unico instanti; sed quod totum est simul, fit in unico instanti; alioqui non esset totum simul, sed pars in uno instanti, et pars in alio: ergo generatio rerum indiuisibilium est instantanea. Confirmatur, quia quod producitur successiue habet partes, sed res indiuisibilis non habet partes, quia res indiuisibilis non potest successiue produci, ideoque de generatione successiua.

Dices Conimbricenses 3. phys. c. 3. q. 5. producitur successiue, habere partes ex parte temporis, non ex parte rei; ideoque res indiuisibiles posse produci successiue, et in tempore. Sed respondetur quod aperta petitio principij; nam continet, quod posse res indiuisibiles quae tota simul est produci subiecti tempore, et diuisibili, de quo est tota quaestio. Dices 2°, et si ego comparando res indiuisibiles cum tempore, possumus dicere plures partes temporis coexistere rei illi dum producitur, At non nisi unica. similiter quod partes temporis simul coexistunt, quod est de essentia instantis et aliter subiectiui. Si 2um quod res indiuisibilis ratio gignitur in instanti; quia unica pars temporis instans est, et quod non instans est, non unica est, sed plures partes temporis.

Sed dices 1° ex eodem 6a de generatione, s. 4a n. 5°. Res indiuisibilis desinit in tempore: ergo et in tempore incipit, non enim maior est ratio, quare res indiuisibilis possit desinere in tempore, et successiue, quam quod possit incipere in tempore, et successiue. Ante probatur: instans temporis, desinit in tempore, cum primum instans tantum desinit: quia non indiuisibilis est instans desinit successiue, et in tempore. 2°; quia quando quotquot gradus caloris producuntur in subiecto, et producuntur in tempore, in eodem tempore unio 4 gradus ad subiectum producitur,

sed

ad talis unioē indivisibilis: q̄ res indivisibilis producit' in tempore. Maior p̄t; q̄ gradus caloris, nec minimus tempus, qui pot ee in subito, quin illico sit. 3°, q̄ res indivisibilis, Angelus (gr.) pot durare p̄ tempus, et subcessive: q̄ et produci in tempore, et subcessiuè, etenim ut subcessiuè duret, sufficit ex parte temporis subcessioneᵹ, similit' ut subcessiuè producat, sufficit dari subcessioneᵹ ex parte temporis.

Forte hęc n̄ facile soluent' in sententia Arii de compositione continui, at in sententiâ Zenonis, in quā inclinauimus, facilis ē solutio. Ideo m. ad 1m neg.do ant. Ad eius probationeᵹ, nego ant; durat m. instans quantumcumque instans, ideoque insequenti instanti n̄ ē, sed desinit, et desinit extrinsece, cum verum sit modo n̄ ee, et ante immediate fuisse. Ad 2m dis.quo ma., q̄ qualiscumque gradus est productus in eodem tempore, unio 4i gradus ad subiectum producit, r̄ne indivisibilis instantis, in quo unio producit, concedo ma.m: r̄ne plurium instantium, in quo subcessiue producat, nego ma.m: unio illa in instanti producit, et forte in eodem instanti, in quo 1us gradus caloris, et q̄ instans illud cum reliquis debebat tempus, dr illa unio produci in eodem tempore, n̄ vo q̄ ipsa subcessiue, et in tempore producatur.

Ad 3m concedo ant, et nego conseq.; quoniam rem produci in tempore, et subcessiuè, ē partem unam incipere post aliam, ut p̄t ex communi philosophorum loquendi modo, q̄ m. plures partes simul ponunt et producunt, dicant simul et n̄ successiue produci, ideoque quod subcessiue producit, n̄ debet totum simul produci; at rem durare subcessiue, q̄ illius duratione subcessiuè, quamvis ipsa sit tota simul: cuius discriminis exhibenda alia n̄ ē rāo, cum angustia sit eo de uoce, in qua ne hęreamus n̄ dubitato, in re posse admitti, rem indivisibilem incipere subcessiuè, si eo de nobis tempus, cui correspondet talis res, ee subcessiuum, ceterum loquutioē 1a cum loquendi modum.

Dico 2°: generationem rerum divisibilium posse ee subcessiuam, v' instantaneam. P̄t 1° quoad 1m partem, q̄ cum perfectē res heant plures partes, q̄ aliunde n̄ petunt simul ee, nihil obstat, eas subcessiue produci: q̄ earum generatio pot ee subcessiua. Confirmatur, q̄ experientia constat, ignem applicatum ligno primum producere ignem in partibus proximioribus ligni, deinde in remotis, et tandem in remotissimis; sed ignis

ē

ē rei dibisibilis, sic successiue producta: ergo generatio rerum dibisibilium potest esse subsessiua.

Probo etiam 2am 3ae partis: plures partes possunt simul produci: ergo in instanti: ergo talis productio est instantanea: ergo quamuis res dibisibilis habeat plures partes produci poterit generatione instantanea. Antecedens probatur quia quod sufficienter probatur ex eo, quod in illo nulla sit repugnantia ulterius probatur; quia sol in instanti illuminat totum nostrum hemisphaerium producendo innumeras partes lucis: item lucerna statim ac ascendit plures partes lucis producit, quae simul totum illuminat cubiculum: ergo plures partes possunt simul produci. Confirmatur; quia forma materialis in probabili sententia plures habet partes; sed constans est probabilior sententia, eam non posse produci nisi in pluribus partibus materiae, quas vocant minimum naturale, in quod plures partes illius simul inducuntur media generatione: ergo plures partes possunt simul produci generatione instantanea.

Dices: agens naturale prius operatur in partes vicinas, quam in remotas, ut constat experientia ignis ligno applicati; sed semper datur primum indivisibile passi est vicinum, et reliquae partes remotae: ergo agens prius operatur in illo indivisibili, et deinde in reliquis partibus: ergo generatio rei dibisibilis saltem naturaliter debet esse subsessiua. Confirmatur; quia per motum localem non potest acquiri aliquid divisibile in instanti: ergo neque per motum generationis produci aliquid divisibile in instanti. Respondendo maiorem naturaliter ut patet exemplo ea allato solis, lucernae, et ascendentis. Quod si aliter res se habet, id reducendum erit, in supposita naturali debilitate agentis, quod non est 2a maiorem 3em; quia sic affertur, non eadem de ratione rei dibisibilis produci successiue, sed posse et successiue, et in instanti generari. Ad confirmationem, concedo antecedens, et nego consequentiam; quia si per motum localem in instanti acquireret aliquid dibisibile, idem subiectum esset simul in duplici loco adaequato, quod naturaliter repugnat nihil tamen obstat, per motum generationis in instanti rem dibisibilem produci.

Q. IIa 2a

SECTIO Iª

Substantialis conversio definitur, et dividitur.

Conversionem late sumptam, quatenus accidentalem, et substantialem complec-
titur, sic fere omnes definiunt tum theologi, tum philosophi: conversio est transitus rei
universalis. transitus enim est complexus communis ad mutationem, et conversionem: om-
nis quae mutatio physica, quae proprie mutatio est, transitus est, quia dum subiectum per formam
mutatur transit a privatione formae ad ipsam formam. sed differt tamen conversio a
mutatione; quia omnis conversio est mutatio, non vero est omnis mutatio conversio; siquidem
materia omnis spoliata forma, forma ipsa periret, vere daretur mutatio, quin inde sequeretur
conversio; postulat enim haec transire a termino positivo, ad terminum positivum, quod de-
notant particulae universalis: ut quando lignum transit in ignem, dicitur in ignem
converti, et quando ignis desinit in cineres, in eos convertitur, quia datur transitus a posi-
tivo ad positivum: ceterum quando lignum transit a non calido in calidum, non datur
conversio, quia licet tunc adsit mutatio, haec non est a termino positivo ad positivum, sed a
negativo ad positivum. et propterea desunt termini positivi, ad quem nulla datur conversio,
quando lignum a calido fit non calidum.

Ex dictis 1º colliges, ad omnem conversionem duplicem terminum positivum re-
quiri unum a quo et alterum ad quem: terminus a quo positivus est ille, qui destruitur
in conversione, et convertitur: terminus ad quem ille est, ratione cuius desinit terminus a quo
positivus, et in quem dicitur converti: ut quando lignum convertitur in ignem, lignum est terminus
a quo, quia destruitur in conversione, et denominatur conversum, at ignis est terminus ad
quem; quia ratione illius desinit terminus a quo, et lignum denominatur conversum in ignem.
2º colliges: praeter terminum a quo, et ad quem requiri terminum aliquem communem; in quo pugnent,
et oppositionem exerceant terminus a quo, et ad quem; ut ignis, et lignum habent
terminum communem illum materialem: calidum et frigidum, subiectum illud, quod eas recipit deno-
minationem. et propterea licet humana ratione, quod homo bestiam loco pellit non convertit in
bestiam; quia licet pugnent in ordine ad eundem locum, nihil habent tamen intrinsecum

ac

acquisivit Petrus, a quo illa exputerit. Similiter si Petrus et Paulus talem inter se haberent oppositionem, ut simul non possent existere a parte rei, sed unius generatio esset corruptio alterius, ad hunc unum in alterum non converteret de fieri con...

+ circa

3o colligitur, ad conversionem requiri conversionem intrinsecam termini ad quem, et non esse termini a quo, si non terminus a quo casu desinat, et non ad exigentiam termini ad quem introducta conversio: ut si Petrus calorem amittit, visum acquirat, non dicitur calidum in videntem converti; quia inter calorem et visum nulla est oppositio, eodem quo Petrus simul potest esse videns, et calidus. E contra vero quando ad exigentiam ignis destruitur lignum, hoc dicitur in ignem converti; quia esse ignis in hac materia destruitur cum non esse ligni in eadem. 4o colligitur duplicem dari in conversione mutationem, aliam a termino positivo, ad negativum, aliam a negativo ad positivum: ut quando lignum convertitur in ignem, datur mutatio a ligno, quod est terminus positivus ad non esse ligni quod est terminus negativus, siquidem destruitur lignum. Deinde datur mutatio de non esse ignis, qui negativus terminus est, ad esse ignem, qui terminus positivus est; nam primo hic ignis in hac materia non erat, et modo est, quia si alterutra ex mutationibus deficiat, non dabitur conversio, neque lignum convertetur in ignem.

Colligitur 5o ex diversitate terminorum, diversas quoque esse conversionum differentias. Alia namque est accidentalis conversio, quae intercedit inter terminum a quo, et ad quem accidentalem, ut quando Petrus transit a frigido in calidum, et potest definiri transitus unius accidentis in aliud; quia subiectum transit ab uno ad aliud accidens. Alia conversio est substantialis, quae exercetur inter terminum a quo, et ad quem substantialem, quae definiri potest transitus unius substantiae in aliam, ut quando lignum transit in ignem: et haec est multiplex alia formalis, ut quando terminus a quo et ad quem est forma, materialis alia, ut quando terminus a quo, et ad quem est materia, quae conversiones partiales etiam dicuntur. Alia dicitur conversio totalis, quando videlicet fit transitus a tota substantia in totam substantiam; cuius quidem in venerabili eucharistia habemus exemplum, quae etiam dicitur transubstantiatio, quia vi verborum fit transitus a tota substantia panis in corpus christi.

Alia etiam conversionis divisio est, eaque maxime notanda, qua conversio in factam, et

et effectiva dividitur. Effectiva conversio est illa, ratione cuius unum in aliud convertitur, ita conversione aliquid de novo ponitur a re, modo in lignum convertitur in ignem terminare in terminus ad quem conversionis: et ratione alicuius de novo existentis a parte rei: actio ergo ratione cuius hoc de novo existit, est actio conversiva, sive effectiva conversio, et secundo formalis conversio est transitus ipse a terminis positivis ad terminis positivis qui tamen non ponit in re sive actionem, sive illa terminus quod intelligi, sicut homine sectione intelligitur, ... non potest esse et corpus in re esse, sicut physica mutatio intelligitur sine actione, ut diximus, ... non potest. Erit ergo formalis conversio transitus ipse a terminis positivis ad terminis positivis, vel est terminus positivus ad existentiam alterius in subiecto aliquo corporis, qui ... nullam involvit actionem. Unde constat, formalem conversionem, quod dicitur transitus unius formae in aliam, et de qua omnis transitus dicitur actionem illam, cui cuius transitus exercetur.

Ulterius potest dividi conversio in physicam, et moralem: illa in entitate physica exercetur, et ratione existentiae naturalis, quod habet una forma cum non esse alterius in toto corpore, qualis reperitur inter formam ligni, et ligni. Moralis conversio exercetur inter entitates morales, sive moraliter tales, ut quod ... plebeius fit nobilis; ultra quod non forma illius exercet non est physica, sed moralis, et quod altera forma solum est moralis, ut quod peccator in amicum Dei convertitur; peccatum enim habituale, quod est terminus a quo, non est physicum, sed moralem, ... quod utraque forma, sive terminus a quo, et ad quem, ... tamen non pugnant ratione ... cuius existentiae physicae, sed ratione alicuius ... existentiae, sive alicuius moralitatis, ex hac parte existimat ... Vasquez ... 181 oppositionem substantiae panis cum corpore Christi in eucharistia, ut quod verba illa hoc est corpus meum cum non possint esse vera, nisi inde recedat substantia panis.

SECTIO II[a]

An conversio petat desitionem termini a quo?

Terminus formalis a quo in qua cumque conversione complexe, alius est terminus formalis totalis, et alius partialis. terminus hic partialis in re est formalis est, qui complexum quem format, et aliquid sit totius compositi, et intrat substantiam transitionem. terminus totalis a quo est compositum illud quod desinit, et quod convertitur, ut quando lignum desinit eius productioni ignis, lignum est terminus totalis a quo quia est compositum illud, quod convertit, et desinit eius productioni ignis. terminus partialis a quo est pars illa compositi quae recedens a qua recedit 3[m] commune termino a quo et ad quem, et de facto casus praecedens compositum ab alienari: ut forma ligni est terminus partialis a quo, et formalis, quoniam in conversione ligni in ignem, materia quae est tertium commune, recedit ab illa, et de facto a lucis fit iam ab alienari lignum.

Sed ulterius distinguere oportet circa terminum formalem a quo et ad quem; alius est terminus formalis absolutus et alius terminus formalis modalis. terminus formalis absolutus a quo ille est, in cuius locum et munera terminus alius formalis succedit, qui vero etiam est formalis absolutus: ut in conversione ligni in ignem, terminus formalis absolutus a quo est forma ligni, quae destruit: terminus vero formalis absolutus ad quem est forma ignis, quae succedit in prioris locum, et in munus informandi materiam. In conversione eucharistica terminus formalis absolutus a quo est ipsa substantia panis quae desinit in suis accidentibus, et terminus formalis absolutus ad quem est substantia corporis christi Domini. terminus vero formalis modalis est unio, seu modus ille, quo erit uterque terminus formalis absolutus cum illud 3[m] commune utrique: ut unio quae forma ignis unitur materiae ligni est terminus formalis modalis ad quem conversio fit ligni; unio vero formae ligni est terminus formalis modalis a quo. His praemissis

Sit 1[a] conclusio: quaelibet conversio petit desitionem simpliciter, sive destructionem termini totalis a quo. Probatur haec conclusio apud auctores quia conversio est transitus unius rei in aliam; sed hic transitus nequit intelligi sine destructione

tri totalis à quo: q̃ in oĩ ɔuersione destruat, aut petit destructio tri totalis. Mi. pt: transitus unius rei in aliã ẽ mutatio unius rei in aliã; sed mutatio hæc n̄ pot intelligi sine destructione: q̃ neque transitus. Ma. pt et mi. pr; q̃ a mutatio à positibo in natibus, n̄ pot fieri nisi p destructionẽ positibi, ut pt; sed in transitu unius rei in aliã debet dari mutatio à positibo in natibus; nihil m. pot transire ab eẽ simpliciter, nisi p n̄ ẽ simpliciter: q̃ pdicta mutatio nequit intelligi sine destructione tri totalis à quo. ɔfrat; q̃ si p̃ce bene ligna, ue destruat, et fra ignis adueniat, n̄ uertitur lignũ in ignẽ, et idẽ ẽ de calido, q̃ si tali p̃ce bene, q̃ p̃bis adueniat frigus, n̄ uertitur in frigidũ, q̃d etiã de reliquis dicendũ; sed alia n̄ suppetit rõ, nisi q̃a n̄ destruitur triũ totalis à quo: q̃ in oĩ ɔuersione triũ totalis à quo debet destrui.

Sit 2ª ɔo: n̄ ẽ de rõe ɔuersionis destructio tri fralis aõtiã quo, sed sufficit destructio tri fralis modalis à quo. ɔo hæc n̄ ita coĩs ẽ apud autores, eã tamen tuentur Scotus in 4m distinctione 11ª q. 1ª Ocamus ferrariensis et p̃bini, q̃ue docti ℞℞, et lt. ɔtn uideatur auerere eẽ ɔtª coẽ p̃horũ sententiã, id tamen ego affirmare n̄ audeã; q̃a doctores exigentes destructionẽ tri à quo n̄ exprimunt, an destructio illa fuerit tri fralis parsialis, ut totalis.

Pr q̃ª 1ª, q̃ ɔuersio ẽ transitus unius rei in aliã, sed totũ hoc saluatur sine destructione tri fralis abti: q̃ n̄ ẽ de rõe ɔuersionis, q̃d destruat triũ fralis abtũ à quo. Pmi: si res pereat, et in eius subto res alia ponatur, q̃ he. ratur uius lis, 1ª transiit in 2m, 1ª m. transit ab eẽ ad n̄ eẽ, si quidẽ perit, eũ quo in subto eo res alia ponatur, cuius positionẽ etiã suppono ɔuerticũ ls desitione, nihil aliud uidetur requiri, ut 1ª

transeat in 2um, sed ad rem ullam transeat in aliam, nec necesse destrui terminum formalem absolutum a quo; ratio est: quia si destruatur terminus modalis a quo, quia concretum non solum desinit de suo subiecto, sed etiam de sua unione: quod potest reperiri transitum, sive conversio unius in aliam, sine destructione termini formalis absoluti a quo.

Confirmatur; quando moritur homo convertitur in cadaver, et lignum in ignem, si ignis corruptus intereat; sed in tali conversione non destruitur terminus formalis absolutus a quo, quia est anima rationalis, quae immortalis est, et incorrupta manet: ergo non est de ratione conversionis, quod destruatur terminus formalis absolutus a quo. Sed dices, terminum a quo huius conversionis non esse animam rationalem, quia non destruitur, sed unionem animae rationalis cum materia, quae vere destruitur: sive quod idem est, terminum a quo huius conversionis esse animam prout unitam, quae vere destruitur; anima enim prout unita est ipsa unio. Sed contra est, quia solutio haec manifeste petit principium, et sine fundamento: rogo enim quare terminus formalis a quo sit unio, et non anima rationalis? Nec tertium alia ratione, nisi quia destruitur unio, et non anima rationalis, quod est aperte reddere idem per idem. Contra est, quia terminus a quo conversionis est ille, a quo recedit, et quem deserit subiectum conversionis; ideo enim ab illo dicitur transitus, quia illum deserit; sed subiectum, seu materia illa non solum recedit ab unione, et eam deserit, sed etiam recedit ab anima rationali, et eam deserit, quando homo convertitur in cadaver: ergo non solum unio, sed etiam anima rationalis est terminus formalis a quo conversionis.

Dices ad haec: terminum formalem a quo denominari conversum; forma enim ligni dicitur conversa in ignem, et formam embrionis dicimus in hominem conversam; sed si non destruatur, non potest dici conversa, ideoque non dicimus formam rationalem conversam esse in cadaver: ergo terminus a quo debet simpliciter destrui. Cuius argumenti aequivocationem egregie praeoccupavit P. Suarez tomo 3 in 3am partem D. Tho. sect. 2a prope finem quaest. 1, et P. Conink. Dico ergo distinguendam maiorem: terminus a quo totalis denominatur conversus, concedo maiorem: terminus a quo formalis, nego maiorem. Ideoque lignum convertitur, non forma ligni: sicut peccator convertitur in hominem iustum, non vero peccatum convertitur in iustitiam. Contra ut optime praedicti doctores notarunt, deno-

mi

minatio conversi est denominatio converti: fractio autem sicut terminus fractionis non est concretum: ergo fractio non dicitur conversa, nisi valde improprie, qua te[rminus] nullius est conversionis. 3.

P. Oviedo controversia 2ᵃ de generatione punct. 5° pa° 1° n° 6° licet doctrinam hanc in conversionibus fractibus posse substineri existimet; in conversionibus vero totalibus universaliter in aliis, quam transubstantiatione Domini, nullatenus substineri posse deservire, et sic argumentatur; quia in eucharistia terminus a quo, qui vere desinit, est substantia panis, quae eadem dicitur conversa; sed substantia panis non est terminus totalis a quo; terminus enim totalis componitur ex ipsa substantia, et accidentibus panis, quae deinde subest Christi corpus: ergo terminus a quo partialis, qui vere desinit, dicitur conversus. Confirmatur; quia ex usu ecclesiae et Patrum non solum dicitur panis et vinum converti in corpus et sanguinem Christi Domini, quae possent cognari concreta confecta ex substantia et accidentibus converti, sed dicitur substantiam panis et vini converti, ut patet ex concilio Florentino: ubi substantia panis in corpus, et substantia vini in sanguinem convertitur; sed substantia panis et vini sunt praecise partiales a quo, qui vere et simpliciter desinunt: ergo terminus ille qui vere et simpliciter desinit dicitur conversus.

Laudanda certe docti huius autoris religio: et quia concilia et Patrum veneratio. Sed ad hanc mentem Patrum et conciliorum respondeo distinguendo maiorem quoad 2ᵃᵐ partem: quod eadem dicitur converti per se iuncta cum accidentibus panis, concedo maiorem; 2ᵐ se, et ab illis abstracta, nego maiorem. substantia panis 2ᵐ se nihil habet commune cum corpore Christi Domini, quod ad conversionem requiritur; concretum vero ex substantia panis, et accidentibus habet accidentia communia cum corpore Christi Domini, ideoque concretum hoc convertitur, et ratione illius dicitur substantia converti.

Ad confirmationem respondeo, ecclesiam, ex praelata semel natura huius conversionis, neque qui quod coniunctum ex accidentibus,

at

et subita panis, et vini transeat in corpus, et sanguinem christi Domini nec eadem respicere petat, abstractare, subita panis transire in corpus absque alio addito, sed inteligendo subita panis, et coniuncta cum accidentibus, et idem est de subita vini. Hic notabis, quod tota panis subita, et coniuncta cum accidentibus transit in corpus christi, aliter hic à nobis explari, quod res explicatis ei ipse explantur in ipsum mult, cuius alia non est ratio, nisi ipsa misterij altitudo non regulis non metienda.

SECTIO III.a 3

Stabilita doctrina argumentorum solutione propugnatur ulterius.

Contra 1.m

Dictum nullum est alicuius pondus deris argumentum; quia Tamen obijcies 1.o: conversio est transitus unius in aliud, quod idem est, atque in alio desinere; quod enim transit in aliud, ipse non manet, quia transire in aliud est quasi entitatem excire a se, et tendere in aliud: ergo terminus à quo in conversione debet simpliciter destrui. Confirmatur 1.o; quia ideo sola anima rationalis non convertitur in formam cadavericam, quia homine moriente non destruitur. Confirmatur 2.o; quia alioqui quotiescumque aliquis locum pelleret ab alio, ut aer ab homine, v.g. Petrus à Paulo, diceret in illum converti, quod nullus dicit. Confirmatur 3.o; quia Divus Augustinus ideo in verbi incarnatione divinitas non fuit conversa in creaturam, quia non desiit esse divinitas. Idemque Augustinus affirmat, conversiones factas à Magis, ut Arcadum in lupos, Iphigeniae in cervam, non fuisse veras conversiones, quia propterea illas non destruebant, sed ope demonum amovebant, et lupos aut cervam in eorum locum substituebant. tandemque hoc habet Angelicus Praeceptor 3 p. q. 75 a. 2.o corpore: quod convertit in aliquod facta conversione non manet. ergo in conversione debet destrui terminus à quo.

Respondeo uero ante distinguendo consequens: terminus à quo totalis conversionis debet simpliciter destrui, concedo consequens: terminus à quo parsialis, nego consequens. Nam quod convertit, duo importat, quia 1.a ipse uidetur non

ut opposita, et revera opposita erunt, si de re simpliciter verificarentur, et non de concreto, cui ratione diversarum partium possunt praedicta alioqui opposita convenire: in textu vero, quod convertitur, debet esse simpliciter, quod denotat transitum a termino positivo ad naturam: deinde debet esse ad hoc, quatenus res conversa sit illa, in quam convertitur; sic enim dicimus frigidum fieri calidum, lignum ignem etc. esse [illegible], et non esse implicatoria, si sint eiusdem de eodem, ideoque solum de concreto verificantur, ratione tamen diversarum partium: desinit esse lignum, quatenus eius desinit forma, et tamen [illegible] lignum ignis, quatenus materia ligni retinuit ignem, et quae saltem partialiter ignis; cum quae haec non possint verificari de termino a quo totali, sive partiali, dissimilis [illegible], quod quamvis tota [illegible] exeat a re, et tendat in aliud, ideo terminus a quo totalis destrui debet, non vero partialis.

Hinc patet ad 1am confirmationem, nam materia [illegible] terminus partialis non convertitur in formam cadavericam, quia non destruitur, sed ulterius, quia non est terminus totalis, qui solum proprie convertitur. Ad 2am confirmationem nego sequelam, quia enim dixi in eo casu nihil esse intrinsecum commune Petro et Paulo, ideoque unum in alium non converti. Ad 3am confirmationem concedo antecedens, et disparitas consistit: quod in conversione debet destrui terminus a quo totalis, non vero terminus a quo partialis, non contra. Itaque si Deus in creaturam converteretur, Deus esset terminus totalis; denominaretur enim conversus; quae denominatio est propria termini totalis [illegible] Deus destrui deberet, quod repugnat Deo, etiam simpliciter [illegible] convertitur, et esse terminum totalem conversionis et idem indicat sanctus Thomas, scilicet terminum totalem, cum ergo quod convertat, iam remanere, cum habeat id quod convertitur, quod iam ostendimus non posse verificari nisi de concreto, sive termino totali. Unde obiter tollitur obiectio illa, [illegible] terminus totalis debet simpliciter destrui, et partialis. Cuius antecedens concedo, et nego consequentiam; quia terminus totalis vere convertitur, quod intelligi non potest, nisi destruatur; non vero convertitur terminus partialis, ideoque non debet destrui simpliciter. Et si aliquando in sacra scriptura ac patribus videas locutiones aliquas, in

qui-

qq innait fiaȝ ɔuersinaliȝ, cessnt ligede fia pertinuerto, qdiaȝ ɔce-
hẏi.

Objicies 2°: si ad ɔuersionem n̄ requirit̃ cessio̊ termini à quo fruhicatis:
q° n̄ requirit̃ ad ɔuersionem subtiæ panis in corpus christi ex ɔpt̄ ɔuer-
.ionis q̄d substãa illa actu n̄ sit, sed satis est, q̄d desinat esse sub accidentibus pa-
nis: q° sine fundamento asserit̃ destrui substãm panis in p̃dicta ɔuer-
sione. Resp̃ɔ ɔcedendo 1ᵐ ɔseq̃ns, et n̄ando 2ᵐ: s.m. substãa panis ɔsisteret
si neret esse substãa panis sub accidentibus panis cui positioni corporis christi
Domini, substãa panis ɔuerteret̃ in corpus christi; ceterum cum ea substãa
desinat esse sub accidentibus panis, denudat̃ ōibus accidentibus, sine quibus nequit
nalit̃ ɔservari, cum ab eis dependeat à posteriori, et hoc e fundã-
mentum ad asserendum, substãm panis actu destrui.

Objicies 3°: sidem
tri; halbs à quo actu n̄ e, q̄d desinat esse simpliciter, sed tantum sub illo ( ):
q° corpus christi ɔuertit̃ in substãm sumentis in eucharistiam, desinit in
ibi esse corpus christi sub accidentibus, et in ea accidentia adducit̃ substãa illius, qui
sumit eucharistiam. Probat̃ 1° cum Patrum loquendi modum affirmantium nos
in christum ɔuerti et n̄ christum in nos. ɔ̃ probat̃; q° si christus in nos ɔuer-
teret̃, etiam posset ɔuerti in uermes, aut cineres, q̄d piarum aurium offensivum
e. Resp̃ɔ distinguendo ɔseq̃ns: corpus christi actu ɔuertit̃ in substãm eu-
charistiam sumentis, nõ ɔcedo; corpus christi ut existens sub accidentibus pa-
nis, ɔcedo ɔseq̃ns. Cum m. ɔtinue tum illud desinat ui ɔuersionis accidentium)
q̄ erant cum corpore christi, ad substãm aliam, repugnant corpus ch-
risti, et substãa alia sub talibus accidentibus nalit̃, siue moralit̃ ratione
diuinæ uoluntati nollentis ɔponi corpus christi sub ijsdem accidentibus
cum alia substãa, q̄d uidet̃ pbabilius, quo uident̃ diciæ ɔuersi-
onis. Ideoque corpus christi ut existens sub talibus accidentibus ɔuer-
tit̃ in substãm sumentis eucharistiam.

Neque hoc e, ɔtra Patrum locuti-

ɔrel

ime, qq. so intendunt, probo nro. a lectius nihil christi natere, ied
positus ex infinita eius sanctitate nrā in me dius tra itu, penetrite, ega-
ella nari, q apud u uro de. tom ofendit suares, cu unione hipostati-
ca, morit christus uerum is etriniseē, ut cu ceteri theologorum sententia
propugnat suares.

S. Æ. IVª

An ex cu uersioni debeat productio tti ad quem?

1ª in hac difficultate
sententia affirmat de 3 ponē, et esse conuersionem productionem tti substantialis
quem. hanc propugnant Eximius Doctor suares tomo 3º in 3ª pte. D. 50ª
l. 5ª. Val. Uerasius 3ª pte D. 12ª. l. 1ª. Monsiu, Lessius, Hurtado,
Arriaga, et alii apud Rm. dispte 3ª l. 3ª. 2ª et huic opposita sen-
tensia docet productionem tti ad quem non esse de essentia et de ratione conuersionis.
hanc defendit acutissimus Vasquez 3ª pte D. 181. l. Card. Bell.
libro 3º eucharistia C. 18. P. Car. de Lugo D. 7ª de eucharis-
tia 5ª 6. P. Turrianus. P. Oviedo, et ipse contra ubi supra 5ª 5ª.
ut clarius ego procedam duplici dicendum aperiam.

Sit 1ª: non
de ratione conuersionis substantialis productio tti substantialis ad quem a tti. Pr. q una res
transit in aliam, quin producat substantia rei illius, in qua transitu fit: q de
rat conuersionis non, quod producat tti substantialis a tti ad quem. Probo ant: si
res incipiat esse, et de illius inceptione 1ª desinat esse, 1ª res transit in
2ªm, sed ad hoc ut res incipiat esse, non requirit incipere substantiam illius sed
satis est unionem incipere; si m. q existat materia et forma, et ro incipiat unio,
incipit a tti compositum: q res una transit in aliam, quin forma rei illius,
in qua fit transitus, de nouo producat substantialiter: q in nutritione alimentum
conuertit in hoc; sed non producit forma hois: q productio tti substantialis a tti non
est de rat conuersionis. Dices, tum ad quem huius conuersionis est unionem,

n anima. 2a 1a: q unio e terminus ad quem, q producitur, et ideo anima n e terminus ad quem, q n producitur: q redditur ratio &c. 2a 2o, q anima rationalis e terminus ille, quem adquirit materia, q fuerat alimenti: q e terminus ad quem conversionis illius.

Dices ulterius, alimentum dicitur converti in hominem, n vero in animam rationalem; sed quo ad hoc sensus n e aliud discrimen inter utrumque, nisi quod hic producatur ratione unionis, n vero anima rationalis: q de ratione conversionis e productio termini ad quem. Resp. concedendo maiorem, negando minorem, homo n. e concretum, anima vero forma: convertitur autem, ut iam supra dixi, concretum in concretum, n forma in formam. Et si aliqui occurrant locutiones, quae innuunt, formam converti in formam, eas explabis de conversione formae praeunitae in formam post unitam, q. potius conversio totius in totum, quam formae in formam.

Oppones tamen 1o: in q. de voce, qualis haec e, standum e communi vocis acceptioni, sed communis e opinio statuens conversionem in actione productiva termini ad quem: q huius productio requiritur ad conversionem confirmatur; q S. Thomas docet, ideo nullam rem posse in Deum converti, q Deus ingenerabilis e: q terminus ad quem conversionis debet generari, et produci. Resp. concedendo maiorem distinguendo minorem communis e opinio statuens conversionem in actione productiva termini partialis ad quem, nego minorem: termini totalis ad quem, omitto minorem. Dixi omitto, q neque conversio formalis stat in ea productione, licet productio talis termini requiratur simpliciter ad conversionem, ut statim dicam. Eam ergo S. Thomas asserit, nihil posse in Deum converti; q iam Deus est terminus totalis, eum qui improductibilis sit n potest esse terminus totalis conversionis. At de ratione termini partialis ad quem n e, quod producatur, ideo quamvis Deus ita posset esse terminus partialis, ideo quamvis si forma embrionis producitur in materiam, in quam fuit intraducta anima Christi, potuisset dici, embrio convertitur in Deum ut unitum homini, id est, in Christum, qui minime producitur, e quae terminus totalis ad quem.

Opponetur 2o:

in oi ɔversione nali dat^r pductio tri fralis abti ad quem: q talis pductio e de ɔstia ɔversionis. Reo 1°, negando ant, ut p^t in ɔversione alimenti in hom, ubi n pduit^r trus fralis, stt aia ratis. Reo 2° omiscanti, negando coam; q^a n oia, q comitant ɔversione, de illi eod = dita sibo ɔstia si: dat^r etiam in oi ɔversione duratio, et ubicatio, q n si de ɔstia ɔversionis.

Oppones 3°: de ɔstia essali ɔversionis e desisio tri a quo; q et pductio tri ad quem, eadem e m. rao 2^a rionem. Reo disquendo ant: de ɔstia essali ɔversionis e desisio tri totalis a quo, ɔcedo ant: e desisio tri partialis abti a quo, no ant. Desinit m. trus totalis, q ille transit, et ɔvertit, qui transitus bene intelligit^r sine pductione tri ad quem partialis, imo et sine pductione totalis, ut iam dicam. Nec axioma illud aliud claudit sacramentum, qm ɔ^a rium unum pugnare cum alio, sicut alterum pugnat cum 1° q^o cum magna in alijs diversitate ɔponit^r.

Oppones 4°: si ad ɔstiam ɔversionis panis in corpus christi n p = tinet actio pductiba corporis christi, actio sic ɔversiba n erit ɔversio substatis, neque transsubstansiatio, sed acsalis, et transaccidentatio, ɔ^a id qd tradit ɔcilium tridentinum sesione 13^a C 4°: q de rae ɔversionis e actio pductiba tri fralis. Reo negando ant; actiom. illa di substalis n q^a certo stet illam e substam, cum plures affirment e ipse acciens, unde intrinsece, et essalit acsalis e: di q substalis, q initium trus fralis a quo e substa, stt substa panis, et q^a trus fralis ad quem, stt christi corpus etiam e substa: et transsubstansiatio di, quoniam e id, rae cuius, trus, sive t.ma, nempe acsia transeunt a tro a quo substali, pane stt ad trum ad quem substalem, stt ad christi corpus.

Sit 2^a n^o: actio pductiba tri totalis n e de ɔstia ɔversionis totius in totum. Ubi notare oportet,

q[uo]d t[ame]n impo[ssibi]le o[mni]no sit dari [con]versione[m] totius in totu[m] sine acti=
one: totu[m] n[am]q[ue] in q[uo]d fit [con]versio incipit de novo; nihil aute[m] de novo
incipit, neque p[ot]est incipere sine actione: ad hunc tamen actio, ea[m]
actione[m] n[on] e[ss]e de [com]pleta [con]versionis: sicut actio n[on] e[st] de [com]pleta ho[min]is, neq[ue]
ubicatio, aut duratio, t[ame]n sine illis ad hunc divinitus esse n[on] p[ot]erit: no=
tari etia[m] debet in hac q[uaesti]one nos loqui de formali [con]versione q[uae] ut ab effec=
tiva distinguit[ur], q[ui]a effectiva [con]versio exigit ... productio ... totalis ad quo[d]
necesse e[st] [con]stitui p[er] actione[m] productiva[m] talis ...

Sic aute[m] intellecta q[uaesti]o[n]e p[roba]t[ur]; q[ui]a
eo ipso, q[uo]d una entitas desinat ad exigentia[m] alterius sub[stitu]to eo,
datur formalis [con]versio unius in alia[m]: datur n[am]q[ue] transitus unius in aliud;
sed isti [com]plete nulla ingreditur p[ro]ductio: q[ui]a actio productiva totalis
n[on] ingreditur [com]plete [con]versionis totius in totu[m]. Mi[nor] p[robatur]; q[ui]a res transit
ab e[sse] ad n[on] e[sse], si ip[s]o e[sse] tollat[ur] unio [com]plete, et etia[m] res transit a n[on] e[sse]
ad e[sse], si ip[s]o e[sse] ponat[ur] [com]plete unio, q[uae] unio optime sine actione incipit:
n[on] n[am]q[ue] e[st] ipsa actio: q[ui]a totius [com]plexus transitus unius in aliu[m] stat, quin
illu[m] ingrediat[ur] aliqua productio. Videtur q[uo]d diximus e[ss]e t[ame]n huius q[uaesti]o[n]is
... ea n[am]q[ue] explicant et [con]firmant hanc q[uaestio]n[em], q[ui]a nihil p[ot]est obijci, q[uo]d
ex dictis facile n[on] habeat solutione[m].

Sed p[ro] q[uaestio]nis [com]plemento rogas, an actio
[con]versiva, sit essentialit[er] talis, vel solu[m] accidentalit[er]? Dico talem actione[m] e[ss]e accidentalit[er]
solu[m] [con]versione[m]. P[roba]t[ur]; q[ui]a eadem actio, q[uo] modo p[ro]ducit igne[m] in m[ateri]a ligni,
posse igne[m] p[ro]ducere si nulla forma p[rae]existeret in tali m[ateri]a; sed tunc n[on]
e[sse]t [con]versio: q[ui]a talis actio solu[m] accidentalit[er] e[st] [con]versio. Ma[ior] p[roba]t[ur], tunc q[ui]a nullu[m]
e[st] fundamentu[m] ad ponenda[m] [con]nexione[m] inter talem actione[m], et forma[m]
p[rae]cedente[m]. Tunc etia[m] specialit[er], q[ui]a actio illa modo e[st], et forma n[on] e[st], sine
urgenti n[am]q[ue] fundamento n[on] e[st] ponenda [con]nexio entis cu[m] n[on] ente, sive
nihilo. Mi[nor] etia[m] p[roba]t[ur]; q[ui]a actio q[uae] n[on] dat transitu[m] unius in
aliu[m], n[on] e[st] [con]versio: in p[rae]dicto aute[m] casu n[on] transiret res una in aliam,

cu[m]

cũ nihil positibus destrueret.

Dices tamen, frã ignis, et ligni sic opposita: q exercitationis pdactivũ frĩ ignis esse relictũ frã ligni: q talis actio est ex expulsiva: q est essentialis ɔversiva. Neo concedendo ant, disquendo coñs: ex exercitationis expellit frã ligni, si pexercit in mã, ɔcedo coñ: si ñ pexercit, nõ coñ. Actio illa expellit, rã aliã ñ ē in mã, sive pexercerit, sive ñ: si pexercerit, ē ɔversio, secus si ñ pexercerit, quinde quae ē accidentalis ɔversio.

Q. III.ª

De generatione viventium.

Sect. I.ª

Viventium generationis defo pponit, et explicat.

Inter ceteras oẽs generationes principẽ obtinere locũ generationẽ viventium certissimũ ẽ debet, quã pp hic iuncta latius fuit expendenda. Neque itaque nobis agendũ de viventiũ generatione late sumpta, sed in stricta illius acceptione rãl cuius generans dr pater; et terminus genitus filius nuncupat. Huius generationis explicationẽ difficilimã reddidit Dogma illud chatolicũ, qd tenemur asserere indivinis pductionẽ 2ª psonae ẽẽ generationẽ, verbũ quippe Paetũ ẽẽ filiũ; pcessionẽ vero 3ª psonae, ñ ẽẽ generationẽ, neque spiritũ sanctũ ẽẽ filiũ, cuius difficultatis resolutio, ñ dũ â theologis expedita, ex prĩ hic ab unoquoque iactis dependet.

Generatio igr sic accepta a theologis oĩbus, et philis definit cũ angelico magistro l. p. q. 27. ar. 2.: origo viventis â vivente â prĩo ɔiuncto in similitudinẽ nẽ. Quae defo videt desumpta ex Arĩ variis in locis,

q indicat S. Obiecto 3° uersia 2ª pte 6ª. Dr int.ª origo uiuentis a uiuente, in quo denotat influxum, seu operatio prij productiui, p quam unum [illegible] ab alio uiuente. Ubi aduerte, debere eē conditionem sua dicta, et completa, de tū cuius conditionis nutritionē actio generatiua in hoc sensu quod [illegible] nē ab alio uiuente dicta. In rebus capillorum et unguium productione generatio, tū quia capilli, et unguis n uiuunt, tū quia n sunt uiuentia adequata et completa, sed ptes, aut excrementa uiuentis unici completi.

Praeterea debet eē origo uniuis uiuentis ab alio uiuente concurrente effectiue, quod in Adamo, et Eua pt; tametsi Eua ex Adamo fuerit, quia tamen ab Adamo efficienter facta n fuit, sed a solo Deo, ideo illa Euae productio n fuit generatio, nec Adamus Pater fuit Euae. Dr 2° a prio coniuncto, quod e intelligendum a prio in cito, et coniuncto ipsi effectui; n uo solum a proximato locali; hoc m. ceteris etiam n uiuentium generationibus cōe e. Dr autem prium hoc coniunctum effectiui, quia in ipso effectu debet manere tanquam aliquid intrinsecum id, quod tanquam prin materiale prium, dum uiuens unum ab alio uiuente pfficitur.

Circa prium in similitudinem naē magna e int theologos dissentio, multas enim uerba illa explicationes, ut ex illis deducant, uerbum diuinum produci per ueram generationem, per inde quae ē filium; spiritum Sanctum uero neque ē filium, neque per generationem produci. Tota m. difficultas consistit in his uocibus similitudinem, aut similitudo in na, quid nam sit haec similitudo, et quaenam sit haec na, in qua utrumque uiuens simile debet eē, ut alterum ab altero genitum, filius appellatur alterius. Si qui nam nomen n [illegible], id e essa, sed per prio inmanent productiuo assignant, quae nam de hoc a philo tradita, et a nobis ad 2ᵐ phicorum librum exposita. Asserunt quo illud uiuens produci per ueram generatione, quod produxit simile illi in uirtute inmanenti productiua, cum uero [illegible]

ue

uerbum diuinum producat in diuinis cum uirtute in mamentum tibi-
ua alterius prorum, ideo uerbum procedere ut filium, et quem generati-
onem. Qui modus dicendi apud multos sibi placuisunt adeo tunc.

Omissis

aliorum explicationibus ex animo placeuit modus explicandi docti
cuiusdam recentioris meri quondam in theologia praeceptoris acutissi-
mi ingenii uiri, et omnigena doctrina copia instructi. Dixit in natura
geniti debere esse specificam, nempe omnium similimam, et proximam parenti,
quod probe excogitari potest, et optime notauit S. Tomas 1. parte q. 27. A. 2.
corpore, quando dicens fiat similitudo 1. genus, sed requirit ad rationem talis
generationis similitudo in natura eiusdem speciei, sicut homo procedit ab homine, et
equus ab equo. Cum autem ratio intelligatur, Ares habere similitudinem di ha-
bit ex solutione sequentis argumenti, quod exiguo spatio, et non aliunde desumere
uollimus, quod res est maximi momenti ad expediendam grauissimam
difficultatem, quam supra diximus.

Obiicies contra explicationem proxime traditam. Multae
dantur generationes natus uiuentium proprie tales, et quae habent quidquid requi-
irit ad ipsam generationis, quarum tamen non procedunt intra eandem speciem
rem cum suo proprio, et parente: quod falso aserimus, quod ad filiationem requi-
iratur precise in similitudine speciei paterne. A non quod in generationi-
bus heterogeneis, quae decurrunt duo uiuentia diuersarum specierum ad
productionem geniti, quod frequenter est in plantis, uiuentibusque imperfectis,
et in generatione aliqua, ut patet in mulo, qui procedit filius, et tamen non
procedit intra eandem speciem cum proprio paterno: ergo etc.

~~argumento huic~~

Duplex ad huius uidet
argumento huic solutio, sed certe in ea fiat eius utraque. Prima est, quod praefata
etc., habere non perfecta generatio definitur, non monstrosa, quales sunt genera-
tiones relatae. 2a, quod in generationibus, quae sunt tales tendentes ad
unum, requirit, quod productus, et genitus eius dabeiusdem speciei cum geni-

tore at cum productiones sunt aequivocae, et per accidens, hoc non requirit; sed generationes, de quibus sermo est in argumento, non sunt per se tales, et principaliter operat ad assimilandum, et ad unitatem. Sed solutiones istas facile refellunt, scilicet ex eo, quod in argumento semper manet nota talis; nam tales generationes habent omnia praerequisita ad generationem univocam ... tutam; cum tamen terminus non cadat intra speciem sui principii, et patris: quod ad generationem per se talem, per se non requirit similitudo specifica.

Ideo quoniam inutilem est recursum ad aliam solutionem arguendo, quod Aristoteles ipse 7º metaphysicorum c. 8º illud ibi proponit, et sequenter exibet solutionem: unam speciem genitum cum suo genitore, nisi quod praeter naturam fiat, ut equus mulum: et haec quoque sunt similiter ... equo, et asino non est nominatum proximum genus: fuerint ambo forte tale aliquid ut mulus. Sensus, quod cum principium adaequatum muli sint equus et asinus, diversarum specierum, non potuit genitus cadere intra speciem unius, neque intra speciem alterius; praesit tamen ea similitudine, quae proxima utrique, et copulationi respondet, quae quidem est intra speciem alii. Unde requirit, quod genitum intra omnium potius proximam et similimam speciem cadat, ut denominet, et sit filius.

Ad pleniorem doctrinae intelligentiam suppone aliquam speciem, cuius modi est angeli ... in sententia D. Thomae, Scoti, et ... habere potest unum cum individuum, quod exhauriat omnem perfectionem speciei. In hoc casu non est necesse, ut filius similis speciei per se cadat intra eandem naturam specificam; sed satis est, quod procedat intra aliquam speciem omnium similimam, et proximam, quae sit eius definitio. Hoc indefinite ... denotat vox in similitudinem naturae, ut in natura omnium proxima, et similima, eiusdem qualitatis cum specie paterna. Neque per hoc excludit a similitudine naturali requisita ad filiationem, quod non cadat intra eandem speciem infimam principii praesertim si impossibile

plura individua eiusdem speciei infimae. 45

Dices adhuc 2° contra eandem propriam explicationem; quia ratio illa de propria tradita pro generatione viventium convenit etiam plantis ex radice, vel semine productis; sed plantae vere non dicuntur filii; quod est. Respondeo 1° cum Patre Montoia disputatione 6ª de Trinitate sectione 6ª parum esse curandum de vulgari locutione in qua herma non dicitur filius, siquidem, Aristoteles 1° de generatione alias c. 2° generationem pertinere ad viventia nutritiva, et propagativa ratione naturalis respectu in patre, sed viventia nutritiva et propagativa perfectissime est in stirpibus, et ideo plurimis faciunt nomen generationis illis attribuit et alis distinguis genimina dicuntur filii; quod non est inconveniens, quod de propria generatione conveniat plantis, et stirpibus.

Respondeo 2°: stirpibus, et plantis non convenire de facto generationis quia non intendunt perfectissimam similitudinem in ordine ad societatem, et convictum, quod reperitur in animantibus perfectis; nam amicitiae, et societatis nomen optime apud graecos significatur nomine deducto a filiatione, ut notat in praesenti pater Molina q. 27ª a° 2°. Haec de causa [illegible] inter plantas veram similitudinem naturalem et generationem quae reperitur inter perfecta animantia.

Ex tota hac doctrina iudico, non difficile fore discrimina assignari inter productionem Verbi, et Spiritus Sancti personae, et quare 2ª filius sit, non vero 3ª. Cuius discriminis ratio est, quia 2ª cadit tum in similitudinem rei, non directe ratione nec generis; sed omnino proximi et simillimam ad speciem rei principii. Quod manifeste deducitur ex eo, quod 2ª persona et est prior spiratibus [illegible] Spiritus Sancti, et est aliquid productum [illegible]. Unde ratione patris et habet similitudinem de linea intellectus, et etiam de linea voluntatis, ex qua duplici similitudine resultat magna illa et parenti proximior, quam individuis excogitari potest. Quod non habet Spiritus Sanctus, qui solum tum est volitivus, et [illegible], quem ex vi [illegible]

nec ꝑ cessioni quin aliqd participet de linea intus, sed hęc sufficiant ne in cogitantes in altiui meç illud trinitatis pelagus feramur et ab ipsa oprimamur maiestatis gloria.

S^{Te.} II^a

De cą principali generationis vi uentiu

Multa si, de agmen ꝗ dubitant occurrunt an sint pria in mate generationis viuentiu ista ꝗ; illa, nec n semen, et distat ꝑ cedit de prio actibo; qa prius patibus, aut vere prius n e, aut saltē cognoscit. In qua distate est ꝗ in l ui videt ꝗ. ꝑm in mate n ꝗcurrere ad generatione filij. l. ꝗ alij ꝑ mortuum, deꝗ filius signit; a die m. coitus ad infrationem fetus plures intercedant dies, in qb. ꝗ aliquoties uita funtur. 2o; qa feri ꝗ deꝗ fetus animat, siue signit, ꝗ distat ab illo: ꝗ eꝗ in mate n ꝑducit ꝗo ꝗ n ꝗcurrit in mate ad generatione filij.

De; ꝗ ... elit dicendu iudico, ꝗ cuꝗ in mate ꝗcurrere ad ꝑductione filii. Sic nominatil, et cuꝗ ipsis Hurtado ꝗ 2a de generatione ꝗ ꝗ no 4 ꝗ 5 ꝗa no 72o ꝗ. Arriaga ꝗ 1a ꝗ 6a no 58o ꝗ. ꝗ ꝗ 2a ꝗ 2a no 2o et alij. ꝗ ꝑbant; qa mater eiusdeꝗ speci cuꝗ ꝑle, het quę sufficientes aplicatione cuꝗ illius ma, si quidꝗ illaꝗ in utero fouet. Deinde nemoꝗ fetus sine matre ꝑducit, et semꝑ ad illius ꝑgeniaꝗ: ꝗ mat vere et in mate ꝗcurrit ad talem generatione: nullo m. alio ducimur fundamento ad tribuendu ꝗcursum reliquis alijs ꝗ 2ꝗ ... nisi hoc, qd in matre agnoscimus ꝑlis.

Neque hinc inferre ꝗ, feminaꝗ ea uiro ꝑfectiorem: tunc qa in alijs ad ipsaꝗ ꝑlis ꝑductionem spectantibus pot a viro superari: tunc etiam, qa n ideo n ꝑducit fetuꝗ, qd n heat virtutem, sed solo de ꝗ aplica-

tionis, q actualiter nu entitatis q dt uir, q p benit a diuersa positione, situatione, q dicit actualis, cu hec aia, et hec ma ut optime notat P. hurtado, n potius spectat femina; q uiru distincterent, sed id p benit a circunstantijs generationis, ti... ca decernente, hoc indiuiduu ee uiru, et illud fina, ne aliu ipsi interueant. unde etia, ut ea uirtute n e inuiro otiosa, si quidem actualit so impedita e, ulteriusque alios het effu, ut seminis ellaborationem, et similes. 46

Nequeitem obstat, ne femina immati p ducat, e he, qd ibi n sit approximata ... sui ptes: satis.m. agentie approximari passo ... ultima supfrie, ut supra diximus, alioquin deberet cu illo penetrari. Addo, qd qdqd sit, an ptes alis sint homogenee, an heterogenee, et an caput so passit caput pducere, pes pede, et sic de reliquis, materna uteru eas oes uirtualit 9tinere, distat, et eas oes pducere, ex nullo.m. capite hoc repugnat. Et aliunde rao, q pbat, femina in mate concurrere, id specialit pbat de illius utero, ex tra que nunq generationes 9tingunt. Unde pt, qd ... in generatione hois femina so pducat unione fre et me, q so illa generat, et reliq ptes creant; at ... in generatione reliquoru aliu, femina pducere unione fre et me; ipsa que sita, necesse; hec.m. etia generatione q duxit.

Circa seminis actibus 9curru nu ptis, pbabilius existimo cu multis, illud actiue concurrere ad productione ptis, quatenus unione fre, et me pducit, cui equalis e in pfectione, nisi forte illa excedit, pducit que ad illius sententia, et n sine illo: q actiue 9currit. Sed dicis ... si semen 9currit actiue ad formatione fetus: q in eade ma dant simul due fre, illi fetus, et seminis, q a fra seminis n operat, q ... ne, sed q ... exsistit. Resp, ptes spirituosa seminis operari in sanguinea, et illi fetus pducere, qd dd sit, an fetus deinde reliquas ptes seminis sibi uniat, ti n. Unde nunq e duplex

fra

fra in eadem ma, sed q libet in ppria.

Dicis 2°: unio e ppria intrinseca illis substantiis hois, et etiam aliorum compositorum substantialium: ergo e pfectior semine: q requirit ea illius ca principalis. Resp. concedo ante, negando cons. q nulla [...] ma etiam e hoi distincta, et quidem pfectius illum distinguit, siquidem distinguit ut prius qd receu unio, q ut prius quo distinguit, nec id ab aliquo dicet, et pfectiorem semine ma l. Arguebis: id qd vitale e magis pfectum, qd n vitale; sed unio int ma et fram viventem vitalis e, qd n het semen: q hoc requirit ea illius causa productiva. Resp. distinguendo ma: id qd vitale e entitative, et in se e magis pfectum, qd n vitale, concedo ma: id qd vitale e tantum denominative e magis pfectum, qd n vitale, nego ma. Similiter disting. mi: sed unio vitalis e denominative tantum, concedo mi: entitative et in se, nego mi. Itaque ad hoc ut totum aliqd vivens denominet, n requirit, qd om̄ illius partes entitative vitales sint, sed sufficit, qd altera sit vitalis, aut vivens. Unde nihil evincit 2a nram &c.

SECTIO III

Quaerit e spontanea viventium generatio distingat

De univoca viventium generatione in qua simile generat simile, diximus in praecedentibus; sequitur ut de aequivoca generatione dicamus, in qua n ita facile apparet agens simile, et univocum, cui possit quorundam viventium attribui generatio. Sunt n. aliqua, q sponte oriri dicunt, q latet causa principalis, a qua fiant, et videntur quasi nullo principali efficiente sponte oriri, ut de arboribus, aut herbis constat, q nullo cogente alicunde, aut [...] arbore sponte sua, ut Virgilius ait: [...]. Huius modi generationem [...] spontaneam latini, et [...] Aristo[...] [...] in [...] vocant. De [...] agit [...]

credi dere n̄ sola herbarum germina, nec uilia q̄dam, et imperfectiora animacula, sed quem etiam hoies sponte nascentes a terra orbem habuisse. Hoc sequtus poeta quod inter Virgilium Georgicorum 2°

> Cum primum lucem pecudes hausere uirumque
> ferrea progenies duris caput extulit arvis.

Sed opinio hec, aut potius error, qui ex sacra creationis historia male intellecta traxit originem, ex ipsa falsitate aperte conuincit. 1ª itaque sententia ē eorum, qui asserunt ea, q̄ sponte nascuntur, casu et fortuna euenire. Ita Cardanus libro 9° subtilitatum. 2ª eorum sententia ē, qui dosentes uiuentia hec oia nasci de terra ex causa honesta et n̄ casu et fortuna euenire, dicuntque eiusmodi causam cum oio extrinsecam, et primus ex terra ma, nempe Deus, qui se solo eiusmodi effectus operatur. Ita uidetur sentire Scotus in 2° distinctione 18ª, et clarius id explat Serna de primis generationis libro 1° c. 3° et 4°. Alij etiam ex extrinsecis uniuersalibus adscribunt, soli uidelicet, alijsque sideribus, q̄ in nubibus nascibus effectus aliquos producunt ob defectum cause propria lis. Ita cum multis eximius doctor 78 18° metalem 5ª 2ª n° 39. Tandem Fortunius Licetus libro 2° de spontaneo uiuentium ortu c. 59° statuit, causam efficientem proximam, et determinatam ad spontaneos illos ortus cum animam, vegetabilem, aut sentientem, q̄ ita se ipsam alteri conficiat, ut alia producit eiusdem speci in mā proxima, aut diuersae speci, uiliorisque nempe, ut ob defectum aliquem ex pte meum, ut propter suarum uirium habe facultationem, natā cuius nobilior speciem ingnobiliorem de generat.

Sed omissa harum sententiarum impugnatione, sicut et alijs in re istam dicendi modis, id in 1° mihi faciendum ē, spontaneum hunc uiuentium ortum alicui principio intrinseco, seu in-

tri

trinsecoipsi m̄e sublunariadscribi deuere, nec à solo Deo, aut cælorum influxu, q. eis extrinsecis, et pbenire. Verum etiam mihi constat, prius hoc, quod in m̄a sublunari latet, non esse prius aliquod unale ad multas uiuentium sp̄es, sed et singulis sp̄ebus singulare esse in rerum nā ipsum priorum, q. eorum detractor sibi similium producunt. Hoc autem in uiuentibus non in m̄ate fit, sed mediantibus seminibus illis, q. et singulis sp̄ebus uim h̄eant producendi uiuens aliud simile illi, a quo ipsa emanarunt.

Pro quo intelligendo aliqua pmittenda s, quorum alia ab oībus admittunt, alia vero recentiores aliqua rōe roboranda. 1° igitur pmitto, uiuens, quod non sponte, sed consueto naturæ ordine generatur, nulla alia rōe ab alio simili generari, nisi quatenus ab alio simili aliquam m̄am cum uirtute aliqua seminali decidit, q. formandam corpus organicum, ad nobis propositum uiuenti generationem concurrit. Est igitur uiuenti generatio uniboca, non q. in m̄ate est pre unum uiuens ab alio simili uiuenti pcedat, sed quatenus ab illo procedit medio aliquo qd. sit in m̄ate prius in formatione corporis, determinatum tamen, et peculiare et singulis sp̄ebus uiuentium. Nec ad hoc inspicientiorum iudicium id, quod aliqui in re ista dixerunt, scilicet oīa uiuentium semina esse animata, de quo nos ad libros de anima aliqua dicemus.

Et ea igitur rōe intelligendus erit Arist. 7° meta cont. c. 9° ubi: manifestum est, inquit, ex ijs q. dicta s, et qd quadmodo oīa fiunt ex uniboco. Non enim. m. ait̄ oīa ex uniboco fieri dixit, sed quodadmodo ex uniboco fieri ibaċ, mediate saltem ex uniboco fieri, et simili. Premitto 2° id, quod oībus constat esse, scilicet oīum uiuentium sp̄es pria aliqua intrinseca in se h̄ere, q. ad indibiduorum multiplicationem deserbire possint.

Et

Et tamen in multis non solum plantis, sed alibus etiam, sine diuersitate sexus individuorum numerus augeatur, non tamen augetur sine propriis aliquibus, quae ab uno individuo in aliud deriuentur, quae quidem vel in seminibus planedant, vel in aliquibus aliis, quae seminibus planeceant.

Hac ratione responderi potest iis, qui in rebus omnibus uiuentibus semina esse docent, ut seneca 3a de beneficiis c. 29o, et scaliger in libro opusculorum 1o de causis plantarum c. 9o cum aliis, qui non rerum omnium uiuentium semina esse dicunt, sed in omnibus aliquid, quod seminibus aliqua proportione respondeat, dari assidant, ut fortunius licetus de spontaneo uiuentium ortu libro 4o c. 2o. Ad hoc non mitto 3o haec nomine semina dicas ex uallariae que rudimenta non esse eodem modo in omnibus uiuentibus esse, sed multis conuenire modis, quod in plantis et arboribus patet; non enim unus et idem in arboribus omnibus propagationis modus est; alia namque fructibus, alia radices, alia caules, alia surculos, alia foliis, alia etiam lacrimis gutatim fluentibus propagantur; imo et in hominis, duorum ii aliquando duo duas, arborum omnium radicibus e nodis, ac propagationem illorum satis sit.

Quae ita sunt intelligenda, ut earum arborum, et plantarum semina, uirtus seminalis, aliquid in unum aliquid separat corpus, ut in granis tritici constringit; aliud vero per aliquas ipsius arboris, aut plantae, aut etiam per totum ipsius corpus diffusa sit. Hoc sola observato, facile intelligi id explicari potest, quod nullo scriptori dubium esse, cum duo modo uerum sit quod 1o Genesis dicitur, his verbis, ut terra herbas, et plantas germinaret, facientes fructum, semen quae in seipsis, et tamen aliquae sine ullo uideantur semine oriri, ut e inter arbores salix, et inter herbas filix: dicendum enim esse, nec plantas illas suo carere semine, quod quidem non in vobis aliquid istius tam uim modo decrescat seiparet, sed quod in aliqua

totius corpore gte, aut in toto corpore sit.

Hoc facile disces ex S.to Ambrosio libro 3° in Hexamerón ubi haec hbt: nemo re quiradicat in multis arboribus neque, taxtis, neque semen videri, et putet in aliquo diuinis hesitare praeceptis, ut a ueritate sit dubius illud, aduertat, quia neque qs fieri pot, ut aut seminibus putant uniuersa gignentia, aut heant aliquas, quae uideant aq uirtute seminis peruenire. Hae neque elegantissime p. in Mediolanensis. Hinc q. fit id, quod 4° pmittendum e, nempe istaru uiuentium multorum semina, aut multa eorum rudimenta multis alijs corporibus posse ee inmixta, et ita resoluta in pltes, ut id ad hue suam pltificandi heant, nobis tamen latitarent, nisi qd medijs dispositionibus aliqs in proprias eruperant operationes.

Et huc porius qs in se nostri sententiam adduxi scaligerum importune pot, qui exercitatione 59a 1a Cardanum 5e 2a scribit: ut in terra mutant plantas alias in alias, ita supra terram, gignunt ex se ipsis alia, ideoque non est putrefactionem sed qdam quasi semina fouentes ad generationem. Ea etiam rae docet libro 2° de plantis, ligna quaedam ferre aliud aliquorum in se rudimenta natia. Eaque pt iure merito dixit Ars 3° de generatione aliud c. 11°, ubi de illis aliabus, et plantis loquitur, q in terra et aqua sponte generant: calorem alit in uniuerso ee, ita ut qd ad modo animarum ptia. Si q° haec ita uera sunt, ut uera ee putamus, facilisima ē totius q resolutio.

Accrimus in sponta neam uiuentium generationem nulla alia rae differre a generatione non spontanea, nisi q. in spontanea latet principium illud seminale a quo uiuens sponte generat, qd quidem in generatione non spontanea manifestum, et conspicuum e. Eodem

...id modo tt in aliqq. occultiori sit oiu viventiu generatio; q̃ 49
est oia ex aliquo q̃ veniunt se movet tt aliq. n̄ ita sensibus
ostet, ubinam illud sit, aut cui me... alicuiet. Longum hic eet,
nimiu qui labor singulaic sponte nascentiu tum plantarumq
aliu ... reseruierunt. ... intereu ..., ut ... stabit
legentis scriptore, qui de rebus nalibus scripserunt, q̃ optimiller,
qui specia tin de sponta neo viventiu ortu loquti st. sed de his
p̃ nto instituto satis iam est.

Sᴬ IVᵃ

Questiunculæ aliquot questionem absolvunt.

Questiuncula

1ᵃ e: q̃ nam p̃tiu alii prius formentur. Galenus Hipocrates secutus affirmat, prius hepar gerat, 2° cor, 3° cerebrum, et deinde totum corpus. Arist., et eius discipuli docent, 1° fieri cor, deinde reliqua membra: ait enim se vidisse genituram, in qua so cor formatum erat. Vidit etiam hinc alterius genituram aliam, in qua so hepar conspiciebat formatum. Alii 1ᵃ matum tribuunt spinæ dorsi q̃ e velut carina, cui innititur tota viventis nobis structura. Tandem stoici tenent, oia p̃tiu p̃incipales simul, q̃ virtute informatis fiunt, simul efferri. Sententiam hanc plurimi ex antiquis amplectuntur, et ex nris Laurentius Andreas libro 8° q̃ 5ᵃ ... Garsia ... 38ᵃ c. 1, q̃ probabilem iudicat Vallesius libro 2° contro versiarum c. 8°.

Questiuncula 2ᵃ e circa tempus fætionis fetus: in qua e cois teologorum sententia animam infundi die 40ᵃ a conceptione et in femini die 80°. Ita Suares tomo 2° in 3ᵐ ptem D. 10ᵃ s. 2ᵃ nar. Card. ... et doctissimus Maldonatus in Caput 2ᵐ Lucæ, quorum fundamentum e lex Levitici c. 12°, ut purificaret puerpera die 40°, q̃ si marem pepererit, q̃ fæminam ...

die 80° Valesius libro 10 Controversiarum c. 9° cum pluribus medicis ait, feminam non ante diem 40.m; Marem vero 30.a formari dicebant. Laurentius Andreas libro 8° q. 19.a asserit, feminae formationem non posse excedere duos supra 40.a dies; Marem vero 30.a expleri, quam sententiam approbat Hamaleus libro de hominis creatione c. 5°.

3.a quaestiuncula de tempore, quo foetus habet in utero: circa quod docet experientia 9° mense nascituros, felicius quam partum evenire, postea vero dimidio 9.i mensis infra uterum foetum perficere. Partum 7° mense nascentem docet Hippocrates, et experientia videt; 8° autem mense infelicius semper accidunt, cuius rationem tradit Galenus; quia infantes 7° mense lucem extra sinum maternum videre est, quod si non eveniat 8° indigent mense, ut recreentur a labore inculpato, vires quae reficiant, quod si non illis cedat, sed 8° mense sese dat nativitati, labor labori addit, et priori [illegible] postea nascentes vel non valentes intereunt.

Quaeritur etiam, et si raro de sexto mense partus eveniunt. Si etiam qui habent, sextimestrem partum esse legitimum, imo egregius quidam medicus Complutensis, ut refert P. Oviedo, asseruit, ideo excelsum et perfectum posse esse matris temperamentum, ut quinque mensium spatium posse, [illegible] partum edere, ut videmus regiones aliquas [illegible] maturitatem [illegible] aliis, quin etiam libri aliqui [illegible] maioribus infantibus 10° mense ab [illegible]. Sed de his, quae hic obiter, iudicium non ferimus, sed sententiam medicis ad quos spectat, integram relinquimus; quia viro philosopho et theologo parum et nihil utilitatis afferunt, et ideo optime notat P. Oviedo nonnulla non oblivisci, quam meminisse satis.

Q. IV.a 4

S^TIO I^a

Corruptio definit, et dividit.

Corruptio generationis correlatiba, et anihilationi opposita, sino bii philosophici loquendo, it, haec rat definit: corruptio e desitio rei productae dependent a subto. Desitio e ratu coir corruptioni et anihilationi ut Angelus et aia ralis si a Deo dese deserentur, desinerent, et uere anihilarent: ex quo colligit discrimen rei corruptae, ieu anihilatae ab ea, q nunq fuit; haec m n petit uisse aliqd, res vo q esse nihil, siue anihilat, petit aliqd fuisse. Reliquae prae si difte, quas corruptio differt ab anihilatione; rem q anihilat, pdesit independent a subto; ead vo dependent a subto, q corrumpit, ut fia equina et leonina q desinunt, corrumpunt.

Dixi, hanc defi corruptionis philosophice loquendo, quonia sancti PP. ... de corruptione sentire uidentur: sentiunt m id, qd anihilat, ita destrui debere, ut nihil illi intrinecu maneat, ideo que substa panis in eucharistia anihilari, q manent acia, q erant intrinca tali substae: id apud eos tali substa corrumpit, q sentiunt corruptione ... desitione, unicuin aliud, hoc e, tunc dari corruptione, q rei, q desinit, siue ea creata perit, siue genita manet aliqd intrinecu. Questio e puri de uoce, et in ea cu philis philosophice loquendo, et cu iane bis PP. ... asipiendu uoce etia gult com exigit deus, unde Pt facile iam e defe philosophica substalis corruptionis ... corruptio e desitio rei substalis productae dependent a subto; corruptio vo actalis e desitio actis dependent

â

à subito.

Duplex est porro corruptio, alia formalis, et effectiva alia: formalis igitur non est rei desinentis, ut quando hic corrumpit corruptio formalis non est unionis illius. Effectiva corruptio non est actionis, qua res, quae desinit, producebat: sicut enim res positiva est ratio causalitatis positivae, qua res producit esse, stare naturaliter, sive corruptio formalis ratio non est causalitatis, qua res desinebat esse, ideoque non est talis actionis mensurabilis effectiva corruptio, corruptionis autem causa effectiva nulla; quia cum corruptioni nihil sit, nulla eget causa effectiva, sed potius defectiva: nihilominus corruptio commode quaeri debet causa effectiva, sit entitatem, à qua pendebat res, quae corrumpitur, quae eo ipso se infert ut suspendat, dicitur causa effectiva corruptionis.

Sed hic 1.° rogas, qua ratione intelligendum sit vulgatum axioma generatio unius est corruptio alterius? Respondeo, id non esse intelligendum, quatenus generatio sit formaliter corruptio, nec entitative, quia ut supra dixi, corruptio quoad naturalibus est, et quoad positivis generatio. Neque item intelligendum, quatenus omnis generatio inducat corruptionem, et etiam, quia saltem in 1.a rerum conditione exstitit sine corruptione generatio. Debet igitur intelligi axioma illud plus, ita ut generatio unius sit corruptio alterius, vel quantum est ex se, quatenus omnis generatio corrumperet formam, si haec in materia praeexisteret, vel quatenus fere semper generatio unius inferat alterius corruptionem, inferat, inquam, saltem concomitanter, quod etiam de facto semper una comitetur alteram in generationibus substantialibus, vel ad summum causaliter, ita ut corruptio sit prior generationis effectus, cum ad unius inductionem aliud expellat.

Rogas 2.°: an intendat per se corruptio? Respondeo, agens liberum saepe esse per se intendere per se corruptionem, ut quando per se intendit ablationem vehementissimi caloris, aut frigoris. Agens vero naturale

etiam

etiam pot illam intendere; quia agens naturam intendit quod sibi bonum, et etiam naturale, ut conservet; sed ignis ... ut etiam bonae, et ut ignem conservet, naturalis corruptio: ergo illam per se intendit. Minor probatur; quia aqua ... non pot diutius conservari, nisi summum destruat calorem, quem semel recepit, et igni bonae caloris corruptio, alioquin in ... abibit: ergo ... ut agens conservet naturalis est corruptio. Nec ... axioma nihil intendens ad malum operatur, quia corruptio licet mala sit rei, quae corrumpitur, est bona rei, quae efficit illa ut conservet; ideoque ... habet boni atque intendit ab agente. ... philosophorum ... communiter docentes, corruptionem non per se, sed per accidens intendi a natura, ita de ... intelligere: quod natura, si ut agens per positivas actiones semper ... tendat in aliquod positivum, et ... per accidens corruptionem, quatenus ... est naturalis, ut exultat ... positivum, quae ... generationis.

SECTIO II[a] 2[a]

Non fit in corruptione substantiali resolutio usque ad materiam primam.

Haereditatem ... dedere ultima illa verba, quae in definitione generationis ex philosophorum ... timus, scilicet nullo manente sensibili ut subiecto eodem, ex quibus verbis ... dictum, an ... compositum aliquod substantiale corrumpitur, ignis usque ... accidentia omnia, et quod ... materiam primam quod ... erant in composito corrupto in nihilum ... abeat, ita ut nullum omnino accidens, quod fuerat in corrupto, maneat in genito. Prima ... et omnium ... communis sententia asserit, nullum omnino accidens compositi corrupti manere in genito, quod est resolutionem fieri usque ad materiam primam; quia nihil ... illam manet ... compositi. ... adhaerent ex nostris ... Fonseca 5° metaphysicae c. ... 8 q. 20 ... 2[a] ... Conimbricenses libro 1° de generatione c. 4° q. 18[a] A° 2°.

2[a] est verior sententia docet, multa accidentia, quae fuerant in corrupto manere

ingenito, et co ente resolutionem non fieri usque ad materiam primam. Ita quod nominatim Suarez, Pererius, Hurtado, Arriaga, Oviedo, Tom. 1 de generatione, et Espinosa, et 1a S. et Ternit... pro istatos oppositasententia. Huic quidem libenter subscribo, quia sic... quod si sola, et nuda materia prima in composito corrupto maneret ingenito, non maneret, adveniente nova forma, dispositio ultima ad illam; sed hoc est falsum: quia non sola materia, sed multa etiam accidentia corrupto manent in composito genito. Maior patet ex doctrina adversariorum. Minor probatur; quia falsum videretur, quod adveniente forma, ad quam est ultima dispositio, periret decuat id, quod ad illam tanquam adversum ferebat.

Firbenea;

quia cum ultima dispositio materiae ad formam ad nihil aliud deserviat, nisi ut materiam reddat habilem aptam ad formam substantialem, quam cum deserviret ultima illa dispositio pro bia in materia, videbatur illam relinquere nudam, et omni dispositione vaquam, quod ... Et confirmatur ex ignis adversariorum prius; quia ex illos eadem actio est alteratio, per quam producunt dispositiones, et generatio, per quam producit substantialis forma: ergo quod forma substantialis induxit, manent ad hunc ultimae dispositiones ad illam. Consequentia patet; quia non potest actio sine suo termino manere: sicque termini eiusdem actionis creaduntur sint accidentia, quae materiam disponunt, et forma substantialis ad quam disponunt, accidentia simul cum forma substantiali manebunt.

Pro 2o eadem ratio; quia non minus pendent accidentia a causa efficienti, quam a forma compositi, sed possunt accidentia a diversis causis efficientibus subsecuti conservari: ergo poterunt etiam sub diversis formis substantialibus perseverare. Maior patet; quia dependentia effectus a causa efficienti est quam maxima esse potest. Minor etiam constat; quia idem calor et a solo Deo, et ab igne ipso conservari in aqua. Confirmatur 1o; quia potest unus et idem effectus a diversis causis creatis efficientibus procedere, ita ut unius ... postius alias petat: quia potest sit unum, et idem, et in aequalis dependere a diversis formis tanquam a causis efficientibus, et in se ... illud conservantibus: ergo poterit naliter cum illis subiecti bei, et ab illis

conservari. Probat 2º, quia non magis pendent accidentia a forma substantiali, quam ab ipsa quae ex materia; imo ad adversarios ita pendet materia a forma substantiali, ut statim ab illa exigi mutuet, et nec divinitus sine forma substantiali dari posit; sed haec dependentia non obstante, per eandem materiam cum diversis formis substantialibus dari etiam non valet: ergo poterunt etiam accidentia cum ipsis subre sine valet dari. 52

Probatur 3º ipso sensuum nostrorum testimonio, quorum veritatem pervenire sine urgentissimo fundamento contrarium est, nisi totam evertimus philosophiam; quia ut Aristoteles, et Divus Thomas docent 1º de anima, sensus non fallit circa proprium sensibile, quod est in debita distantia, medium quae et organum non est impeditum. Atqui sensibus ipsis manifestum est, manere in homine mortuo eandem vulneris cicatricem, eandem corporis figuram, et eundem quae calorem, coloremque, multaque in eiusmodi accidentia, quae erant in vivente: non quia alia similia, sed eadem accidentia in vivente manent, apparent in mortuo... ... ad ... ... et in ... ... adhuc in illo corpore imo ... ... ut ... ... quae ali ... corruptionem in corpore ... ... post mortem deficerent in quibus, statim caderet de corpore ... , nec ulterius ... ..., quod falsum est.

Sed esse ad sensuum nostrorum deceptionem, et falsitatem confugiunt in re adeo manifesta thomistae, asserunt esse non eadem accidentia, sed alia prioribus similia, et non saltem dicta, et sic aliter videatur sensus ratione corrigendos. Ita ... ex calcaliter ... ... 3a quae 6a pars 1º. Sed ... ... ut nulla sit propria, cum posint accidentia illa denuo produci de ... : quo non est, cur de ... ... denuo deberent produci: ... in ... ... in sententia thomistarum, nulla in corpore viventis substantia corporeitatis forma admittitur, a ... de ... in materia posit ... : ... forma cadaveris denuo inducat, ad ... , et ... sine ulla

evidentia inducerent in corpore quam cicatrices illas et vulnera de mortuo? et ea deficientia in emortuo iam quibus post mortem restaurari, si nullum accidens in materia prima post mortem aliis existeret?

Veniunt itaque complutenses ubi supra accidentia illa produci a generante nobis compositum, non quidem prima vice et per se, sed consecutive et per accidens; ex eo tamen, quod materia per formam et dispositiones antes mansit extracta ad hoc, ut cadaverque generaret cum similibus accidentibus. Sed contra quod sit materiam mansisse extractam per formam antem, et illius accidentia ad alia accidentia similia, nulla alia ratione potest intelligi, nisi quia tenuis extra illa per existens, et accidentia illius referrent, ut in illa materia alia producerentur similia; hoc autem est contra eorum principia loco prehandi ratione: dum; aut dicere petat sicatrix corporis vivi, ut post sui destructionem nova alia cicatrix fiat in corpore mortuo adeo illi simili, ut iure dubitare possimus, an eadem omnino sit?

Tandem validissime quidem solutio haec, et ista ad adversariorum doctrina impugnat; quia non potest in intentione generationis tota illa simul accidentium collectio ad idem statum, et intensionem produci, quam in corpore denuo genito videmus: ergo tota illa accidentium collectio non potest denuo produci. Consequentia; antecedens ut et ipsi fatentur complutenses adeo brevis est illa temporis mora, in qua homo e vita decedit, ut nequeat ignis disponere sufficienter eius materiam ad formam ignis statim recipiendam: ergo similiter adeo brevis erit, ut nequeat producere tot accidentia, quot in corpore mortuo similia aliis sunt.

Sectio III^a 8

Formistarum a qua inerebamus.

Obsistunt formistae 1°: non posse accidens transire de subiecto in subiectum: ergo non possunt manere in de genito accidentia, quae erant in corrupto: consequentia, quia resolutio fit usque ad materiam primam, quando unum corrumpitur et aliud generatur. Probatur 1^a consequentia; quia si eadem accidentia essent in genito, et in corrupto

to, transirent à subiecto in subiectum. Ad qd duplex est subiectum, aliud inmaterialis receptionis, et aliud denominationis; subiectum receptionis inmaterialis est quod illa compositi, quod intra recipit formam accidentalem; subiectum vero denominationis est totum illud, quod denominatur à forma accidentali in aliqua sui parte recepta. Id distinguendo dico accidens non posse quidem transire de subiecto inmateriali receptionis in subiectum aliud receptionis inmaterialis omnino: non posse transire de subiecto denominationis in subiectum denominationis, ut accidit. Saepius, in compositio corrupto, et in composito de novo genito eadem materia, licet quod subiectum inmaterialis receptionis sit idem accidens, quod tamen cum eadem sit materia, non mutatur subiectum inmaterialis receptionis; potest tamen mutari subiectum denominationis, ita est totum illud, quod est album, aut frigidum, quod non est albedine, aut frigiditate in sua materia recepta.

Instabilitas distinctionis praedictae, dixi in instituto omisso; quod non sine fundamento dubitatur à multis, an accidens possit subiectum inmateriale receptionis mutare: imo et ab aliquibus id posse naturaliter evenire conceditur. Quorum ratio est, quod si deficiente uno subiecto receptionis adveniat aliud, tamen cum virtute capacitate recipiendi illud accidens, poterit in illo recipi, sicut recipiebatur in antiquo. Confirmant; quod si deficiente una causa productiva alicuius effectus, accedat alia cum virtute productiva effectus eiusdem: poterit effectus ille à productiva causa subiecti conservari. 2º confirmant ex crisi formis cum; quod forma habeat totam suam existentiam à forma, adhuc non perit, recedente forma, quod uni formae subiicitur alia, à qua possit existentiam mutuari: sic idem dicitur de accidentibus in subiecto receptionis. Ratio inde quod accidentia non transire ant de subiecto in subiectum, hac potest ratione intelligi, quod perdurante primo subiecto, nullo quae cogente, ratio non possit accidens naturaliter ab uno in aliud subiectum migrare, et quasi localiter plura percurrere. Quidem ratio cum probabilis sine, probabile aliam argumento probet conclusionem.

Obiiciunt 2º: deficiente forma, deficiunt omnia, quae sunt ad formam; sed accidens [illegible] forma substantialis:

q° hac deficiente etiam aliqua deficient. Nec eo distinguendo mat: deficiente ois fine deficiunt oia, q sunt ad finem, omitto mat: deficiente uno fine, et subsidente alio, no mat. Multa itaque aliqua sunt, q ordinantur, deserviunt qua ad plures fras: agidem color aceto potest bino deservire: et q deficiente una fra deficiat unus finis; si tamen loco illius accedat alia, ad quam tanquam ad finem eadem possint aliqua ordinari, quare debeant illa aliqua deficere, n satis pt. Praeterea aliqua sunt aliqua, quae inducantur ante corruptionem compositi l n ordinantur tanquam ad finem ad fram, ipsam compositi conservandi, sed potius ad fram compositi generandi: q et alia aliqua deficerent ob defectum illius fre, n e cur etiam haec aliqua debeant in illo casu perire, n.m. perit finis illorum, cum illorum finis sit fra de novo inducenda, ad quam ma mediis illis praeparatur.

Obijciunt 3°: fra conservat aliqua: q° pereunte fra debent aliqua perire. Coa pt; q deficiente ea conservante n pot effectus conservari. Duplex pot ee aliquorum conservatio, de qua loquatur argum, alia in genere causae efficientis, alia in genere causae malis. Si de conservatione in genere causae efficientis loquatur, in l° falsum e ans in multis accidentibus, ca.m. quae ad fre corruptionem tendunt n ab ipsa fra corrumpenda producuntur aut conservantur, sed ab extrinseco agente, ut in minus calor in aqua. Praeterea omisso antecedente de hoc conservationis genere distinguendum, erit coens: pereunte ois fra debent aliqua perire, omitto coens: pereunte una, et subsidente alia, no coam. Nihil n.m. potest unum, et eundem effectum a pluribus causis efficientibus subiecive conservari. Et hinc eodem modo respondetur argumento, si de conservatione aliquorum in genere causae malis loquatur: in l°m. fra n conservat aliqua oia in genere causae malis; n.m. oium aliquorum subiectum e, ut infra dicemus. Quo adhuc omisso, potest coens eodem modo distingui de conservatione in genere causae malis, quo de alio conservationis genere dictum e.

Obijciunt 4° Aristotelem, qui hoc libro 1° c. 4° ut supra dicebam, docet, generationem substantialem fieri nullo manente sensibili ut subiecto eodem: et in hoc distinguit substantialem generationem ab alteratione accidentali. Praeterea idem philosophus in praedicamentis c° de substantia prout praedocuerat substantias esse fundamentum caeterorum, quae dicuntur sive substantialiter sive accidentaliter enunciantur, hinc intulit caeteris, non existentibus [illegible] substantiis, impossibile esse aliquod aliorum esse. Ad 1um Aristotelis testimonium, recolenda sunt quae scripsimus 3° metaphysicae sectione 3a n° 52 Aristotelem nomine subiecti sensibilis intendisse solam materiam cum accidentibus ad unitatem, aliquam substantiam completam, quae adaequatam [illegible] nobis componit generatio, quae non manet eadem substantia, quae antea erat ultimo completa.

Et autem ita sit Aristoteles intelligendus ex ipso constat ibidem textu 24° ubi fatetur posse aliquam qualitatem in genito, et in corrupto esse: in iis autem, inquit, si aliqua passio maneat eadem, ex quibus constat in genito, et in corrupto, ut puta cum ex aere fit aqua, si ambo sint perspicua, et frigus in aqua remaneat, non oportet alterius praeter eam passionem, huius in quo alterum mutatum. Ad 2um Aristotelis testimonium dicendum est ex eadem Suarez n° 55, Aristotelem contendisse, omnia praeter primas substantias seu substantias individuas completas esse, cum omnia destitui entibus, illa etiam desinere entia, quae praeter aliquam primam substantiam in causa, cum autem una prima substantia desinat, subrogat alia in locum illius, cui possint eadem accidentia deservire, nihil ex illo Aristotelis testimonio contra nos evincitur.

Nec audiendi sunt complutenses, qui sibi obiciunt quidam, ut rationibus responsionum nostras tonare conantur evellere. De S. Thoma sic, dum dubie illum loquutum dicant, et certe 4° contra Gentiles c° 81 plane docet materiam primam in morte hominis manere cum iisdem dimensionibus, quas antea habebat; at dimensiones illae ab accidentibus proveniunt: ergo [illegible], nullum tunc ... dimensiones hominis per mortem redire in nihilum; nam anima manet post mortem, materia etiam, quae talis simpliciter fuit substantia manet sub eisdem di-

nen

mentionibus ex qui babebat, q̄d est mā individualis. Propterea Cra resolvet ipse comista in D.m Distinctione 18. q. 2.o plane fatetur, S.tus Thomas hanc nram sententiam, atq̄ radicem.

Sectio IV.a 4

Ubinam accidentia subjectentur?

Ergo quem comistarum

argum ad magistram mirabilem accionem de corruptione compositi usque ad mam 1.m devenit ex eo, qd iquietiam suggerunt, accia oia compositi recipi in quantitatem, hanc vero eque recipi in mā et fmā in malte. Cujus priis uribus hic examinandam assumimus, utrum de amus simul, an malis cum ut eius patrocinium.

Plura deferunt comistae, ut probent, accia in toto subjectari composito: 1.m e, qa mā 1.a e pura pōa, nec habet exsa; qa n potest illa accens substentari, nisi adsit actu à fmā: qo e sola n e subtum acciu, sed simul cum fmā. 2.o qa n sola mā e calida, sed totum compositum: qa totum compositum recipit in se calorem. 3.m qa recipit nari fmā ignis fratitē calidum: qo e subtum caloris: qa et reliquorum acciu. 4.o qa unum pre e prius, qs unum pro accens; sed ex mā et fmā fit unum pre, et ex mā et acci unum p accens: qo prius e, mam jungi cum fmā, qs cum acci: qa qdlibet accens e post fmā: qo recipit in fmā. 5.m qa fit malis extensa: qa à quantitate, qs in se recipiunt: qo quantitas cum reliquis accibus recipi etiam in fmā. 6.o qa sensationes malis in hoc subjectari in toto composito: qo et reliqua accia.

Sed hec oia facili

dilauntur resolutione. Ad 1.m m. no avis. inquo notandae e comistarum incoa; quā mā, adhuc si n liceat exigere, pot recipere, et substantare fmā malis, et de re exigere n pot substentare accia. Ad 2.m omitto aim, et no cont; qa n minus fmā tribuit denominationem calidi, qs subtum, is, id est hoc

i

in ma habitu calida qo. erit fra illi unita disi calida habitu 98.
dicuo ani: nam ne deuitfra, ignis et habi calida, p calore, rens,
in ma, ei ipsa ani, ocedo ani: q calore. nanio in iqua fra recessi
hij, no ani sid 4.m no ani. pluri bus m. dicibus armis adiungit ma
forma cu ca substituti co qualit. Ad 5.m nedo ani, et no coag: n n. ext.
sia quantitate cui uniunt: alioquin uia, a extendunt in qua
ntitate ita, reciperent, in nant et merito tomick. Ad 6.m omi to
ani ad libro de aia, ubi sinerus e probatio illius erit discrimen
a reliquis acci bus.

His p. illius resolutione educto, dis positiones
ad fra, et in duplici dif fra. alie quidem coes a, peculiares alie;
uelat. m. n. in qualibet ma quo modo eu qui dis posita posse in-
troduci, ef bi fra, sed p dicuni bate fram, exigi in ma exigi dispo-
sitio nis diuersas. Dispositio coes ad fra, cie p. qua e quantitas,
de qua erabit e apud autores i. uersia supposita illius distinc ti-
one a ma, et in fra probacimus, in qua recipiat subito, an uit in
ma, an in fra, an in utraque simul. Quantitate recipi in solo sup-
ito pugnatissime de fendunt tomisti, ue teres, tum recentes,
qq. e mill. consentiunt P. Vasquez tomo 2.o in 3. m. p. disp. 129.a
n.o 19.o P. Rubius libro 1.o de generatione c.o 4.a tex tu 3.o d.
7.a

Quantitatem recipi in sola ma, p pugnant P. Suarez D.e 14.a
meta, s.e 3.a n.o 15.o, a quo quem ex antiquis ac pluru seqn. et sic
PP. conimbricenses hurtado, Arriaga obiedo, i.o uersia l.a de genera-
tione q.o 1.o n.o 9.o, cui accedit Spinula D.e 6.a s.e 1.a. Cuius assertionis
fundamenta libet apud predictos autores. Hanc ego sententiam
amplector, cuius unicum placet fundamentum, ut nullum da-
riad ei. bien das aic uirtutem receptibam quantitatis certi n
cu ma heat sufficientem uirtutem receptibam illius, ut potens

qu

parationis: quod sola materia est subiectum adaequatum quantitati.

Dico 2° qu-alitatibus et 2° quae ex illis oriuntur, quae reddunt quasi tanquam dispositiones, inductionem, aut productionem formae substantialis probabilius indicens cum P. Suarez S. 4 n° 5 Obiedo et Spinula ubi supra in sola recipi quantitate. Pro cuius assertionis probatione solum mihi videtur efficax, quod adducit P. Obiedo loco citato; quia agens naturale naturaliter producit calorem et frigiditatem in speciebus eucharisticis, inquam nulla datur materia prima, sed haec accidentia non potest agens producere nisi in subiecto exquo educantur; quia aliquo agens naturale exercet, quod naturaliter implicet: quod ibi reperit naturale subiectum talium formarum accidentium: quia tantum potest esse quantitas, cum ibi non reperiat materia prima, neque aliud accidens, quod formam posit esse subiectum, aparitatem rationis de aliis dicendum est exceptis, in quo specialis militat ratio, quod addo quia plures modos superiores sunt, et motus, actiones vitales, quas producit forma, et reliqua similia.

Vnobiicitur ex his, si quantitas in sola materia recipiatur, et accidentia solum recipiantur in quantitate, non inde sequitur etiam dici non posse recipi in toto composito. Dicitur quod etiam recipi in toto composito, non quidem tanquam in subiecto inhaesionis, sed tanquam in subiecto denominationis, et dicitur etiam esse in toto, quia sic est in gratia, et bonum totius. Vnde totum est, ratio, eo quod ordinatur a natura quantitas, et aliae dispositiones: et simili modo dicitur quantitas proprietas compositi et alia accidentia, perfectiones dicuntur compositi, non quod hoc arguat, illas in toto recipi composito, sed solum in illo esse, in quo vere ex hoc fieri, quod in aliquam ipsius partem sint, et in aliquo ad ipsius constitutionem spectante, et quantitas est proprietas, accidentia et perfectiones compositi non attributive et simpliciter, sed denominative, et ratione alicuius partis, cuius quantitas simpliciter est proprietas, et accidentia perfectiones.

SE V^a

An generatio sit prior corruptione, et e contra. 16

In conversione naturali unius substantiae in aliam dari corruptionem unius, et alterius generationem, constat ex his quae diximus; quamvis enim lignum in ignem [illegible] naturaliter, quando corrumpitur lignum, et in eadem materia ignis generatur, nam si lignum non corrumperetur, aut si non fieret ignis in eadem materia, non diceretur lignum converti in ignem. Difficultas igitur est, quando sit prius in istis casibus generatio unius, an alterius corruptio. Aliqui enim, qui priorem esse generationem censent; alii e contrario corruptionem dicunt esse priorem. [illegible] in rebus [illegible] [illegible], unde [illegible] tenere [illegible].

Pro difficultatis huius solutione suppono, generationem, et corruptionem esse simul tempore in generatione substantiali, cuius ratio est, quia ista duo dicunt instantia: unum primum sit ultimum esse formae, quae corrumpitur, et ultimum non esse formae, quae generatur; secundum vero instans sit primum non esse formae, quae corrumpitur, et primum esse formae, quae generatur. Hoc supposito, dicendum igitur est, tam corruptionem unius, quam alterius generationem esse transitum, mutationem, dum etsi [illegible] substantiales subsequitur, quae non possunt in uno solo instanti considerari; nam in uno solo instanti [illegible] forma in materia, si non sit, neque corrumpitur, neque generatur totum, sed tam corruptum est; si vero forma in materia esse dicatur in illo instanti, genitum erit totum, non in fieri, sed in facto esse. Utrumque autem, id est tam fieri, quam destrui aliquid, est, quod in duobus instantibus subsequenter fluentibus consistit.

Cum autem in duobus illis, et eisdem instantibus consistat utrumque, non potest esse unum prius tempore quam alterius; corrumpitur in lignum, in [illegible] duo instantia, in quorum primo verum est, nunc est lignum, et in materia postea non erit, et in secundo verum est, nunc non est lignum, et in materia antea erat. Et quidem duo instantia illa eadem sunt, in quibus datur generatio ignis, quia in primo verificatur nunc non est ignis, et in materia postea erit, et in secundo nunc est ignis, et in materia antea non erat. Ex quo facile constat, neque corruptionem esse priorem tempore generatione nobis [illegible], neque generationem [illegible]

tem

ẽẽ ante priorẽ corruptione antiqui.

An autẽ detur in illis prioritas aliqua inẽ mãle distas, pendet eius illius resolusio ex eo, qđ inquiramus an generatio rõ corruptionis habeat aliqđ ratẽ cẽ, et eõ, an corruptio ali quẽ habeat ratẽ cẽ rõ generationis. Primus iuxta corruptionẽ posse cẽ in aliqđ casibus intentã ab agente nẽ libero, nẽ natio: sed corit loquendo, solã generationẽ cẽ pse à nã intentã; corruptionẽ vo quasi effẽ 2ãriẽ paesẽ ex generatione oriri. Cuius rão desumitur ex eo, qđ agens nale, qđ operat, intendit assimilare sibi passuẽ, hocẽ facere aliqđ sibi similem spe: in huncẽ qẽ finẽ ppriãs inducit dispositiones, qẽ 2ãriẽ sunt dispositionibus, cũ qđ turbari debet fra pexistens, nẽ potest nova fra induci, et nobẽ 2positẽ generari, nisi destruat antiquẽ 2positẽ, expellat fra pexistens, pbitẽ rias dispositiones.

Hinc ẽ asserendẽ iudico, dari mutuã nẽ prioritatẽ, sub diverso tamen genere inẽ generationẽ unius rei, et corruptionẽ alterius; quatenus ulẽ corruptio frẽ antiquẽ ẽ quasi mediẽ sine quo noba fra nequit induci; generatio vo ẽ ipse finis à nã intẽ tus in suis operationibus: erit igẽ generatio prior sub rãe finis, et corruptio erit prior sub rãe medij ad illã tanqđ ad finẽ. Sic iudẽ, nrã quẽmentẽ exprimit Angelus cũ pceptor in 4º Distinctione 17ª qª 1ª Aº 4º questiuncula 3ª ubi sic loquit: oĩs prioritas 2ẽ ordinẽ rẽ aliquo modo reducit ad ordinẽ cẽ, et rõ ẽ. Ex pte autẽ cẽ malii retinet 2m qđ dã reductionẽ ad illud, qđ qđ mã efficit ppria huius frẽ, sicut rũ dispositiones, et remotiones impedimentorũ, et ideo in generatione nali (ad qđ refertur corruptio unius ad generationẽ alterius et ppter hoc ad ẽ ... ex ...) remotio frẽ pexistentis retinet ex pte cẽ malii et ideo 2ẽ ordinẽ cẽ malii pcedit nalit introductionẽ alterius.

DP III^a 3

Post nobis substantiali compositi generatione, sequitur augmentatio, a motu
a minima ad maximam quantitatem solet definiri, corpus enim genitum communiter solet au-
geri; et ad maximam pervenire quantitatem: sic ignis a parva scintilla solet ali-
quando in incendium excrescere: sic etiam arbores ex parvo semine ad justam
uniuscuiusque ipsarum magnitudinem solent pervenire. Post hoc igitur rerum ordi-
ne post substantialem compositi generationem, de illius augmentatione, et dimi-
nutione dicendum est. Pro quorum faciliori intelligentia prius de quanti-
tate agendum, quid illa sit, an distinguatur a substantia, utrum res quanta, quinam
illius sint effectus formalis, et reliqua ad effectum illius cognoscendum spectantia.

Quaestio I 1a

Quid sit quantitas, et eius effectus formalis?

Sectio I

Aliquos dicendi modos proponimus, et rejicimus circa effectum formalem quantitatis.

Ab ipsa quantitatis divisione nobis sumit exordiendum, ut illius natura, et essentia facilius ex dictis pateat. Igitur quantitas in continuam dividitur, et discretam: continua quantitas est, quae tenet plures partes per continuationem unitas inter se, ut est quantitas tabulae et corporis humani. Quantitas discreta nihil est aliud, nisi numerus ipse, seu quantitas divisa, et separata, ut numerus lapidum, et numerus hominum. Solet etiam quantitas continua a discreta distingui quia dicit unionem rerum, quam illam affert quantitas continua. Praeterea quantitas continua alia est permanens, et successiva alia: permanens illa est, quae habet omnes suas partes continuas simul existentes; successiva vero, quae non simul, sed unam partem post aliam habet: quantitas permanens continua est tabula; successiva autem est motus, qui non habet simul omnes suas partes.

Est hic notandum ad continuationem quantitatis permanentis non satis
esse approximationem localem, quae solum inducit corporum contiguitatem; at vero
ad continuationem quantitatis successivae satis forte videtur approximatio
quoad loca permanentium; rerum enim successiva solum dicuntur non continuari, quia qui-
etem successio dirrumpit. In praesentia ergo solius quantitatis continuae et permanentis
componentes partes investigamus.

In assignando quo componentes, sicut essentiales partes quan-
titatis multi, variique sunt doctorum. Est inter recentiores, qui docuerint,
esse talem quantitatis ex distinguere partes inter se, sicut illi de distinctione
reali partium quoad se loquuntur; non vero de distinctione quoad nos. Solet
autem haec sententia a multis Thomistis defendi cum toto rigore Thomistico.
Videantur complutenses [illegible] 13 q. 3 s. 2. Potest commode intelligi,
et substineri non de distinctione entitativa partium inter se quoad se, sed
de illarum distinctione quoad nos; nos enim non possumus distinguere partes
inter se nisi habeant quantitatem, ideo unam partem aquae distinguimus ab alia,
quia videmus plus aquae resultare, quam antea erat, si unam aquam
alteri super addat. Quod autem partes inter se habeant distinctionem realem
quoad se, mihi fere evidens est; quia materia corporis humani non est tota
in capite, et tota in pedibus: quare etiam si quantitas ab ea tolleretur,
dum maneret materia, manerent partes realiter distinctae. Confirmatur; quia si ab hoc
bracchium abscindatur, non solum quantitas, sed partes etiam materiae ab alia parte di-
viduntur: quae independenter a quantitate divisibilitatem materiae includit.

Thomistarum

Thomistarum sententiae, quae docet, compositionem quantitatis consistere in ratione mensu-
rae, quantitatem quae est id, quo aliquid mensuramus. Robur sententia haec
sumit ex Aristotele 5 metaphysicorum cap. 2, ubi ait, mensuram esse, qua
cognoscitur quantum. Hoc est, mensuram esse id, quo cognoscitur quantum, ut
aliquid, ut quantum tritici, quantum hordei. Advertite tamen, mensuram
sumi hic re esse ipso hic realiter mensurato, hoc est eiusdem [illegible]

m. [illegible] quatenus mo. inter aut non cohaeret, neu cogitur sed mathematice debet intelligi, quod ita explicat noster Clavius in Euclidem libro 5° de 5ª definitione: quae habeat unum ad aliud, ut unum possit per sui augmentum, vel decrementum fieri aequale alteri.

Ego quidem libenter fateor, a quantitate provenire, quod unum corpus sit mensura alterius; sed ad hunc effectum iste valde contrarius in quantitate; prius m. supponit, quantitatem suum obire munus quod proprie sublatum, prius quam corpus, ut ideo possit exercere rationem mensurae respectu alterius corporis: ideo enim ulna vel una lignea non exercere rationem mensurae respectu alterius ulnae, quod talis sit illa, ut eam habeat extensionem, quam debitam habet, et rationem causae talis mensurae.

Tertia aliorum sententia, qui essentiam quantitatis dicunt consistere in radice extensionis partium [illegible]: ad hoc autem duplicem distinguunt extensionem: aliam partium quoad se, aliam partium extensionem quoad locum. Haec autem extensio partium quoad locum consistat formaliter in ubicationibus, per quas una pars constituitur extra locum alterius, id erit causa, seu radix talis extensionis, quod erit causa talium ubicationum.

Sententia haec initium fere relabitur, quam in ratione de radice impenetrationis diximus. Ceteri qui dicant, quantitatem exigere rationem suae formalis extensionem, ordinationem suarum partium quoad se, ita, quod haec pars sit ibi, et non alteri immediate unita, neque enim tradunt in corpore humano uniat humeris, et non pedibus, quod explicant in corpore Christi Domini in eucharistia existente, quod ita [illegible], ut nullam habeat extensionem partium in ordine ad locum, sed tamen, inquiunt, extensionem habet et ordinationem, seu continuationem partium quoad se; nam licet sit non ubi extra aliud, non tamen est capitis immediate unitus. Haec reperitur, explicat Spinula [illegible] Metaphysicorum [illegible] n° 7° ubi concludit, essentiam quantitatis permanentis in multitudine partium simul existentium, et hoc suo ordine continuatarum: Ceterum [illegible]

cri

oriri, ait, à quantitate exigentiae extensionis in ordine ad locum.

Modus iste explandi essentiam, sive essentialem formalem quantitatis sit facilis, et acutus videatur; mihi tamen placere non potest; quia sit in corpore humano constat. ad quem eius modi partium ordinationem quoad se petet, id tamen non potest esse quantitas. Cuius ratio mihi manifesta videtur; quia in aliis corporibus, in quibus nulla datur, nec dari potest specialis organisatio, et ordinatio partium, datur etiam quantitas [illegible] hanc partium [illegible] nisi [illegible] unionem à quibus, hinc, diverso ordine [illegible] unitur. Sicut in aqua, quae eandem retinet [illegible] entitatem, sicut [illegible] sive [illegible] omnes [illegible] aliquem inter se habere ordinem. [illegible] unionibus, quae adhaerent, sicut et ab ubicationibus [illegible] venit, [illegible] talem ordinem plus servent quoad locum. Id quod de corpore humano, de ideo de quolibet alio organisato corpore dici debet, facile explicatur, [illegible] in subiecto exigentibus [illegible] operatio ut exerceantur.

SECTIO IIa

Propria sententia circa essentialem formalem quantitatis.

Ut sententia inferius à nobis exponenda, facilius intelligatur, notandum, quod sensibus ipsis experimur, talia corpora esse naturaliter impenetrabilia ab aliis corporibus: et [illegible] penetratio in [illegible] physica positio duorum in eodem, vel uno loco simul. Haec penetratio [illegible] naturaliter [illegible] et [illegible] impossibilis naturaliter: [illegible] cum eo etiam corpore, et [illegible] cum suo subiecto; unionem in [illegible] nequit exercere nisi cum intima penetratione [illegible], et subiecti.

Ali

Aliacd sic dicitur haec penetratione naturali impenetrabile [illegible] si manum tabulae admoveat, non m. potest manum in tabulam penetrare, nisi tabulam removendo: videat quod in manu [illegible] aliquid [illegible] cuius non posit naturaliter cum tabula penetrari, et in tabula [illegible] aliquid [illegible] cuius non posit penetrari cum manu; hoc [illegible] non [illegible] naturaliter penetrationi repugnat ut non posit saltem supernaturaliter alicubi [illegible] [illegible] duo corpora possit simul supernaturaliter poni in uno, ecce [illegible] loco, ita ut patet corporis christi Domini in eucharistia, et ita [illegible] cum [illegible] stre Redemptor Christus Dominus ab utero virginis, et ingressus est [illegible] in cenaculum ianuis clausis.

Ac ceroitadem quantitatis [illegible] [illegible] duo [illegible] naturalis impenetrabilitas corporum, seu [illegible] [illegible] naturalis impenetrationis. Ubi adverto, impenetrabilitatem [illegible] non ut ablatam, sed [illegible] [illegible], cum illius [illegible] cum [illegible], revera corpora [illegible] naturaliter impenetrabilia: [illegible] [illegible] [illegible] impenetrabilitatem [illegible] [illegible] [illegible] sui [illegible] quantitatem. [illegible] [illegible] [illegible] impenetrabilitatem [illegible] corpus [illegible] quantitatem, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penetrari: [illegible] non possint naturaliter penetrari [illegible] [illegible] quantitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penetrari [illegible] [illegible] penetrari, [illegible] quantitate [illegible] [illegible] penetrari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penetrari, [illegible] naturaliter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penetrationem.

Hanc sententiam [illegible] [illegible] quaest. [illegible] metaph. [illegible] 2a, n. 21, et [illegible] [illegible] metaph. [illegible] 2a [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] recent. [illegible], [illegible] primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quantitati, quod in uno corpore [illegible], [illegible] ac haec nulla facta separatione [illegible] quantitate, alterius [illegible], [illegible] alia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Sed corpus quantum sine potentia considerari, et separari potest cum alio corpore quantum in ordine ad locum occupandum; et cum alio corpore separatur in ordine ad locum occupandum, quia [illegible] in eodem loco nequit collocari, et haec dicitur impenetrabilitas, quae est cuius unum debet esse extra locum alterius. Ergo corpus quantum sine potentia consideratum, ita consideratur in habitudine ad [illegible] illud divisibile, ut partem extra partem, quae [illegible] extensionis dicitur [illegible] in [illegible], quamlibet [illegible] majorem, et [illegible] locat. Hoc modo quae dicitur [illegible] de quantitate [illegible] in ea, quam in [illegible], quorum utraque [illegible] unum, et hoc [illegible]. Sed sicut in corpore divisibili [illegible] aliud, [illegible] extra partem, [illegible] divisibile, ita [illegible] unius corporis esse extra partem alterius, diversitas quae [illegible], in uno corpore dicitur extensio, et in duobus impenetrabilitas, sed certe [illegible] a quo [illegible] dimanat. Quae tamen [illegible] explicatio, si dicamus quantitatem esse aliquid [illegible] ex quibus, quod [illegible] ab eadem [illegible].

Unde [illegible] extensio localis partium unius corporis, et impenetrabilitas unius corporis cum alio quadrat; extensio localis partium unius corporis est impenetrabilitas earum inter se [illegible]: sicut et impenetrabilitas duorum est localis eorum extensio [illegible], quod facit partes unius corporis non esse in eodem loco, idem facit, quod nequeant in eodem loco simul cum partibus alterius. Et inde illam corporum impenetrabilitatem, [illegible] exigentiam localis extensionis appellamus cum P. Suarez, ubi supra [illegible], ex quo [illegible] quantitatem [illegible] in actu [illegible] posuere.

Est hinc si intelliget, [illegible] de quantitate

pp beniat moles corporea, neme; pp benit enim sua tenus qtes earumque extra qtes sit, et pinde locum seu spacium dibisibile occupant. 2° intelligit, quantitatem non esse ipsam actualem qtium extensionem quo ad locum; hec enim actualis extensio pp benit ab ubicationibus dari nec posse sine quantitate, sicut et quantitas dari sine illa posse. Nec refert, quod quantitas debeat actu esse, actu [illegible] siat quantum; nam ut optime aduertit P. Suarez, hoc ipsum reddere corpus tale actu aptum, ut [illegible] localem extensionem est reddere illud quantum.

Intelligitur 3° qua ratione 3ium quantitatis posius [illegible] extensionem qtium in ordine ad locum, [illegible] diuisibilitatem ex illam. Et quidem diuisibilitas pot. l. physice, l. metaphysice considerari: metaphysice consideret, et in ordine ad intellectum concipientem cum unitate unam qtem non esse realiter aliam, eius modi diuisibilitas, seu qtium distinctio non conuenit magis rae quantitatis, molisque corporeae quam hec; nam ut supra notauimus unaquaeque magis per principia habet, quod distinguatur ab alia siue in uno sint, siue in diuersis locis. Pot autem diuisibilitas physice considerari, l. in ordine ad actionem separandi realiter unam qtem ab alia, l. saltem in ordine ad actionem dissuendi unam qtem ex alia, quae posset ab illa separari. Hec quod diuisibilitas oritur ab extensione locali qtium, quae prius debet in qtibus supponi; nam si qtes rei quantae, non sunt actu extra se in spacium aliquod diuisibile, non poterunt sensibiliter designari ut diuisibiles, multoque minus poterunt realiter separari, nisi miraculose.

Tandem 4° intelligit, unde pp beniat in corporibus quantis impetus ille, quo unum aliud conatur a loco pellere: impetus quod, seu impulsus ille fit a quantitate, quae cum non patiatur duo corpora quanta naturaliter esse in eodem loco, debet unum ab altero pelli, ut in illius locum succedat, quod deberet euenire, si alterum illorum non haberet quantitatem. Vitio dicitur ab aliquo, impenetratio positiva propria quantitatis; dicitur enim actualem impenetrationem in posi-

tiv

tibus et naturis impenetrationalibus. ita privatio cubicationis sequeretur quae duo corpora in eodem loco commutentur, hic dat in duobus requisitis quod alterum est extra locum alterius. Tamen, inquiunt, alia impenetratio positiva est propria corporis quanti, quod impenetratio positiva est conatus ille, seu impulsus positivus, quia quantitatem habuit, ut cuicunque corpori quantum resistat alterius, et hoc etiam alteri resistit, ut quod digitus premimus in pariete, ideo non resistit ob actualem parietis resistentiam.

Sectio III[a] 3

Argumenta solvimus, et distinctionem quantitatis a substantia expendimus.

Prius quam opposita solvamus argumenta, placuit examinare, an quantitas, de qua loquimur sit ens realiter distincta a materia, sive a substantia, quae dicitur quanta, vel sit aliquid cum illa realiter identificatum: et in variada dicta metaphysica nominalium, recentiores quidam asserunt, quantitatem duorum, de qua loquimur, ab omnibus accidentibus, et formis substantialibus, et tamen realiter identificari cum materia. Unde dicere ipsam materiam formam abs que alio aliquo superaddito esse realiter quantam. Sed hic advertimus in presenti solum inquiri, an quantitas de facto existens distinguatur realiter a materia, quid vero sit de possibili, an absolute quod sit de possibili, an ut possibilis sit substantia aliqua et materia de se realiter quanta, in duo nullam implicationem invenio.

Suarez disputatione 40 metaphysicae sectione 2[a] late et erudite probat quantitatem distingui a re quanta, quae sententia communis est inter doctores, et in illa thomistae et scotistae, nos sequuntur cum pluribus. Hanc sententiam ut longe probabiliorem amplector, quod licet ratione naturali non possit demonstrari, ut bene notat Suarez, ad hoc ex misterio eucharistiae nihil in gratia potest suaderi; quod in eucharistia manet eadem panis, et vini quantitas, et tamen non remanet materia, quod desinit, cum existeret, realiter distinguitur substantia

pa

panis et vini: c. remanet quantitas sine materia: ergo realiter distinguuntur. Et haec ultima coniectura, quod nullum maius signum realis distinctionis, atque realis separatio. Ad hanc ... de parte materiae, etc. non facile suadeat, attamen ... iudico eandem manere quantitatem, atque ad ... aliquo, et re ipsa ... extensionem ... localem, atque ipsi habent non provenire a quantitate, sed a Deo, qui est author supernaturalis, ... extensionem destructa quantitate ad tegendum mysterium illud. Fateor solutionem hanc non facile posse impugnari, sed adhuc sententiae adhaereo propter authoritatem extrinsecam.

Atque

reali distinctione supposita inter materiam et quantitatem potest ... superius dicta; quod si quantitas distingueretur a materia ... potest Deus separare materiam a quantitate, et conservare partes materiae extensas in ordine ad locum sine quantitate: unde si Deus tolleret quantitatem a tabula manerent partes materiae ... eadem extensione locali, atque ... ac prius manerent: ... longitudine, latitudine, et profunditate, sed impleat ... partes materiae sine quantitate ... extensionem localem: ... materiam, et ... quod actualis extensio non est ... quantitatis, sed ... radicalis extensio. Unde destructa quantitate non apparet ... aliqua ... materia ... deberet ad ... et non ... extensionem localem.

Secundo iudico ... modum ... quo ita in ... spatio maneret materia, ut ... una illius ... spatij ... Persuadeo; quod ut supradixi, sicut se habet una pars substantiae ... alterius partis, ita se habent partes omnes unius substantiae ... partes alterius; ... a duabus substantiis, quarum altera esset hic, et altera Romae, tolleret Deus quantitatem, non esset cur utraque inter se deberet penetrare, imo unaquaeque seorsim ab alia, in suo loco maneret: ergo sic etiam de partibus unius substantiae dicendum erit. ... et exemplo; quod si vas aqua plenum et ipsa etiam aqua ... quantitatem non deberet poni ... in loco ... aqua

n loco aquæ: q̄ si mi.. illa aqua illa vino eēt admixta, n deberent ptes vini cū ptibus aquæ penetrari: q̄ tandē si solariter eēt aqua, n deberent ptes aquæ cū ptibus aliis eiusdē aquæ penetrari.

Sed instas: implat substā manere et n manere quantā; sed si ea sola maneret substā sine quantitate maneret et n maneret quanta: q̄ ect. Nr. Rñ, et quidē q̄d n maneret quanta supponit, si quidē implat manere quantā sine quantitate; q̄d vero quanta maneret, nr; q̄a maneret extensa in spatio diuisibili, ptes que illius diuersis ptibus spatii corresponderent. Ptico: dicta mā nando mi quo ad 1m ptē; q̄a ut substā maneat quanta, n sufficit q̄d ptes illius maneant extensæ p spatium diuisibile; hoc n. pertinet ad ēēntiā 2riā quantitatis; ēēntia n. 1ria est reddere ptes corporis natur impenetrabiles. At ptes illæ manerent extensæ p spatium diuisibile; nihilominus n̄ essent, q̄ q̄d eēnt ab aliis ptibus corporis alterius impenetrabiles, nec aliquid, q̄ q̄d ipsæ eēnt natur impenetrabiles inter se; nā q̄d ptes illius substæ in diuersis ptibus spatii eēnt, n ideo fieret; q̄ in eodē spatio eē n possent, sed q̄a q̄do ab illis fuit ablata quantitas, inhærent si cū ubicationibus, quæ p eēntiis erant diuersis ptibus spatii, nec ad huc loco mutatæ si, ut mutari poterant.

Q II^a

De augmentatione substali.

STo I^a

Substalis augmentationis desc̄rio, et diuisio p ponit.

Quantitatiua ex posita, talis huius augmentationis essā cognoscet, q̄ cōiter philosophorū sensu definit motus à mi ad mā substā. 1° dr motus, q̄ q̄d conuenit cū generatione substali, alteratione, aliisque actionibus

cuȝ motu n aut poni ee. Dr deinde â mi ad ma subita, quo in 1° differt ab alteratione, q ad acciens, et n ad subita trat. Deinde differt ab accrecione, q e motu ab acci ad acciens, illa â mi ad ma quantitatiȝ. Differt etiaȝ â la generatione, q n gen e â mi ad ma subitiȝ, sed â n subita ad subitaȝ, q a ui generationis subita l° ponit extra cas: sandeȝ differt â diminutione, q e motu â ma ad mi subitaȝ, ut q hic â tenuatione desumit.

Pot l° diuidi substalis augmentatio in simpliciȝ augmentationȝ et aggenerationȝ simplex augmentatio, sicut augmentatio simplici: e productio solius unionis, et n pte in qte rae cuius subita auget: ugd auget ho ib pdusit unio int maȝ hoiȝ, et alimenti, quin ha ratis pduecat in alimenti ma. Aggeneratio vo e productio etiaȝ hiȝ in ma illa, rae cuius subita auget, sic ignis auget p maȝ stupaȝ pducendo in illa fraȝ ignis. Pot etiaȝ 2° diuidi augmentatio substalis in augmentationȝ ppriaȝ uiuentiȝ, q coit dr nutritio, et in augmentationȝ n uiuentiȝ. Augmentatio uiuentiȝ ea e, q qȝ uiuens auget, et pvenit ab ipso uiuenti: sic ho et equus p nutritionȝ augent, de qua actione, an sit uitalis intrinsece, l° n, dicemus ad libros de aia cuȝ ulls ᴐgtbȝ ex qle mu. Augmentatio n uiuentiȝ ea e, qua l n uiuens auget, ut q ignis auget oleo, et nutri, ł si uiuens auget p ea, n pdit â uiuenti, ut si Deus cubituȝ adderet staturȝ hi, quin hic ᴐcurreret ad cubiti illius additamentȝ.

Sed l° ᴐa hanc de fȝ obijiis: dat motus â mi ad ma subitaȝ, quin sit augmentatio: ergo n bene definit augmentatio. Pr ans; q dȝ senes nutriunt, acquirunt ptȝ subitȝ, qȝ n hebant, et co tpe dat motus â mi ad ma subitaȝ; sed tunc n dat augmentatio; senes.m. n augent, sed potius diminuunt: ergo dat motus â mi ad ma subitaȝ, quin det augmentatio. Resp. nando ans. Ad pbatione ᴐcedo mi et io ge u rat inde requi

tt.m. novi acquirant substa. q. n. hebant, n. tamen habent ma. substa. q. hebant, qd simul adeq dant ma. qtes subtilis, q. sit illa, q. ad principium n. as habeat prope, q. qd plus elabat aque, q. p. ori perdit, tt. ad illud acquirat qte aque, q. antea n. hebat, n. tamen dicit plus aqua habere q. antea, neque itaque aqua augeri, sed potius diminui. Similiter senes p nutritionem n. augent, sed so nutriunt, eorumque corruptio dicit.

Obiicies: augmentatio et diminutio spe differunt; illa m. e. qd positibus, haec v. privationibus: q. n. bene definiunt in ordine ad ma. et mi. substa., si quidem ma. et mi. substa n. differunt spe. Dico ; secundo ; nando con. ; inter ; m. ad terms eiusdem spei, posse e. actiones spe diversas: sicut apprehensio et iudicium si in ordine ad idem obiectum. Adde, qd tt. malit, et specificative ma. et mi. substa n. differant spe, reduplicative tamen et formaliter spe differunt: ma. m. ut talis dicit positibus excessum, cuius carentiam importat mi. ut talis: positibus autem et natibus plus qm spe differunt, q. actus augmentationis, et diminutionis differunt spe.

SE. II.a

De pota nutritiva, et nutritione.

Nutritio apud medicos et phos dr actio illa vae cuius viventia augent, et e actus nutritivae facultatis, qm sic poteris definire: natis facultas viventis convertens alimentum in substa rei q. alit. Cuius facultatis necessitas in viventibus, et nolentibus, et invitis videtur; docet m. experientia, vivens n. diu durare, nisi ei alimentum tribuat, in qd agat nutritiva facultas convertendo illud in substam rei q. alit: ideo ex inedia plures abierunt, alii ; q. altrix, t. nutrix facultas adeo e. exilis, et debilis ut n. possit alimentum convertere in rem q. ali debebat.

Huius q. pote.

resistenti ratio à qualitatibus contrariis tradit: vita nostra ut decrebet, et subsistat agit humido et calido, ideoque ab initio viventis illi tribuit humidum, quod dicitur radicale, ideo quod vita ab illo quasi à radice dependet, et calorem naturalem, sive primigenium sic dictum, quod à non tribuatur deinde postea genit alius; sed calor naturalis sua actione: quoniam nisi agat in alimentum illud alterando, aget in humidum radicale: quod illud consumet, et consequenter vitam quoniam ne tantum eveniat malum, opere nutritiva potentia, quod alterato alimento convertat in substantiam viventis, et aliud apponit, in quod calor ille vires exerceat. Deinde calor ille agendo in alimenta separati eliminatur: quod ut reparet opere nutritiva facultate, quod per conversionem alimenti illud restituit. tandem quia humidum radicale non nihil patitur à calore et à causis extrinsecis: quoniam ne penitus assummatur opere nutritiva facultate, quod in alimentorum illud restituat.

Nutritio autem, sive conversio in substantiam alitis sic peragitur: 1.° cibus dentibus contritus caloris et salivæ existentis in lingua et palato præparatur ad concoctionem. 2.° cibus sic præparatus per œsophagum demittitur in ventriculum, quod suo calore, et amico à quo cordis efficit cibum fervere, fit quod illa massa candida, quæ chylus vocatur: 3.° chylus per orificium inferius ventriculi deorsum ad intestina traditur: 4.° dum flexuosa intestinorum circuitione ducitur per eorum foramina venæ mesenteriæ, præterea mesaraicæ dictæ puriorem chyli partem absorbent, quæ illas in venam unam, quæ porta est, desinentes, per illam transmittunt ad jecur, quod excipiunt puriorem chyli partem: et ad sequacem, et excrementitiam quæ deinde in crassiora, et inferiora intestina exturbat. Et quoniam chylus per intestina, et venas mesentericas deductus est ad jecur quasi vehiculo tenui quodam, et copioso humore inutili alendo corpori, et alijs deinceps, per quasdam venas emulgentes vocatas in renes attrahit.
Unde max in vesicam emittit.

ex alimentum idem quendam portam in iecur in minima, in tenues ramos per universum iecur diffunditur ubi 2° decoquitur, vertiturque in humorem cruentum dictum chymum: in hoc autem adsunt quatuor humores sanguis, pituita, flava bilis, et melancolia. Cum ex his humoribus superba carnem congregat, et flava bilis dispergit in folliculum fellis, atrabilis in splenem, pituita simul cum sanguine per totum corpus diffundit. tandem sanguis per minutissimas venas, quas dicunt capillares distribuitur per quas tertio decoquitur, et uniuscuiusque membri dispositione convertitur in venas, in carnem et ossa, quae ultima actiones est propria nutritio, cum vi illarum vivens nutriatur et augeatur; reliquae vero praeparationes, seu dispositiones sunt ad hanc nutritionem.

Plures adhuc vitales actiones interveniunt in ipsa conversione sanguinis in carnem et ossa, sive quod idem est, in substantiam viventis, de quibus potest dubitari, an omnis, an earum aliqua sit de essentia nutritionis. Si quidem nutritur equus producitur forma equina in materia alimenti, producitur unio continua libera inter materiam equi, et materiam alimenti, producitur unio continua tota inter formam equinam quam, et formam illam de novo productam, item producitur unio informationis inter formam denuo productam, et materiam in qua producitur. Non tot actiones interveniunt; dum homo nutritur; tantum producitur unio inter materiam hominis, et materiam quae denuo acquiritur, et etiam producitur unio informationis inter animam rationalem, et materiam de novo acquisitam. Difficultas est, an istae omnes actiones ad complementum essentiale nutritionis requirantur, vel tantum aliqua?

Probabilius iudico cum originalis Dr. Dr. de generatione l. 2a ad complementum essentiale nutritionis solum requiri productionem continuationis materiae, quae existentis iam in proprio quod nutritur, et materiae quae denuo acquiritur. Nutritio itaque solum dicit in suo complemento essentiali productionem unionis inter materiam aliti, et alimenti; reliquae actiones aut antecedunt, aut comitantur,

aut

aut praecedunt nutritionem; quia quando augmentatio propria viventis est nutritio, sed prius data productione unionis continuativae materierum datur augmentatio propria viventium quae datur nutritio. Maior probatur; quia propriam viventis augmentum est per propriam nutritionem. Minor probatur; quia prius data ea productione unionis augetur vivens: v.g. m. plus [illegible], quam nunc [illegible], quae non continuatur sine motu a minori ad maiorem substantiam quia augetur. Quod autem hoc augmentum sit proprium viventis, probatur; est enim a principio viventi, quod augetur, et praecedentibus conditionibus, et dispositionibus, quae non sunt ad propriam viventis nutritionem praecedunt; quia prius data productione unionis continuativae materierum datur augmentatio propria viventis.

Confirmatur 1o quia si vivens non produceret unionem inter partes radicales, et partes alimenti non augeretur, ex quo enim partes spirituales, et penetrabiles, nullum est augmentum, ut maiorem occupat: at in productione talis unionis non consistit nutritio, quia acquiritur augmentum [illegible]: ergo [illegible] augeri per unionem, quia partes, quae corporeae, et impenetrabiles sunt, continuantur per aliquod productivum talis unionis nutritio, et augmentatio. Confirmatur 2o quia si vivens produceret [illegible], quae erant [illegible] in ma[illegible], non augeretur; si [illegible], illas partiales [illegible], ac hoc non augeret; nam sibi unitae [illegible] impenetrabiles, [illegible] maior [illegible] si producere unionem in [illegible] inter [illegible] productum, et [illegible], ac nunc causa augetur: nam per impenetrabilitatem [illegible] impenetrabili, [illegible] unione continuativa materierum [illegible] per impenetrabilitatem partium impenetrabilium: ergo datur augmentatio: ergo actio sic productiva [illegible] a minori ad maiorem substantiam. Ergo est augmentatio, et nutritio: ergo in tali actione, et non in alia consistit nutritio.

Sed contra necessitatem nutritivae facultatis, et nutritionis omnibus viventibus: ad quid si calor naturalis non adaequat alimentum, non tamen adest in humidum radicale,

aut

aut illud sumet: ergo ad hoc constandum non requirit potentia nutritiva.

Ant. pr; quia nullum agens in se ipsum agit; sed si calor naturalis ageret in humidum radicale, conservando ant: ad cuius probationem non valet; aqua enim dum

inse ipsum ageret: quia calor in illum non agit humidum radicale. + hoc

inseipso vivit frigiditatem in se agit et etiam quando aqua calida cum frigida

miscetur, ut ex utraque una fiat una, agit in se calorem, et frigiditatem

et ideo ait, quod habeat in se humiditatem, poterit et calorem producere in

calorem, quem in se etiam habet.

Obijcit 2°: calor ille perit destructo humido radicali; destructo enim hoc destruitur ab, quo destructo necesse est destrui calorem, qui in illo subiectatur: ergo calor ille non potest agere in humidum radicale. Pr. con; quia alioqui calor ille intenderet propriam destructionem, quod nulla entitas intendit. Sed concedendo ant, et negando con, cuius probationem distinguo: calor directe intenderet propriam destructionem, nego ant: intenderet indirecte, omitto ant. Dr aliqui directe intendi, quod in se ipso intendit, et sic nulla entitas propriam intendit destructionem, generatim agentia naturalia, quae naturaliter inhiant propriae conservationi; intenditur autem id indirecte, quod non in se ipso intendit, sed adhuc intenditur aliud, quod cum natura connectit, et hac ratione plura propriam intendunt destructionem: nam enim quae debitum aliis destruunt temperamentum, intendentia huius destructionem possunt ac etiam indirecte intendunt, siquidem in directe intendunt, et ipsorum sequitur interitus.

SE. III.ª 3

An viventes tot vitae potentias nutriat, et quo sit ipsa?

Primo

tio quibusque partibus sicut caro, ossa et etiam reliquae, enim aut ad has reducuntur, aut non sunt adeo principales, ut capilli, dentes et barba; dentes enim

possunt ad ossa reduci, imo et sanguis multam habet similitudinis cum

car

carne, sub qua est eum quae pot comprehendi: capitis est cum quis forte 6.

inter alia excrementa, et illi valde utilia possunt annumerari. sed

ad nutriri consequenter quia in quibus omnibus partes corporis et augetur caro, dilatantur

venae, crescunt ossa; sed haec in viventibus non fiunt, nisi media nutri-

tione: ergo quia quum omnes partes viventis nutriuntur; ossa viventis nutriuntur consequenter

omnes suas partes principes. et quidem sic illa nutriuntur, ex qua ve-

nit caro producendo in sanguine per quem augmentum, et illa

est de venis ex sanguine carnem, et venam efficiunt, ex et ossa fiant

ossa deinde ex portione attrahentes sanguinem illum in medullas trans-

mutant, ex qua aluntur immediate.

Haec certissima sunt, sicut et car-

nem nutriri toto vitae tempore, cum toto illo vivens, et pinguescat,

et reddat macrum et iterum pinguescat, ad mutationem scilicet indigeat, ut

individui vitae momentis fiat haec nutritio: idem non est de ossium, sed forte

sepe interrumpitur, propter alimenti defectum, vel propter eius utilitatem: nam

vivens nutritur toto vitae tempore, ulla tenui spatio diuturno non potest

ab illa cessare nutritione.

Sed quaeritur quid de ossibus dicendum, an toto vitae decursu

etiam viventibus ossa nutriantur. Communis est nostra sententia docens, ossa in

hominibus non nutriri nisi usque ad annum 21. vel 25. deinceps adeo exsi-

cari, ut nutriri non valeant. Huius communis assertionis fundamentum

aliud non video, nisi quod ab illis annis iam homines non augeant, neque

crescant, sed perseverent in eadem corporis magnitudine; sed augu-

mentum hominis principaliter consistit in augmentatione ossium: quia si ab illis an-

nis homines non crescunt, ideo quia ossa non augent, neque nutriuntur.

Haec

ratio non me convincit, neque movet, ideoque arbitror, viventia nutriri

etiam consequenter ossa toto vitae tempore. Probatur primo, quia cor, et venae, ut fatear non crescunt

toto vitae tempore, sed nihilominus tamen nutriuntur, ut fatentur om-

ossa: quoniam ossa etiam, licet non augeantur, nutriuntur; maior patet; quia si cor cresceret toto vitae tempore, tandem fieret adeo magnum, ut pectore contineri non posset; clauditur enim pectus costis, quae non crescunt: bene etiam deberent cor quod nobis est cum hominibus comparare, hepar quod nimium tumesceret: quia non crescunt. Idem que arguunt instaurat in cerebro, oculis, lingua, aliisque, quae in corpore cum crescunt, de eorum nutritione non potest dubitari.

Fit 2o; quia ita a 21o, a 25o anno ossa quantum substantiae per nutritionem acquirunt, tantum per nutritionem deperdunt, unde ossa non augerent; si nec enim licet nutriantur, non tamen augentur; quia plus deperdunt substantiae, quam acquirunt: quod ex eo, quod ossa non augeantur, non infertur non nutriri. Confirmatur; quia possent ossa toto vitae decursu aliquam latitudinem acquirere, et non vero longitudinem: quod adhuc si non crescerent, possent nutriri. Contra patet; quia tunc non crescerent, cum incrementum communiter dicatur quoad longitudinem est. Antecedens patet; quia ex uno augmento non sequitur alterum, ut non sequitur carnem debere augeri supra cranium, quia augetur in caris, femoribus, aliisque aliis partibus: ergo neque sequitur debere augeri ossa in longitudine eo quod in latitudine augeantur et crescant.

S.tio IV.a 4

Debiora aliquot dubia expediuntur.

Rogas 1o an dum vivens nutritur, convertat totum alimentum in propriam substantiam? Resp. negative; quia plus magis terrestre non potest converti in substantiam viventis, ideo quae natura providens meatus quosdam paravit et sinus, per quos expellerent, et ipsa excrementa reciperent: aliter in membra, quod crassiora expellant, folliculum fellis, quod est sanguinis excrementum, et lienem, inquam, convivunt partes atque alias, quae eiusdem sanguinis excrementa sunt. Item ossa ossa

na

nare, quos pelit pitu[illegible]. Sit tamen probabile requisito, posse aliquod alimentum adeo esse proportionatum alicui viventi, hocque posse in ea moderatione illo uti, ut [illegible] totum illud convertat, dum ex excrementum surgit, sicque corpus Christi Domini, illiusque purissimae matris fuisse nutritum, non sine magna pietate [illegible] aliquid cogitare.

Rogas

Quo perit ne vivens, quod nutritur naturaliter in eternum durare? Respondeo affirmative. Probatur; quia in tantum vivens, quod nutritur, moritur, in quantum aut consumitur humidum radicale, aut naturalis calor extinguitur, et ad duo haec a quo hos reducere causas omnes intrinsecas humanae necis, quae proveniunt aut ex excessu caloris, vel humidi, vel ex alterius, aut utriusque defectu; sed calor naturalis, et humidum radicale possunt naturaliter durare in eternum: quod et vivens, quod nutritur, potest in eternum durare. Maior patet; ex philosophis et medicis probat, vitam consistere in humido et calido; unde si haec in debito sint temperamento, vita durare necesse est. Minor probatur: calor naturalis in tantum extinguitur, in quantum repatitur ab alimento; sed non est necesse ab illo repati, cum possit esse alimentum, cuius qualitates cedant sine ulla activa resistentia tali calori; quod calor naturalis potest in eternum durare. Deinde humidum radicale in tantum consumitur, in quantum dispendio alimenti calor agit in illud; sed non repugnat debitum temperamentum applicari proportionatum alimentum tali calori, ne in humidum radicale agat, vel si aliquid aliquo [illegible] destruit; non repugnat, tale humidum alimento restaurari: quod humidum radicale potest durare in eternum.

Dices: quod vivens illud erit immortale. Respondeo negando consequentiam: tum quia potest mori excessu caloris et humidi, si non debite per alimenta attemperentur: tum etiam quia licet corpus ea non moreretur, posset ictu ferri, aut vi extrinsecorum agentium corrumpi: quod vivens illud esset mortale. Immo addo, etsi non repugnet mortale, aut physice tale vivens nutri-

tum

tus interne durare id est moraliter impossibile, est facile ma det periculo continuata per tot secula tot uiuentium, quod omnia interire unit. Unde est difficillimum cognoscere debitum alicuius temperamentum, quantum qualitas sit imminutum, et deinde cognoscere nouum alimentum, ut applicet id, quod ita perficiat, ut nihil noceat: ergo talis duratio est moraliter impossibilis; est mirum impossibile moraliter, quod summis, et ferè insuperabilibus difficultatibus inmixtum est.

Rogas 3°: an nutritio sit motus instantaneus, uel subcessiuus? Resp. quod si nomine nutritionis complecta mur ea, quae fit toto uitae tempore, est motum subcessiuum; partem nam quas uiuens acquirit hodie, non est illa, quas heri ad quisiuit, sed partes istas acquisitas indiuisiis partibus temporis, quarum aliquae sunt post alias: ergo subcessiui: ergo nutritio est motus subcessiuus. Imo potest nutritio esse subcessiua, ad huc si non complectamur partes illas, quae breuissimo tempore uiuentes, ut in duobus mensibus... [illegible] ... una post aliam acquirant: sicut non repugnat plures partes subcessiue quaeri. Ad hue tamen nutritio prout complectitur acquisitionem plurium partium, dummodo non sint in magno, aut quantitate, sed in mediocri potest esse motus instantaneus; nulla enim est repugnantia in eo, quod uiuens id est semel duos digitos, aut unum alimenti in se conuertat, nec nulla est in eo, quod plures partes substantiae, uel quantitati ad huc extrinsecus in instanti producantur: ergo nutritio potest esse motus instantaneus.

Rogas 4°: an quando nutritio est motus successiuus sit continuus, uel interruptus? hoc est an uiuens ita continuo in alimentum agat, ut nunquam cesset, uel an aliquando ab actione desistat, et actionem moralis interrumpat? Resp. nutritionem non esse motum continuum, sed interruptum pluribus moralis. Prima quia si uiuens continuo ageret in alimentum, in ictu oculi in se conuerteret quantitatem quantumlibet alimenti, ut maximam: in ictum oculi non percurrit supra duas leucas, ut mathematici demonstrant: ergo si pro singulis instantibus in se uiuens conuertit alimen

tum

convertit alimentum in ictu oculi totum subito in se convertet, quantum continet leuem magnitudo, quod impossibile, et ridiculum est: quod viuens non trahendo actu in alimentum: quod nutritio non est motus continuus, sed interruptus.

Rogabis 5°: utrum viuentia habeant terminum magnitudinis ultra quem non possint per nutritionem augeri? Respondeo affirmatiue quod bene, ut omnes tenent idem, sed alijs maius, minus alijs conceptu. Probatur: quod nullum viuens potest sine fine crescere; tum quia caput infinite a stomaco distaret, et idem est de reliquis membris, numquam cibus ab ore ad stomacum perueniret, neque sine sanguis ad caput ascenderet: quomodo quod nutriretur? quod non potest sine fine crescere: quod viuentia habent terminum magnitudinis, qui vocatur maximum quod sic, et terminum intrinsecum viuentis, tale quale illud sit, et in qua magnitudine non debet; quantitatem illa, quam immediate adderet, terminus intrinsecus viuentis, erat quod non potest naturaliter pertingere dicitur maximum quod non, et terminus extrinsecus illius, eo quod sit extra magnitudinem intrinsecam viuentis, et ideo non potest ad illam naturaliter peruenire.

Rogabis 6°: an etiam habeant terminum paruitatis, infra quem non possint produci? Respondeo etiam habere. Ratio est, quod viuentia omnia sua exigunt organa diuersis operationibus vitalibus; sed organa haec requirunt in diuersis partibus magnitudinem; alibi enim organa nutritionis, alibi auditionis, alibi odoratus, et sic de reliquis: quod viuentia habent terminum paruitatis, et non talis debet, qualis ille sit. terminus autem ille, quem viuens exigit, ut producatur, dicitur intrinsecus, et quod illis clauditur, minimum naturale, et minimum quod sic, quod libet enim minor magnitudo dicitur terminus extrinsecus, et minimum quod non, eo quod in eo non potest viuens produci. Circa entitates, quae illam vita carent, nulla eadem ratio; illae enim extra, et natura sua nullum habent per se terminum magnitudinis aut paruitatis: aqua, terra, aer et id genus possunt magis, et magis crescere, absque ullo proprio intrinseco modo, nec aliquid prohibet, ea etiam in indiuisibilia conturbari: quod quantum est extensum habent terminos

ma

magnitudini, neque parbitati.

Q. III.a

De rarefactione, et condensatione.

S.E. I.a

Exponitur utriusque natura, variae sententiae refelluntur.

Ipsa inter augmentationem, et rarefactionem, condensationem et diminutionem affinitas cogit nos post augmentationem et diminutionem de rarefactione, et condensatione sermonem instituere, et quia rarefactione corpus rarescit, et condensatione fit densum, ipsa rari, et densi nota rarefactionis, et condensationis explanabit naturam. Igitur rarum dicitur ab Arist. quod communiter sequuntur doctores, quod sub magnis dimensionibus parum habet materiae; densum vero, quod sub parvis dimensionibus multum habet materiae ut dum cera liquescit, magnum occupat spatium, quia rara fit; dum vero induratur, occupat minus spatium, quia fit densa. Unde fit, materiam dici parvam comparatione loci, quem occupat, ita quod maior est locus, quam exigebat materia: multum etiam materiae dicitur comparatione loci, ita quod maior est locus, quam locus ille, quem poterat materia occupare.

Est dubium primo inter doctos, in quo consistat, eandem materiam modo spatium maius, modo minus occupare, quod, quando maius occupat, dilatetur, neque quando minus penetretur, sive quod idem est, idem corpus modo est rarum, modo densum. Pro qua explananda difficultate 1.a sententia affirmat, corpus fieri rarum per destructionem totius quantitatis, quam antea habebat, et productionem maioris; densum vero fieri per destructionem maioris et productionem minoris quantitatis. Ita Godofridus, Marsilius et alii. Sed contra est; quia dum aqua frigore condensatur, et congelatur, et etiam dum calore liquescit, et fit rara, datur rarefactio, et condensatio; sed non producitur, vel destruitur ulla quantitas: quod ante-

fa

rarefactio, et condensatio, non consistunt in productione, et destructione quantitatis. Minor probatur; quia dum aqua condensatur, solum ibi reperitur agens frigidum, quod est causa talis condensationis, et dum rarefit, solum reperitur agens calidum, quod est causa talis rarefactionis; sed agens calidum et frigidum non sunt destructiva quantitatis, cum ipse quanta sint, requirentque subiectum quantitativum illius, quia quantitas aut est ipsa materia, aut illi coaeva: ergo neque producitur neque destruitur ulla quantitas.

Confirmatur; quia nullum est accidens, quod habeat oppositionem cum quantitate: ergo eadem non potest destrui; consequentia manifesta. 2a non destruunt nisi producendo aliquid, quod exigat corruptionem illius, quod corrumpit: sed antecedens: illud igitur accidens, ratione cuius corrumpitur materia quantitas est compatibile cum materia, et eadem: quia nullum est accidens, quod habeat oppositionem cum quantitate, cum de reliquis accidentibus, propter id ratione cuius fit corruptio, videtur non opponi cum quantitate. Rationes istae probant etiam contra sententiam Scoti, et Caietani asserentium in rarefactione produci partes aliquas quantitatis, et in condensatione aliquas destrui.

2a sententia est quorundam recentiorum, quam cum suo nomine citat Pater Obiedo controversia 1a de generatione punto 2o, hi ita dicunt: asserunt in condensatione dari aliquam penetrationem partium inter se, in rarefactione vero dari expenetrationem, sive egressum partium ex partibus penetratis. Hanc sententiam amplectitur etiam frater [illegible] ex calceatus D. J. de generatione Disputatione 2a revolutione 6a. Sed doctores isti plane oneri succumbunt, quod quo arguitur ita: eadem entitas modo fit rara, modo densa, sed partes manent semper extra partes, et numquam aliae cum aliis penetrantur: ergo raritas et densitas non possunt consistere in hac extensione et penetratione. Maior patet; quia eadem aqua modo rara modo densa est. Minor etiam, probare debet; quia omnis est quantitas [illegible] minima est rarissima cum aliis: et si parva quantitas cum alia parva potest penetrari, magna etiam poterit cum magna, cum magna ex parvis componatur.

sed

sed magna n penetrat cum magna: q partes semper manent extra partes, et numquam alij cum alijs penetrant.

Aliorum 3a sententia, qui

aiebant, dum corpus rarescit, intro repiriri vacuas aliquas cavitates, q replentur a partibus corporis eiusdem, dum densat. sed contra est q idem corpus modo rarum, et modo densum, ut in aqua patet, cera, et alijs similibus; sed numquam corporis cavitates vacuae sunt: q raritas et densitas n consistit in hac repletione cavitatum. Alij probant q vacuum quantumlibet minimum naturaliter repugnat, ideoque foles occluso foramine per quod aer ingreditur, n solum n possunt multum, sed neque tantillum explanari. Item si fistula concava, cuius duplex sit os, alterum sit intra aquam et tantillum aeris ex altera parte attrahat, statim ascendit aqua omni ad huc minime vacuit tum impari ere: q corporis cavitates numquam vacuae sunt.

Confirmatur;

q vacuum magnum est eiusdem speciei in sua linea cum parvo, sicut magnus et parvus homo sunt eiusdem speciei in linea alij; sed naturaliter repugnat magnum vacuum: q et parvum. Confirmatur 2o; q mel est rarum apparet triplo maius, quam densum: q dum rarescit triplo pluris sunt cavitates vacuae, quam ipsum mel; sed mel est corpus magnum: q et vacuum n parvum, sed magnum erit.

Docent 4o alij, raritatem et densitatem consistere in qualitate inherente quantitati, ratione cuius extendit; sed contra hanc substantiam sententiam sequuntur p. Suarez, hurtado, conimbricenses et p. D. th. a 1a 4a et alij apud quem, contra quos sic arguo: ratione qualitatis illius n producit nova quantitas; sed quantitas, q rarefit, requirit occupare duplicem locum: q raritas n consistit in qualitate, ratione cuius extendit quantitas. Maior et minor certum est. consequentia patet; n. m. potest intelligi quantitatem extendi nisi per additionem novae quantitatis, vel per positionem quantitatis eiusdem in duplici loco. Deinde ratio illius qualitatis nihil quanti-

talic debuit; sed quantitas q. condensat, rae qualitatis, n ita immutat, ut pts illius penetrent: q densitas n cuiusit in qualito e, rae cuius quantitas cohit.

Cfrat, et ex plat; aqua congelata et densa occupabat medietate uasis; sed deinde liquida, et rara rae qualitatis occupat tota uas: q occupat duplice medietate uasi: q e in duplici loco. Deinde aqua liquida, q rara occupat totu uas, densa et congelata solo occupat uasis medietate: q pts illius penetrant inter. Sed hoc e nalit impole: q ai nullius qualitatis natis pot raritas, et densitas cttingere.

Inarqui huius ruponsione, qq n facile reponunt aduersarij, dicisir, et adsibi nobis obs curitatis argu ptiq pporsionaliu recurrunt. Si q eorum rit, n ee plures pts pporsionales in uase, in quo e aqua rara, q nunq erat densa, dtr in iqua aqua, q etia ht pts pporcionales cu m. cuiu in finitu n sit maius alio, et sicut pts sint infinite, sequit nulli pti aque rere plures pts uasis. Si s alia rit aquam n poni in duplici loco, quonia n tota aqua, q erat in medietate uasis transit p rarefactione ad alia medietate, sed so transit qm aliquis, neqe qm medietate.

Sed c e l; q ctinuu n d so xit ex infinitis ptibus pporsionalibus. c a 2o; q t cuiu infinitu e maius alio, ut infinitudo hoc mi e infinitudine maiuq; alioqui totu n eet maius sua pte. c a 3o; si m. pptes sua q cuiu infinitu n sit maius alio, pot aqua, q occupabat so medietate uasis, altera medietate occupare: q et poterit leuca integra, l totu etia orbe occupare, qum p ptes sua in duplici ponat loco; cu m. aqua ht infinitas ptes pporsionales, sicut et leuca, l totus etia orbis. Necitu 2o solutio aicuius momenti e; q si aqua, q erat in medietate uasis qm aliquis, l qm medietate, transit ad alia uasis medietate: so so i illa

me

medietas aque ad aliud spacium q. modo transit ad occupandam alteram duarum medietatum per rarefactionem, ubi erat antequam aqua raresceret. Certe in alia medietate uasis: q. penetrata cum medietate aque, q. ibi est, et in eodem loco cum illa.

Sectio II.a

Sententia de rarefactione per intromissionem corpusculorum expungitur.

Ocami, et Nominalium sententia fuit, ut fabula, et commentum dici in scolis relata est, rarum raritatem consistere in intromissione quorundam corpusculorum in poros corporis rari, rae cuius intromissionis corpus fit rarum, et extendit ad occupanda maiora spacia; e contra uero densitatem consistere in emissione talium corpusculorum, ui cuius emissionis corpus fit densum, et contrahit ad minora spacia. Hanc sententiam pene emortuam suscitauit P. Arriaga D. 16.a physicorum s. 9.a, cui adherent P. Obiedo P. Telles, Poncius, et Spinola D. 14.a physicorum s. 7.a, et cum plausu etiam nostri quam.

Et ad asserentiam huius magnam esse probabilitatem, ex in libro quale nullus adstruit in corporibus poros, et cabitates, et apte tres corpuscula, q. ibi possunt intromitti, n. so mihi probabilis, sed cui de nos etiam uidetur, displicet tamen in eius modi sententia, quod raritatem constituat in admissione eorum corpusculorum, et densitatem in eorum de emissione. Primo; q. id ipse n. apparet, quod ponit pro certo nimium dicit de re: n. in calorem ut existimat P. Arriaga; q. ut ex luto soli exposito, et uiridi ligno igni obiecto, discimus, calor potius constringit numen, et expellens aquam, et humiditatem in luto, aut ligno uiridi existente.

2; q.a rarum est, quod cum magnis dimensionibus parum habet

mē; ēd sic explata rasitate, rarū n̄ hēt partē sīm sub mag-
nis dimensionibus: q̄ sic n̄ bene explat rasitatē nā. Illa ē q̄ phi
desō ab oībus recepta, de cuius veritate nullus ambigit. Ult
rī; q̄ in hac sententia arēcationē dimensionē, fiunt magna
nūs se ioga mulēō pli antē rau corpusculorū, q̄ introducūt in poro
rū corporis dilatant; sic corpus viā ita tantū afferant mē, qua
ad ubicationū: ō ei magna ē dimensionis, nā etiā magna ē
c̄ parba mā n̄ ē sub magnis dimensionibus: q̄ sic explata rari-
tatē rarū n̄ hēt partē mē sub magnis dimensionibus. Illa ē sen-
tentia, q̄ im pugnamus. Illis certa acedit; q̄ corpuscula ista
incorporeā, nec sō ra sine mā, ideoque cuilibet apli mē q̄ posi-
tet ubicatio. Unde rescidunt eos deducunt legitime. Deinde q̄
corpus, fit densū, abiguntur corpuscula: q̄ aptē excludit dimensi-
onis, l ubicationis tantē excludit mē: q̄ n̄ manet multē mē
sub parbis dimensionibus, sed partē mē sub parbis dimensi-
onibus. Et coā, q̄ corpuscula ista n̄ excludunt sine mā.

Rispli-

cet 3° modus iste explanādi p̄t q̄ aliarū experientiae, q̄ possu
afferri in 3ᵃ rio, et 1ᵃ ē de sūnta cultra cucurbita, hispanē ventosa
q̄ dē hēc ardenti stupa carni applicatur, extincto igne 3densat
ur, et minus occupat spatiū, ppterea cum nō debet vacuū, caro
ascendit, et occupat spatiū relictū ā mā aeris densi; sed si aer
3densaret emissione corpusculorū, n̄ ascenderet caro: q̄ in 3densa-
tione corpuscula n̄ emittuntur. Nā p̄t; q̄ ipsa corpuscula occupa-
rent locū relictū ā mā densa aeris: q̄ n̄ ē necesse carnē ascendere,
ea presertim violentia, et dolore, quē experimur. Ant p̄t; q̄ locus
ille capax ē ā corpusculis occupari, et hēc n̄ possunt nūne, q̄
illū locū postulant. Coā etiā 3stat; q̄ n̄ ob aliud ascen-
dit caro, et intumescit, nisi ne detur vacuū, qd illis corpusculis

sufficienter probat.

Ret. P. Arriaga ubi supra S. n. 229 et ex ipso P. obiecto in caloris = poros carnis dilatare et in eos se insinuare corpuscula illa ratione quorum caro intumescit. Sed contra est; quia si calor dilatat eos poros: ergo quando maior est calor, eo maior fieret dilatatio, et corpuscula se in poros insinuabant, contra quod docet experientia; non enim intumescit caro nisi igne extincto, et quando minor est calor: ergo non intumescit caro, quia in caloris fiat dilatatio pororum, in quos se introducunt corpuscula.

Contra est 2°; quia dilatatione pororum in caloris facta possunt corpuscula aliqua egredi ex toto corpore: ergo non intromittuntur in corpus. Probatur antecedens; quia ratione talis dilatationis caput, et reliqua corporis membra maxime expelluntur sudorem: quia quando per tales poros aliqui spiritus redundantes exhalant. Res itaque sic se habet: calore nimio ardentis cucurbitae pori dilatantur ex, in eo igne condensatur, et sese contrahit in minus spatium, ne autem detur vacuum caro contra propriam inclinationem violenter intumescit, et per simul atque humores sunt abundantes confluunt in partes dolore affectas, et qui nimis spirituosi, et leves per poros egrediuntur: hinc provenit, ut commode sentire levamen modi cucurbiticulis. Contra 3°; quia quando sunt duo pore calor nimium ardente, pori dilatantur, eo intrant duo corpuscula recipiunt; sed tunc caro non tumet: ergo tumor, quando adest vitrea cucurbita positus est, redditur vacuum, per rationem corpusculorum.

Sed dices cum P. Arriaga n. 196 esse experientiam, quae convincat evidenter pro hac sententia; nam videmus in aqua dum fervet, et rarefit, quasdam excitari bullas aere plenas eo magis, quo magis aqua fervet: quia aer continetur intra poros aquae rarescentis: quia rarefactio per intromissionem aeris, et aliorum corpusculorum fit. Resp. concedendo antecedens, et 1m consequens, et negando 2m propter ipsa

rari debet; quia in illo casu non est parvum, sed magnis dimensionibus dum ea ratione distinguit rarefactio. Tertia vero asserit mala est, sic ostendo; quia experientia constat utrem inflatum esse plenum aere, et corpusculis et idem est de follibus et ventre: quia ut folles et ventres rarefiunt. Nec satisfacit Arriaga dicendo, quod dictum est plena corpusculis, sed magnis corporibus; quia si corpuscula replicata efficiunt parvam raritatem, magna efficient magnam: sicut quia parva quantitas petit parvum locum, magna non nisi in magno potest existere.

Dices 2°: nisi raritas, nisi raritas et densitas fiat huiusmodi corpuscula intra, dabitur vacuum, vel corporum penetratio. Probatur ante, quia totum spatium quod est intra caelum plenum est corporibus: quia si aliquod per condensationem redigatur ad minus spatium, quin ibi emittat corpuscula aliqua, iam dabitur vacuum. Deinde, si corpus rarefiat, et non per admissionem corpusculorum: quia penetrabit cum aliis corporibus sibi proximis. Respondendo ante, admitto probationem concedendo, et non consequens; quia corpus illi proximum, aut rarefiet, aut per motum localem accedet ad replendum spatium, relictum a corpore contracto per condensationem. Deinde non dabitur penetratio quia corpus condensatur; quia una pars corporis non penetrat cum alia, sed quilibet ad minus spatium se retrahit. Nec difficile est, quod semper ac unum corpus condensatur alterum rarefiat, aut contra; quia si corpus immediatum corpori denso non habet quod requirit ut rarefiat, movetur localiter. Verum denique, quia requiritur aliud, usque dum devenit ad aliquod, quod rarefiat.

SECTIO III^a 3

Probabilior opinio et mea sententia.

Fateor ingenue, me nullam in tota philosophia magis dubium traxisse animum, quam in eligenda, et abdicenda sententia circa rarefactionem; quia nullam apud auctores invenio, quae

pe

penitus mente cedaret, et quod mille non cedebant distantibus, quod obiciere, et aliqualiter satisfacere non posse credo. Sed quia nobis in re ista eligenda sententia fuit, iudicium eius hanc non difficulter explicari. Admitto probabili quadam ratione, posse rem materialem collocari in duplici, triplici vel multiplici etiam loco inadequato, ad modum quo anima rationalis hominis est tota in toto et materialis et indivisibilis est in capite, pede, et reliquis partibus distantibus: quae sententia satis probabilis est, et talis non firmiter colligitur ex eo, quod res materialis non possit esse in duplici loco inadequato, quod eadem sua repugnet facilitate naturali. Adde quod plurimae rei materialis stare in existencia magis; sed adhuc si res occupet duplicem locum inadequatum potest exigere utrumque quia nulla est inter haec terminos oppositio: quod res materialis potest esse in duplici loco inadequato.

Hoc posito, aio corpus rarefieri, quando extenditur, et idem in se expanditur ad occupandum maius spatium minimo quod potest naturaliter occupare; esse vero densum, quando contrahitur ad occupandum minimum spatium, quod potest naturaliter occupare. Et si in medio se detineat, non erit absolute rarum, neque densum, sed partim rarum, partim densum: adhuc tamen dicitur rarum, si magis in raritatem declinent, vel densum si magis ad densitatem accedant.

Licet

in hanc sententiam acriter invehant PP. Hurtado et Arriaga ad hunc tamen eam in re, et quantum ad principium distantis puncti defendit P. Alfonsus, et ab omni calumnia propugnat Oviedo, maxime quia habet affinitatem cum sententia illa, quae per inflationem punctorum explicat raritatem, et per inflationis vel tumoris depositionem densitatem: nisi quod sententia haec de punctis inflatis verbis ridiculis explicata philosophis exponatur ludibrio. Deinde, quia cum sententia ista admittat puncta infinita in corpore denso finito minimum est infinitis inflationibus supervenientibus, rarescit medium et per plura non repugnare, maximum spatium, et attingerent caelos, quod dubium aut maximum alius dum tangit regni, montem quirinalis, et saxa riguere tomi.

tia exposita delusio probatur. Quia rarum est, quod sub magnis dimensionibus habet parum materiae; sed si v. g. aqua rarefit eadem aqua extendat ad plura spatia, datur parva materia, seu parum materiae sub magnis dimensionibus. Sunt enim in illo casu decem puncta materiae quae indiga quadraginta punctis spatij per quadraginta puncta etiam ubicationum et comparationum comparatione quadraginta punctorum spatij et ubicationum parum materiae sunt decem puncta: verbi gratia si quando aqua rarefit, eadem aqua extendat ad plura spatia, datur quod requirit ad rarefactionem, illa est ratio raritatis. Ubi puncta, quae decem parum comparatione quadraginta. Veniat si eadem aqua contrahat ad decem puncta spatij, datur densitas; datur enim multum materiae sub parvis dimensionibus: decem enim dimensiones parum sunt comparatione quadraginta, et decem puncta materiae, quae comparata cum quadraginta dimensionibus, sive ubicationibus, parum materiae erant comparata cum decem punctis ubicationum sive dimensionum sunt multum materiae; quod bene per hanc contractionem densitas explicatur.

Confirmatur 1°; quia si absque ulla corpusculorum intromissione aqua extenderet a minori ad majorem locum occupandum, vere rarefieret, siquidem omnia darentur quae rarefactionem comitantur; sed potest esse aqua sic extendi; extenditur enim anima rationalis a minori ad majorem locum occupandum, et Angelus absque corpusculorum intromissione; quod enim Angelus, et anima rationalis spiritus et aqua corpus, parum ad rem conducit, quia corpus et spiritus non ex eo discriminantur. Ergo si aqua absque corpusculorum emissione contrahatur, vere dabitur densitas; in tali autem contractione nulla est repugnantia, siquidem Angelus et anima contrahuntur: quo raritas et densitas bene per hanc contractionem et dilatationem explicatur.

Confirmatur

2°, quia non omnia corpora continue et absque ulla comminatione cum alio densia

si

tis; sed aliae densa, alia rara, alia magis, et minus densa, alia magis et minus rara, quod ex inquisitis videtur constare; sed si raritas consistat in hac intromissione corporis caelestis, nullum erit corpus densum, sed omnia densa; corpus enim ut rarum sit, debet misceri externis corporibus: ergo intromissa corporis caelestis non faciunt rara, neque contra de his facit densum, sed quod idem corpus se contrahat et extendat.

SECTIO IV.

Argumenta soluta.

Arguunt 1.° adversarii: densitas est, quod sub parvis dimensionibus habet multum materiae, sed nostra explicatione non dat multum materiae sub parvis dimensionibus; ergo enim contra nimis densitas est, adaequatio materiae cum suis dimensionibus: ergo nostra explicatio non constat, cum densi debet. Resp. distinguendo maiorem, distinguendo minorem: non dat multum materiae comparando illam cum suis dimensionibus, quas modo habet, concedo minorem; comparando illam cum pluribus dimensionibus, quas potest habere, nego minorem. Dicitur itaque materia illa multa, non quia non sint tot dimensiones, quot cuncta materiae, sed quia tot dimensiones materiae potest habere illa materia, et comparando illam cum talibus dimensionibus, et cum his, quas habet modo, multum materiae sit in denso comparatione ubicationum, per quas extenditur, cum per materiam possit extendi.

Arguunt 2.° Si corpus rarum est eodem plura occupat spatia: ergo Deus colocet idem corpus in duplici loco, tale corpus rarum erit quod est ridiculum. Confirmatur 1.° quia corpus Christi Domini in eucharistia est in pluribus locis, est enim in qualibet parte hostiae, sed non est rarum; ergo raritas non consistit in extensione ad plura loca. Confirmatur 2.° quia angelus et anima rationalis extenduntur in loco, sed neque angelus, neque anima rationalis rarae fiunt: ergo in hac extensione non salvatur essentia raritatis.

Rndeo distinguendo cons. si Deus ideo corpus 15

coloret in duplici loco inadequato rarum esset, concedo cons.: si coloret

in duplici loco adequato, nego cons. Corpus autem beatificatum

et granarum rarum non est; quia eius modi loca non inadequata sed adequata sunt

ipsi corpori ipsius: at cum hoc est exigencia frigiditatis frigiditas sic

per miraculum colore tenue haberet. et cum tota rota in adequato

ut tanto extenderet, et ita talis extensio est raritas. Ad 2m dist.

neg. disquo ant.: corpus christi in eucharistia est in pluribus locis

inadequate, nego ant. est in pluribus locis adequate, concedo ant. Ita enim

est in pluribus illis locis, ut in illis est, adhuc si loca essent distantis-

sima, si id exigeret verborum veritas, propterea que hostia est infra

in infinitas pene particulas et plures sacramenti consecraria, adhuc

ibi maneret christus. Et christus in eucharistia in pluribus lo-

cis adequate, non est rarum, neque densum, cum partes sint penetra-

tae in quadam densitate, cuius partes possint debent distin. non penetrari. Ad

3m operationem: secundo maximo et minimo et non conc.; quod rarae fieri est propria

proprium corporis distantissima, angelum autem anima ratio neque corpus

ii, neque materia distant, quamquam in hiis extendantur, non rarae fiunt.

Arcet

ur 3o: ex nostra sententia sequitur unum indivisibile esse maius alio;

palmus enim ideo maiorem semi palmo, quia extendit ad maius

spatium: ergo unum indivisibile etiam extendatur ad maius spatium,

quam aliud; ergo contrarium est unum indivisibile esse maius alio: ergo et rari-

tatem in hac exanimatione ponere. Tractat; quod modus iste existendi

inadequate in pluribus locis proprius rei spiritualis, quoniam si mi-

raculum eucharistiae non daret id in re corporali hoc posse fi-

eri naturaliter: quod res materialis non potest extendi, nec raritas in hac exten-

sione dicere.

Rndeo nandi maiorem; nec verum est, ideo palmum esse maiorem semi

pa

palmo quando plus extendit, sed quando plures partes habet ratione quantitatis, non enim consistit maior extensio, ut una entitas sit maior alia; quod ad animam Petri plus extendatur in maiori corpore Petri, quam anima Pauli in minori corpore Pauli, non probat animam Petri esse maiorem anima Pauli: quo pacto neque unum non est maius alio, licet magis extendatur, quia non habet plures partes quam aliud, neque aliquid quod sit indivisibile. Ad confirmationem nostram dicimus: tenemur enim existendi modum atomis tribuere, aestimabunt fautores aliorum, qui non ex hoc, sed ex alio capite refutandi sunt. Deinde nego, quod si non daretur miraculum eucharisticum, adhuc repugnaret id posse fieri, nam et quando independenter a tali misterio scimus, Deum posse facere quod contradictionem non includit, huiusmodi est eiusdem corporis replicatio.

Alia ergo argumenta alia sunt brevitatis causa omitto, quae ex dictis facile solvi possunt, ut illud, quod deducitur ex eo, quod non sit necesse, unum corpus rarefieri, quando alterum condensatur, quod videtur exigere natura. Quod tamen ... ultimo loco dico; non enim illud, quod iactat Hurtado, sit nulla meliori parma opus esse, quam indivisibile ignis; quia enim cum rarissimus sit, multum spatii occupabit, et cum indivisibile nullis ictibus scindi possit, propterea quilibet poterit quocumque indivisibili armatus fortissimos aggredi hostes. Hoc, inquam, mitto, quia indivisibile quantumvis extendatur, ad summum extendetur ad certum punctum locorum, quae omnia non consistunt magnitudinem, sicut neque minime: videat ergo Hurtado an in tantae tenuitatis parma possit aggredi armatos hostes, quamvis fortissimus.

DP IVª

De elementis, seu corporibus simplicibus quae generationi et corruptioni obnoxiis ad librum 2um Aristotelis de generatione.

De quatuor mundi ellementis et generationi et corruptioni subjiciuntur, egit Aristoteles libro 2o de generatione; quae autem ellementa sunt prima illa corpora, quae mutatione, et conversione sui, aut etiam commixtione multiplicium generationibus aliorum corporum inserbiunt. Secundum intentionem nostram dico non ellementa se ipsa, sed eorum qualitates, quae ad conversionem et mixtionem exponuntur examinabimus, ut inde possimus cognoscere, qua ratione possit unum in aliud mutari ellementum, aut quomodo possint alia corpora non alia exigi sunt et in opposit fieri. Dicuntur autem ellementa corpora simplicia, non quatenus simplicitas opponitur compositioni substantiali ex materia et forma, sed quatenus opponitur mixtioni, quae fit ex pluribus diversis rationibus entitatibus; certe non cum quae mixta sunt, aliquod genus compositionis habent, quod non habent, quae mixta non sunt: simpliciaque corpora, idest non mixta dicuntur ellementa, de quibus quaerendum dicit quae talia.

Q Iª

Quid et quotuplex sit ellementum, situsque unius cuiusque?

SE Iª

Ellementorum numerus, et unde ex pendit.

Ellementi nomen, licet ad multa soleat usurpari, semper tamen significat 1o aliquid primum ex quo caetera conjuncta multa fieri possint: hanc rationem inscripturis dicuntur ellementa singularia literarum

Ad libros Aris de aia, sive de corpore aiato.

Precipuas inter physicae quaestiones aggredimur; in eam enim si ue ipsius rei dignitatem consideres, sive utilitatem attendas, sive demum vertas iucunditatem, facile reliquas antecellit, et superat. Dignitas itaque tractationis innuitur ex illius obiecto, aut mi. dignoscitur; plura enim de hoc, aia rali, illiusque nobilissimis operationibus, quae longissimo intervallo reliquis neque vulgus excedunt disputant. Utilitas etiam maxima est, quia cognitio nobilissimae ptis physicae maxime iuvat ad reliqua oia cognoscenda. Hinc etiam iucunditas ipsa oritur; scire enim per se iucundum est, maxime ea, quae scitu dignissima sunt, quod summum iucunditatis accumulat, cognoscimus nos metipsos, aiam quae nra, qua vivimus, movemur, sentimus et intelligimus: quae oia disertissimis verbis complexus est Cassiodorus in praefatione ad librum suum de aia: nimis ineptum est, inquit, si ea, per quam plura cognoscimus, quasi a nobis aliena ignorare patiamur; dum ad oia sit utile nosse, qua sapimus. Nobiscum semper ipsa, discurrimus, agit, tractat, loquitur, et si fas est, intra ista nescit: propterea nota esse debet, quibus ...; quae tunc magis antecponit, cum subtilius de ipsa tractat. Haec ille, porro ... eruditate disertissimus physicus et ... natur. Hic nota, tribus libris complexus est Aris, in 1º varios errores circa aiam refutavit, in 2º veram aiae doctrinam exposuit, in 3º de intellectuali aia disputavit; nos 3 clariori, et breviori stilo hanc et sequenti 2º oia complectemur.

Q Iª

Quid sit, et quotuplex aia sit

SE Iª

vera aiẽ notionẽ, ac dẽ, pponimus.

I

[illegible] delirauit
[illegible] vetustas et mira etiã deliramenta phorũ, vulgus rudibus obtun-
dit hoiũ mentibus dũ de aĩa disputauit. Dum enim ueram aĩa ascerebat
nihil eẽ aliud, qũ corpuscula illa, siue atomos, quæ radijs solaribus in
illud cernimus agitari. Alij mundi aĩa ignẽ dicebant, cuius atq; aĩa
aĩalibus inclusã igni ꝗ aiã eẽnt. Alij vnũ aliud elementũ, subtilis-
simas, et efficacissimas ꝑtes aĩa extimabant: alij aerẽ, aquã alij
aĩa eẽ ꝓpugnabant: alij aĩã ex numeris ꝯponebant. Quidam aũ
aĩã eẽ harmoniã, et tãquã quandã Musicam existimabant, qdã
ꝑtes ita habeãt inter se ordinatas ut tali quodam clorũ, et ꝑm
iucundissimũ uidebat. Horũ oĩũ errores late refert, refellitq; [illegible]
noster ꝑlures toto libro 1°, tandẽ quæ in 2° suã, ꝗ aĩa deff. in hunc modũ
exponit.

Aĩa ẽ actus 1us corporis phisici, organici poã uitã habentis. Di
quidẽ actus, qđ ẽ idẽ ac fõa: aĩa eñ sicut et ẽ liber alia fõa scãuit
in actu, siue actus ẽ mali pñ ꝓpotentiæ receptiuæ, et ꝑ hunc ꝯgruẽ hẽ iuen
cũ aliis, nã etiã fõa ẽ, differt tamen a Deo, et angelis, qui nullã
poã receptiuã, ñ actus. Dr ꝑ terea 1us ut ꝑ q. eius nobilitatẽ dua
rũ differt ab aliis, qui ñ adeo nobilia ac subtã, ideoque aĩa
illarũ dr subtã actus ꝑ ꝑiquus, siue 1us, ut dr actus 1us facta ꝯparati
tione ad operationes uitales, q. ñ actus 2°; aĩa eñ ñ ẽ ipsa uitalis
operatio in actu 2°, sed aliqđ ad ipsã ꝑrequisitũ. Deinde dr corporis
phisici organici, seu corporis naturalis iã organisati, nã in corpore
iã organisato, et disposito, et disposito aĩa ẽ actus 1us ꝑ operati-
onũ, q abilla ꝓcedunt.

I Dicitandũ poã uitã habentis, uoce hẽntis hi
citã in poã, seu potentiis hẽre uitã, aut exercere potentiis: ubi
sermo ẽ de poã proxima ad uitã actualẽ; nã poã remota ad uitã

etiã dari in cadavere, q̃d n̄ e corpus aiatũ: verius q̃ de fõi sensitiuã eẽ formã corporis naturalis organici viuentis, illud in q̃ proxima ad operationes vitales. Unde 1° constat aiã n̄ eẽ substantiã completã, sed ordinatã, aut potentẽ ordinari ad unũ q̃ se consti tuendũ cũ corpore. 2° constat n̄ eẽ in corpore mere assistendo, ut spiritus reg̃ assistit in circumeno, l ut auriga currui, gubernator uenui; q̃ seq̃ sedet, ut debet vere informantẽ, et intime unitũ corpori tanq̃ subiecto.

3° constat aiã exigere naliter p̄supponere corpus organicũ ad operationes vitales exercendas, nec posse naliter induci in corpus n̄ organicũ. 4° constat aiã eẽ primũ, seu actũ 1m ad vitales operationes: an aũt hoc intelligendũ sit de primo immediato, l mediato ex infra dicendis constabit. Id tamen certũ ẽ, aiã tribuere corpus viuens in actu 1°, seu potens habere vitã in actu 2°, habet aũt vitã in actu 2° q̃ do habet operationẽ vitalẽ, sed q̃ai tantũ operatur.

Sed c̄ hanc defõẽ 1° obijcit, eã n̄ eẽ clariorẽ definito, facilius m̄ cognoscimus q̃d signet vox illa aia, q̃ p̄dictã defõis circumlocutio. 2°, q̃ aia definit p̄ aliq̃d sibi actuale, scilicet organisationẽ: sicut si quis dixerit hoẽ eẽ aial implume, qua male definiret eoq̃d definiret p̄ organisationẽ actualẽ. Ad 1m resp. defõẽ hanc antequam explicet n̄ eẽ clariorẽ definito, secus ubi explicatur, q̃d oĩ recta defõ habet: facilius m̄ dicimus q̃d signet vox hõ, q̃ aial rale, l constans mã et fõã; cũ tamen hæc recte sint hoĩs defõ.

Resp. ad 2m aiã n̄ definiri p̄ organisationẽ actualẽ, sed p̄ illius exigentiã, q̃ ae ratio n̄ ẽ, sicut aialis exigentia sentiendi, et raĩis exigentia ratiocinandi, q̃d si hõ definiret p̄ exigentiã currendi, p̄ lumine n̄ incongrue definiret, addit insuper si quis cia p̄ratio, nisi q̃d defõ tot constans p̄ratis nimis foret complicata et implume posius q̃d n̄ sit hõ, q̃ q̃ p̄sit. Explat ideo q̃ p̄ implume n̄ debet

ex

explare, ad eam inveniat dum aiam per exigentiam organisationis expo- pillam recte debet explicari. Aial pariam Aris exhibuit defoem ubi aia est, id, quo vivimus, sentimus, movemur, et intelligimus. Circa quam verba in 1º notandum aiam non est id, quo in actu 2º vivimus, sentimus et id posius est, sensatio, motus, vegetatio, et intellectio, sed aia est actus pro dictorum actuum 2º. 2º notandum illud vivimus stare non pro vita, ubi sed pro vegetatione, quae convenit plantis aliquis pro hac huius vitae, non nominavit, dum singulariter venit. 3º hanc non esse veram aiae defoem datam in pro- iunctione, et pro ratione, pro species aiarum, quae vivitur, quotiens tam pot indi- ne est phio: est quod pro dicta aiarum divisio eiusdem explo.

STE IIª

Divisiones enumerat animarum.

Si hanc 2am [illegible] Aris defoem attendamus non erit difficile aiarum divisiones exponere iuxta quam esa dividit in vegetantem, qualem habent arbores et frutices in aiam sentientem, qualem bruta habent equus et leo ubi in aiam loco motivam, sicut progressivam, cuius nam necessitas est, ut se locatis gradia deorsum, et tibia sursum movent, sed verum hanc illam potentiam qua aial movet, dum gradit, et hanc vitam non nulli philosophi tribuunt caelo soli et astris, et aiam intellectivam quales sunt talis.

Sed dices 1º non animae divisio adequata sit? Recte distinctionem hanc, ut iacet non est adequatam: ut iacet. m. intelligit de aia vegetante tantum sentiente, etc., et relliquis, sic autem membra divisi dentia esse excludunt: sic aia vegetativa accipit in divisione, arbores. m. se habent vitam vegetativam, et tandem sic aia talis quae interponit in divisione, se. mod. sub vegetatis 2º sub sensitiva. 3º sub motiva. et 4º sub intellectiva. si vero quod sit intellecta divisio non claudit omnes aias possibiles de facto m. aia equinam,

e tantum sensitiva, sed simul vegetativa, et locomotiva, et rationalis anima omnes quatuor gradus claudit: ergo divisio animae est non adaequata.

[illegible]

vellus adaequatam divisionem animae, et sic numerando species omnes quae componi possunt ex varia combinatione quatuor graduum praedictorum, quindecim animarum species numerabis, alia enim est anima vegetativa tantum, alia locomotiva tantum, alia sensitiva tantum, alia rationalis tantum, alia vegetativa et locomotiva tantum. Alia vegetativa et sensitiva tantum, alia locomotiva et rationalis tantum, alia vegetativa, locomotiva, et sensitiva tantum, alia vegetativa locomotiva et rationalis tantum, alia vegetativa, locomotiva sensitiva et rationalis, alia locomotiva sensitiva et rationalis tantum, alia sensitiva, rationalis, et vegetativa tantum quae plicata nimis sunt, et distincta claritatem bonae divisionis. Clare igitur et adaequate dividetur anima in vegetativam et non vegetativam, item in locomotivam et non locomotivam, item in sensitivam et non sensitivam, item rationalem et non rationalem: est enim haec clara divisio quia duo membra tradit, quorum paucitas claritatem iuvat, et est adaequata quia ita membra opponuntur, ut nihil possit sub anima contineri, quin ad alterum membrorum debeat reduci.

Rogas 2º an animae quae vegetant, ut plantae, et arbores vere vivant? Negarunt Stoici, et epicurei quibus non [?] aliqui adhaerere, animas vegetantes vere vivere, sed immerito id negant. Tuentur oppositum Suarez et Toletus [illegible] 6 de anima s. [illegible] cum communi teologorum et Philosophorum sententia, cui etiam ego subscribo. Probo 1º quia in quaestione est de nomine an tales animae significentur voce <u>vivens</u> decet enim adversarijs eos omnium teologorum et Philosophorum loquendi modum. 2º quia scriptura de illis loquitur, ac si viverent. Psalmo 77: <u>occidit in grandine vineas eorum, et moros eorum in pruina</u>. Neque satisfacit si dicas, has, et similes locutiones esse metaphoricas, quia id asserere sine ullo fundamento, et ratione non licet, praecertim cum scriptura vocibus utatur communibus Philosophis, et apud ipsos veram vitam significantibus. 3º quia voces ipsae, <u>vivens</u>

est

et uehebant id, prius signare uident, q̃ propterea que ab Arẽ nullā ai uita ꝑ uehētatibꝫ signat̃ uoce uiuens.

4.º q̃ sicer una ꝑte uehetabila go ramus, et ex alia ñ uehetatiba, maximus int̃ illa reperiemus diuersimas: uehetatiba m. nascunt̃ ex semine, h̃ent tuꝫ magnitudinis, et paruitatis, alimentuꝫ ꝑ poros suuꝫ, aliã hunt ꝑ uenas, quasi ꝑ canales, ꝑbꝫ suffluae recipiunt; nascunt, adolescunt, stant, et durant aliquam diu in eodẽ statu, tandẽ que senescunt, cadunt, siue ocidunt; sed hęc oĩa nulla rōe reperient̃ in ñ uehetantibus: q̃ rōe huius diuersimi sui uehetabiba uiuent, et ñ uiuũt ñ uehetatiba.

Rogas 3.º: an hꝫ illa q̃ herent motus p̃gresibuꝫ uiuerent? Resp. affirmatiuè. 1.º q̃ tales ꝑꝫ si aĩã; sed oĩs aĩã uiuit; q̃ ꝑꝫ, q̃ gaudent motu p̃gresiuo, uiuunt. Maior ꝑt ex Arẽ docente, aĩã ẽẽ id, quo uiuimus, sentimus, mouemur et intelligimus, q̃d est ñ colectiue, sed diuisiue ẽ int̃ ꝑtaꝑa illa aĩã, ẽẽ id quo uiuimus l sentimus, l mouemur l intelligimus; aliquas bruta, l plantę ñ herent aĩã, cuꝫ illis colectiue ñ ꝯpetat hęc def.º. Minor etiã ꝑt, q̃ aĩã oĩs sic dr̃, ut disguat ã ꝑa ñ uiuenti.

Pr. 2.º, q̃ oĩa uiuentia, q̃ de facto cognoscimus, gaudent motu p̃gresiuo, nulluꝫ que carens uita talẽ motuꝫ h̃et: q̃ illuꝫ disguit uiuens à ñ uiuenti: q̃ data ꝑa se mouere p̃gresiue uiuens ẽẽt. Añs ꝑt, q̃ angelus, homo, bruta mouet plantas, õuꝫ uersus oẽꝫ ꝑteꝫ crescant, localit̃ uersus oẽꝫ ꝑteꝫ mouent. Cẽd ꝰ nulluꝫ uita carens sit mouat, cꝫ stat, q̃ elementa, et mixta nisi uiuant, sõ uersus sentẽꝫ mouent: q̃ oĩa uiuentia, q̃ de facto cognoscimus, gaudent motu p̃gresiuo et.ª. l cõa ꝑt, q̃ bene unuꝫ ab alio disguimus ꝑ id, q̃d soli uni ꝯpetit. 2.ª etiã ꝑt cõa, q̃ si soli uiuenti ꝯpetit p̃gresiue moueri, sequit̃, talẽ motuꝫ, l ẽẽ uitaꝫ, l ẽẽ ꝑpri etatẽ inseparabilẽ uita: q̃ h̃ens talẽ motuꝫ uerè uiuit.

Q[uaestio] II^a

Quid sit vivens.

S[ectio] I^a

Circa definitionem vitae aliorum explicata de vivente.

A Deo male sonuit
difficultas haec philosophorum fere omnium, ut in varios allicerit scopulos. 1° quidam aliqui di-
cunt vitam consistere in corde, et viventem esse ens cognoscitivum; sed hi rei-
iectis sunt praecedenti. 2° communior sententia docet, vitam esse motum ab intrinseco,
et viventem esse principium movendi se ab intrinseco. 3° alij parum communi senten-
tiae fidentes aserunt, vitam consistere in operatione immanenti, perveniente
a principio constituto in suo esse naturali. Sic P. Zuñiga, quem sequuntur P.
Alfonsus, et Espinola D. 1^a de anima s. 1^a q° 2°, et alij: in qua sententia
vivens erit principium quod constitutum in suo esse naturali potest immanenter
sive intra operari.

4° afirmat P. Hurtado hic D. 3^a s. 1^a n° 9° vitam consistere
in perfectione ab intrinseco, quae est, cui repugnat esse adequate a principio extrinseco.
Hurtado subscribit Oviedo D. 6 s. 4^a n° 1°. 5 docet P. Arriaga D. 2^a sub s. 1^a
sub s. 5 duplicem esse vitam, aliam intensionalem, quae consistit in tendentia in obiectum,
ut intellectio et amor, et aliam phisicam consistentem in augmentatione et
intussusceptione, addit que, alteram quae hanc vitam esse espuriam, et in radice
omnino diversam. 6° P. Oviedo controversia 2^a q° 2° ss° ultimo n° 21 [illegible] omnibus
viventibus communem ita explicat: Vivens in actu 1° est illud quod est principium actionis ex
sua natura immanentis, quod supponat aliquod aliud ab ipsa actione, et passibus
principium illius, seu causae immanentis, dixi dicerent, vitam communem viventi consistere
in operatione immanente, et supponere aliquid aliud ab ipso recipium ad suam
operationem. Alij circa reiectam dicendi modi videri possunt apud Arriagam, et

3

ꝯtione, et hanc eque ꝑ positiones sequentibus impugno ꝯc.

II

Sit 1a ꝯc.: uiuens non bene explat ꝑ hoc, quod sit prius se mouendi abintrinseco. Prob. 1o; quia Deus uere uiuit; sed nulla rae Deus se mouet abintrinseco: ergo uiuens non est prius se mouendi abintrinseco. Mi. pt.; quia cum motus oīs sit imperfectio, repugnat Deo, qui in oī linea perfectissimus est. 2o, quia dum grauia deorsum feruntur, et sursum leuia, se mouent abintrinseco; non enim tunc prius aliquid est extrinsecum, à quo ille motus procedat: generans enim aut abest, aut abesse potest; sed grauia et leuia lapides et ignis non uiuunt: ergo etc. 3o quia dum ignis se auget, et nutrit per conversionem alimenti in ignem, se mouet abintrinseco; producit enim ipse in se unionem ꝯtinuatiuam ignis ad ignem; sed ignis non uiuit: ergo mouere se abintrinseco non ratio est adaequata uitae.

Sit 2a

non bene explat uiuens ꝑ hoc quod sit prius, quod iam in suo esse ꝯnali ꝯstitutum potest immanenter sicut in se operari. Prob. 1o; quia Deus uere, et realiter uiuit per intellectionem et amorem; sed intellectio et amor non supponunt Deum ꝯstitutum in suo esse ꝯnali, siquidem realiter sunt ipse Deus: ergo uiuens non bene explat etc. 2o; quia Angelo ꝯm communem sententiam dat uitam in 1o suae creationis instanti suis cogitationibus; sed adhuc ꝑ illam est uiuens: ergo ut uiuens sit tale, non est necesse, quod iam ꝯstitutum in suo esse ꝯnali possit immanenter operari. 3o quia sicut igni debet nutritio in 1o productionis instanti, ita etiam et plantae, et ali: equum enim oīa haec, ut sunt, indigent alimento; sed ignis non uiuit, cum operetur immanenter: ergo neque plantae, neque alia: ergo uiuens non ꝯstituit ꝑ hoc quod in suo esse ꝯnali iam ꝯstitutum possit in se immanenter operari. Et si reas, Deum non esse uiuens per intellectionem, et amorem, neque angelum uiuere per cogitationem sibi debitam, ignem quidem debere nutriri in 1o generationis instanti; non ꝯo plantam, rem enim mirabilem respondisti; sed cachinnis potius quam rationibus instandum.

Sit 3a ꝯc.: uiuens non bene explat, ꝑ hoc, quod subtm ita abintrinseco habeat perfectionem, ut repugnet, eam habere adequate à prio

ex

extrinco. Prob. quia licet divina perfectio ita ab intrinseco debeatur, ut repugnet ei a principio extrinseco; siquidem eternitas, et inmensitas non a se et improducta; sed ad hunc non formaliter vivens; alioquin si anima esset a se, vere viveret, quod falsum est in auditum; quia etiam quod dicitur ex planta dimittitur falsum. 2° quia cum planta, et animal se nutriunt, vere vivunt; sed perfectionem illam, quam tunc adquirunt, non repugnat habere adequate a principio extrinseco: quia etiam probo minorem perfectio, quam planta et animal adquirunt, dum se nutriunt, est eiusdem speciei cum perfectionibus, quas planta et animal habent vi generationis, ut patet; nam animal nutritum in specie differt ab se ipso non nutrito, et idem est de plantis; sed perfectiones, quas planta et animal habent vi generationis sunt adequate a principio extrinseco: quia et perfectionem, quam planta et animal adquirunt, dum se nutriunt, non repugnat habere adequate a principio extrinseco.

Nec satisfacit, si dicas cum Patre Ariaga secundam perfectionem, quam vivens adquirit, dum se nutrit, petere provenire a principio intrinseco ex suppositione, quod non fuerit data viventi in sua generatione; 1° nam etiam; quia in Deo perfectio illa absolute, et nulla facta suppositione petit provenire a principio intrinseco, et tamen per illam vivit vivens: quia vivens non erit, quod ita ab intrinseco habet perfectionem, ut repugnet eam habere adequate a principio extrinseco; sed quod ita habet perfectionem, ut ex suppositione, quod eam non habuerit in sua generatione, debeat illam ab intrinseco habere, quod dicitur vita explicatio. 2° quia petere provenire a principio intrinseco non absolute, sed ex suppositione non sufficit ad vitam, ut patet in non viventibus, quorum passiones ex suppositione, quod non provenient a generante, petunt provenire a principio intrinseco, scilicet ab eo, cuius sunt passiones: quia quod perfectio, qua vivens se nutrit, petat procedere a principio intrinseco ex suppositione, quia tamen absolute id non petit, per illam non vivit vivens.

Sit 4a conclusio: vita physica non bene explicatur per augmentum per intussumptionem. Prob. 1° quia augmentum per intussumptionem datur Patre Arriaga, qui vitam physicam in eo ponit, nihil est aliud, quam attractio alimenti divisi in minutissimas partes, attractio, inquam, per poros, et conversio in substantiam, qua res se auget. Cuius augmenti partes si attente consideremus, nihil vitale in eis reducetur: magnes enim ferrum attrahit nec vivit: ignis in se convertit stupam, nec vivit propterea: quod non in hoc augmento dignum vita reperitur. 2° quia dum ignis in ligno servabat, oleum attrahit ex suis partibus ignis, et deinde oleum in se convertit, ut experientia constat; sed adhuc non vivit: quia augmentum per intussumptionem non satis est ad vitam physicam.

Sectio IIa

Circa definitionem vitae veriorem sententia, et viventia enumerata.

Ex hac igitur quadruplici actionum explanatione in materia circa quam versatur definitio vitae
nimis facile cognoscere, quod haec definitio vitae aliquo modo omnibus, et solis viventibus invenire. Quidquid
iudicaris, illud invenire non potes, sicut videmus exemplo. Invenire tendens intensionaliter in obiectum,
et petens operari immanenter. Quia omnes eius tendere intensionaliter in obiectum: h(oc) omnia
se quod illud exercere, cognoscere, quo in homine voluntas, sensus externi, et internus sensus, et appe-
titus se exercent; quod quidem et cognoscit, et appetit intensionaliter tendit in obiectum; quod omnis sic ten-
dunt, vere vivunt, ut aliquid est in ipsorum. Petere autem immanenter operari, petere pro-
prium productum uniatur principio producenti: aliquando planta se nutrit non producit illud, nisi ipsi uniatur
plantae producenti, neque aliquo se augebit nisi ipsi uniatur suus productus.

Vitae explicatio tradita convenit omni viventi, ut eo initio, qui
per intellectionem, et amorem tendit in obiectum, Angelo, homini, et omnibus aliis; omnia enim haec
cognoscunt, et appetunt. Competit etiam plantis et arboribus, quae a natura sua appeti
se augere, et renuunt ab extrinseco nutrimentum, ornatus se in natura tot poris, tot ra-
mis, ut alimentum sibi approximantes ipse nutriant. Neque haec explicatio haec convenit
non viventibus, elementa enim quia non tendunt intensionaliter in obiecta, quae non cognoscunt,
aut appetunt, neque petunt immanenter operari, ut patet in igne, qui aeque bene ope-
ratur in stupa sibi non unita, quam in ligno sibi unito, et idem est de reliquis elementis: idem
concernere est in lapidibus, metallis, et aliis mixtis non vivis aeque bene operantibus
in materia unita, et non unita, dummodo materia habeat sufficientem approximationem. Convenit quod expla-
tio praedicta omni et soli viventi; quod autem per disiunctionem tradatur nihil obstat; cum
enim viventia omnia equivoce sic conveniunt in ratione vitae, et univoca vitae conceptum omnibus vi-
ventibus communi non datur reperitur, quidem invenit, non in congrua per disiunctionem
explicat.

Sed contra hanc explicationem obiicit 1°, quod actio, qua vivens nutritur, est vivens, et ipsa
actionem, quidem vivens producit aliud negotium; sed praeter contrariam actionem, ut positi
transeuntem non vivit aliquo neque. 1um Ita patet; quod haec actio orietur a principio, et ad hoc
... Minor patet; quia actio omnis transiens non vitalis, alioqui omnia agentia, quae transe-
unter operantur, essent viventia. Unde contra patet, quod actio vitalis ipse differt a non vitali, et
patet extrinsecus; vivere enim et non vivere non ... differt, sed essentialiter, ... et ...
si per actionem, qua vivens producit aliud negotium non vivit, neque convenit per nutritio-

tritio, ideoque generans, n eo [illegible] na. Ad 2um [illegible]: de ceiusq. actione
dico actiones ho sol differre ex eo, q. sint ad ttos diversos, et a prijs diversis, seclusa
modo tendendi a prijs ad ttos, ut pt in actione eductiva, et creativa, q ex eo dif-
ferunt. Nutritio vero et generatio, tt ad ttos, et a prijs eiusdem spei differunt esse-
ntit p. diversum modum tendendi, qui cernit in diversa ratione acquisitione a
generatione, et nutritione, et in eo quod agens, q se nutrit, petit operari ipse, et d
nutritioni n conveniat ab extrinseco.

Obijcitur 2°;

si plantae et anali connaturaliter debet nutritio, et augmentatio:
[illegible] actione sibi connaliter
debitam; alioqui oe ens viveret p productione suarum passionum, cum
petat eas producere, n vivit autem, q talis passiones debent etiam. Ant
pt; q nisi planta, et al nutriant, extinguerent statim, n minus qm
ignis deficiente pabulo. Neo [illegible] ant, et nando cons. ad huius proba-
tionem dico, viventi vivere passionem sibi debitam, q viventi exigit pibus
immanenter operari, ideoque entia n vivunt p productione suarum pa-
ssionum; q hae sive procedant ab ente, sive a generante, vel ab extrinseco
alio agente, nihil 3a exigentiam entis fit.

Obijcit 3°; q si duo stomachi ge-
nerent sibi et Pauli, et utrique alimentum approximaret, unus
stomachus alterum nutriret, siquidem n e potior ratio, quare stomacus
Pauli Paulum nutriat, q Petrum: q vivens n petit in se producere tum,
p quem vivit, cum tum n potius petat in se producere tum nutritionis,
p quem vivit, qm qd tunc iste producat a Paulo. Neo nando ant; tan-
tum n [illegible] et [illegible] aparatus exhibitus ana, ut qlibet pi vivens
sese nutriat, neque ab extrinseco [illegible] proo probat, qualibet stomacum
petere sese nutrire.

Obijcit 4°; q vivens e effectus n viventis, sed n
vivens producere pot immanenter, et transeunter: q vivens n petit

producere immanenter; quoniam indifferenter, ut producat immanenter, vel transeunter perfectivè eo, quod petit producere per se immanenter. Deo interna non est ... et disquirendo convivens non petit producere immanenter terminum quo vivit, vel nutrit, non cogitur aliunde terminum, sed eo cogitur. ... ipse, qui producitur per nutritionem immanenter, poterat à vivente eodem transeunter produci, ideoque vivens immanenter, et transeunter potest operari: non ergo cedit in perfectione non viventi, ceterum ut vivat in alterum ... petit, ne talis terminus ab alio transeunter procedat, quod utique perfectio est, ut ne terminus eius ab alio quovis dependeat.

Sed hic rogas, quaenam sint viventia in actu, sive illa, quae hic vivunt ex ratione communi. Deo, in ... certum est, Deum vivere, intelligit enim et amat, quod est intentionaliter vivere. Imo est vita physica Deus vivit, non qua se nutriat, quia Deus non imperfectè vegetat ut plantae, sed vita qua operatur immanenter: item enim Pater indivisibiliter filium producit, ut petat illum producere identificatum cum eadem natura, nec permittat filium aut ab alio procedere, aut ab alio posse procedere: item Pater et filius producunt spiritum sanctum in eadem identificatum natura, nec permittunt posse procedere ab aliquo, quod non sit idem in natura cum illis: quo his processionibus Deus operatur immanenter sufficientia ad vitam physicam.

2° vivunt angeli vita intentionali, quatenus intelligunt et amant; physicè autem, quatenus per gressivè moventur, quia petunt talem motum in se producere, nec nisi violenter posse illum ab alio recipere. Vivit deinde homo, qui intelligit, amat, sentit, nutrit, et progressive se movet. Idem est de brutis, quae cognoscunt, appetunt, et loco moventur. Vivunt praeterea arbores, et plantae vita pure vegetabili, qua augentur, et ab intrinseco moventur. An vivant astra, sol luna et planetae, difficile est ad libros de caelo examinanda.

For

poe, q. coit cum vitales, illa, illa, q. concurrent ad productionem actuum vitalium, ut poa visiba, audi-tiva etc. si ab anima n. distinguant, certum e. vivere, cum aia vivere debet; si vero ab aia distinguant, ut propugnant coit. Tomistae, iudico eiusmodi poas vitales dici quatenus aia vivente comitant, et ad actus vitae concurrunt; n. vero quatenus in se vere vivant; poa. n. visiva 1m se n. videt, neque auditiva audit, q. n. e. fundamentum tribuendi illis hanc virtutem; sed solo producendo adiuvant aiam, ut videat, et audiat, quin ad hoc opus sit, ut poe ipse in se recipiant actus suos: q. n. operant immanenter. q. vere n. vivunt.

Licet aliqui de habitibus dubitent, iudico ego potiori titulo eos n. vivere, neque spes impressas; haec n. prorsus sunt instrumenta, q. adiuvant poas aut ut propria, aut conditiones, quin petant in se producere suos actos, sed contenta sunt si illos in extra-neo subiecto producant, quod certius in spebus cernit, q. transeunt ab obiecto usque ad poas, procedunt: q. vere n. vivunt. Deinde n. e. funda-mentum, ut illis vitam concedamus: q. habitus, et spes n. vivunt; tamen aliqua virtualis, et imperfecta vita eis n. debeat denegari, quatenus si active concurrant ad actus vitales: quod quod. n. vitam producit, saltem virtualiter vivit.

3

De inequalitate intrinseca specierum, quae vivunt.

Pro distalis istius resolutione sciendum e., inter entitates illas, q. realiter distinguunt, alias esse specie diversas, alias intra eandem speciem solo numero distas, q. n. aliud ipsa constant, q. numerum augere, ideoque earum individuationes numericas dictas nuncupant. Pro damus q. an inter illas entitates n.

sic dictos, quomodo sint animae Petri et Pauli determinatae, si ponitur dari inequalitas in perfectione. Ceterum cum difficultas haec nihil speciale in animabus habet, quod non habeat etiam in individuis eiusdem speciei, ideo promiscue de omnibus resolvenda. Prima igitur sententia affirmat, animas omnes seu individua eiusdem speciei necessario equalia esse in substantiali perfectione. Ita Scotus, Durandus, Fonseca, Hurtado disp. 2a sect. 7a et alij. 2a docet possibilem esse inequalitatem inter individua eiusdem speciei sic tamen plures, quos ex Iesuitis accedant non pauci, Suarez, Valentia, Albertinus, Arriaga, Obiedo, disp. 9 sect. 3a et alij. 3a aliorum sententia est asserentium esse impossibilia intra eandem speciem duo individua omnino equalia. Pro resolutione

Sit 1a conclusio: non repugnat duo individua eiusdem speciei esse equalia in perfectione. Probatur, quia illud est alteri equale quod habet tantam perfectionem, quantam habet aliud; sed non repugnat, unum individuum habere tantam perfectionem, quantam habet aliud eiusdem speciei: ergo etc. Maior ex equalitatis explicatione patet; equale namque et iustum idem omnino sunt. Iustitia autem in eo consistit, ut tantum in uno sit, quantum in alio. Ex illis quae quia primo impositum nomen equale fuit, scilicet quantitatibus, quod eo ipso quod una habeat tot partes quantitativas, quot habet alia, illi equalis est, inequalis vero si tot non habeat. Unde nomen ad reliquas perfectiones translatum est, ideoque quod quod habet tantam perfectionem, quantam aliud habet, illi equale est. Minor etiam similiter patet; quia nulla repugnantia excogitari potest in eo, quod in Petro sint tot perfectiones, quot in Paulo.

Confirmatur, quia nulla apparet perfectionis inequalitas inter ubicationem, quam modo habeo in hoc spatio, et quam habui heri in eodem, neque inter eandem, qua modo parietem cognosco, et illam, qua heri eandem cognovi; inter primum gradum albedinis, qui est in proxima parte parietis, et illum, qui est in parte remota, inter primum palmum quantitatis et 2um eiusdem ulnae; sed istiores ubi binarij in-

di-

dibijduorum eiusdem speciei: quod non repugnant duo indibidua eiusdem
speciei esse equalia in perfectione.

Dices: differentiae indibiduales sunt omnino diversae, quae ex parte cognitae nullam habent rationem conveniendi; alioquin ab illis clare cognitis posset praescindi conceptus aliquis communis: quod tales differentiae non sunt equales: ergo neque indibidua, quae per illas constituuntur. 1a consequentia probatur, tum quia equalitas dicit similitudinem in ea ratione, in qua equalia sunt duo: tum quia relatio equalitatis fundatur in unitate, unitas autem vel est similitudo, vel convenientia simpliciter: quod inter differentias indibiduales non potest reperiri omnimoda equalitas.

Respondeo distinguendo antecedens: differentiae indibiduales clare cognitae sunt omnino diversae, concedo antecedens: confuse cognitae, nego antecedens: quare ab illis clare cognitis nullus praescinditur conceptus communis. Deinde nego consequentiam, cuius probationem distinguo: equalitas dicit similitudinem et tamen equalitas dicitur, concedo antecedens: talis equalitas huius, et illius indibidui, nego antecedens: quare aut hac, et illa equalitate clare cognitis non praescinditur ratio communis equalitatis. Deinde nego, equalitatem fundari, vel esse unitatem, aut convenientiam, vel ad hanc reducatur; quia sunt valde affines unitas et equalitas: similitudo enim constat in eo quod unum sit sicut aliud, ut quia albus in ratione albi est sicut Paulus albus; equalitas consistit in eo, quod tanta sit perfectio in uno, quanta est in alio, quod denique, vel similitudinem perfectionis ut Petrus et Paulus in ratione hominis sunt similes, et equales; quod denique consistit non in similitudine, sed in equivalentia perfectionis, ut patet in indibiduis personis, quae cum maxima diversitate sunt equales in perfectione.

Sit 2a conclusio: non repugnat, duo indibidua eiusdem speciei esse inequalia in perfectione. Probatur, quia illud est alteri inequale in perfectione, quod non habet tantam perfectionem, quantam alterum habet, vel quod maiorem habet perfectionem, quam aliud; sed non repugnat duo indibidua eiusdem speciei, quorum unum non habeat tantam perfectionem, quantam aliud habet: ergo non repugnat

intra eandem speciem duo individua esse inequalia in perfectione. Probatur primo ex eo, quia nulla apparet repugnantia in eo, quod unus homo possit similiter discurrere quam alius, firmius apprehendere, maturius iudicare, et naturaliter bonum prosequi, tardius malo trahi; sed isti homines erunt eiusdem speciei: ergo etc.

Confirmatur: quia corpus duo objecta cognoscens perfectiori cognitione, quam unum tantum objectum cognoscente; habet enim perfectionem cognoscentis unum, cui cognoscere alterum semper addit; sed iste cognitiones sunt eiusdem speciei: suppono enim unam esse cognitionem Petri, et alteram Petri et Pauli, et sicut Petrus et Paulus non differunt specie, ita neque debent differre cognitiones, quia ab objectis extrinsece speciem sumunt: ergo duo individua possunt esse inequalis perfectionis. Probatur 2°; quia quantitas palmaris, et ulnaris sunt eiusdem speciei; sed sunt inequalis quantitatis: ergo individua eiusdem speciei possunt esse inequalia.

Dices: si duo individua eiusdem speciei essent inequalia, iam non essent eiusdem speciei; quia individuum perfectius haberet predicatum quod conveniret cum altero individuo sibi equali, quod predicatum non esset in individuo minus perfecto: ergo illud predicatum esset specificum cum de pluribus non differentibus predicaretur. Sed alioquin de individuo minus perfecto non predicatur: ergo per illud predicatum individuum perfectius specie differret ab individuis sibi equalibus et minus perfectis: ergo individua inequalia non erunt eiusdem speciei.

Hoc argumentum si bene perpendatur probat non posse inter duo individua eiusdem speciei esse maiorem similitudinem, quam sit inter reliqua omnia; conveniunt enim illa duo in tali predicato, quod quidem esset specificum, ut posse predicabile de pluribus, et per tertia, quae duo illa individua ipse differrent a reliquis. Plus quam expediit probat argumentum: certum enim iudico esse maiorem convenientiam inter aliqua individua eiusdem speciei quam inter omnia; duae etenim uniones eiusdem corporis ad eandem animam magis similes, quam ipsis uni

unionem, et unionem alterius corporis, et alterius animae; illae enim conveniunt intrinseco, quod sint eorundem extremorum, quod non habent cum aliis comparent; sed adhuc illae uniones sunt eiusdem speciei, alioqui Petrus et Paulus specie distinguerentur: ergo potest esse maior convenientia inter aliqua individua, quam inter omnia eiusdem speciei.

Dicet

quod ad argumentum respondendo dicimus; cuius ratio est, quod illud praedicatum commune duobus illis individuis est non eorum non est specificum: praedicatum enim specificum tale necesse est, ut sine eo non possit definiri substantia, cuius est praedicatum specificum; de tali autem sine hoc praedicato definiri est essentialiter speciei: definiuntur enim corpus, et uniones nullo respectu habito ad haec non extrema, sed haec non obstante. Et tamen inter homines ea inaequalitas interveniret, species humana definiretur sine respectu ad eam inaequalitatem. Tamen accendit quod in scientiis, et de omnibus idem praedicatum, quod est quasi medium inter specificum, et individuale, et tamen essentiale individuo ut tali quae ... bene advertas.

Sit 3a conclusio: de facto individua omnia viventia eiusdem speciei equalia sunt in perfectione substantiali; sicut enim sine fundamento non debemus multiplicare species, ita perfectiones intra eandem speciem multiplicare non debemus: quare nequit asserere, Petrum esse perfectiorem Paulo, et hunc perfectiorem Ioanne, et sic de reliquis; sed potius asserendum omnes esse equales, cum nihil sit, quod suadeat excessum in aliquo. Excipiendi tamen sunt ab universali hac equalitate Christus Dominus, et eius Beatissima Genitrix; sunt enim in eis plures perfectionis gradus et gratiae, quam a nobis possint excogitari: quare reliqua individua humana non sunt illis equalia in perfectione.

Sed dices, ex inequalitate plurium etiam individuorum intra eandem speciem: inequalitas operationum, et dispositionum arguit inequalitatem in principiis, ut patet in homine et equo, quorum inequalitatem ex principiis colligimus; sed viventes eiusdem speciei habent perfectiores operationes, et dispositiones alia, ut experientia docet; unus enim homo melius alio discurrit, et iudicat; ergo habet

pfec

qua homo homini praestat, quantum ratione bruto: quo praedicto animam esse inaequalem.

Ideo distinguendo maiorem: inaequalitas operationum orta ex perfectione animae in proprio, arguit inaequalitatem, concedo maiorem: inaequalitas operationum orta ex accidentibus adiunctis cum proprio arguit inaequalitatem, nego maiorem.

Perfectionis itaque operationum intra eandem speciem ideo est quia organa, aut instrumenta, quibus viventes utuntur, sunt melius disposita et aequius temperata: quae melior dispositio casu contingit, sive ab astris, sive a parentibus, sive ab extrinsecis circumstantiis, ut patet in eodem homine, qui decursu temporis diversis modis operatur ratione diversi temperamenti. Quod autem hoc temperamentum non percipiatur ab animabus, patet: quia alioqui cernerent animam nostram suam faciem, amentes, stolidos etiam, hebetes, et claudos, quae in talibus corporibus recipiuntur: dicendum quod hae dispositiones per accidens coniungi cum proprio; non stabilis per se exigi.

Dicimus 2°, quod licet sit diversitas et inaequalitas viri et mulieris ut sic, animae non possunt ibi in ulla se reducere inaequalitatem, ut omittam Androgynos et Hermaphroditas, qui sunt utriusque sexus: quod in his tamen individuis datur aliqua inaequalitas. Pro eodem modo inaequalitatem operationum viri et feminae [illegible] ab inaequalitate, et diversitate dispositionum utriusque: quae varia dispositio accidentaliter contingit, vel ratione caloris, in quo fit conceptio, vel [illegible] seminis, et superfluitate seminis, vel ratione alterius causae adhuc ignotae; non [illegible] ut in corporibus, in animabus etiam est sexuum diversitas, ita ut detur anima mas et anima femina: imo potius haec differentia adeo non est essentialis, ut fide dignis historiis plures feminas post longum vitae tractum, et quod maius est post partum in viros evasisse, ut videre est apud [illegible] libro 2° naturalis historiae c. 47.

SECTIO IV 4

De earum inaequalitate, quae est extra eandem speciem

s. 8 n° 16, et 17, et acutissimus Vasquez tomo 2 in 1am q. 1 D. 122 c. 4° et 6 in ea in sententia, quae astat, ipsa omnia esse inequales in perfectione, ideo quia duo individua, sive eiusdem, sive non eiusdem diversae speciei equalia non possunt esse in perfectione. Quo hec scholasticis auditis fulmina tanquam tonitrus sequi videt. P. hurtado D. 2a s. 6a et 7a. Oppositam sententiam tuent. P. Arriaga D. 1a s. 8a n° 262°. P. Oviedo controversia 1a p. 8° q. 4 n° 26, et in eandem inclinare videt P. Ilon D. 9 s. 3 et plures sequuntur.

Sit itaque nostra dic°: res ipsae diversae posse esse equales in perfectione; tametsi enim dissimiles sint, tantundem valet haec perfectio huius, quantum illa illius, quod non absimili extat exemplo; nam et argentum et aurum sunt diversae speciei, fieri pot. ob argenti quantitatem tanti estimari, quanti aurum. Cuius ea ratio erit, quod extensio quantitativa in argento equivalet extensioni qualitas seu extensioni quantitativae qua eminet ab auro superat argentum: ergo si ex quantitate ea equalitas extensionis oriri pot., non est cur ex qualitate specifica diversitatis non oriatur equalitas intrinseca, si quantum unum est ab altero compensat.

Pro autem ratio dic°; quod illa sunt equalia, in quibus tantum est in uno perfectio, quanta in alio; sed repugnantiam non opponunt cum eo, quod sit equalia non possint sub una ratione comprehendi, et contrariis quod, qui nullam in se inveniunt oppositionem; quod constat optime, entitates esse equales, et diversas speciei. Pro contra quod illa sunt ipsa diversa, quae nequeunt sub una ratione comprehendi: constat 1°; quia in tribus divinae personalitatibus est summa equalitas, nihil enim ibi est magis vel minus; sed sunt maxime diversae, una enim est producta, altera improducta, una constituit patrem, alia filium et constat maxima et specifica diversitas cum summa equalitate. Constat 2°; quia praemium et meritum sunt equalia; alioqui praemium ex iustitia non tribueretur; sed tamen praemium et meritum sunt diversae speciei: nam consistat in actibus virtutum, eorum quae praemio sunt gloria: ergo

int

int. indiuidua diuersę speciei pōt dari equalitas.

Dices 1°: 2m Arg. species sunt sicut numeri; sed int. numeros n̄ reperiuntur duo equales, et diuersę species: ergo neque int. species. 2°; q. oēs species distant inequaliter ab ente; sed q. inequa. distant ab ente, n̄ pōt ēē equalia: ergo etc. 3°; q. duę quantitates quantitatiue diuersę sunt inequales in quantitate: ergo oēs species diuersę in esse, sunt etiam inequales in esse. 4° ex Suarez; q. si duę species eent equales in pfectione, eque distarent à n̄ ente: ergo n̄ haberent, unde haberent specificam distinctionem. 5° ex S. Thoma; q. equalia debent comensurari; sed ea q. comensurantur, sunt rationis eiusdem; n̄ enim recte metitur ulna ligni cum libra ferri: ergo q. sunt diuersę speciei, n̄ pōt ēē equalia.

6° ex eodem; q. species eo ipso, q. sint diuersę, habent diuersas quantitates: ergo et inequales. 7°; q. iam n̄ oēs diffę immediate generis contentae eent equi oppositę, neque quaelibet haberet eamdem oppositionem cum alia, sicut idem q. equales sunt, magis conueniunt int. se, q. ē contra oēs philos. et dialecticos: ergo species sunt inequales. Haec sunt quę contra pdictam conclusionem afferri ab authoribus pro hac opposita agitantur.

Resp. q. ad 1m, species ēē sicut numeros, non q. eent species sunt inequales, sed q. sicut numerus per additionem unitatis transit in alium numerum, sic species per additionem pfectionis alterius speciei transit in aliam speciem. Ad 2m nego maiorem; q. sicut et Leo, qui immediate habent rationem sensibilis, per eosdem gradus descendunt ab ente, et tamen sunt species diffę. Deinde nego minorem; species enim minus distans ab ente pōt habere pfectionem equivalentem et excedentem pfectiones magis distantes ab ente, ut in hoc pt eque excedente; ut tamen eque pro ~~mat~~ [illegible] distet ab ente, sicut pro n̄ dicitur ho, qui [illegible] n̄ ē. Ad 3m nō datur; q. si daretur una quantitas positiua ad [illegible] equi, et alia ad [illegible], eent quantitates diuersę, et n̄ inequales;

for

forte in eque et tamen omo equales sunt. Deinde non eoa; quod de fal to nulla datur diversitas in quantitate, nisi ratione equalitatis: at ignes aliunde diversificantur.

Ad 4^m non ante ut eadem naturae equo mensura distat ab ente per privationem per quam vitatur bono, et magnitudinem perfectiorem, quae maior distantia ab ente per qualitatem graduum ... privationem ... variatur. Non. 5^m concedo maiorem, et distinguo minorem: quod commensurantur per quantitatem molis nanio sunt eiusdem ignes, omitto minorem: quod commensurantur per quantitatem perfectionis, nego minorem. Ratio est; quia in quantitatibus molis commensurantur in materia aliquid, videlicet aut pondus, aut extensio, ex quorum diversitate diversitatem entitatibus inferimus; in quantitate autem perfectionis longe aliter fit commensuratio, videlicet intrinseca entitas in materia; quia intellectus ex aliis cognitis rebus cuius bina mensura deprehenditur, et postea in materia entitatem rebus metitur, et cognoscit hanc esse perfectiorem, non perfectiorem illa, et si utroque diversam [illegible].

Ad 6^m non ante; si in quantitate est materia, vel eius proprietas, omnes ignes, quod de facto dantur sunt eiusdem quantitatis. Non datur inde eoa; quod quantitate talem alimentum [illegible] ignes, erunt equales. Ad 7^m non ante; quia licet aliquando non sint equales, ideo quia magis conveniant, quam alii inequales, de hoc curavo non curant ... neque ... vel quod sub iudice est, ardet, vel quod ... reducit ad quartum, in quo est equalitas, ideoque instar quartam transcendentium ... [illegible]

De animae informatione.

Ar. ... [illegible]

Itaque quamvis multi quasi ab errore eiusdem ex
antiquis philosophis asseruerint, animam non esse corpus informare, neque illi uniri, sed
quasi illi assistere, et intra corpus esse illud gubernando, et regendo ea [pro]
rat., qua nauta navem, et auriga currui assistunt. Idem nunc est, quae requirunt
medium aliquod, asserunt, animam non esse substantiam, sed solo esse quasdam formam
rationalem, tu in hac sententia inquam, fueri. ut tandem, quod tale,
quod anima sit, nescire. Caietanus denique quibus faveant, animam esse veram informantem,
non tamen animae rationalis, sed ille tale corpus informare. Quod quos oll
dicendi mos reddenditur in mentem adversariorum quarum.

Sit: anima rationalis non est
accidens neque tamen vera mens, seu qualitas, sed est actus verae substantialis.
Probatur est ista, status universa philosophia, sed substantiales repugnant, et quia
accidens non potest nisi miraculose existere extra subiectum; sed anima rationalis nunc
iuxta naturam existit extra subiectum, ut post dum unio illius cum corpore per
mortem dissolvit: ergo talis anima rationalis accidens non erit. Quod si hoc accidens non est,
etiam erunt alia sunt, quae accidens non sint. Sit 2o: ad formam quinam non. non sit efficiens
a materia; quia materia talem virtutem illi tribuat; sed nullam aliud habet subie
ctum materiam: ergo repugnat illam esse a subiecto, in quo recipit: ergo est substantia
nihil. nam ulterius requirit ad rationem subiecti praedictam repugnantiam.

Sit 2a
Dico: anima est actus verae informans corpus. Dico hoc ab omnibus repugnat Catho
licis, ex quibus definitione in Concilio Viennensi a Clemente 5o de
summa Trinitate C. 5o hic verum: quisquis dein rei asserere, defen
dere, aut tenere pertinaciter praesumpserit: quod anima rationalis non sit forma corporis
per se et essentialiter, tamquam haereticus sit censendus. Unde infert, ne omnino forte
reliquas formas materiales verae etiam esse actus materiae, et illam informare, cum ethico
cum, et materia cum dependentia iungantur cum materia.

Deinde ratio probatur 1o;
quia anima est actum informantem, et non quasi assistentem, stat in eo, quod anima verae
uni

ma' n qu aia de r ceri" me: d e actus i ia, n frans. , dici q l; q ri aia
ure unit ma ia, n e cu aurica in carne, ne aut nauta in naui, sed cu specia-
lissimo speciali nali uinculo, : ex q sic re, deificata, a actu infirmante. Alii q;
q illa ceri uniunt, in iralis int se e t unitio, ul sint inseparabilia loca-
lit, una q ueq u at me ueri ; ocalit, ia alicui, mouet, hoc m. secu speciali-
a erit unio nalis int duo, ul ui de re e int ma ea, ti ma unita; sed fra est ma-
ie re lient, qu una sine alia locu mutat, nn corrupta, et de bita unione:
q aia ceri unit me. Alii iurant experientia.

Pr 2o; q ho e unu p se: q
dat debus int se uniti, sic ma et fra sunt p tes hoi: q fra e n ica me: q fra e
actu in frans ina: fra cui in e in phia, si n ho n sit unu p se, q
erit unu p et loa dub; ph; q cu, ho n sit en titas simplex, necesse est,
eius ptes ee unitas; alioqui ho erit ins nat ueri bi ia gradu. . Alii ii inde
sab. umpta indubitata e; ablata. m. fra, t ma n manet ho, reliq
co p ie patent.

Sed dicit lo: res spirituali, et mali nulla hent p portione;
ne d aniun, debent here alia p portioni : q ma et fra n poterant
uniri, si quide ma e res mali, et aia res spi rituali: q ulte aia ralis n
erit actu in frans. Respondis quendo ma res spiri tuali et mali nulla
hent p por. io n ui m ulti tudi ri s; respodo ma: unibilitati, no ma. ita d
optime poss uniri, s enti tan cie diuisibilia, ut subita et accens; s eius ea ba ma
nifest et in sequenti alis exempli q.

Dices 2o; ad ea recipit ad modu recipientis
recipit, sed ma e res mali: q n pt recipere fra spirituale. At q fra: q fra
neque ut sit in ma, neque ut i nit a operet indiscriminate cu ma, ut est
in aurica, qui e in aurica in illo operat sine unione ad carne: : q n dat fra
amo: q fra ro ascit ne. sic ma p ut in arduo tradit ei fa. ia, cu ac-
ie ne recipiat in sabrca, et mu inire, cuiu e mus. Sole q tignar illud ph lo-
quu, fra n tribuere sub to e, u a lie, p illu cuius sub ie eaxax. Ad

Operationes vero dicendo 1am ptem animi: fa neque ut sit in ma, distinguendo cogitationem ptem indiget unione, non animus distinguendo unam ptem, dicendo anima dicitur et 2am animi ptem: fa non indiget unione, ut operetur in ma, ut eam que, dicendo anima: ut operetur operationes ut vegetativas, et sensitivas, non anima. Neque m. nutritio aut sensatio potest fieri absque nisi in corpore vivente.

Sit 3a dico: aia non solo ut vegetativa vera, eam formaliter, ut talis est actu informare. Prob. gradus talis est idem realiter cum vegetativo et sensitivo; sed aia informat 2am sensitivam, et vegetativam: ergo 2am talem. Ois patere unde: videtur aia informare formaliter ut talem, informare m. formaliter ut talem, sed est informare 2am gradum talem. Dices: aia informat corpus 2am illum gradum, quem illi tribuit; sed non tribuit corpori gradum rationalis; corpus m. non intelligit aut discurrit: ergo aia ut rationalis formaliter non informat corpus. Sola gr. ergo vero aia non informat eam, ut sensitiva, ergo gradum sentiendi non tribuit omnibus: sed aia informat 2am gradum quem tribuit. Secundo nimirum ma, ergo aia informat 2am gradum, 2am quem fiet unionem mobilem. est aliud fram informare subtus, quam frare unionem ad subtus. Ceterum aliquis probaret convincere aiam quatenus est fa, neque ut sensitiva, neque ut vegetativa, informare ma, quia mei non convincant esse fam, ut vegetativam et sensitivam.

SE II a

Circa informationem ptium solidarum in divisum loco.

Multi in vivente sunt ptes, si dico. Solidarum animi, et ... ptes in ... aliq: solide sunt caro, ossa, nervi, dentes, capilli, ungues, et eadem est de cornibus, et squalis, ... de ... et plumis avium, de ... piscium. Ptes fluidae, sunt quatuor illi humores, nec non semen et lac: agemus in presenti de informatione ptium solidarum, ac deinde in sequenti de fluidarum informatione, et de illarum resolutione

Ancedo 1o: caro, ossa, nervi,

nervi in infant. fra diuentis. Ita cum maiorem sententia, et pt. e . ire dentes debent augeri ab intrinseco, nec ut experientia pt. posse ab extrinseco augeri. quod nobis ita verum. Dicunt quod infant. fra diuentis et quod eos quieunt; diversum ibi nesit ab intrinseco, sicut in manuum operari. Prob. 1º quod caro et nervi vere sentiunt cum habent augmentum dentes. Ans. convincit experientia, et cons. pt. non enim sentit nisi aia. Prob. 2º quod potentes sunt ipsi paque dicentes quod in aiā quaia in dant, maxime iure.

Asero 2º: dentes infant. fra diuentis. Sic de con... 2ª s. 2ª, qui p hac sententia refert, Are, Galenus, Dininoricentes, Suarez, Hurtadum, Arriaga et Oviedo, quae credit Spinu a D. l. de aia. ... Pr. quod dentes debent ab intrinseco augeri, nec posse ab extrinseco ut pt. ex potentia; non enim crescunt dentes per applicationem unius ad aliud: quod dentes diuident. Prob. 1º quod dentes vere sentiunt; testatur enim Galenus, sensisse dolorem in dente duriorem dolore nervi, et gingivae, et nisi apprehensione deludimur, saporem acidum dentes sentiunt, ibi quae tortem. dentibus sentiunt, et asant. Prob. 2º quod dentes valde similes ossibus; sunt enim frigidi, sicci, duri, albi et solidi, quod omnia sunt medicos ossium proprium temperamentum: quod eadem informant aia.

Dices 1º: dentes non continuari cum reliquis partibus. Nego continuari cum carne per quasdam fibras carneas, et nervulos tenuissimos. Dices 2º: exponi te desiture dentes, ut pt. in senibus et pueris. Nego, deinde recidit, non quia non informentur aiā, sed quia tollis desit alimentum, vel quod illud, ad illis minus erat, eas hic qualitates, et temperamenta, et vertis corrumpat, quod nutriat. Dices 3º: dentes non habere terminum magnitudinis, siqui dentes tota vita nutriunt, cum adhuc continua masticatione atterant, semper incrementum manent. Nego, cum habere terminum magnitudinis; non enim crescunt in infinitum, neque obstat augeri, sive nutriri toto vitae tempore,

eorum carnositas, tortuositas, non orient malè; et habet aliorum horum magni auctoritas.

Assero 3.º ungues in statu naturali sunt viventi. Hanc tenent communiter eximius doctor, Hurtado, Arriaga, Spinula, et alii [illegible] Vasquez, Oviedo, Al- cal. disp. 5. — quia ungues augentur ab intrinseco, neque enim sicut quis secedat unguis, ipse augetur, neque incrementum ab illo procedit: ergo ungues vere habent esse viventis. Dices tamen, in unguibus nullum esse spiritum vitae; deinde crescant per iuxta positionem, sicut in medio unguis punctum signet, postea reperietur in extrema illius parte; quod si duae lineae inter quas designentur, semper eodem modo distent, quod est proprius modus per iuxta positionem crescendi. Insuper in unguibus nullus pori, nullae venae, quae alimentum attrahant. Confirmatur: quia homo carens unguibus non dicitur mancus: ergo ungues non sunt in statu viventi.

Respondeo nando ante; quod ungues habent naturaliter hoc, ut in illa parte in corum augmento, quod est ab intrinseco. 2.º; quia sicut dentes, qui in infantibus sunt acuti, et angusti, postea dilatant; similiter etiam tenues, et breves ungues decursu temporis dilatari, et crescunt. Neque obstat, punctum signatum in medio unguis postea apparere in extremitate unguis; quia carnis cicatrices etiam mutant locum et si vitaliter augeant. Ad illud de aequali distantia duarum linearum in ungue, respondeo ea, nihil obstare; non enim infertur inde, ungues non augeri ab intrinseco, sed ad summum quod non augeantur 2.m partes minutissimas, quo cum per ratione, partes unguis in materias carnis se augere ab intrinseco, continuo quae moveri versus extremitatem digiti, et secum lineas aeque distantes deferre.

Deinde nego, nullos esse in unguibus poros, aut venas; habent enim ungues poros, et venas, per quas alimenta sugunt: et quae enim ungues exsiccant, et ita arent, ut e digitis cadant, quod fieri non potest nisi de [illegible] alimenti, quod tunc non sugunt eo quod venae, et pori ita se dant, ut non possit alimentum transmitti. Ad confirmationem

teriore, sicdo ani, et no cor; et q[uo]d n[on] sit mancus, qui caret p[ar]te aliqua in frata fra crescenti, sed q[ui] caret manibus; dicit q[uo]d, q[ui] caret ungu ibus, ex unguus, q[ui] si adhuc requireret integer [illegible], id erit [illegible] si forte parui reddunt ungues; h[aec] d[icit] philosophus.

Asertio 4a. capilli non sunt p[ar]tes [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], exi [illegible]. P[ro]b[atur]; q[uia] capilli suffert ab intrinseco; neque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illud augeri, et in eo incrementum [illegible] [illegible]: q[uia] capilli nescerant, et in [illegible] fra [illegible] sed [illegible]: capillos [illegible] excrementa aliis nulla, que dicere organizationi, retinere cancer, fra [illegible], post, [illegible] ante habitione ab aliis, augeri p[er] [illegible]positione, ut fit in [illegible], qui [illegible] [illegible]; cum [illegible] p[ar]tes pilorum [illegible] ad superiora ascendant, inferiores albere [illegible]. Preterea capillos crescere in mortuis [illegible] [illegible] nimiu crescere, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] alid [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cor: q[uia] capilli n[on] in [illegible] [illegible] vitali.

[illegible], capilli n[on] [illegible] excrementa [illegible], sed p[ar]tes integrales Viventis, q[uae] maxime illud ornant, [illegible] que, et [illegible] p[ar]tes illas, [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible] organizationem, [illegible] alimentum [illegible], q[uia] organizatio [illegible], [illegible] ipsi, et [illegible]; neque retinere [illegible] [illegible] ante, et post [illegible]; q[uia] ante [illegible] crescunt, [illegible] [illegible] postea: [illegible] n[on] augeri p[er] [illegible] positione; sed p[ar]tes illas, q[uae] in [illegible], [illegible], ab intrinseco augeri, et [illegible] p[ar]tes [illegible], et inferiores albas app parere.

[illegible], capillos n[on] crescere in mortuis, sed emaciata, et exiccata carne [illegible] p[ar]tes antea delitescentes, ideoque videri crescere [illegible] [illegible] n[on] crescant. [illegible] [illegible] nimiu crescant, n[on] tollit [illegible]; [illegible] [illegible] crescit [illegible] et viuit. [illegible] calvitie, [illegible] n[on] [illegible]

manci, q adhuc manue ment expedibat; vnt ɜ calbi, qua rac
e fiis eoru explat in pte integrati.

Arcto S.º Cornua, rostra, plumæ
et squammæ aliq in frmant fra vivent. Ita doctores, qui a nobis
stant superioribus aerbis, et de plumis xiani dedit Chiedo. Pbr;
q hæc oia n augent ab extrinco, sed ab intrinco, co ipso, quo caro,
et ossa augent: q informant fra viventi. Pfrat 1.º q cornua et rostra
st valde similia ossibus, et dentibus; sed hæc informant fra viventi
ergo et illa. Pfrat 2.º de plumis pripue; q inest eorum organa, et in
medio, quasi pinna dorsi, p qq alimentu trahuit ad oes ptes: q plu
mæ trent fra viventi. 3.º frat de squammis: n m. v. de testiculis ideis
onis, qq ptis aliq: q etia informant fra viventi.

Fra aut, qua ptes
istæ informant, n e fra aliqua specialis distincta a fra totius, ut vult [illegible]
tiva, ut vult [illegible], sed e eadem fra, q totu informat,
cu m n sit necessitas, fras istas introducendi, sed possit fra totius
ad oes ptes informare, illaq oes informant ptes, et n specialibus fris. Pfrat; q
eadem e fra capitis et pedis: q et capillorum et unguium, et idem e de
reliquis ptibus.

SECT. III.

De ptibus fluidis uiui corporis habitu sententia.

Licet disputari hic
de quatuor humoribus, qui intra corpus alii viventis, possit agitari; q
tamen humores isti mixti sint, et cum sanguine p corpus fluant sub
nomine sanguinis venium, de quibus nobis dicendum, id de sanguine
dicimus; sicut etia de spiritibus alibus et vitalibus, qui sanguinis
quidem, & in cerebro, & in corde nimium et calido. Quærimus etia,
an semen et lac informent fra viventi.

sanguine, animam a sanctis aliis? contra 2.ª
3.ª et 1.ª eadem sanctus Medina, Joannes Hurtado, Arriaga, objiciendo contra eadem 1.ª n.º 4.º, n.º 2.º, et in responsionibus. Sanguinis animationem, apud eundem nativitate plures alios, apud ipsum videndi, quos sequitur ipse 3.ª parte, sectione 3.ª n.º 1. Attenta utriusque sententiae fundamentorum congerie et contradictionis, et utramque probabilem, facile quemque abstinere posse existimavi; celebrem nativitatem sententiam probabiliorem censeo, in qua eius causae ostendatur, sed tamen morali probabilitate existimem, sine in sanguine et humoribus animam donandum persuadet.

Non mihi videtur aliis humoribus tribuenda, quia sunt dispositiones accidentales, nisi quod accidentales dispositiones deserviunt, et ad compraeparandam materiam, et ad diversam organicationem inducendam, instituendaque diversa organa et instrumenta diversis animae operationibus exercendis requisita: humores autem quatuor non solo ad haec ipsa deserviunt, perfectum per ipsis qualitatibus, verum etiam ad perturbationem, augmentumque et nutritionis alicujus, in quem finem debuerunt certe talis dispositionis praeparari; etiam non possunt alio nutrimento praeviora deesse.

Pro negativa ratio non in eo quae videtur negativa haec ratio, quod ultra in sanguine nulla datur operatio vitalis: ergo sanguis nulla ratione vivit: ergo nulla ratione animatur. Antecedens probatur: nam ea tantum vivere dicimus, in quibus vitale aliquid apparet vestigium, quod non nisi per vitales operationes potest nobis innotescere: unde dixit Aristoteles cum corpus tamen animatum viventem. Probatur consequens; quia nullum aliud vitae genus cognoscitur a philosophis, nisi vegetativum, sensitivum, et rationale: quod ubi nulla datur ratiocinatio, sensatio, aut nutritio, nulla dabitur vitalis operatio. Sed in sanguine non datur ratiocinatio, sensatio, aut nutritio: ergo etc. Ad haec mihi quoad ultimam partem, in qua solet esse difficultas, quia ea quae nutriuntur, porosi sunt, seu venas, fibras, quae per quas alimentum distinguitur ac partes alendas per intussumptionem fit: quae omnia in sanguine

ne deficiunt. Rursus ea quae nutriunt propria, non per aliena specie, aut actione, augent; at sanguis augetur non per actionem suam, sed actionem hepatis, cum eo munus partes alimenti in sanguinem per decoctionem mutare, ut supra diximus.

Sed obiicies 1°: sanguis est una pars alii: quod infidelia: eoa certa videtur: quia aperte, quod a Concilio tridentino sessione ... sanguis vocatur pars corporis christi domini, et ab innocentio 3° in extravaganti decedebratione missarum, qua sic ortum mores est pertinere ad constitutionem corporis christi domini. Secundo quia verbum divinum assumpsit sanguinem humanum, qui non assumeret a verbo, nisi simul est una hominis pars. Respondeo distinguendo ant.: sanguis est una pars [integralis] alii, nego ant.: una pars integralis, distinguo ant.: at vero pars integralis in alii animati non decuit, eo quod integralis sit, nam inter illa quae ad integritatem spectant, ut aiunt, magna solet exediveritas. Diximus itaque partes integrales illas, sine qua homo est valde imperfectus quoad naturalia est, homo autem sine sanguine naturaliter est imperfectus, cum careret succo illo, et humore, qui ad naturalem hominis dispositionem, seu constitutionem requiritur. Hac ratione intelligendum est tridentinum, et innocentius Pontifex, et hac etiam de causa dicitur verbum sanguinem assumpsisse, licet non sit animatus.

Verum instans si sanguis non animatus, sed inter cetera alia [illegible] constituenti aliquam aliam, nam ab humana divinam, sed verbum divinum non assumpsit nam distinctam ab humana: quod non conveniat, quod sanguis dicatur assumptus a verbo, et non animatus. Respondeo distinguendo maiorem: constitueret aliquam aliam naturam distinctam ab humana, si consideremus humanam, et essentialia partes, concedo maiorem si consideremus humanam essentialia, et etiam integralia, quae ad illius perfectionem, et integritatem spectant, nego maiorem ... humana, si completa, et illius integralia hac ratione non consideret, sanguinem includit tamquam alii connaturalia, et ordinatum ad eius perfectionem, et proximum illius alimentum, ex parte etiam ibi nominatum, calidum in hepate, a quo exhorat, et decoctione fit.

Unde etiam intelliget, sanguinem

contribuere cum corpore humano unum quid, et non est ita, eo quod ea, quae sunt in illa, non possunt continuari, et inservire ut proximum alimentum. Et hinc etiam infert, sanguinem non esse continuatum, et idem intelligendum est proportione servata de caeteris tribus humoribus corporis humani.

Sed ad haec instas: res diversae speciei nequeunt continuari; sed sanguis continuatur cum hepate, ut modo dicebamus: ergo non sunt res diversae speciei: quia eadem anima, iisdem gaudent. Respondeo concedendo maiorem: res diversae speciei, quarum nulla subordinatur alteri, nequeunt continuari, omitto maiorem in quarum una subordinatur alteri, nego maiorem. Et hic rogo, quare rami in eodem arbore ramo possunt continuari? Continuatio est proprie iam non viventi, sed non vivens, et emortuum, a qua differt esse.

Obiicit tandem: deficiente sanguine moritur homo: ergo sanguis est pars hominis animata. Probatur ex c. 17 Levitici ubi dicitur anima omnis carnis in sanguine est. Respondeo, ex sanguinis defectu sequi mortem hominis; quia licet non sit pars animata, deficit tamen proximum alimentum, ex quo debebat homo nutriri, et ex quo fieri debebant et ellaborari spiritus vitales, et animales ad operationes vitae exercendas: deficit ergo cum sanguine vita, et ille non animatur. Et in hunc sensum interpretandus locus ille Levitici, et quo etiam per aliam ... ... anima ... ... proxima actualis: sensus itaque est, vitam actualem omnis carnis in sanguine esse tanquam in alimento nutritionis, et in instrumento ad vitam actualem, quae per sensationem sit tendam.

De lacte et semine idem nobis dicendum cum omnibus philosophis, si unum excipias, Vanini, et sectatorum eius medicorum recentissime apud Spinula ... de anima ... seminis animatione, pro qua ... : De ... ... haec sententia ... ... in medium proferri, quia ... ... docet, et cause animadvertit, ... nulla hic a Sennerto doceri, quae ... catholicis scriptoribus ... contraria,

ci immare ractorant, si de illis dicerant, certe periculosa dici medici et etiam erronea; quod de semine, quod in quo vitam animae nobis reddere, nulla ratione asari.

Pr.; quod id ultra, quod non est pars neque essentialis, neque integralis alic: quod informat formam viventi; non in hec informat nisi quatenus viventis. Pro ain, quod id dicitur, quod petit dis continuari a vivente, sed nulla pars petit dis continuari a toto, cuius est pars, ut experientia probat, imo partes petunt inter se copulari: quod id ultra, quod non est pars viventis. Maior probatur; quod semen extra est materia fetus, prius quam fit organizationis illius; lac est alimentum fetus, quod alere extra petit, quod nisi contingat, aut extra fluit, aut per se extinguit; sed haec omnia non possunt fieri, nisi ultra quod dic continuatur viventi; eadem autem materia non potest esse duplicis viventis: quod id ultra, quod petit dis continuari a vivente.

Sed dices:

lac est sanguis defecatissimus, imo et semen etiam videtur posse dici semine dici, sed sanguis informat formam viventi: quod etc. Neo concedendo maiorem, sanguinem est calidus, et rubeus, lac frigidus, et albus: sanguis est sterilis, quod fecundatibus viventis, secus semen: non quod lac et semen sit sanguis. Neo quod omissa maiore, concedendo minorem, ut patet ex tota hac quaestione. Reliqua de seminis animatione atque congerit huiusmodi, quae videas optime apud spinolam, solaty.

Q. IV.ª 4

De animarum divisibilitate.

S.ᴱ I.ª 1

Anima rationalis asserit indivisibilis.

Divisibilitas dari nequit sine compositione, neque quae ulla sine partibus compositio. Non loquimur hic proprie de physica metaphysica compositione, quae solam rationis distinctionem, nec divisibilitatem, arguit; debet enim decet, animam habere suum genus, et differentiam

q[uo]d p[ar]tes in metallo, ut et de m[ateri]a l[ibr]o 1º ad librum 1m phicorum diximus. Distas 97
2dæ è de [com]positione, seu divisibilitate p[hy]sica, q[uo]d sine p[ar]tibus realiter dis-
tinctis stare nequit: è autem duplex, physicæ [com]positionis genus: aliud
ex subst[anti]a et fra unitis unione infrastionis, aliud ex p[ar]tibus q[uanti]tatis, que unione [con]ti-
nuationis copulabis. 1ª illa [com]positio essentialis d[icitu]r, hæc autem integralis, nam
ut in qualibet p[ar]te tabulæ accedunt essentia ad tabulam [con]stituendam; non
tamen dicunt, q[uo]d integram tabulam [con]stituant, p[ar]tes m[ateri]a tabulæ, n[on] integram
tabulam, illas immediate diximus.

Supponimus i[gitur] q[uo]d nulla a[nim]a est [com]posi-
ta ex subst[anti]a et fra, sed est tantum modo fra, sicut ac[ciden]s corporis or-
ganici, ut insinuavimus de sole. Solum cedit q[uo]d de [com]positione p[hy]sica ex
p[ar]tibus integralibus, an alt aliqua, dum q[uo]d a[nim]a divisibilis sit in
duas medietates, q[uo]d integram corporis a[nim]am constituant, sicut corpus
q[uod] divisibile è in duas medietates, ex q[ui]bus integrum corpus re[sul]-
tat.

De a[nim]a rationali supponimus, è indivisibilem, totam que in toto cor-
pore, et totam è in qualibet corporis p[ar]te. Solet hoc d[e]b[er]i q[uae]s[tione] p[ro]bari;
q[uo]d a[nim]a sit indivisibilis n[on] est, cùm sit corporea. Verum ratio hæc val[et] de topica
è, et parum roboris habet, quæ certissima, supponimus [com]probanda; s[ed] m[ult]i multi, qui p[ar]tes integrales et extensas rebus aliis spi-
ritualibus [con]cedunt ex[em]plificatione angelica, et aliis hujus modi.

Scit[ur]
q[uo]d supposito facta ex p[ri]ncipiis ph[ilosoph]o catholico magni faciendis; q[uo]d si a[nim]a
ratio[nali]s haberet p[ar]tes integrantes, nam verum est, q[uo]d in nutritione, sicut ho-
mo acquirit novas p[ar]tes m[ateri]æ, ita etiam novas p[ar]tes a[nim]æ acquireret, et in de-
cremento amitteret cum m[ateri]æ p[ar]tibus etiam p[ar]tes a[nim]æ, et similiter fieret,
q[uo]d abscisso digito pars a[nim]æ divideretur, et q[uo]d quando corporis humani pars
aliqua sine divisione emoritur, pars a[nim]æ inde abiret: q[uo]d omnia absurda
sunt in a[nim]a rationali, et multis aliis absurdis viam parant.

Et

Et in hoc [illegible] digito, aut alia qua parte per decrementum amissa, aut per morbum emortua, non dividetur pars animae, manebit pars illa distincta adhuc, et individua a tota anima: quae vel intra reliquum corpus, vel extra illud maneret, quod utrumque absurditatem refert. Et quidem si intra corpus reliquum manet pars illa animae duplicem substantialem partem in eadem parte esse, necesse fit, quod ad nobis minime adiunctum ex philosophis, videatur contradicat. Si autem extra corpus dicatur esse, quis aequo animo ferat, partem animae intra nubem, et partem aliam extra nubem esse. Praeterea pars illa animae, quae extra corpus esset, independenter a corpore, et corporis fantasmatibus intelligeret, etiam ante totius hominis mortem, quod qui experturit, fateatur.

Tandem [illegible] dividi, et separari partem animae rationalis, sequitur, [illegible] animae partem destrui, vel alicubi permanere. Si dicatur destrui, mortalis erit, et corruptibilis rationalis anima dicetur: si non destructa alicubi permaneat, ubi nam loci, [illegible] maneret in parte illa mortua a toto corpore separata: quia pars illa iam mortua est. Num ne ad corpus [illegible] peragendi illa transmigratione? aut iam extra corpus facta aeternitatis sedes [illegible], aut claram Dei intuitionem [illegible] forte purgatorijs ignibus detenta, ultimum totius animae finem expectabat.

Sed rogas, qua ratione possit anima quae modo digitum, [illegible], aut aliquam aliam corporis partem informabat sine ulla destructione sui cessare ab informatione partis illius? Ego vero aio, inquies, anima illa quae digitum [illegible] informabat, aut quo modo in [illegible] quod ab informanda corporis parte non absissa cessaverit, ut in [illegible] aut particulis [illegible].

Respondeo, unam eandemque indivisibilem animam ita informare totum corpus, ut sine ulla sui positiva mutatione cesset ab informatione unius partis, et in alterius informatione perseveret, quod [illegible] unius, et non alterius partis informationem impediat, aut re ipsa tollat. Manet quod anima in altera

ra corporis pte, qm informabat, nec alio migrat, qr erat ab informatione digiti abscisi, aut pedis emortui, nam ea ipsa, qua erat ab istarum ptium informatione, est ea ipsa, qua reliquam corporis informat, cum tota sit in toto, et tota sit in qualibet pte. Hac etiam rone posset angelum toti huic aulae praesens fieri per semihoram, et per semihoram sequentem cessare a praesentia unius medietatis, et praesens tamen in praesentia alterius; nec ideo diceretur Angelus ab una medietate in aliam migrasse.

Hinc autem, de dicendum videtur, unionem aiae datam cum toto corpore esse divisibilem in ptes integrantes, ita ut per unam ptem unionis informet unam corporis ptem, et per aliam ptem unionis aliam ptem corporis, ut cum destruatur aliquid, per quod antea dicebatur aliqua corporis pte informare, quam postea non informat. Aut certe si unio etiam indivisibilis adstruatur, non poterit aia cessare ab informatione ptis alicuius, nisi destruatur unio, et alia denuo acquiratur, et idem hac etiam de ea dicendum erit de ubicatione angelica, per quam toti aulae sit angelus praesens; non enim poterit angelus non esse praesens toti aulae, nisi aliquid destruatur, per quod antea erat toti aulae praesens.

2

Quid de aiabus corporeis, et earum divisibilitate dicendum.

Ut certum in hac re statuere supponit aiam plantarum esse divisibiles, quemadmodum ptes elementares divisibiles sunt, quod ab iis ... iisdem sibi eodem modo operari, ac si ... plantae, et arbores divisae ab aliis ptibus eodem modo se habent, ac cum illis iungerentur; ita ... abscissa, et terra ... florent, et ... , non aliter quam trunco adhaerens: quod sane divisibiles non minus quam ptes aliae elementares.

... dicitur de aiabus brutorum, quae non indivisibiles ... , quoniam ... perfectius equus, leo,

ta

rarum etc. quae imperfecta, ut lacerta, et vermis, nomine autem imperfectorum veniunt contra ea, quae diversa adhuc frequentant, ut sunt anguillae, vermis etc., coluber et similia. 1a sententia affirmat, animas perfectorum aliumque esse indivisibiles, imperfectorum vero divisibiles esse, propugnatur ita contra Thomistarum schola, cui adhaeret P. Oviedo l. 8 q. 4 p. 1, et alij apud eundem videndi. Citat etiam pro hac sententia eximium Doctorem libro 1o de anima c. 13 n. 7 et 8. sed certe ut optime notavit P. Oviedo numquam iure videret opinio illa, nisi fulgentissima autoritate, cum ex mundo est extracta; eam namque alibi superius se tractaverat Doctor 13 metaphysicae s. 10 n. 32, et in eodem libro de anima c. 2o n. 10, probabilissimum censuit, animas in viventibus omnibus per hoc divisibilitatem.

2a sententia docet animas perfectorum divisibiles esse. Ita Scotus cum sua schola, qui accedunt contra Jesuitas Doctores Suarez in metaphysica ubi supra, Toletus, Rubius, Hurtado, Arriaga, Oviedo, Alfonsus et Spinola, alij qui videndi apud Oviedo ubi supra. Sit contra 72.

Sit 1a conclusio: animae imperfectorum divisibiles sunt. Probatio huius desumenda est ex eo, quod lacerta cum etiam si dividatur in duas partes aequales, utraque manet sentiens, et progressive movetur: ergo vivit, et infra sunt animae divisibiles. De anima nemo iure potest dubitare, asserente divo Augustino libro de quantitate animae c. 13 vermem multipedem se discipulis quae vivit praesentibus stilo divisum in oppositas partes discurrisse, et utrobique pariter signa praebuisse sensationis, quod fieri non potest, nisi utraque pars vita haberet, et spiritibus vitalibus tribui neque, quia sensatio vitalis ab anima pendet.

Sit 2a conclusio: animae etiam brutorum perfectorum divisibiles sunt. Multa adducunt argumenta sententiae nostrae doctores quibus illam confirmant; sed certe quod multum urget ad veritatem, ut in solutionibus ab illis adhibitis aperte videbimus; quia quantitatis dictor, sed a paritate imperfectorum

ceteram, et ergo ad auctoritatem: aiæ, licet certum, angelicæ tamen mensura divisibilis est: quod omnium brutorum animæ sunt divisibiles. Assumptio constat ex superiori dictis. Consequentia vero probatur a paritate; quia cum illæ omnes animæ eque corporeæ sint, eque dependentes a materia, nullum adest fundamentum attribuendi aliis indivisibilitatem, quod aliis non conceditur. Quod non detur fundamentum, patebit ex solutione argumentorum, quibus utimur adhibeo.

Obijciunt 1° thomistæ nostri et auctoritatem, et rationem sancti thomæ. et in auctoritate angelici magistri hanc animarum indivisibilitatem in alibus perfectis aperte sua dicit; quod sane cum doctor ille multis in locis statuit; clarius tamen 1a parte quæstione 76 articulo 8° ubi rogat, utrum anima sit tota in qualibet parte corporis? et in corpore articuli ait affirmative. Cuius loci verba quare a contendentibus non afferant, cum alia quædam ex aliis sancti thomæ locis adduxerint, nescio; sed forte cum videant illa a nobis adduci, quæ contra illos ita ponent, ut mox dicemus.

Sed rationem ex sancto thoma desumamus. 1a sit ex illo articulo 8°. anima unitur corpori non ut motor, sed ut forma: sed cum non unit ut universalis forma, sed ut universalis: quod non solum unitur toti, sed cuilibet illius parti. Ceterum declarant, quoniam major: quod substantialis forma non tantum est perfectio totius, sed cuiuslibet partis. 2a ratio inde petita esse potest: illæ formæ dividuntur ad divisionem quantitatis, quæ equaliter se habent et in tota superficie, et in qualibet superficiei parte sint, ut albedo; sed forma quæ requirit diversitatem in partibus, sicut est anima, non equaliter se habet ad totum, et ad partes: quod non dividitur ad divisionem quantitatis, sicut dividitur albedo: quod est indivisibilis.

3a ex sancto thoma ratio desumitur ex lectione 4a ad librum 2m de anima c. 2° (hæc in textu 20°), ubi dicit: quod anima plantarum imperfecta est in genere animarum, non requirit magnam diversitatem in partibus: unde anima totius potest salvari in aliqua

ptiu, et sic etiā ui de mus in aliis difficultatē, sicut in extoderis, sed in aliis, q diversa viuunt; q utraque ptiu habet sensus. Hinc autē ratio ista dūamitur, qua in alis heterogeneis aliquem n. recipiebant corpori divisionem in singulis ptibus, bene tamen aliqua alias imperfectorum q illi indivisibiles st, et isti divisibiles. Et ostendo q tota extensa eo ipso qd extensa sit quatenus, n debuit perire p solam subiti divisionem: di qd m. est ex ptiu divisibilitas, et extensiones si divisione facta in ptibus subiti tota ha periret; ideo m. ad heredo uides divisibilis in subito, ut illt subito divisio, ad huc pars unaqq suā retineat ulteriorē ptē, qm antea habebat.

Heisi, q ex S. Thoma, tomistis quilibet p tomistis adducere. Et qd attinet ad Angelici p repertis auctoritatē, dicam qd sensio in sequenti rae examine. Et in S. ipsa S. Thomae auctoritas, et doctrina, q ex S. pte adduxit, evidentissime ē contra tomistas; nam doctrina illa, sicut quae inde petuntur, aiam indivisibilitatē adstruunt, cum tamen tomistis plantis oibus, et alibus imperfectis aias divisibiles dicunt: sicut ame si bene novi, et S. rae S. Thomae p causa, hās oēs subiecta esse indivisibiles ē ratio illa per; qd quidem a nullo creditur, qui tabulā, et aciem, ut res duae aliae huiusmodi contra mam, et subiectalem hām in ptes dividi fateat.

Ad 4. q rendum erit, nisi rās subiectales oēs ē divisibiles uiunt, rēm subiectalē, ē perfectionē totius, et cuiuslibet ptis, totius quidem ymo ratione; ptium vero per diversas sui ptes. Ad 2m rae S. Thomae dicendum erit, divisionem formarum ad quantitatis divisionem n sequi ex eo, qd aequaliter se habeant fr, ubi tota sunt fi, aut in qualibet illius pte sint; nam hae ipse indivisibiles, quae alias ñ aliter tales esse non ce dicunt: erit ergo eiusmodi ptium divisio, et separatio ex earum distinctione sine omnimoda nālī connectione unius ptis ad aliam.

operationes, q̃ efficiant in omnibus, et de facto eas n̄ efficiat, eo q̃d ibi n̄ habeat ad id sufficientes dispositiones.

In stabili tamen: q̃ similiter dicendum erit, aīa leonina, et equina, posse efficere easdem operationes, n̄ tamen easdem efficere de facto, eo q̃d n̄ habeant ad id sufficientes dispositiones: et dicendum erit, eadem efficere, aequaliter atque aīa brutae, imo oīa entia ēē eiusdem eēs, n̄ tamen efficere similes operationes, eo q̃d n̄ habeant ad id sufficientes dispositiones: q̃ oīa cum valde absona sint, dicendum erit, partes aīae ēē habere eodem modo. Probando sequelam; q̃a aequè et Deo ei suppositā adaequate dicta, nec constituentia unum ens per se: ideo sine fundamento utramque aequalem diceremus in virtute per duabus, et aequalem etiam in exigentiis: at partes eiusdem aīae constituunt unum per se, ideoque poterunt habere et eandem virtutem, et exigentiam eandem, cum sese mutuo foveant, unaque intendat sui, alterius, et totius conservationi.

Dices 2º: si quaelibet pars esset indifferens ad efficiendas oēs viventis operationes, et posset sub quibuslibet dispositionibus collocari, unde provenit, hanc partem potius constituere carnem, quam ossa, et pedem potius quam oculos? Resp. eo, q̃ convenire a Deo, qui si cum debeat in adversariorum sententia hanc partem carnis potius ēē in brachio dextro, quam in sinistro, et idem ē de oculis, et omnibus, similiter debeat, hanc partem potius constituere carnem, quam ossa, potius pedem quam oculos.

Dices 3º: si quaelibet pars esset indifferens ad efficiendas quaslibet operationes, et ad existendum sub quibuslibet dispositionibus: q̃ si oēs partes aequè se ponant sub dispositionibus oīs aequaliter erunt: ideo. m. aīa ta aequaliter existit sub qualibet fīa, q̃ n̄ potius petit unam quam aliam; falsum autem ē dicere, eam existere aequaliter si habeat ēēe ossa. Probando consequentiam; quae nempe, esse indifferentes, ut sint sub quibuslibet dispositioni

oni

onibus ex eo q̄ qd partes aliæ sint sub aliis dispositionibus; non vero ii indifferentes, ut dum simul sint sub eadem dispositionibus omnibus, et omnino: sicut enim in opposita sententia os brachii dextri est ut indifferens ad brachium dextrum, et sinistrum, ea indifferentia non est ad hoc ut omnia ossa fiant brachium dextrum, sed ex eo q̄ quod reliquæ partes omnes sint diversæ in costas, femora etc. similiter et sub eadem ergo partes omnes habent indifferentiam ad omnes dispositiones, et operationes.

Dices 4.º si semel amittant dispositiones oculi, nunquam recuperant: ergo non manet anima eiusdem rationis, ac antea erat, alioquin eas recuperaret, ut aqua recuperat frigiditatem. Respondeo negando antecedentem; siquidem dispositionesque dantur sive actio, quæ nisi acquirantur in 1.ª generationis, non acquiruntur, et semel amissa non recuperantur, et talia sunt actio oculi, quod et adversarii tenentur fateri: cum quia anima talis manet eadem illa dispositio non recuperat: dum quia dentes semel amissi non recuperantur, et adhuc maneat anima carnis in dentibus.

Dices 5.º si partes aliis sint eiusdem rationis, equus magnus abscissis cruribus integer erit, quia equus parvus habens omnia sibi debita membra; habet enim tot partes substantiales similes, quot habet alter. Respondeo negando antecedentem et sequelam; quia integritas aliis non sumitur a multitudine partium, sed ab earum dispositione in ordine ad operationes: cum autem equus abscissis cruribus non possit progressive moveri, non est integer equus. Quod tenentur et adversarii fateri; quia equus magnus carens altero pede tot partes habet quot habet parvus equus integer, eas que eodem similes partibus parvi equi; pes enim non est dissimilis substantialiter pedi, sed adhuc equus parvus est integer, non vero magnus equus: quia integritas aliis non desumitur a multitudine partium similium, sed a dispositione earum in ordine ad operandum.

Dices 6.º Et in partibus aliis non detur diversitas, dabitur tamen in unionibus quibus partes essentialiter connectionem habent cum extremis: quia non potest nasci aliqua heterogeneitas

sub

substantiis in partibus aliis. Respondeo ante: quod unio licet habeat variationem cum extremis, cum haec sit eiusdem rationis in omnibus partibus viventis unicuique quae partes erunt eiusdem rationis dispositiones. non variis quae in extremis, non exigunt determinate ab hac parte unionis, quod poterat produci sub quaslibet dispositionibus horum extremorum.

Dices 1°: forma equina petit determinate dispositiones, et organa visus, auditus, tactus etc., sed forma equina aliud non est a suis partibus: quod partes talis formae aliae determinate petunt organa visus, aliae auditus: quae sunt dissimiles, et substantialiter heterogeneae. Respondeo concessa maiori, distinguendo minorem: forma equina aliud non est a suis partibus divisivis, nego minorem; collectivis, concedo minorem. Ideo duae partes eius collectivae petunt determinate dispositiones illas, quae constituunt eius collectionem determinatam et variam, ut ponitur poni collectio operationum equinarum.

Sed instas: partes formae equinae collectivae petunt determinate dispositiones et organa, quod non petunt partes formae divisivae: quae partes collectivae distinguuntur realiter a partibus divisivis: quod in partibus collectivis datur aliqua pars, quae divisive realiter differat ab aliis partibus divisivis: non. m. potest totum realiter diversum a parte aliqua, nisi ratione partis alicuius, quae etiam realiter differat a tali parte: quia partes viventis non sunt omnino similes. Similiter arguunt quo tenant aliqui, licet in casum probare gradus intensionis esse heterogeneos, et eodem probaret viginti homines differre realiter ab uno, cum illi petunt operationes diversas ab operationibus unius.

Ideo quoque concesso ante distinguendo consequens: partes collectivae totaliter acceptae, concedo consequens; materialiter acceptae, nego consequens. Partes itaque collectivae formaliter acceptae dicunt collectionem, partes vero divisivae formaliter acceptae dicunt nationem collectionis: collectio autem et natio collectionis, plus quam realiter differunt: at collectio partium materialiter accepta non dicit formam equinam, quae etiam ut dicat partem quamlibet divisivam, partes collectivae et divisivae materialiter acceptae non sunt diversae, et de illis 2° fiunt

Ideo

rae q̃ pcedit.

Q. Vª

An et qua rãe aĩa ꝯcurrat ad actus vitales?

SÆ Iª

Aĩa immẽatẽ efficienter ꝯcurrit ad suas operationes.

Conclusio hæc

certo [illegible] ꝯ̃ra com̃unem modernorum doctorum, [illegible], qui volunt aĩam [illegible] quint, ut notat plus Carriton [illegible] de aĩa [illegible] vonis [illegible] ordinis assertiũ, aĩam se ipsa, et immẽate p̃ here [illegible] virtute p̃ducibũ suarum operationum, sed 10 operari medijs q̃q̃dam potẽs realiter ab illa distinctis, ꝓ q̃q̃ immẽate fiunt operationes, et in q̃q̃ etiam immẽate recipiuntur ꝯ̃a quem dicendi modum asserendũ nobis, aĩam immẽate ꝯcurrere ad tales operationes, sine simul cum illa ꝯcurrant pot. aliq̃ realiter disti. ab ipsa, sicut [illegible], de quo infra dicemus.

P.o 1.o posita [illegible] aĩa ꝯm se h̃et virtutẽ ꝯ̃ducti-
bilem suarum operationum: ꝯ immẽate efficit suas operationes. Cõa p
et operationes immẽate fiunt à p̃rio, in quo ꝯm se ꝯtinentur, si habeat sufficientem applicationem, cum quæ aĩa sit sufficienter aplicata suis operationibus, illas immẽate efficiet, si ꝯm se h̃et virtutem earum p̃ductiuam. P.r ain.
[illegible] quotquot p̃fectiones sunt in operationibus aĩæ, p̃ superiori modo relucent in aĩa; si enim operationes sunt uitales, aĩa ipsa est principium uiuens, si ipsæ operationes sunt actiua, aĩa est substantia, in qua virtualiter et equiualenter relucet ac ꝯ̃ p̃fectio, et in Deo relucet, eo q̃ sit infinita substantia: ꝯ aĩa ꝯm se h̃et virtutem ꝯ̃tentiuã suarum operationum.

P.r 2.o: aĩa est id, quo

uiuimus, sentimus, mouemur, et intelligimus; sed nisi aĩa immẽate efficiat suas operationes, istam hoc non ueri ficaretur de aĩa: ꝯ aĩa im-
mẽate

mate efficit suas operationes. Ma̅ p̃t ex Ar̃e, quæ in nat p̃re o̅es Dominum s̃ti. Mi p̃t id quo iu uimus, ẽ priu illud a quo orit uegetatio, et id ẽ de sensatione, motu et intellectione; sed ab a̅ia n̄ orit intellectio, uegetatio, motus, neque sensatio, sed s̃o a poss̃, ut Tomistæ docent: q̃ nisi a̅ia immate efficiat suas operationes, tolle hoc n̄ uerificabit de a̅ia. Dices: ab a̅ia oriri mate uegetationem, sensationem, et intellectionem, q̃d sufficit, ut a̅ia sit priu, quo uiuimus etc. Sed q̃ a s̃o; q̃ priu a quo orit mate operatio, im̃p̃prie ẽ operationis priu, ut in Abo p̃t, qui im̃p̃prie ẽ priu, et ca ne poli: p̃duit que ne poi Abo n̄ existente, quod fieri n̄ poss; i Abus p̃prie est ne poli priu; sed a̅ia s̃o mediate ẽ ca sensationis, uegetationis etc.: q̃ a̅ia ẽ improprie causa operationis priu; q̃ a̅iæ s̃o impp̃rie conuenit eẽ id, quo uiuimus etc.

D a 2o; q̃ a̅ia, m̃a fit eo pacto, quo a̅ia ẽ priu uiue rationis etc ẽ priu uegetationis, et sensationis; sed ad hoc m̃a ẽ n̄ ẽ quo uiuimus, sentimus etc.: q̃ n̄ sufficit mate influere, ut a̅ia sit id, quo uiuimus etc. M̃a p̃t; q̃ in tantu a̅ia a Tomistis, ẽ priu mediatu uegetationis, sensationis etc., in quantu sustinet, et unit poss a quo immatis uegetatio et sensatio: q̃ etc. M̃a ẽ doctrina Tomistica, p̃t sq qd inde p̃t; q̃ si auferat ab a̅ia sustentare, et uniri poss haru operationes n̄ tribuent a̅iæ; alioqui operationes hois possent et equo tribui: q̃ in tantu a̅ia a Tomistis etc. Mi ẽtia ẽ doctrina Tomistica substantiam a̅iæ in toto oposito, hoc ẽ, ita in m̃a, q̃ in s̃ra.

Contra

D; q̃ in tantu operationes poarum tribuunt a̅iæ, a qua immate n̄ fiat, in quantu operationes oriunt a poss de bitis et unitis a̅iæ; sed hoc n̄ sufficit, ut operationes poarum a̅iæ tribuant: q̃ a̅ia debet immate influere in operationes. M̃a ẽ certa, neque excogitabilis ẽ titulus alius, quo possint operationes poru poarum a̅iæ tribui. Mi p̃t; q̃ m̃a ẽ ult̃imo dispositio ad s̃ra debitæ, et unit s̃ra; sed m̃a ẽ ultimo disposita ad

stam non tribuit, quod proprium est fit; non enim mala lex dicitur, talis est; alia a fra: quod hoc non respicit, ut operationes potentiam tribuant animae.

Pro 3o dico arguo efficaciter, contra: si anima immediate non efficit suas operationes, quod illas neque merebit, neque demerebit; sed anima ut experientia docet per suas operationes meret et demeret: quod anima immediate efficit suas operationes. Major patet: quod illas operationes non meret neque demeret anima, quas ponere vel non ponere non est in potestate animae; sed si anima immediate non efficiat suas operationes, non erit in eius potestate, eas ponere vel non ponere: quod neque merebit, neque demerebit. Major est certa. non enim meret vel demeret anima, nisi per operationes liberas, quales sunt illae, quas potest ponere vel non ponere. Probatur minor: id ponere vel non ponere non est in potestate animae, quod est impossibile poni ab anima; sed impossibile est poni ab anima eius operationes, nisi illas immediate efficiat: quod si anima immediate non efficiat suas operationes, non erit in eius potestate eas ponere vel non ponere. Major patet; cum necessitate maneat ad unum extremum non potest contraponi indifferentia ad id extremum, et eius contradictorium. Probatur minor: ideo solum est potestas ponere vel non ponere operationes, quod illas immediate ponit: quod impossibile est poni ab anima eius operationes, nisi immediate illas ponat. Probo ante: quod Adamo alia impossibile ponere meas operationes, quod sit earum causa mediata; quod illas immediate non potest ponere. Sic aque impossibile est ponere calefactionem, quod impossibile illam immediate ponere: quod illi solum est potestas ponere operationem, vel non ponere, quod immediate illas ponit.

Confirmatur et explicatur doctrina haec: si Deus ut solus ponit elicere, et de facto eliciat aliquas operationes, quibus Paulus comes adsit, et ad eius praesentiam eliciatur operatio, per hanc operationem Paulus neque meret, neque demeret, eo quod non concurrat; sed in opposita sententia potentia ita efficit operationem, ut anima nullo modo concurrat, nisi solum potentia: quod haec solum merebit, vel demerebit, non vero anima. Confirmatur 2o, et iterum explicatur: concurrentibus voluntate et habitu ad aliquas op

operationem operatio tribuitur voluntati, illique vitio, et laudi vertitur, co quod voluntas detrahit habitus, sicque detrahit a voluntate, et cum plena subiectione ad illam concurrit; sed concurrente aia et poa, non detrahit poa aiam, verum haec nullo pacto, neque detrians, neque detrata immediate concurrit: quod talis operatio neque laudi, neque vitio vertitur aiae.

Pro 4° etiam arguo sic: prius volitibus per se tum tenetur debere cognoscibus; sed nisi aia immediate concurrat ad suas operationes, prius volitibus non erit cognoscibus: quod aia immediate concurrit ad suas operationes. Min. probatur experientia; quod nemo vult, nisi id, quod cognoscit, cui innititur axioma nihil volitum quin praecognitum. Pr. min.; quod nisi aia immediate concurrat ad volitionem, solo volun-tas immediate concurret; sed voluntas non cognoscit obiectum; non. m. est prius activus, aut passivus cogis, quod solum abintus, et solum intus recipit: quod nisi aia immediate concurrat ad suas operationes, prius volitibus non erit cognoscibus. Min. est sententia ad recessationem, nam ad omnes aiae nititur, quod in. voluntas sola ceca, quod illuminari, et manu duci debet ab intus, unde legitime deduxit conclusionem.

Dices

1°: prius volitibus quod, est aia, deinde est cognoscibus, eccum prius quo, est poa. Sed contra est 1°, quod adhuc prius quod non est cognoscibus, cognoscibus tamen; et quod ut quod est cognoscibus, est subiectum illud, quod immediate producit, et recipit intel-lectionem; sed aia neque producit, neque recipit immediate intellectionem, sed solo intus: quod prius quod non est cognoscibus. Min. probatur; quod non quod mediate producit, et recipit cogem est cognoscibus: alioquin ma 1a quod mediate causat sensationes, quatenus mediate recipit poas malue, a quibus, et in quibus, recipiunt sensationes, sensitiva esset. mi est sententia contraria.

Dices 2°: adhuc. m. si aia cognoscat, ipsa contra adversarios, immediate nullo modo producit, nec recipit volitionem: quod ipsa non est prius volitibus; quod non est prius volitibus, nisi quod efficit, aut recipit volitionem: quod solo voluntas est prius volitibus: quod prius volitibus

n. e cognoscitibus. Ans e sententia 2da. 1a coa pt; q a volitibus e inordinate ad volitionem, quatenus minimus debet immediate recipere, sicut albus debet albedinem immediate recipere. 2a coa etiam pt; sola enim voluntas efficit et recipit volitionem. 3a itaque coa evidens e; q sola voluntas e prius volitibus. Sed voluntas ut abstracta ab alio dicta n cognoscit: q prius volitibus n e cognoscitibus.

Dices 2o: voluntatem, et intellectum esse potentias unitas eadem aia, et hoc sufficere, ut quod intelligit intellectus, amet voluntas propter sympathiam intercedentem inter unam, et alteram potentiam, sicut ratione eiusdem pes movetur, vel manus ratione imperii existentis non in pede vel manu, sed in Capite. Sed contra e 1o; q sympathia unius cum alio stat in ea connexione ratione cuius unum ita alterum sibi subordinat, ut ad illius operationem, alterum etiam debeat operari; sed haec connectio, et subordinatio n datur inter intellectum et voluntatem; ergo intellectum intelligere n e satis, ut voluntas sympathice operetur. Dices 2o probatur ex inductione potentiarum operationes sympathicas: enim pes movetur ad motum itaque intellectus imperium eodem modo movetur. Similiter dum magnes sympathice ferrum attrahit, eodem modo ad se trahit, et idem e de reliquis per sympathiam operationibus. Ubi pt; q voluntas diverse operatur; ergo n. nario subordinatur intellectui.

Contra 2o; q ad hoc admissa sympathia hac n tollitur quae sequa difficultas, quod sic ostendo: voluntas quando sympathice operatur ratione cognitionis existentis in intellectu ipsa non cognoscit, sed solum intellectus: ergo fertur in incognitum; movetur enim in obiectum ratione sympathiae, quam habet cum intellectu: q prius volitibus n e cognoscitibus. in quod absurdum tendebat argumentum paratum, o ceteras positiones sectionis, propositum Dominicus deducere. Ansuetudinis est sententia Dominica. Coa patet.

Contra 3o q a q 3o memoria mea, qua ratione unum alterum sibi subdatur in operando recipi.

+ in incognitum

rimus ad hanc sympathiam, ut patet in magnete, cuius uires cum ignoramus, dicimus per sympathiam ferrum attrahere, et in chadauere quod ratione eiusdem sympathiae dicimus sanguinem emittere ad praesentiam occisoris, patet quae in aliis innumeris; sed si anima immaterialis concurrat ad intellectionem, et uolitionem, facile intelligitur, quare uolitionibus et cognitionibus quo anima ad has, et reliquas operationes eius immaterialis concurrit.

SECTIO II

Soluuntur enerbantes objectiones.

Objiciunt 1º Tomistae: principium, et operatio debent esse in eodem genere; sed operationes animae sunt actiua, et anima est subita: ergo anima non potest esse immaterialis principium suarum operationum; probatur maior, quia principium specificatur a sua operatione. Minor est certa, ex quo confirmatur. Respondeo negando maiorem, ut patet in Deo, qui operatur creaturas, et in essentia tomistarum, a qua producit subita, cum tamen sint duo genera et supremam quidem. Ad id de specificatione, respondeo, hanc esse specificationem extrinsecam, et non esse signo, et sic potest subita specificari a transactione rerum generis, ut patet in actione quae cum sit de genere actionis specificatur a re de genere subita, quam producit.

Objiciunt 2º: anima 2º materia est ipsa potentia: ergo semper exerceret suas operationes. Sed hoc est falsum: ergo et anima esse potentia. Probatur consequentia: anima ex sua essentia est actus materiae: ergo si anima est potentia, haec potentia semper est in actu: ergo semper operatur, quia actus potentiae est operatio. Respondeo concedendo antecedens, et negando consequentiam. Ad probationem, concedo antecedens et distinguo consequens: haec potentia semper est in actu primo, seu semper est in actu informatiuo, concedo consequentiam; respectu operationum, seu in actu operatiuo, nego consequentiam, et ratio 2º consequentiae actus materiae non est operatio elicita ab anima, sed ipsa anima, ideoque actus materiae non semper operatur; et licet sit in eo actu, per quem ponit materiam informare, non est semper in actu, per quem exerceat suam uirtutem actiuam.

Obijciunt 3: aīa n̄ pōt respicere actūs, q̄
n̄ pōt ad illa ordinari; sed si immāti pduceret actiā, sicut suas operati
ones, illas respiceret: q̄ n̄ pōt aīa immāti respicere suas operationes.
Illa pt; q̄a subsña n̄ ordinat ad actūs, sed potius e͡d, cū subsña sit
nobilior actū. Resp. nando mā̄: rum et ordo idē sit, et p eodē usurpa
nt, ideo quē aīa dicens rē ad operationes, ordinat ad illas. Nec ē
inconveniens, subsñā ēē nobiliorē actū; q̄a ad hunc ē cōe do militarē
ploquium ēē ēpp operari cū quē ē sit subsña, et operari ac
tens, requit subsñā ēē ppt actus. Ne tamen fiat de nomine q̄,
si ordinatio dicat inferioritatē in te, q̄ ordinat, dic, aīā respicere
operationes, n̄ tamen ad illas ordinari.

Obijciunt 4°: nulla ē repug-
nantia in eo, qd cognoscente intu amet p sympathiā voluntas: ud n̄ ē ne
cesse, aīā immāti pducere. Cfat 1°; q̄a cognoscente capite equi: movet
r p sympathiā pes: ita et cognoscente intu poterit amare voluntas. Cfat
2°; q̄ quo intentiore cogo de obto, eo vehementius operat voluntas: ut
aīa n̄ concurrit ad intellectionē, et volitionē; alioquin intentiori
existenti cogone minus intensa eēt opatio voluntatis, q̄a quo intentius
aplicat pōa ad aliqā operationē, eo remissius aplicat ad aliā, iuxta illud.
pluribus intentus minor est ad singula sensus: cū cū intentiori cogni creat
intensior opatio ex pte voluntatis, n̄ ē eadē aīa, q̄ ad utraq. que
operationē concurrit, sed variae pōē.

Resp. ad argum. nando ans: itē
q̄a se habet in incognitiū ut libiū prius: itē q̄a verum liberum n̄ ope
rat sympathice: itē q̄ existente aīa n̄ pōt poni sic requisitis, et
operationē in ipsa n̄ influere, cū illaē p͡tineat, et sit ibidem, sic
ent applicata. Ad cfationē nando ans. n̄ mē p sympathiā movet pes,
sed physice movet a prio, seu aīa cognoscente, q̄ in capite reside,
a qua motus incipit rac cuius pars illa aīa equi, q̄ ē in pede movet
est

eciam. Vnde etiam nat. coam; quia idem principium, quod intelligit debet amare, seu intencionaliter moueri ad amandum.

Ad 2m confirmationem concedo ant., et nego coam. Ad probationem dico, potentiam, quae intensiue applicatur ad aliquam operationem, eo remissius applicari ad aliam, quando actus non sunt subordinati, sed aliquo modo oppositi, ut legere et comedere; secus vero quando sunt subordinati, ut intellectio et volitio, quae continent apprehensionem, quae quo clarior praecedit clarius iudicium, et in [illegible] quo apprehensiones constanciores [illegible] constanciorem antecedunt etc.

SECTIO III

De subiecto operationum animae.

Multae sunt operationes, de quibus potest dubium procedere, an in anima recipiantur: 1.o potest procedere de spiritualibus operationibus, ut intellectio et volitio. 2.o de materialibus, ut visio et auditio. Praeterea de utraque operatione tam spiritualium quam materialium dubitari potest, an recipiatur in anima solum ut in subiecto receptionis, siue pure informationis, an etiam ut in subiecto inhaesionis, ita ut ex potentia animae educantur, eo pacto, quo formae materiales ex potentia materiae educuntur.

Dico 1.o actus spirituales, quales sunt intellectio et volitio immaterialiter subsistant in anima, ut in subiecto receptionis. Ita communiter doctores nostri, et 1.o probatur eisdem argumentis superioris sectionis 1.o quia anima habet virtutem sine repugnantia, ut illi immaterialiter uniantur intellectio et volitio; sed aliunde habet quidquid requiritur ad rationem subiecti: quod est subiectum, in quo immaterialiter recipiantur; nam nihil aliud [illegible] requiritur ad receptionem. 2.o quia nisi immaterialiter isti actus uniantur animae, anima per illos actus non intelliget, neque amabit; quia forma non tribuit proprium effectum subiecto mediato, consequenter quae anima non erit id, quo intelligimus etc. quando anima recipit immaterialiter hos actus. 3.o quia nisi anima recipiat immaterialiter intellectionem non intelliget, et consequenter Deum amabit, foret

in

in incognitis.

Dico 2º: actus spirituales non solum recipiuntur immaterialiter in anima, sed etiam immaterialiter ex illa educuntur. Ita etiam communiter nostri doctores. Probatur; quia actus isti non producuntur per creationem; quia de facto producuntur ab naturalibus agentibus, quibus non competit virtus creativa: ergo producuntur per eductionem; non enim datur medium inter creationem et eductionem. Sed non possunt educi ex materia 1º, quia res spirituales non educuntur ex materia. Alioqui non posset naturaliter existere sine quantitate, quod est contra conceptum rei spiritualis: ergo educuntur ex anima; non enim restat subjectum aliud, ex quo possint educi: ergo actus spirituales non solum immaterialiter in anima recipiuntur, sed etiam immaterialiter ex illa educuntur.

Dico 3º: actus materiales, ut visio, auditio et similes immaterialiter recipiantur in anima. Ita Arriaga, Alfonsus, Compton et alii, a quibus 2ª in re non dissentit Oviedo, qui concedit unionem immaterialem talium actuum cum anima, tamen negat eductionem, de qua modo non disputo. Est tamen contra 3ª P. Suarez, Hurtadus et Spinula, quorum mentem non facile percipio, quia confundunt subjectum inhaesionis cum subjecto receptionis, ideo isti forte ut negent inhaesionem actuum materialium in anima, negant in ea recipi.

Probatur tamen conclusio 1º; quia anima ad haec naturalis, de qua solum videtur posse esse difficultas, potest esse uniri sensationibus materialibus, et alicunde est illis indifferentior, ut patet: quia est subjectum receptionis illarum; ex duobus enim extremis inter se unitis, et pene quasi ... inter se, quod est magis indifferens ad plures denominationes, est subjectum ... alterius, ut ad librum 1um physicorum dicebamus. Antecedens patet; quia sicut anima unitur materiae immaterialiter, quare non poterit uniri sensationibus materialibus, et sicut solitas formae cum materia exercet mediam unionem, quare in separabilitas huius et illius separatione ab anima non fiet media unione.

Probatur 2º: nisi anima immaterialiter recipiat sensationes, anima vere non sentiet; nam vere, et cum omni proprietate forma communicat effectum formalem subjecto, cui immaterialiter unitur; sed anima vere sentit;

nam

nam forma physica est id, quo sentimus: ergo anima immaterialiter recipit sensationem. Necesse est dicere, animam immaterialiter efficere sensationem, et materialem sensationem recipere, id deinde sufficere, ut totum vere sentiat, quod non de vera sentit, cum non sit illius. Primum maior est 1ᵒ; quia iam anima non vere sentiet, sed totum compositum per formam physicam. 2ᵒ; quia anima est id, quo sentimus, sed in illa sententia non per totum compositum sentimus: ergo totum compositum est animatum. 3ᵒ; quia per intellectionem immaterialiter elicitam ab intus, et non ab anima, et idem est de volitione elicita non a voluntate nequit intelligi totum id intelligere, et amare: ergo neque per sensationem ellicitam ab anima, et receptam in materia poterit intelligi sentire totum compositum.

Probatur 3ᵒ;

quia anima se determinat ad appetendum, vel in totum se determinat ad appetendum per immateriatam productionem actus appetendi: ergo ipsa immaterialiter cognoscit per cognitionem materialem; quia non appetit nisi quod materialiter cognoscit: ergo ipsa immaterialiter recipit talem cognitionem; quia immaterialiter et vere non cognoscit nisi subiectum cognitionis. Ante probatur; non enim materia determinat, sicut prius actibus actum appetendi: ergo anima est, quae se determinat, et determinat ad appetendum per immateriatam productionem actus appetendi.

Sed dices 1ᵒ: quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur; sed anima est spiritualis, sensatio materialis: ergo haec non potest recipi in anima tali. Nego, proloquium non esse verum, inquantum, nulla forma recipitur nisi in subiecto capaci; non tamen inquantum forma et subiectum debent esse eiusdem speciei, vel etiam generis, ut patet exemplis innumeris, sed instas: sensatio materialis extendit subiectum, in quo recipitur; sed anima spiritualis nequit extendi: ergo neque illam recipere; non enim forma recipit in subiecto, cui non communicat suum effectum formalem. Nego vario modo materialem, extensio enim est effectus formalis ubicationis, ut ad libros de generatione dixi, non sensationis, quae subiectum constituit sentiens. Deinde concedo minorem, et nego consequentiam; quia forma non tribuit subiecto omnem effectum, sed illum cuius est capax: reddit ergo sensatio animam sentientem, quod sufficit, ut illi uniatur, et in ea recipiatur.

Dices 2ᵒ

seu spiritualis n. pot. recipi in subiecto materiali; q. requeritur ratio materialis in subiecto spirituali. Confirmatur 1°; q. materia est subiectum sufficiens pro forma equina: q. etiam pro illis sensationibus. Confirmatur 2°; q. si anima potentiam rationalis recipiat sensationem, recipiet etiam calorem, et odorem, eruntque animae calidae, et odoriferae, quod ridiculum est. Ad id respondendo ans., negando cons.; q. recipi in anima debet esse independens a materia, quale n. pot. esse, quod recipit in subiecto materiali: at quod materiale est adeo dependeat a spirituali, ut n. propterea est spirituale, q. pot. alioqui dependere a materia, ideoque quod materiale pot. recipi in subiecto spirituali, dummodo simul recipiat in subiecto materiali.

Ad 1m confirmationem concedo ans., et nego cons., ut patet ex praemissis probationibus; n. m. est aliud subiectum, cui uniat, et in quo recipiat forma pro materia, secus evenit sensationibus supponentibus ipsam formam, quas nisi ipse recipiat, neque cognoscet, neque appetet etc. ad 2m confirmationem, Id eo in eamdem claudi. de nomine: concedo q. animam rationalem recipere calorem, et odorem, adhuc non esse calidam, vel odoriferam; n. m. hae denominationes tribuuntur subiectis atque, seu materialibus, ideoque odoriferum est subiectum materiale odorem recipiens, et idem est de calore et similibus, quod fundamentum habet in communi modo loquendi.

Dico 4°: Ut actus vitales materiales recipiant in anima, n. tamen ex illa educuntur. Id° hoc videtur esse ad mentem Aristotelis Obiicio 1° contra 2a de anima p. 1° par. 2° est, quod communi inquantum nat. calitatem materialem animam potentiam rationalis in actu cui tales materiales. Resp.; q. ideo anima deinceps materialis carere tales actus, q. per illos cognoscit et appetit; sed ad hoc n. requiritur quod illos materialiter educat, sed satis est, si illos recipiat; sic m. materia lapidis educet animam rationalem, praesertim illam recipiendo, cum illa constituit hominem, et ut anima equi crearet, recepta tamen in materia equum constitueret, et idem est de albedine, q. si esset recepta in subiecto albo idem constitueret: q. et sensationes receptae in anima absque eductione redderent

rent aīa, sencientis; q° talis actus n̄ reṡiniunt ïnaīa q cālitatē 108
māle; q° cālitas hēc n̄ē sine nesesitate adstruenda.

SEC IV.ª 4

An aīa ad operandum habeat poās realit̃ distās.

Duodesim
indiflate ppositā, sentensias enumerat P. Dom D.e 12.ª de aīa s.e 1.ª
sed q° n̄ oēs, que in scolis celebrantur, duas tantum referam, ad quas iā impugnandas, iā propugnandas utriusque aminiscules intendunt. 1.ª docet,
poas oēs, intus ut̃ uoluntas etc.ª realit̃ ab aīa distingui. Ita thomistē coīt̃,
ẽt̃ enris suppesias ferunt P. Suarez, Valensia, Molina et alij. 2.ª sentensia tuet̃ eiusmodi poas n̄ distingui ab aīa, sed eē idem realit̃ cum illa. Hanc propugnant nominales et scotistē cum Scoto, Hurtado, Arriaga et alijs
pluris apud Dom ubi supra, qui probat sentensia stat, quos sequi nullas sequit D.e 3.ª s.e 3.ª A.° 1.° et coīt̃ etc.

Sq.¹ cum autoribus 2.ª sentensiē afirandum
nobis, n̄ dari poas realit̃ distas ab aīa ad operationes uitales exercendas. Sentensiā hēc videt̃ ex q°sa Sanctorum Augustini, Isidori et Bernardi, quorum uerba his apud D. Dom, et apud quem his etiam ex doctoribus entē sentensiē. Precipua huius sentensiē rāō expeditur; q° cum ex uno capite n̄ sint sine nesesitate multiplicandē entitates, et ex alio sta fuerimus, aīam thēre uim immedatē operalibus suorum actuum, nulla uidet̃ nesesitas ponendi poas distas.

Et confirmat̃; q° si darent̃ in aīa intus et uoluntas ut poē distē realit̃ tum a se inuicem, tum ab aīa, ea rāē fieret, qd nec intus eēt una poā, nec una poā eēt uoluntas, sed prodiuersitate spesifica actuum intus, et uoluntatis dari deberent diuersē poē in intus, et diuersē in uoluntate; sed hoc falsum ē: q° et illud 1.m M.a pt; q° diuersitas, q° dat̃ inr̃ actus intus, et uoluntatis ē ea apud aduersarios,

ut

et multa dicant' ea eiusmodi poe: q dicendi est, q dat' int' assensu et dissensu, amore et odiu ea erit, ut alia dicat' poa ad assensu, alia ad dissensu, et similit' ad amore et odiu.

Sed pmadd de re huius clarita te sciendu e, ad actus uitales concurrere ex coiori sententia, 3 pria, poas, qualiq detruant, aliq ad iubant aia, ut uitalit' operet: quia obti concurrit determinando aia, ut obiu cognoscat, habitus concurrit ad iubanda illa, ut melius aut facilius operet, et ad hoc dubitet aliqd phos, ad quos actus det' spes, et habitus, et quo modo se heant in concurrendo, an uti actiui, an so specialit. sa et spes, et habitus actiui concurrant cu aia, n e id, q nomine poe realit' dista in psenti a nobis q a tomistas denegat'; sed so qdda aliud priu p modu qualitatis permanentis, et comitatur dua a sl aia pductione, q illi inseruiat ut instrumentu unale ad hoc l istud operationis genus, ea qualitas s da p modu poe intellectiue ad actus in tus, et sic de alijs, hanc ut oio sup flua in psenti reijcimus.

Sed q tomistis, et poaru distinctione oppones l. cij et alle Suarez: pria reliqua creata q viuentia operaf p poas realit' distas, celum operant media luce et calore, elementa medijs l qualitatibus frigiditatis siccitatis etta, mixta m sursu, et deorsu mouent p grauitate, et leuitate realit' dista: q simili' uiuentia operabunt p poas realit' distas. Probat'; q et substa continet oes qualitates alterius substa indiget instrumentis accidentalibus concurrentibus ad pductione alterius substa: q aia simili' iuuabit poijs realit' distis. Rco omiso anti, nando coa: distat. m. existere calore, et operari, distat que separari a substa: q agens, q operat' p calore, est idem e de reliquis similibus, operat p poas realit' distas. Nonis, distat de separatione poaru ab aia. Ad probationes noanti, q actione n pducit substa.

Op

Opponet 2.º: in ordine supnali pot, est, n. de ipsi et tra realit distinguunt a na. ista gra: s.º etiam in ordine nali pot intus etta et voluntas distinguunt ab aia, q. na e. Cfrat: q. actus supnales producunt Cnaliu p potes supnales, habitus etta supnales distos ab aia: q. et actus nales producunt Cnaliu p potes realit distas ab aia. Reo cedendo ane, nando coaq: Constat. m. aut fide divina, aut teologica certitudine, it certitudine alia, q. cum qui illa sit, fidem et spem manere in peccatore n. [illegible]. Unde idq dicitur separatio et distinctio nomine supnalium potiis, q. separatio, cum n. dtur in na, et potis naliu, nec distinctio dtat. Ad Cfrationem dicendo ane et no coaq: aia m. ut pote ordinis inferioris, qq supnales actus, eget potentijs a se realit distinctis, ut illos producat; at respectu actuum naturalium, aut est in superiori ordine, aut equali; proindeque non eget potentijs realit distinctis.

Opponet 3.º: si pot ab aia n. distinguant erunt idem inter se a priori, q. sunt eadem uni 3.º etta, qd falsum e. alioqui voluntas intelligeret et intus amabit: c.º pot ab aia distinguunt. Cfrat 1.º: q. diversi mode operant voluntas et intus: q. realit distinguunt; hinc m. habituum diversitatem colligimus. Cfrat 2.º: q. voluntas supponit intum: q. ab illo distinguit, q. a est prioritas e inter extrema dista. Reo dicendo ane, realit m. voluntas intelligit, et intus amat; tn hoc sine addito realit nihil admittendum, eodd predicta pp sine eo addito important sensum, ratum, in quo falsum e voluntatem intelligere, cum voluntas formalit, et rai n. sit intus. Ad 1.m Cfrationem no ane: realit m. etiam et eodem modo operat voluntas et intus. Ad 2.m Cfrationem no etiam ane, q. illa supositio est so rais.

Opponet 4.º: pot sensitive, et inter se, et ab animo separant: q. realit distinguunt. Pr. ans: manente pota visiva, amittit auditivam, et e c.: nec n. manente aia, eiusdem pota deperdit: q. pot, et int se, et ab aia separant. Reo nando

ans

ans. Ad p̃ba rionē nō etiā ans. Cuius rāo ē, q̄ in surdo e cico adhuc manent pōē uisiua et auditiua, q̄ de fu dispositionē et organorū nequeunt p̃ximē p̃ p̃prias operationes exercere, uel p̃ uisionē et auditionē.

Opponēs 5°: aīa ē indifferens ad distinctas operationes intelligendi et amandi: q̄ debent dari pōē p̃ quas ad hos, et illos actus determinet. Cōfratur 1°, q̄ aīa ē agens creatū dependet in essendo ab actibus: q̄ et in operando dependet ā pōīs actualibus; q̄ modus operandi sequitur modū essendi. Cōfratur 2°, q̄ nulla ē substā creata, q̄ sit sua operatio: q̄ neque q̄ sit sua pōa. Rūo cōcedendo ans, et nando cōā; q̄ sufficienter determinat ā spēbus impressis, et organis, nec n̄ ab actibus. Sibi obit nota manifesta arguī retorsionē; nā, sicut aīa ē indifferens ad intelligendū et amandū, ita uoluntas ē indifferens ad amandū et odio habendū: q̄ etiā indigebit duplici pōa alia ad amorē, et ad odiū alia. Ad 1am cōfrationē, nō cōā; satis. m. ē ut dependeat ab actibus, q̄ sint cōditiones ad operandū, tn̄ n̄ sint pōē actuales. Ad 2am cōfrationē, cōcedo ans et nō cōā; q̄ separatio uirtutis ab actione cōstat de facto, n̄ā cōstat separatio pōarū ā b aīa. Ad hęc, actio ē sui operatio, qua tenus se ipsa p̃ducit, ē quę rāo, sed alii, qua p̃ducit tnēs.

Opponēs 6°: pōē male hent oppositionē cū pōīs spiritualibus: q̄ n̄ distinctā cū aīa neque in tēsini hil. m. sibi ipsi opponit. Ans. p̃t ex Apostolo dicente caro cōcupiscit aduersus spiritū, et spiritus aduersus carnē: q̄ hę pōē hent oppositionē. Rūo nando ans: ac p̃bationē, cōcedo ans et nō cōā; ex uerbis. m. Apostoli so infert, q̄ē in hoē actus oppositos actibus malis sit spiritualibus; n̄ uō cū pōā oppositas: ab eadē. m. uoluntate orit amor et odiū, et ab eodē intu assensus et dissensus: similit ab eadē aīa orit apetitus mali rei p̃hibitę, et spirituale odiū talis rei. Imo actus sistint

pe

Ad id, quod in 2ª rãe adduxit, sive aiæ requirant, sive non requirant diversitatem in ptibus, varum id refert pro divisibilitate, aut indivisibilitate aiarum probanda: nam aiæ plantarum, et aliarum imperfectorum divisibiles dnr, et tamen non dnr petere tantam diversitatem in ptibus, quantam requirit aia equi. Et 2º aia hois indivisibilis, et tamen non tantam diversitatem requirit, qm equi aut leonis aia. Ad rãm ibi ex Stõ Thoma desumptam, decebo anti nõ cõq: qd.m. non manet aia equi, si corpus illius dividatur, non probat aiæ indivisibilitatem, sed connexionem ptium inter se, sic.m. aia vermis non manet si totum corpus dividatur in longitudine, nec tamen ideo indivisibilis dr. Dsratio, siqd probat de aia materiali extensa, et divisibili, id etiam facile probari pot de aia virtualiter divisibili et extensa.

STÆ IIIª

An ptes viventis homogeneæ sint, vel heterogeneæ?

Constat vel sensu ipso plures ptes viventis ee heterogeneas, seu dissimiles: os m. dissimile ē carni, caro dissimilis ē nervis, et hæ dissimiles sunt capiti etc. Difficultas tñ ē, an heterogeneitas ista sit in genere aiæ, an etiam genere subtã, itaut pars illa, quæ caput infrat, vel capiti unitae, ita capiti sit essentialiter annexa, ut non possit eē unita cordi, et cordis operationes exercere.

1ª sententia afirmat, omnes ptes viventis equi usq eē heterogeneas, seu inter se dissimiles, et ipsi in complexu diversas, ita ut in aure non sit oio virtus in actu 1º videndi, nec in oculo audiendi, nec magis pars aiæ, quæ in corde fra cerebri, qm fra equi fra leonis. Hanc sequitur sententiam [illegible] Ditond... de aia s. 1ª, in qua alios laudat autores. 2ª sententia docet, omnes oēs ptes viventis eē homogeneas, seu inter se similes, ita ut pars, quæ de facto ē oculus, potuisset eque conditi eē auris, et sic de reliquis, sine nec

que

quia omnis diversitas in viventi provenire dependit à dispositionibus, et aures sic desideratur differre ab oculo, cor à cerebro etc. Hanc tuentur quamplures Thomistae Arriaga Oviedo Universa l. de anima q. 1 n. 6, et quamplures alii.

Huic 2ae sententiae subscribo, quia sic probo: quod ideo partes viventis sint heterogeneae, sive substantialiter dissimiles, quia sunt principia diversarum operationum, et actionum; sed hoc nihil probat: quod partes viventis sint substantialiter homogeneae. Maior est huius tamen sententiae adversariorum, probo minorem: idem agens potest esse, et est principium diversarum operationum, et actionum, ut patet in sole, qui ceram liquefacit, exsiccat lutum, illuminat aerem, terram fecundat etc.: quod multo magis plura agentia similia, id est plures partes homogeneae poterunt esse principia diversarum operationum, et actionum.

Constat 1o quia eadem anima rationalis, quae habet ossa, nervos, carnes, in ea quae elicit sensationem, videt in oculis, audit in auribus etc.: quod plures partes similes poterunt et idem petere. Constat 2o quia non solum in eodem supposito, sed etiam in distinctis suppositis animae similes eliciunt operationes dissimiles, ut patet in anima viri et feminae: quod multo magis plures partes similes in eodem viventi poterunt elicere operationes diversas.

Sed dices: non aliunde colligimus, leonem et equum esse essentialiter dissimiles, nisi quia eliciunt dissimiles operationes; sed anima oculi diversas elicit operationes à parte animae pedis: quod partes talis animae sunt substantialiter dissimiles. Respondendo negando maiorem; quia non praecise ex eo, quod leo et equus eliciant operationes dissimiles, colligimus esse substantialiter dissimiles; sed ulterius ex eo, quod petant eas dissimiles operationes, nec possit leo operationes equinas elicere, neque leoninas equus; secus res se habet in partibus eiusdem viventis: pars enim quae est in capite potest elicere operationes quas eliciunt in pede, et quae est in carne potest elicere

se n̄ is opponi, sed so quo ad obta, quatenus obtum utriusque simul opponi n̄ pot eo pacto, quo exigit ab utroque.

Ex dictis hi-quide infert qd ttt pos inlis et ab aia realit n̄ distinguant, dis-qui tamen rōne. Ratio est, q̄ pot dici aia ut prin nutritionis, qn indicatr ut prin intellectionis volitionis etta, sed videtur hu-iusmodi modus dicipiendi dat distinctio rōis: q̄ aia et pōa saltem rōe distinguunt. Sed n̄ ita debes intelligere, ut putes aiam disquī rōe a collectione om pōam; n. m. talis distinctionis dat funda-mentum, q̄ aia se ipsa e fr̄alit intellectiua, sensitiua et ta, sic m. de ō nit: sq dat distinctio in eo, qd a singulis pōis disquat dis-tinctione includentis ab incluso, et ōēs pos distinctione exclu-dentis ab excluso: hoc m. so pbat pdictum argum.

DP II.a

De aia sensitiua et rāli ad libros Aris de aia.

Ea oia de aia sensitiua et rāli solent ab aliis latinis dici, breuiori, bre methodo, et stilo enucleabimus; ita tamen ut nihil scitu dignum p̄termittat, et laboris anim quanto ma nobis subeundum onus. Tradimus q̄ p̄s q̄ua primū de aia sensitiua et facilior ad rālem manifestus sit, in q̄ilo nu tractatione plura si iucunda conspecī possimus, ut ex id, discendis patebit.

Q I.a

Cuiūs et quotuplex sit sensus et sensibile.

STE I.a

Coiora de sensu et sensibili p̄mittunt.

Solet sensus definiri potentia vitalis materialis cognoscitiva, cuius definitionis supremum genus est potentia vitalis, et per particulam materialis distinguitur a potentiis spiritualibus, et convenit cum appetitu corporeo, a quo tandem differt per particulam cognoscitiva: caeterum quia nos in hoc potentiam per actibus cum actum vitalium solum animae rationalis, quae spiritualis, debuimus, ideo hanc sensus definitionem non ita exponimus, ut sensum ibi definitum intelligamus esse solam potentiam actibus sensationis, sed potentiam actibus, et passibus est totum esse compositum stabilibimus, et in hoc sensu sensus dicetur materialis potentia. Haec communiter de sensu, sed ut arbitror, melius definiet sensum, si dicatur esse potentiam vitalem perceptibilem obiecti per actus dependentes a materia. Haec enim sine ullo quaestionum impedimento apud omnes certa sunt de sensibus quorum cum absque aliis, cum dicimus potentiam esse vitalem perceptibilem obiecti non discernimus sensum ab intellectu, discernimus tamen illum ab appetitu et voluntate; cum vero addimus perceptionem illam esse per actus a materia dependentes differentiam inter sensum et intellectum explicamus: quia actus intellectus non sunt dependentes a materia ut pote spirituales.

Sensus dividitur in internum et externum, sensus externus est, qui suos habet actus in externis partibus corporis; internus vero sensus est, qui in intimis, seu internis partibus corporis suos habet actus. Sensus externus dividitur in visum, auditum, olfactum, gustum et tactum. Actus istorum sensuum, 1.° penes subiectum distinguuntur; visio enim in oculis, auditio in auribus fit. 2.° distinguuntur penes obiecta; visionis enim obiectum colorem, et auditionis sonus: an detur obiectum aliquod, quod per plures possit percipi sensus, infra dicemus. Sed hic adverto, tactum ita distingui quoad subiectum a reliquis, ut in toto corpore sit; caeteri vero sensus non nisi in aliqua corporis parte. Hoc ex eo patet, quod sensatio doloris in toto corpore fiat, quae ad tactum pertinet: imo nec solis manibus, sed pedibus etiam qualitatem alterius corporis et quantitatem tangendo sentimus.

coem, imaginativam, fantasiam, estimativam et memoriam. Com. sensus dr. percipere interius obiecta oia sensuum externorum. imaginativa dr. fare imagines, aut retinere illas, quas sensus externos ad int. nos deribant. Fantasia dr. componere et iungere imagines diuersarum rerum ad nobis aliqd representandum. estimativa illa e, quae aliqd interius percipit, qd exterius percipi nequit, ex relatione tamen obiecti exterius cogniti; ut qdo agnus uidet lupum, et qdo viliora alia animalia audiunt leonem, ex relatione obiecti auditi, aut uisi percipiunt aliqd sibi infensum, ad cuius perceptionem horrore et fuga corripiunt. Tandem memoria e, qua rei preterite et pus excitat ad nobis sui cogm: hac igr. etiam ferem cicures fiunt, et mansuetm, illi memoria benef. sentis. Hec oia ex com. nobis dicta sunto, quorum veritas in t. mius infra erit exa minanda.

Ex proxime dictis fit, sensus n. a se id melior. rae cognoscendi aliqd differre, ex qua vendamus prestim in nra sententia, q. poas cum aia realiter identificat, et so rae penes diuersos actus, seu operationes dignoscit. In actibus igr. sensuum internorum, et externorum, duo possumus considerare illud qd, et quomodo repsentet; q. actus n. so ex extrinseco ex obto, sed intrinsece etiam ex ipso modo tendendi distinguunt et diuersificant, ut certum apud oes e.

Obium q. sensuum sensibile dr, qd e in duplici differentia, illud sensibile per se, et sensibile per accidens, aut per aliud: sensibile per se e illud, qd immediate ei rae sui percipit a sensibus, sensibile per accidens illud e, qd percipit rae alterius, cui subest: ut qdo uidetur paries albus uidetur per se albedo, qua per se mouet albedo uisum, et uidetur paries per accidens; nullam em. parietis in se uidere n. possumus, sicut albedinem possumus uidere. per accidens tamen parietem uidimus, qua parieti albedinis inequitatim.

Pur

pro in proprium et coe ... +

Rursus dividit sensibile in proprium et commune, quae divisio maxime notanda est. sensibile proprium illud est, quod ita percipitur ab uno externo sensu, ut non possit ab altero naturaliter ab alio percipi, ut sonus ita percipitur ab auditu, ut illius sit proprium obiectum, nec ab alio sensu naturaliter percipiatur: color ita percipitur visu, ut ab alio externo sensu minime possit naturaliter percipi. sensibile commune est illud, quod a multis sensibus potest percipi saltem cum proprio obiecto: ut magnitudinem et motum corporis non solum visu sed etiam tactu percipere possumus; magnitudoque et motus erit sensibile commune pluribus sensibus, nec proprium alicuius. scio sensibile commune aliter ab aliquo explicari; sed haec omnium mihi videtur aptissima explicatio et ad mentem Aristotelis, qui res illas tantummodo recensuit inter sensibilia communia, quae aliquo modo possunt a pluribus percipi sensibus: tales sunt magnitudo, figura, motus, quies et numerus, ad quas possunt reduci distancia, situs, asperitas, scabilitas et alia, quae omnia possunt simul visu et tactu discerni.

SECTIO III

Ubi et quomodo visio fiat.

Ut a potentia visiva, quae inter sensus externos nobilior, incipiamus, supponendum est, visionem potentiam solum in oculis exerceri. Est autem plane mirabilis oculorum structura eam et anatomice et matematice explicat Ioannes Baptista Porta in suo opere de refractione a 3° usque ad 7um librum. figura igitur oculorum orbicularis seu sphaerica est, ut illi facilius possint in omnem partem moveri, et ad maius spacium videndum plures res species quasi in unum centrum coeuntes recipere. sibi ... humoribus ... quam ... vitreus ... humor ... crystallinus ... tunicarum alia dicitur cornea, alia aranea, alia reticularis, et alia specularis.

Horum, omnium coordinationem,

et dispositione aqueae. Humor cristallinus in medio situs est, inter anteriorem aqueum, et posteriorem vitreum spheralem humorem: refert autem cristallinum humoribus in soliditate et duritie, ac lucet in pelluciditate, cuius figura est ad modum lentis cuiusdam, sive in medio oculi situs [illegible], iuxta cuius superiorem partem huic humori tunica illa seu membranula, quae aranea dicitur: quidem tenuissima, ut araneorum tela, et pellucida, ut ceparum tunicula candida, referre potuit; quae ab ea parte a cristallino non occupatur, membranae, aut pelliculae circumducitur, quae plexu suo [illegible] videtur imitari.

Duae aliae tunicae scilicet uvea, et cornea tres istos humores in sphaerae modum ambiunt; ita tamen ut uvea intra corneam sit. Est autem cornea aliquo modo dura, ut totam oculorum machinam [illegible] continere potuit: quae probe debent [illegible] obscurum, intrari, diafana est, et pellucida etiam ut cornea lamina. Uvea tunica, quae inter utramque continetur, quare [illegible] varii nigris glauca [illegible], nigra, caesia, [illegible]. Sed in ipso colore [illegible] medio [illegible] foramen adest, quod pupilla dicitur, per quod imagines ad humorem cristallinum delatae non [illegible] in [illegible] oculi, et ut in speculo [illegible] representant.

Praeterea circa hunc oculum sex [illegible] musculos, qui illi ad motum, et ad volubilitatem deserviunt: duo sunt ut sursum, deorsum, dextrorsum, et sinistrorsum illum flectant, alii duo in obliquum volvunt, [illegible] tandem [illegible], [illegible] et in oculo [illegible] mento tenet. Dantur in eo duo alii nervi, qui visorii, sive optici nuncupantur, quorum alter ad extra cerebri parte ad dextrum oculum, alter a sinistra tendit ad sinistrum, qui postquam aliquantulum a cerebro processerunt, in [illegible] coeunt, postea quam ab invicem separant, et utrumque oculum attingunt. Per hos nervos spiritus visibiles a cerebro ad oculos, et obiectorum species ab oculis ad sensum communem, sive phantasiam invicem transmittunt.

Hinc scies,

quare a vino largius hausto turbetur visus; [illegible]

[illegible]

uiro turbidi et crassi spiritus a cerebro ad oculos mittunt. Unde etiam est notandum, qui adhuc bibere meruit, uidet acutius, qui etiam oculos habent quam minores et exuberantes non ita clare uident; qui etiam profundos, et cauos in capud demissos uident acutius, quia ibi spiritus melius colligantur, et adunantur: ex quo etiam fit, eos, qui uisum intendere uolunt, oculos claudere aliquantulum..

Haec de oculorum structura sufficiant. Nunc sciendum nobis, quo modo uisio fiat, et in qua oculorum parte exerceatur. Pro quo premittimus, aut supponimus, uisionem fieri non per emissionem radiorum ab oculis ad obiecta, ut uetusti aliqui dicebant, sed per receptionem specierum, quae ab obiectis emittuntur ad oculos. Huius suppositionis ratio apud auctores frequentatur. Sciendum quod tertia est, uisionem fieri per lineas rectas, hoc est, requiri ad uisionem faciendam, lineam rectam ad oculos peruenire, quod constat; quia si inter oculos, et rem uidendam fuerit interiectum corpus opacum, impeditur uisio, non alia de causa, nisi quod species non possunt recta peruenire ad oculos. 2°: quod obiecta, et alia huius modi instrumenta ad rerum altitudines et latitudines metiendas utuntur, debent uisum quasi pignaculum, et alterius quae stamen in lineam rectam cum re uidenda constituere, quod etiam facere debent, qui ad scopum ...

3°: productio specierum in oculis ad efficiendam uisionem est breuissima, ut patet ex eo, quod radium ac corpus aliquod nobis opponitur ad nos usque suas emittit species: unde cum breuissima sit cuiusuis productio in corpore distanti per lineam rectam debet operatio fieri; sola enim recta linea breuissima omnium est, ut demonstrant mathematici. 4° adhuc sciendum est, species peruenire ad oculos per lineas rectas non tantum per unum motum directum; sed aliquando reflexum, et aliquando refractum. Reflexo quidem ut in speculis; refracto uero ut quando species transire debet duo corpora diaphana inaequalis densitatis, ut aerem et aquam; fit enim refractio speciei in superficie aquae, aeris termina.

Unde etiam constat, uisionem omnium corporum

ex

esse nisi fieri per lineas piramidales, quarum basis in ipso corpore viso sit, cuspis in meis oculis. Et ex dictis; quod quando ego hominem a capite ad pedes video, duci ab oculis meis lineas rectas usque ad caput et pedes illius: si autem non duae lineae ducerentur, piramidem distinguerent, et maximam latitudinem in homine viso haberet, minimamque in meis oculis. Et hinc intelligitur quare non possit basilicam magnam corpus uno oculorum intuitu videri, et totius species in brevissimis oculis esse.

Verum ut tandem intelligamus ubi et quomodo visio fiat, en experimentum in re ista aptissimum. Igitur si cubiculi fenestrae claudantur, et per angustum foramen lux reflexa ingrediatur, ad parvam quae a foramine distantiam papirus alba apponatur, excipiendae lucis, certe omnia quae extra cubiculum, luce illustrata sunt, coloribusque depicta in alba papiro ad ipsam humanae mentis admirationem repraesentant, dummodo per foramen illud linea recta possint rerum species intrare, quod perfectius fiet, si foramini specillum aliquod concavum apponatur. Nihil aptius potuit inveniri rerum natura ab ipsius auctore Deo fieri, quod facilius posset visionis nostrae productionem adumbrare.

Itaque perveniunt ad nos omnium obiectorum species, quae per lineam rectam pervenire possunt; species autem istae per lineam rectam, et instar piramidis venientes tunicam corneam, quae diaphana est, transgrediuntur, et per foramen tunicae uveae intromittuntur: in illo specierum ingressu species in cuspidem coeunt, et quasi decussantur, ut novam iterum piramidem inde efficiant. Non ergo fit visio in ipsa specierum decussatione, seu in cuspide piramidis; cum enim ibi confuse et permixtae coeant omnes species, non possunt distincte repraesentare plura obiecta. Ut in exemplo allato, si enim papirus alba immediate applicetur ipsi foramini, ubi species rerum, lucisque coeunt, nihil penitus, vel confuso admodum repraesentat; repraesentat autem distincte, si papirum aliquantisper a foramine removeas, ubi incipit nova specierum piramis dilatari. Hinc ergo dicemus, visionem fieri in ipsa lente cristallina, quae candidula est, et paulisper a foramine distat ad quam rerum etiam aliquae

am

an ipsi refracte per humore, q humore aquea debeniant. In ipsa q° cristalini humoris ut in planicie sit imago fialis, se qualis que obti, seu rerum, quident, seu mentibus cum qua visibilis sebus obiecti illius re piandas ibi ubi ipsi pars p lineam rectam atingit humore cristalinum.

SÆ III.ª

Qua ratione lux, et color qui pertinent ad visionis?

Certum apud omnes est, lucem et colorem visus esse obiectum, an autem et quomodo non plane certum. Igitur supponimus dari in rerum natura veros colores independentes a luce, ut verior sententia fert a quo dicta 3ᵃ 14ᵃ de anima 1ᵉ 2ᵃ. Sunt autem veri colores illi, qui in rebus sunt quacumque lucis varietate perseverat; alii vero sunt, qui non nisi sub hac aut illa lucis refractione apparent, ... colores isti non veri sed apparentes dicuntur, quales in iride videntur aliqui, et alii dicuntur in colo columbae, et in aliis huius modi rebus. Ubi sciendum est, hos colores apparentes fieri a luce refracta in corpore diaphano mediante ... quod est ipse aer; nam ex luce, et colore ipsius corporis mobilis color apparet ... ratione refractionis. Et quidem nulla alia ratione fit, nisi quia verus color in corpore illo existens, et lux ... adveniens ipsum coloris apparentis ... color mittunt per lineam illam ... lux refracta resilit.

Ex his dicitur, aliud esse lucem, aliud que colorem, licet utrumque qualitas ... sensibilis, cum hoc tamen discrimine, quod lux non nisi in corpore diaphano, verus autem color non nisi in corpore opaco producitur. Dixi colorem non nisi in corpore opaco produci, et non in diaphano; nam licet multa diaphana sint, quae aliquo colore imbuta appareant, ut est vitrum, et lapides omnes, quae mortalium avaritia ... fecit, adhuc tamen iudico, colorem illum non in ipsis ... partibus diaphanis, sed in partibus quae dam opacis esse, quae aliis miscentur.

Ratio

autem est quod videmus nullam aliam rationem in libitum colorem inducere, nisi admiscendo pulverem, aut partes alias opacas illo colore praeditas: similiter in aqua colorem inducimus ex admixtione rerum aliquarum, quae diaphanae non sunt, et illo abundant colore. Et urget, quod ideo quodque dicitur ignem, sit magna ex parte opacum, quod nimis coloratum, est quod color illi nimius in profunditate opacitatis, quod plures sunt luci viam obstruunt. Rursus diximus, lucem non nisi in corpore diaphano produci; cuius ratio est, quod si lux in corpore opaco produceretur, id esset vel in parte divisibili, vel indivisibili eiusdem perpendicularis: non in parte divisibili, ut dicunt supponunt; nam posset 2.a medietas illuminari, nisi 1.a illuminaret. Non etiam in indivisibili; quod 1.o est 2.o supponere indivisibilia cuiusque corporis eiusdem rationis non; quare quod 1.o est non recipere lucem, poterit ab agente determinari.

Sed duplex adhuc est in praesentiarum dubium difficile. 1.a an et quomodo lux videatur? 2.a an etiam et quomodo inserviat, ut videantur colores? Et quo ad 1.m attinet, potest lux dupliciter considerari, 1.o ut in corpore ipso luminoso, ut lux quae in sole est, et quae in flamma. 2.o potest considerari extra corpus luminosum; nam certe sol et flamma alia extra se producunt, quod dicimus aerem et res alias illuminare. Supponimus quod lucem ipsam, quae est in corpore luminoso, videri a nobis, et per motum directum, ut quod ignem, flammam, etc. sine ulla reflexione videmus, vel saltem per motum de flexum, aut refractum, ut quando solis imaginem in speculo aut aquis contemplamur. Ratio autem est, quod sicut videmus colorem, quia species ad nos ea ratione emissas, eadem et hac ratione lucem illam, quae in corpore luminoso est, videmus.

Alia difficultas, an etiam lux illa, quae a corpore luminoso per aerem diffunditur, a nobis videatur. Et licet dicat communis lucem illam a corpore luminoso diffusam videri a nobis, veriusta men et consequens adeo, quod de coloribus etiam diximus, arbitror, lucem hanc non videri. Ita docent optime viri doctores aliqui non infimi nominis, quos inter dicitur noster Atanasius Kirker in suo lucis et umbrae libro, ex parte etiam, ex quo ante

supra relatus Porta libro 4º cap. 2º.

Et quidem lucem esse invisibilem, quae in ipso corpore luminoso videri potest, non nisi reflexione facta in corpore opposito dignoscimus. 1º enim oriente sole non in ipso aere intermedio, sed in montium cacuminibus soli oppositis, lucem, quae reflectentibus illam dignoscere possumus. 2º, quia in nocturnis tenebris nullibi apparet lux solis per totum aeris hemisphaerium, nisi per reflexionem, quae fit in luna, et aliis astris quae corpora opaca sunt. Huc accedit, quod in crepusculis lucem experimur, quia solis radii in vapores ostendunt, qui extra terram sunt, et in illis ad nos reflexi vel refracti veniunt; quia tamen vapores matutini crassiores sunt ex antecedentis noctis frigiditate, ideo maior lux in matutinis, quam in vespertinis temporibus apparet.

3º, quia si solaris radius per unum cubilis foramen ingrediatur, et per alterum illi oppositum egrediatur, nec sit in aere intermedium corpus aliquod opacum, immissa nobis lux, radius quae transibit, si autem inter utrumque foramen manum ibi opposuerit videbitur reflexione illuminata manus ipsa, et parietes etiam illuminabit. Unde concludimus, ex corpore luminoso solam speciem lucis emicare, sicut ex corpore colorato species coloris emicat, et species ista lucis lux etiam communiter appellatur.

Sed dices: ex corpore luminoso species lucis ad magnam distantiam, quam lux ipsa diffundit: quoniam non eadem ex corpore luminoso species lucis, et ipsa lux diffusa. Antecedens probatur, quia ad magnam distantiam videtur in magnis tenebris corpus aliquod luminosum, ut ignis aut sidus valde remotissimum; nec tamen ad illam distantiam ulla lux est, ut patet si corpus opacum opponatur, in quo quidem ad magnam distantiam nulla lux reflectit, et illuc perveniat corporis luminosi species. Respondendo ante ad cuius probationem etiam negandum est, lucem illuc non pervenire; quod autem non ita clare appareat, provenit ex eo, quod propter nimiam distantiam valde remissa sit ista species, et hoc etiam accurrunt illi, qui dicunt lucem requiri ex parte medii ad videndum colorem, nec posse per aerem obtenebrosum species coloris produci.

Cuius sententiam sequuntur Conimbricenses libro 2° de Anima c. 7° q. 4ª a. 2°. solarem radium, non aliud esse nisi quam species impressas ad videndam lucem ipsam, quae in sole est. Pro diversitate corporum, ad quae radii perveniunt, varia fit eorum reflexio et varia etiam luminis refractio.

Rogas iam tandem, quomodo haec lumini species ad videndum colorem inserviat, utrum an in ipso colore videndo requiratur, an in spatio intermedio, an vero in ipsis oculis. Dico, lucem requiri, ipsam vel illius species in ipso colore videndo, aut in spatio illi proximo ad emittendam speciem coloris, ita ut color ipse adiuvetur partialiter ad producendam speciem suam ab ipsa lucis specie. Imo producendam lineam et eo usque perfectiori productione ipsius coloris, quo usque ipsa species lucis, quae a colore intenditur, extendatur.

Ratio est; quia lux, aut species lucis, quae perfectiorem speciem coloris, non potest pariter decerbere, ut dispositio sub ... ad speciem coloris recipiendam, nulla autem est dispositio, quae disponat subiectum ad formam imperfectiorem. Productio vero eorum quae videntur lux, species de lucis specie coloris, quae in corpore diaphano, per quod lux transit erat, et in corpore opaco in quo facta est lucis reflexio. Hinc etiam oritur, lucem hanc, aut speciem lucis in ipso medio requiri, et in ipsis oculis; nam cum in oculis requiratur species coloris, non poterit in illis species coloris esse sine specie lucis, si species coloris non nisi cum ipsa lucis specie deferatur. Sed de visione iam ad reliquos sensus transeamus.

SECTIO IVª 4

De quatuor aliis sensibus externis, eorumque obiectis.

Visibilibus vero sequuntur audibilia, quae dicuntur soni perceptibilia. Multi alii etenim distincti erunt. Et in primis rogatur, quid sit sonus? Cum, missis aliorum explicationibus, sic expono, sonum esse qualitatem ab aere productam ex collisione, vel quadam eius percussione. Collisio igitur aeris requiritur, dicitur quia ibi sonus est, illi qui violenta cogitur aere, quae fere ponit in maius spatium erumpere, et in illa aeris eruptione

sonus fit. Fit hoc ubicumque fit sonus; 1.m in duorum corporum colitione sonus generatur, quia unum corpus alterum colidens intus in ipso aerem, et ipsi illius comprimit, iste cum huc illuc erumpentes ad spatium ibi continentis orbibus generant sonum. Praeterea fistulae aere plenae, tunc sonum eddunt, quando aeri illi aliquando impulsus, et nobo aere ultra loci capasitatem compressus foras erumpere conatur, ubi nulla certe corporum fit colitio, sed sola aeris compressionem non compressionis eruptio.

Verum rogas quomodo sonus per aerem ad aures deferatur? Dico magnam aeris partem sine dubio agitari ad eius compressionem soni productionem, per eruptionem quae; una m. pars aeris erumpens, sonum quem deferens, pellit aliam, et sonum in illa similem aut soni speciem generat non secus ac quae in aqua lapide immisso innumeri fiunt undarum circuli, quae latissime porriguntur, nobo semper aquarum impulsu circum quaque se dilatante et haec sane causa est, cur propinquiores prius sonum, quam remotiores percipiant, imo cur aliquando non nisi post multum temporis sonus exaudiatur.

Accedit, quod flante vento, magnopere impeditur auditio soni; quia nempe aeris illa commotio ad sonum facta, nobo advenienti commotione, turbatur. Sed quando aliquando sonus sequunt, ut incredibile aliquando sit, consequenire posse aerem localiter motum, dicendum erit species soni produci in parte aeris immota, eo ratione, quae ad misionem tendant species colorum a coloribus producunt. Unde fit 1.o, quod quando sonum audimus, percipiamus etiam, unde nam sonus advenerit. 2.o fit, quod multiplices simul, variosque sonos exaudiamus, alios nempe acutos, graves alios, quae quidem diversitates non nisi per species soni diversas repraesentari potest auditione possunt. 3.o fit, quod respirantes, aerem, quem in pectorum attrahentes sonum edant, auri percep-tibilem: quia quidem sonus perveniret ad aures non potest impellendo aerem versus aures.

Tandem rogas, ubinam, et quomodo soni fiat auditio? Sciendum est, in auribus dari labirinthos, et obliquos quosdam flexus, per quorum anfractus

sonus ingrediens melius possit resonare, et non ita facile interior auris pars ab extrinseco agente laedi. Post illos igitur auris flexus membrana quaedam est delicatissima cuidam cavitati suae imposita instar timpani, unde et timpanum auditus nomen habet. Aliqui vero, qui voluerint, auditionem fieri in parte illa aeris conclusi intra timpanum, seu intra illam timpani cavitatem, neque timidant aerem illum vocare partem corporis animati, et etiam animatam.

Sed verius credo cum aliis doctoribus, auditionem fieri vero in ipsa membranula cavitati suae posita, vel in tota membranae parte, ex qua illa cavitas constituitur. Ferit itaque sonus, et cum primus etiam aer ab extrinseco pulsus, tangitque illam membranam, quae pulsa et tacta, aerem intra cavitatem reclusum quatit, totaque illa cavitas aere illo quasi a sono pungitur ad sonum percipiendum, et auditionem habendam in ea membranae parte, quae circumquaque pulsat. Quomodo autem fiat membranulae pulsus, et aeris intro reclusi quassatio, facile intelliges, si cum timpani corium, seu membranam tangas, membrana enim timpani sine aeris intro reclusi commotione pulsari non potest.

Haec de sono, et auditione dicta sint: de caeteris externis sensibus, brevior ad hunc usum, sed sufficiens tractatio. Et in primis objectum olfactivum porro est odor, qui qualitas, quae non solum in partibus ipsis residet odoriferi, sed quae in aere etiam ad aliquam distantiam producitur. Ut autem odoris alicuius sensatio fiat, pervenit ad nares odor, vel in aliqua rei odoriferae exhalatione, ut saepe contingit, vel saltem in ipsis partibus aeris, qua qualitate illa iam sunt affectae: quas aliquando respiratione facta ad nares attrahimus si ultra remotae a nobis sint partes illae quae odorem incohent.

Hinc fit, ad sensationem habere nullam odorem impedimentum ab illo distantiam, sed odorem ipsum olfactivum potentiam sufficienter applicatum decernere. Fit autem ista odoris sensatio non in naso ipso, nec in tota nasi interna compositione, sed in tuberculis quibusdam, carunculisve, quae in superiori

narium ex extremitate est, sed in ipsa eorum interiori parte, quae et respirationi et spiritibus odoriferis attrahendis inservit. Et certe antequam pars aliqua aeris, aut substantiae odoriferae ad internas cerebri cavitates accedat, odoris facta in naribus sensatio est; fit autem in solis naribus, ideoque tetris odoribus nares occludimus, quando eo in illo nariorum ad interna ingressu olfactibus eorum qualitatem dignoscimus.

Post olfactum gustus sequitur, qui est potentia saporis perceptiva. Est autem sapor qualitas ita mixti propria, ut non possit elementis communicari, nisi per aliquam mixti resolutionem. Hac ratione aqua fit salsa, diluendo in illa aliquam partem salis. Si autem nulla fieret salis dilutio in aqua, minime illam posset salsam reddere. Hinc etiam fit,

+ odor

saporem non posse aeri communicari, sicut communicatur odor; quippe in aeris respiratione per nares facta odorem sentimus, nunquam tamen sentimus saporem facta respiratione aeris per oris fauces.

Unde dicendum est, saporem sentiri non posse, nisi per applicationem mixti alicuius ad partem illam, ubi facienda est saporis sensatio, ad quam sapor ipse sine ulla specie intermedia deferatur, sicut et de odore etiam dicebamus. Fit saporis sensatio valida in ipsa linguae cuspide, ut experientia patet, solo enim linguae acumine sapores discernere solemus ad illos probandos, aut explorandos. Sed quia potentia haec maxime utilis est ad nutritionem, quod ultimo saporis sensatione in alimentis delectamur, ideo non in sola linguae cuspide sensatio saporis est, sed in ipso etiam palato, gula quoque, per quam ciborum traiectio fit, ut sic illa saporis sensatione in traiectione ciborum facta, acrius possit ciborum appetitus ad nutritionem irritari.

Ultimus est inter externos sensus tactus, cuius obiectum ita late patet, ut non facile possit ad unam aliquam rationem communem trahere. Igitur sensus iste datus est quibusque videtur animalibus ad noxia quae declinanda, in quae quibus pacto possint incurrere. Et patet experientia; quando vix aliquid nimis calidum, frigidumve tactu dignoscimus; statim manus amovemus, si in illud forte impegimus imprudentes. Hinc 1°

fit

fit, ut oēs illas qualitates tactu dignoscamus, quae aliquid in nobis laesionem nāe suae intentionis facere, aut omnino possint: huiusmodi ii qualitates sunt, quae si intendant, magnopere nocere poterunt nāli dispositioni.

Praeterea tactu quantitatem dignoscimus; quia ubi quantitas impulsu facto in subitam nīam disturbare nos â loco pot, et partes etiam continui non sine dolore solvere. Hinc fit ergo, propter hanc, sensum quemque tactus in toto corpore âlis esse, aut in maiori certe illius parte; cum in oribus, in quibus dolorem aliquem quoque sentimus, est in nervis, est etiam in ipsa carne, imo et vehementior adhuc in extima illius cute, ut constat experientia. Et quidem consultissime factum â Deo autore nostro, ut tanto facilius, nimiumque commoti ea, quae noxia esent, caveremus.

Sectio V.a

De internis sensibus, et appetitu corporeo.

Cum iam ad internos alios sensus deveniamus, in initio supponendum est, dari ubi in alibus cognitionem aliquam internam, rerum earum, quas prensus externos, eorumque qui alius percepit. Idque ex eo patet, quod alibus etiam brutis nomina quaedam imponimus, ad quae post aliquam repetitionem auditis, statim accurrunt, quod in illis non fieret ex priori voce auditione, nisi interius aliquid aliud apprehenderent. Praeterea; quia unum et idem alteris canis domino adbandit, et latroni adlatrat: quia interius aliquam domini speciem, quam âliam diversi modo atque latronem repraesentat.

Sed videamus iam, an unus, an plures sint interni sensus, quod quidem nulla alia rae pot â nobis explicari, nisi per actuum diversitatem, qui interius fiunt. Id dici solet, dari sensum quendam internum, qui sensus cōis appellat, quia oia cognoscit, quae per sensus externos percipiant. Cuius raō est, quia oīa, quae percipiunt exterius, interius repraesentant: quod dat sensus interior, qui ea oīa repraesentat: sicut quod sensibile cōe dr obiectum, quod pluribus sensibus externis percipit; ita sensus cōis internus dici debet, qui inter-

rius repr͂at, aut sentit obiecta sensuum externorum.

Dursus post hanc simplicem externi obiecti apprehensionem internae factam de omnibus obiectis sensuum externorum, datur etiam obiecta ipsa externa cum aliqua ratione commodi, aut incommodi, iucundi aut iniucundi repraesentari: unde ad visionem externam domini requiritur in cane interna eiusdem cognitio, sicut etiam requireretur ad externam cuiuslibet alterius hominis visionem; ista tamen domini interna repraesentatio excitat cognitionem aliam, per quam canis ille beneficiorum recordatur, quae a domino accepit, cognitio quae ista aut memoria beneficiorum excitare dicitur cognitionem aliam, qua dominum ut sibi commodum, et beneficum repraesentat, et ad istam hanc cognitionem propensio illa ad blandiendi domino naturaliter requiritur.

Tres igitur hic internae cognitiones dari, alia est pro modum simplicis cuiusdam obiecti visi repraesentationis, et haec dicitur propria sensus communis: alia est recordatio beneficiorum praeteritorum, et haec ad memoriam, quae in brutis etiam est, pertinere debet. Alia demum est cognitio, qua aliquid ut utile, et beneficum repraesentat, hoc est, diverso modo ab eo, quo repraesentat aliquid infensum, et inimicum, et haec ad estimativam pertinere dicitur, seu ad appetitivam facultatem ad quorum diversa estimatio spectat.

Verum in brutis dari istam hanc potentiam estimativam cognitionem, verum est, et proinde non dari in brutis illam, quae propria dicitur estimativa. Ed a P. Alfonso defenditur de 1ª de aia s. 3. nº 23º, et ut credo, defendi ab omnibus debet, qui dicunt, Bruta non operari proprii et formaliter propter finem. Ratio autem est; quia ideo Bruta non possunt proprie, et formaliter operari propter finem, quia non possunt cognoscere proportionem aliquam, et utilitatem mediorum ad finem: quia quidem utilitas et proportio non potest nisi comparatione facta per discursum ab uno obiecto ad aliud cognosci, ut ad 2um libri physicorum diximus, ubi de causa finali egimus: quia Bruta nulla ratione possunt sibi aliquid repraesentare formaliter ut utile, iucundum aut iniucundum, nisi aliquam illius unius obiecti ad aliud comparationem, quae propria rationis est, tribuamus.

Rogas q. qua rõe repriat obtm, ut excitari
possit apetitus, si n reprat fralit ut utile aut delectabile? Rño, eius mo-
di apetitum excitari ab illa, male, et simpliciter obti iucundi repratione,
q. pr ale, 9nexione, dicitat apetitum, ut ipsa iucunditas, et utilitas n. 9cipi-
at fralit. Vix fortè dicamus, excitari apetitum p aliqq delectationis re-
prationem fralem, q. heat cum ipsa obti delectabilis repratione qq. ipse a Deo
indita in bonum, nec illius, q. alit debrati ad ea inquirenda, q. sibi nrã-
ria fr, n poneret.

Solet ulterius duplex genus poten internam dicedêi: alia dr fantasia,
et alia dr imaginatiba: altera ut imagines rerum pteritarum efficit p ipsas
earum sensibus extnis hauctas; altera vero ut ex diversis his multarum
rerum imaginibus aut speciebus noba aliam imaginem obti n p sensus extnos
cogniti efficiant: ut ex duabus auri, et montis speciebus, seu p spei coloris auri,
et montis magnitudinis q. nostrum ussu, noba fit imago montis aurei p utrius-
que spei 9iunctam operationem.

Verum quoad voces attinet, fantasiæ et ima-
ginatiue nomen idem signant; id. m. qd apud latinos imaginatiba e,
apud grecos dr fantasia, et hac de cã n ad huc certa e nominum illorum
distributio. Idem nec certum debet ee, dari poam internam frandis imagini-
bus rerum illarum, q. antea vicem si sed hæc iterata p imagines repratio
ad ptem memoriæ spectant. Dat etiam facultas 9ponendi et fingendi nobas
qsdam imagines p spei rerum diversarum, q. quidem spetiali nomine ll imagi-
natiba potit fantasia dici. Adhuc tamen ad certo han imaginatiue et
fantasiæ vim sse ee ad obta repranda, q. visu 9cipiunt; hçc m. sola sn
imagines poit efrari.

Corporeus apetitus sequitr ac tue sensuum internorum
ea rõe, qua paulo ante explicavimus. Loquimur autem hic de apetitu,
q. ex cn(?) et fantasm elicitur, qui ppterea apetitus elicitus nuncupat, dist-
inguit que ab apetitu innato, quo insensibilia etiam et inañata, gaudent.

viva ratione dicitur lapis centrum appetere, aqua frigiditatem etc. Ig. nomine appetitus sensitivi intelligimus potentiam appetitivam, quae per actum a se elicitum dependenter a materia in obiectum delectabile seu iucundum fertur, et iniucundum aversatur.

Dari hunc appetitum in hominibus certum est, quo ad delectabilia malo nostro inclinamur et in illis complacemus, qui quidem per inde fomes peccati dicitur a sanctis Patribus et relictus est in nobis ad agonem, pugnam, quae in concilio tridentino sancitur. Diximus duplicem esse in appetitu actum: alium, quo fertur ab in obiectum iucundum seu delectabile, qui actus dicitur prosecutionis; alium quo aversatur obiectum iniucundum, qui dicitur actus fugae. Utrumque genus actuum valde necessarium est animalibus ad vitam conservandam, tum ea inquirendo, quae talia ad vitam sunt, tum ea fugiendo, quae noxia: licet illa operatio ad concupiscibilem, haec ad irascibilem appetitum pertinere spectat; neutra tamen nocere nobis poterit, si intra debitas rationis leges contineat.

Sed rogas ubinam sensus interni, et appetitus suas actus exerceant? Desensu interno communior, et verior sententia fert, illos in cerebro residere, ibique suos exercere actus. Prima ratio est; quia ad solam cerebri lesionem magna fit in internis illis operationibus perturbatio, ut in hominibus capitibus male sanis videtur. 2a; quia ab omnibus corporis partibus in quibus sensationes externae fiunt, feruntur ad cerebrum nervi, qui nulla alia de causa videntur illuc confluere, nisi ut ad cerebrum species obiectorum externorum, ut ad commune omnium sensuum praetorium illos conducat quem, per quas etiam a cerebro spiritus animales ad sensationes externas subministrari dicuntur.

De appetitu etiam sensitivo iudico cum P. Alfonso de illa Sta. sect. 4a num. 77, et communiter apud Pa. Tom. de Ulloa disp. 2a num. 1o in cerebro residere, seu in cerebro habere suas operationes et actus. Et quidem principique debet in Bratis dixi per priora superius iacta de principio cognoscitivo et appetitivo, et de partibus animae corporeae: non enim cum posset de transi ad appetitum per sensationem alterius; quare quia anima, quae sentit in cerebro, fratile detrahit pronunciationem illam ad hendum actum appetitus: ab eadem quia anima parte, et in eadem etiam parte materia debet utique

au

Q. IIa 2

An dent speciés impressae, et quomodo ad sensationem concurrant?

SECTIO Ia 1

Existentia, et concursus specierum ex ponuntur.

Passim in philosophia specierum mentio fit, quarum notio prius à nobis in praesenti enucleanda. Nomine autem specierum in praesenti intelligimus accidentia quaedam, seu intensionales qualitates ab obiectis per medium diffusas, ut obiecta ipsa sensibus, aut mente percipiantur; dicuntur autem intensionales, quia ad cognitionem spectant, aut deserviunt, licet in se aliquid physicum sint. De his quoque qualitatibus intensionalibus, seu speciebus, quae possunt impressae dici, quaestio est. Et quidem evidens est, saepe cognosci obiecta, quae valde remota sunt à cognoscente, ut quae à longe visu videmus, quae sidera in caelo perspectamus: cum quoque obiecta adeò remota sint, indigere videntur aliquo applicationis genere, ut hic et nunc in actu secundo percipiantur, propterea quod dicuntur species dari debere, quae eas adstraunt, quae quidem sint qualitates, quae vim habeant repraesentandi obiectum, vicemque illius gerant, ut à potentia cognoscatur.

Species itaque aliae dicuntur sensibiles, et aliae intelligibiles: sensibiles dicuntur, quae obiectum sensibile potentiis sensitivis repraesentant; intelligibiles autem vocantur illae, quae intellectui deserviunt ad suas etiam de rebus trahendas cognitiones. Varie de his ita sentencie apud Patrem Conimbricenses 2o de anima capite 6to quaestione 2a videndae, et quidquid de illis sit dicendum nobis in praesenti, dari internum nam species impressas saltem ad aliquam sensationem, ut saltem ad videndum, an autem dentur ad alias sensationes, et etiam ad actus interiores ex infra dicendis constabit.

Hoc constat primo quia: quod sint corpus videndum, et visivam potentiam interponatur corpus opacum, impedit visio corporis alias videndi: ergo quia impedit productio alicuius qualitatis per medium

ab obiecto in potentiam transmittendum. Patet, quia nisi aliquid huiusmodi traijceret, quod in medio deberet recipi, non esset cur magis visio impediretur per interpositionem corporis illius quam intellectio: id autem quod per medium traijcitur, species dicimus.

Confirmatur 1°: quia obiectum melius videtur positum ad moderatam distantiam, quam ad maximam, dummodo sit intra terminos a natura potentiae visivae positos ad videndum: et aliquando contingit quod propter nimiam distantiam obiectum non possit videri: quod utrumque quidem provenit ex eo, quod aliquid ab obiecto debet communicari potentiae, ut ad visionem adiuvet, aut etiam deficiet, quando vero autem nimia distantia est, non potest ad potentiam virtus obiecti pertingere.

Confirmatur 2°: quia quo maius est, aut illustrius obiectum, melius percipitur a potentia, pungitque eam, seu movet ad sensationem sui: quod quia quo maius est vel illustrius, melius potest in potentiam qualitatem illam producere, per quam potentiam moveat ad sui sensationem.

Mitto rationes alias, et experimenta pro eadem confirmanda, quae passim apud autores invenientur, ut ulterius in re ista progrediar. Quod quidem etiam ad actus sensuum internorum, et ad actus intellectus extendi quoque oportet, ex eo quod post actualem visionem manet aliquid in sensu interno, quod deservire possit ad repraesentandum iterum obiectum ante visum, quod tempore decursu demittit (?), ita ut facilius possimus imaginem rei visae integrius apud nos formare statim a visione, quam post multum temporis: hoc autem nobis suadet, qualitatem aliquam remansisse, quae ad imaginem illam possit deservire. Et hoc etiam de frequenti memoria alicuius obiecti visi, aut per sensus excepti dicemus; memoria enim illa ideo frequens aliquando est, quia species rei illius menti frequenter occurrat.

Ex his facile potest ratio a priori necessitatis talium specierum desumi; nam potentia cognoscitiva, quae indifferens est ad plura obiecta percipienda, indiget determinatione aliqua, ut hoc potius obiectum, quam aliud respiciat; hoc autem determinans, vel erit obiectum ipsum, vel aliquid, quod visui illius operatur; cum tamen aliquando obiectum sit distans, aut etiam absens, necessaria erit species illius. Et quidem plus id hoc urget ad actus sensuum internorum, et intellectus nostri, cum actus eiusmodi habeant frequenter de rebus praeteritis.

Sed

Sed rogas, quomodo species impressae concurrant ad
ex parte obiecti repraesentationem? Pro responsione supponendum est, species obiectorum impressas esse et essentialiter distingui ab obiectis, ut species impressa albedinis non est albedinem, sed qualitatem aliam essentialiter distinctam. 2° supponendum est, species impressas non esse expressas, et formalem imaginem, repraesentationem aut obiectorum. Probatur; quia si species esset expressa et formalis imago, repraesentatio quae obiecti, per suam entitatem formaliter faceret hoc videntem sine ulla potentiae operatione; sed non potest hoc fieri formaliter videns sine aliqua sua operatione: quod etiam similiter certum est, quod potentia videns obiectum recipit ab illo species: si quae species ita esset formalis imago, et repraesentatio obiecti, cuius species est, formaliter per suam inhesionem repraesentaret obiectum videnti, nec posset non illud repraesentare.

Haec cum ita sint ad hoc tamen communiter dici solet, species esse repraesentativas obiectorum; nam cum obiecta ut diximus, aliquando absentia, aut remota sint a potentia, non possint ipsi concurrere ad visionem, aut cognitionem debet quod absentia haec aliqua ratione suppleri ab aliquo, cuius munus sit facere saltem intentionaliter praesens obiectum, seu illud repraesentare, loco quae illius supponi. Unde inquirendum est, quomodo species istae dicantur repraesentare sua obiecta, et pro illis supponi, sicut quid sit specierum munus, ratione cuius obiectorum absentiam supplere dicantur.

1ª sententia asserit, species impressas esse imagines quasdam intentionales, quae per modum signi instrumentalis repraesentat obiectum, quatenus vel totaliter, ut ipsa prius cognita deserviat ratio potentiae ad cognoscendum obiectum: unde obiectum dicitur cognosci in specie sicut tanquam in imagine. 2ª sententia asserit, species concurrere ut merum conditionem applicantem, seu repraesentantem obiectum, hoc est, facientem obiectum praesens, et approximatum potentiae, ut illud possit cognoscere. Ita tenet Alfonsus disputatione 7ª de anima [illegible] et alii, quos refert [illegible] numero 32°. 3ª sententia docet, species actiue concurrere ad cognitionem, et hac ratione dici vicarias potentiae a specie, vel potius hoc, quod aliud obiectum [illegible], quod comprimum esse partiale principium requisitum ad cognitionem huius, vel illius obiecti. Sententiam hanc ex nostris theologis tenent Patres, Molina, Pater Suarez et Vasquez, ex [illegible] Fonseca Conimbricenses, Hurtado, Arriaga et alii, quo-

rum

subscribunt obiecto 3° contra 13d de anima et 3 tom. d. 16 S. 4 n° 81.

Huic

etiam ego sententiæ subscribo, quia ut probare possim, suppono, 1° ex ipsis terminis, duplicem esse suppositionem, unius rei loco alterius in ponere 1° actionem, 1° passionem. Suppositio autem activa est positio unius rei loco alterius, ut aliquid agat, quod altera debebat agere, si adesset; suppositio vero passiva est positio unius rei loco alterius, ut aliquid patiatur, quod altera pateretur, hoc est ut in illam, 1° quia illam fiat aliquid, quod quia alteram fieret. Utriusque exemplum est in imagine divi Petri, quæ excitat cogitationem divi Petri, quam ipse divus Petrus excitaret, et venerationem, adorationem quam subit, quam ipse divus Petrus subiret; ad utramque communes ponitur loco divi Petri.

Certum igitur est omnibus est, speciem impressam repræsentare obiectum quatenus loco illius ponitur, et quatenus supponit pro illo, et haec ratione debere speciem impressam supplere absentiam obiecti, et vices illius gerere, ita ad aliquid efficiendum, 1° recipiendum. Sed adhuc nota, quomodo ad cognitionem suam producendam ponitur obiecti præsentia deservire, si realiter ponit obiectum in re, seu ratione sui fieri præsens potentiæ, a qua est absens. Certe si obiectum ponitur applicari potentiæ, non aliter deservire posset ad cognitionem, nisi 1° activè 1° passivè, hoc est, 1° producendo cognitionem, 1° illam in se recipiendo; non enim apud me intelligitur, qua ratione deduceret præsentia obiecti ad cognitionem, nisi 1° producere illam, 1° illam recipere deberet. Cum autem obiectum non requiratur, ut illam recipiat, quia hoc debet in cognoscente recipi, non videtur supplendas obiecti defectus, ut recipiat, sed ut producat a proprio debito cognitio.

Hinc iam mihi facile probatur 1°, quia species loco obiecti supponit: quia 1° activè 1° passivè. Non passivè: quia activè. 1ma autem ratio apud omnes, unde communiter loquuntur. Probatur autem subiuncta; quia id supponit passive pro alio, quod ponitur loco alterius ad aliquid recipiendum; sed species non ponitur loco obiecti ad aliquid recipiendum; nihil enim est, quod recipi deberet ab obiecto, quod cognosceretur a potentia, cui præsens esset: quia non supponit passivè pro obiecto. Igitur sup

supponit, activum pro illo supponit. Quid autem est activum pro alio supponi, nisi vicarium poni ad aliquid agendum? Cum ergo nihil aliud sit agendum, vel producendum nisi sola obiecti cognitio ad quam producendam vel agendam ponitur species loco obiecti. Munus igitur speciei erit producere cum potentia cognitiva cognitionem obiecti, ex defectu obiecti absentis, aut non potentis concurrere cum potentia ad suam cognitionem. Et in hoc sensu dicunt quod quae, species est quasi obiecti vicarias, semina quae ad cognitionem tendam: imo et in hoc etiam sensu potest intelligi, quod dicant repraesentare habitus obiecta, quatenus per suppositionem activam loco illorum ponuntur ad efficiendum id, quod ab illis fieri deberent.

2

Obiectionibus fit satis.

Prodiuerunt tale sententiarum in dicta late ista multis capitibus oppugnamus et nullo latere relinquimus. Et in primis arguitur ab illis, qui dicunt, speciem decernere, ut aliquid in quo prius cognito, cognoscat obiectum: species colorii videt, sicut videt ipse color: ergo in specie prius visa color ipse videtur. Antecedens probatur primo; quia in speculo e regione posito video non me ipsum, qui extra illud sum, sed aliquid mihi simile; sed nihil potest esse in speculo mihi simile nisi species: ergo video meam speciem. Probatur 2°; quia quando lux per vitrum rubrum transmittitur in parietem, video in pariete non lucem solam, sed colorem, at in pariete non est color ipse vitri, sed coloris species: ergo video in pariete speciem coloris. 3° adhuc fortius; quia fenestrae foramen, si perspicilliorum vitro adornetur ingrediuntur in obscurum cubile species rerum quae extra cubile sunt; si autem species illae aliquo corpore albo excipiant, colores etiam rerum in corpore illo apparent; sed ibi non sunt rerum colores, sed solum colorum species: ergo species ipsae videntur, et in illis color, qui in rebus est.

4. Confirmari 1° potest argumentum hoc a refractione specierum; quia si in pelvim omni licore vacuam, vini aut argenti nummum deiiciamus, retroque cedentes ibi subsistamus, ubi incipit non videri, sine ulla mutatione locali nummum postea videbimus si aqua aut licore alio pelvim repleri iubeamus. Tum sic

ubi nummum videri dicimus non in nummus, sed species nummi: quia non nummum, sed speciem illius videmus. 2° confirmari potest quotidiano alio experimento: ita enim contingit, quando velociter aliquid igniti circum volvamus, rotemus vel in aere, circulum igneum videamus, hoc est ignem in toto illo spatii circulo; sed in toto illo simul non est ignis: ergo non ignem in toto illo spatio simul, sed speciem ignis videmus.

Hoc argumentum, et confirmationes, quae ab experimentis desumi in rem istam undecumque possunt. quod ad experimenta omnia, quae in argumento afferunt, dicendum est in illis non rerum species, sed res ipsas videri quarum species sunt; in alio tamen loco ab eo in quo sunt, quod ita contingit quoties specierum reflexio aut refractio datur. et quidem quod species ipsas videamus eidem etiam experimentis evadit; nam si species in speculo videremus, non videremus illas intra speculum, ubi non sunt eius modi species. Accedit, quod varia speculorum structura nunc intra speculum, nunc extra illud imagines rerum, et spectra repraesentant; nam ut bene norunt, qui de re ista aliquid norunt, per specula concava tectis et lacunaribus appensa, imagines fiunt, quae in aere pendulae videntur tam clare perspicueque, ut nisi manibus contrectes, vix ludibrium credas.

Dicendum igitur est, me ipsum videri in speculo, sive intra illud, sive extra illud videar. sicut enim species obiecti ad me directe missa non videtur a me, ubi est obiectum, sed facit ut obiectum videam ibi, ubi est, sic species missa ad me per reflexionem speculi, non videtur, sed facit, ut videam obiectum, tametsi per reflexionem non ibi ubi est, sed alibi videatur. Hinc patet ad 1am probationem antecedentis argumenti facti. Ad 2am et 3am dicendum etiam est, non videri in pariete, aut alba papyro species colorum, sed colores ipsos; qui tamen per reflexionem videntur, non repraesentantur ubi revera sunt, sed alibi.

Ad 1am confirmationem, quae ex refractione specierum desumitur, similiter dicendum est, nummum ipsum videri, non quidem ibi ubi est, sed alibi, cuius causa est ipsa specierum refractio. 2a confirmatio, quae desumitur ab igneo circulo, modo dicto solvitur: color seu potius est, ignem videri simul in toto illo spatio per species in illo relictas, ibique durantes per aliquod temporis moram. Ita sunt illi

quire absentes uideri naliter posse quia species a se emissas sine reflexione, et refractione recedunt. Verum experimentum illud non adeo apud me efficax, ut necessario dicendum credam, ignem illum uideri ubique. facilius dicendum arbitror, ignem illum non uideri simul in toto illo spatij circulo, sed successiue; ea tamen uelocitate, ut falli possit mens credendum uisum fuisse ignem simul in toto illo spatio. Quod autem summa motus uelocitas mentem aliquando fallat, multis alijs experimentis potest probari: sicque in rebus alijs ex nimia motus uelocitate orit error, quod urget, ut in re ista nullum intercedere errorem credendum arbitremur.

Opponitur 2°: species impressa per se, et ex natura sua instituta est ad repraesentandum obiectum: quod erit formalis similitudo et repraesentatio illius. Probatur antecedens; quia si species non sit instituta ex natura sua, et per se ad repraesentandum obiectum, non repraesentabit illud nisi 2ario, illo eo modo, quo unum indiuiduum repraesentat aliud eiusdem speciei ratione similitudinis, et unitatis specificae, et eo modo quo effectus repraesentat suam causam. Notum argumentum hoc obijcit etiam [illegible] qui concursum effectiuum in cognitione speciebus recedunt; sed tamen nullus eorum explicat, quod sit ea similitudo inter speciem et obiectum, ut dicatur species per illam similitudinem formaliter obiectum repraesentare.

Sic dicendum est, repraesentationem speciei esse per modum actiuae suppositionis, qua unum ponitur loco alterius ad aliquid agendum, quod ab alio agendum erat. Hac ratione prorex repraesentat Regem ut communiter dicimus, quia loco illius ponitur ad agendum id, quod rex agere debebat. Unde nego consequentiam antecedentis negando consequentiam quo ad 1m partem de similitudine, et distinguendo consequentiam quo ad 2m de repraesentatione: erit repraesentatio illius per modum imaginis formalis, nego consequentiam: per modum rei actiuae suppositae loco illius, concedo consequentiam. Unde ad probationem, quod antecedens adiungebat, constat quo modo species dicenda sit obiectum repraesentare. Ad summum quod species erit imago uirtualis obiecti, per quod supponitur ad imaginem formalem producendam.

Opponitur 3°: si species concurrerent effectiue ad uisionem, uisio non esset operatio immanens; sed uisio est operatio immanens: quod

spēi n̄ ꝯcurrit active ad visionem. Maior prob.; q. operatio immanens debet recipi in prīo operante. Resp. nando ma.^m ad primationem dico, operationem fore immanentem dupliciter sicut illius maneat in prīo operante, vel cuius actio immanens dr, aut saltem si maneat in ipso prīo active totaliter in ipso.

Opponit 4.º si spēs detraheret efficientiam pōtiae ad actum, n̄ posset dari spēs in pōa, quin ꝯcurreret ad actum; sed aliquando dat spēs in ipsa pōa, quin pōa ad actum ꝯcurrat, ut patet in spēbus concursum inter nostrum et intus nri: ergo etc. Resp., distinguendum hanc ad omnibus solvendam; alii m. ꝯcedunt spēbus detractionem aliquam vel pōarum. sed ad hunc in nro dicendi modo de electivo ꝯcursu facilius vel; nam cum spēs n̄ detrahunt, sed alicui pōae per cui exhibitionem spēcie, sed efficient ꝯcurrendo cum pōis, poterit aliquando ꝯditio aliqua deficere, aut impedimentum ad id, ne sic et nunc operent, quia adveniente ꝯditione statim ꝯcurrant ad actum.

SE III.ª

An et quomodo divisibiles sint spēs obiectorum?

Non levis momenti difficultas, an et quomodo spēs divisibiles sint, vel indivisibiles. Et quidem spēs esse divisibiles in intensione, ut, quod dari ma.^m aut m.^m intensionem in spēbus aperte constat ex eo quod ad certam quandam distantiam optime videt obiectum; si autem vel magis recedamus, n̄ ita bene, sed ꝯfuse ad modum videt: cuius rāo nulla alia esse pōt, nisi quod ad ma.^m distantiam mi.^m est spērum intensio, quae ponit visibilem pōam ꝯdiuvare. Ubi maxime notandum est pronā ipsa, et ꝯditione pōae visivae ma.^m, mi.^m vi in spē intensione, requiri ad videndum.

Unde aliquis qui ad obiectum videndum accedere debent; alijs, qui recedere: utrique tamen eo usque recedunt, vel accedunt, quousque in illa distantia ꝯstituant, in qua dat illa spērum intensio, quae ad eorum pōam visibilem iuvandam deservire ponit. si m. plus accedant, ipsa spērum in intensione pōa lēditur,

ut de tuce manifest. Unde dicis et, ceru si ita uehementi sensibili, q̃ ut sensibile uehemens intensus mitit sui spec; si a a obiecto uiden' de nimium recedant uisum obtj, ob mediam remissionem, et debilitatem parum adiuuat uisiba poa, et spsam ad modum iuuet obti uisionem.

Alterius supponendum e, spe corporeas e diuisibiles in extensione, ita q̃ a ab obto diuisibili procedunt, ita q̃ in subto diuisibili recipiuntur, nisi 50. in piramidi pure eo coeunt, ut agentes de acquisitione diximus. sed duplex adhuc dificultas e: 1a an oes ptes spei unius sint indiuisibiles in repñatione, hoc e, an singulae ptes spei repñent indiuisibiliter totum obtm, ita ut ad totum illud repñandum una quaeque sufficiat parti. 2a an indiuisibiliter producant ab obto, hoc e, an tota spes indiuisibiliter producat ab oibus ptibus obti.

Sit nra 1a: spes uisuales n producuntur indiuisibiliter ab obto, nec repñare obta indiuisibiliter, sed a singulis ptibus obti ma spei ptes produci, a qua eam tantummodo repñent. Hoc ita hinc com e inter huius temporis scriptores d. P. Rodrig. de aia c. 12o q. 34a 2c. 1a et PP. Conimbricenses c. 7o de aia q. 5 A. 2o. 1a rao 2c. e, q̃ si oes ptes albedinis uiderent plane, et indiuisibilem, eque clare oes et obscure uiderent, nec plus, siue minus distarent; sed hoc pugnat cum quotidiana experientia: q. Ma ait; q̃ a si eadem sit spes, quae repñat partes albedinis distantior et partes propinquiores eodem mo, et ea dem intensione, utraque quemque repñabit. Nec solutio P. Don Thaic arquo exhibita d. 15a ge 6 no 10 et 11o uimittium infringit, ut facile considerandi patebit.

2a eiusdem 2c. rao e. una quaeque pars obti n pot producere spem nisi repñatibam sui ipsius: q. n producit ab obto simul una spes, q̃ indiuisibiliter oes repñet. Ant. pr.: q̃ una obti pars ita se habet pro absens ad uisionem alterius, ut nihil ad illam pertineat, qd alia uideat. Consquentr 1o ideo hoc; q̃ si particula una medietas informet nigredine, et medietas alia albedine informet, una medietas

n

n̄ posterit producere spēm alterius nisi forte albedinem ac nigredinem ita comprendimus, ut albedo dicat producere spēm nigredinis etc. et fiat 2ᵒ; quia inde sequeretur, quod visa albedine unius medietatis deberemus videre nigredinem alterius medietatis, licet corpus aliquod oculos inter et nigredinem objiceretur. Sequitur id pr; quia ideo videtur albedo unius medietatis, quia videtur species ab illa producta, sed species ab albedine producta, producta est etiam â nigredine, cum sit una, et eadem species utriusque: quo n̄ albedinem solam, sed nigredinem etiam unde cum que videremus:

Dices tamen, et ē potissima adversariorum rāo. Partes aliquas, quae propter sui parvitatem in aliqua distantia n̄ vident, in eadem distantia vident, si in unum acervum, aut corpus coniungant; sed hoc esse n̄ posset nisi ab omnibus simul sumptis una species produceretur per quam videretur illud totum quod producit. Maior experientia constat, minor pr; quia si a singulis partibus sua species produceret, nulla videri posset; nulla enim pars ē, quae seorsim ab aliis possit videri, licet seorsim suam mittat spēm.

Respondeo 1ᵒ omissa maiore negando minorem, ad cuius probationem dicendum ē, species illas singularum partium, quae antea n̄ immutabant, sensum notabiliter ad visionem, mox coniunctas notabiliter sensum immutare. Sic enim si una virga leviter manum tangat, vix sensibiliter aliquem dolorem experimur; si v° mille virgis sensibiliter tangamus notabilis sensatio fit. Respondeo 2ᵒ negando suppositum in maiore, quod n̄ videantur in aliqua distantia partes illae separatae, quae coniunctae in ea distantia vident; nam ea, quae coniuncta vident, separata etiam videri debent, licet videantur confuse.

Dices iterum: magnus ignis ita producit calorem in tota sua sphaera, ut omnes partes ignis concurrant ad unum, et eundem calorem in eadem sphaera partem producendum: quare obiectum divisibile ita producet spēm in tota sua sphaera ut omnes partes unam, per eandem spēm producant: et una pars obiti n̄ solo producet spēm sui, sed etiam spēm alterius. Resp. hoc id evincit, quod negare n̄ possumus, licet duas obiti partes producere spēm sui

sit una et eadem pte spectata: imo id narium, ut aliunde possint duae illae ptes simul videri; simul m. inde videri potest, ubi concurrat generata species utriusque.

Ad argum 3um omisso antinandae est coa. Ratio disparitatis ex dictis patet; nam cum omnes ignis ptes continent eminenter totum calorem, nec in ptibus ignis sit aliquid speciale ad unum caloris gradum, et non ad aliam pertinendum, omnes gradus caloris poterunt a singulis ptibus ignis produci. At species, quae ex natura sua destinari ad repraesentandum obiectum ab illo solo non producit, quod potest repraesentare: unaquaeque species partis non totum obiectum, sed unam illius ptem repraesentabit, et non a toto, sed ab illa sola pte producetur.

4

Diremptis aliquot quaestiunculis absolvitur q°.

1a quaestiuncula est, an omnia sensibilia communia ad praesentiam reducantur. Pro resolutione supponendum est, sensibile proprium cuiusque sensus, et sensibile commune ita simul percipi, ut non possit unum sine alio naturaliter a sensibus percipi: ut in pariete albo datur color, qui est sensibile proprium visus, et datur magnitudo, seu extensio coloris: quia neque magnitudinem sine colore, neque colorem sine magnitudine potest visus repraesentare. Similiter quando videtur globus eburneus a fabro tornatus, non solum videtur in illo color eboris, sed figura etiam rotunda corporis illius; imo cum non possit dari corpus aliquod finitum sine figura aliqua, nullum poterit sine figura videri. Rogatur quo, an magnitudo illa et extensio coloris possit reduci ad aliquod unum sensibile commune, ad quod figura etiam, quae sensibile commune est, reducatur.

Placet in re sententia P. Alfonsus R. d. 9a s. 3a n° 110 qui ait, omnia sensibilia communia revocari posse ad extensionem localem, praesentiam vel circumscriptionem corporis illius, in quo percipitur sensibile proprium. Cum ex hac circumscriptiva praesentia corporis fiat, ut partes unius corporis extra partes sint, et quod unumquodque corpus in determinato sit loco, et proximo alteri, vel non proximo, simul tempore, ad hunc subsecutive in duobus locis, in de tota earum di

dicerei tale q sencibilia coia dri oriri necesse e. Ad 2m; q sensus n aliter p̄cipit magnitudinem corporis, nisi quatenus p̄cipit p̄tes extra p̄tes in situ, aut illam extensionem positam; sed q̄d p̄tes sint extra p̄tes a p̄sentia locali circumscriptiua p̄uenit: q n aliter percipit sensus magnitudinem, nisi p̄cipiendo p̄senciam ipiam circumscriptibam. Eadem etiam rae figuram p̄cipit sui; figura n. nihil aliud e, nisi q̄d ultima corporis superficies, aut illa rae posita quoad locum sit, ut vl in lineam rectam, aut in curbam, ut extensae sint superficiei p̄tes; hanc n. sola rae circulus a quadrangulo differt.

Quaestiuncula 2a

an error posit, aut falsitas in sensus cadere. n loquimur de falsitate, et errore p̄prie sumptis, q hac rae accepti n nisi in actu iudicij cadunt; at si lacius mant, etiam sensibus aplicare pot, sicut sensus ita repraesentat obta, ut ca sint occasio falsitatis, et erroris in iudicando. Celebris est epicureorum, et stoicorum sententia, fuisse nullum in sensus errorem posse cadere, imo totum ueritatis examen ad sensus deducidebere. e 2o est ex academicis quidam nullam sensibus fidem adhibebant, sed eos falsi esse perceptiuos habebant. Sententia Aris, et Platonis etiam cum recentioribus et maioris academicorum manu est: sensus aliquando decipi, sed circa sensibile p̄prium, ut circa coe, q frequentius n deciperant. Ad sensum nobis, sensus n posse decipi in rae generica sensibilis p̄prij, bene tamen posse in rae spesifica: ut uisus n pot n repraesentare colorem, lucem, si q̄d repraesentat; at bene pot unum colorem cum alio confundere, et unum p alio mentire praesare: similiter gustus sicut p̄cipit saporem, pot tamen unum saporem p alio p̄cipere. Ita etiam P. Alfonsus Sa cum aliis. Rao 1ae p̄tis e; q si uisus repraesentat aliq̄d p̄ter lucem et colorem, repraesentaret aliq̄d, q̄d esset sensibile p̄prium alterius sensus; sed implicat saltem naliter, q̄d sensibile p̄prium unius sensus fiat sensibile alterius sensus: q e ta. Mi pt; q sensibile p̄prium n est sensibile p̄prium, sed potius coe, eo ipso q̄d a pluribus sensibus possit naliter p̄cipi. 2a. p̄ pars p̄t ex pl[illegible]is; siquidem, qui palore

oca

oculor[um] cu[m] suffusione, o[mn]ia quasi per vitrum rubea videre sibi videntur: similiter

et etiam, qui coleram palatum h[abe]t, gustumq[ue] redundantem, o[mn]ia insipida,

et amara credit, licet dulcia sint.

Quaestiuncula 3a, an notitia, q[uam] Deus

h[abe]t possit d[ici] abstractiva. ante quaestiunculae resolutionem scire oportet, cog[nitione]m

posse dupliciter abstractivam dici, logice scilicet, et physice. cog[nitio] abstractiva physi-

ce, seu in consideratione physica opponitur intuitivae cog[nitio]ni. de qua multa pa-

ssim theologi ad maiorem d[e] visione et beatitudine. cog[nitio] q[uae] intuitiva d[icitu]r obiectum

in se cognoscere; cog[nitio] v[er]o abstractiva, q[uae] illi opponitur, d[icitu]r cognoscere obiectum

in alio, scilicet per suam cognitionem. similiter cum d[icitu]r intuitiva cog[nitio] repraesentare obiectum

ut in se; abstractiva v[er]o d[icitu]r repraesentare illud ut in alio; nec mirum videri debet, cum

alia sit cog[nitio] obiecti in se, et alia sit cog[nitio] obiecti in alio.

sed advertendum est, obiectum posse

cognosci in se dupliciter: 1° per speciem propriam sui realiter distinctam, 2°, sine specie intermedia,

qua ratione Deus dicitur videri a beatis sine specie repraesentativa. similiter cum species obiecti propria du-

pliciter potest intelligi, 1° propria in repraesentando; et tunc hoc obiectum ita repraesentat ac si ipsum

esset, ut ab illa non possit obiectum aliud repraesentari. 2° intelligitur propria non solum in

repraesentando, sed etiam in existendo; quia ut ab hoc obiecto, et non ab alio existentiam h[abe]t

ipsa, q[uae] ab isto, et non ab alio producitur: 1° modo dicuntur Angeli habere species proprias rerum

materialium a Deo infusas, et non ab obiectis ipsis materialibus desumptas, aut causatas.

Cog[nitio]

abstractiva logice illa est, per quam ratio aliqua communis praescinditur a differentiis, cum cog[nitio] non alia

sententiae dicimus in logica lib. 3° q[uaestio] si quae ... 2a, nisi cognoscendo plura ita

confuse, ut cog[nitio] illa non distinguat unum ab alio per aliquid, quod ad eorum distincti-

onem decernere possit. Unde inferes cog[nitionem] fore intuitivam si per species obiecti

proprias in repraesentando h[abe]at. 2° inferes, ipsum obiecti, licet propriae illius sint in repr[ae]-

sentando, non semper concurrere ad cog[nitionem] o[mn]ino claram, et perspicuam obiecti. ex[empli] g[ratia]; cum

quod hominem a longe videmus, certe illum per proprias eius species ipsum videmus;

nec tamen o[mn]ino est clara visio illius, cum saepe dubitemus ad hunc, an iste, an alius

sit

sit. Hinc apud me evidens est, cogm intuitivam posse esse aliquo modo confusam, nec deberet esse cogm distinctam, et claram obti. Item ex dictis, quod visio externa sit presentis habita per species illius proprias potest esse aliquo modo confusa; sed visio externa est presentis habita per species proprias illius est cognitio intuitiva: ergo cognitio intuitiva potest esse confusa.

Ex his ad questionem dissertationis dico cogm intuitivam, valde confusa sit, posse esse abstractivam logice, non vero abstractivam physice. Ratio 1ae est; quia si cogo sit adeo confusa, aut confundere plura, ut ut illius unum non discernat ab alio, plura fiunt unum in cogne, et erit abstractio rationis, quae ad logicam spectat: abstractio enim logica non alia ratione fit, ut ex nostris principiis constat. At potest tanta dari in cogne confusio, ut plura fiant unum, nec unum eorum discernat ab alio: ergo etc. Ratio 2ae physice constat ex supradictis; quia implicat, unam et eandem cogm attingere obiectum praesens, et illud non praesens, sed in alio attingere: hoc enim est obiectum per species proprias, et non praesens per proprias, sed per alienas species: utrumque autem fieret, si cogo intuitiva, quae praesens habet, abstractiva physice esset.

Quaestio III.a 9

De anima rationali intelligenti.

Sectio I.a 1.a

Aliqua spectantia ad animam rationalem praemittuntur.

Plura nobis hic supponenda potius, quam disputanda sunt. 1mum est, animam rationalem esse spiritualem. Constat 1o ex illo Ioannis 19: inclinato Capite tradidit spiritum. 2o id definitum est in Concilio Lateranensi sub Innocentio 3o ubi dicitur, Deum ab initio temporis utramque de nihilo condidisse creaturam, corporalem et spiritualem, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam. 3o probatur; quia anima rationalis potest naturaliter existere sine quantitate; ut dum anima separatur a corpore: ergo est spiritualis.

2um est, anima ra-

cralez e immortalez; constat m. in[ter] alias ex illo Matth.: et ibunt hi in supplicium eternum; iusti autem in vitam eternam. De qua veritate nemo chatolicus pot dubitare. Sed autem pot vocari in dubium, an hec immortalitas fundet[ur] in decreto aliquo Dei, an in exigentia ipsius aie, que semel producta petat in eternum durare connexo, quo ignis petit calefacere, quod aliter quæri solet rogando, an aia sit na[tu]ra sua, et ab intrinseco immortalis, vel solum ab extrinseco.

In hac dispute P. Suarez, Hurtado, Arriaga, Oviedo, et alij stant, tenendo tanquam dogma chatolicum, aiam ee ab intrinseco, et na[tu]ra sua immortalem, quod probant ex concilio lateranensi sub Leone 10° sessione 8ª, cuius verba habes apud P. Oviedo 10ª s. 1ª n° 6. Ergo quo aserto plures excogitantur rationes à doctoribus, et ferendæ ab alijs solutæ: breb. [illegible] ad hibeo: aia nalr veri in eternum durabit: ergo et ee exigit hanc eternam durationem: ergo ab intrinseco é immortalis. Ans. é de fide. Vi coa; quod probatur semper, et pro semper competere subtrahe ad exigentiam subti, ut patet in spatio, quod sic competit subto; sed duratio in eternum semper competet aie: ergo exigit huiusmodi durationem. 2ª coa patet; nam aliud é ab intrinseco immortale, nisi quod exigit eternam durationem.

3m iudico probabilissimum, separationem aie à corpore, ee nalem aie; non solum quatenus, nalr opponit miraculoso, quod hoc pacto certissime é nalem ee: hoc m. mori extra miraculum contingit: verum etiam ut nalr opponitur violento, non m. violentat aie ista separatio, cum non exigat perpetuitatem unionis ex se corruptibilis; alioqui exigeret rem naturaliter impossibilem. Deinde nullum é fundamentum tribuendi aie huiusmodi exigentiam; ergo eam non habet: ergo adhuc si contingat separatio, sine violentia contingit.

4m certissimum censeo, aiam separatam posse nalr intelligere, et amare: quis m. hoc dubitet, cum ipsa sit intellectiva et volitiva, imo perfectius, quam in corpore intellectura; corpus m. maximopere retardat operationes spirituales. Poterit etiam aia

separata se mouere localit. 1m dr ridiculum e immobile, tinque et herentem corpori l. ut extra partis herent ut moueat ad mo corporis. 2o q. aia n e deterioris conditionis, ac corpus mult. g. ac sint herent immobiles, neque aia separata erit immobilis. Imo et poterit aia alia ad se mouere corpora per impulsum, quem in illa imprimat, sicut Deus e in corpore imprimit impulsum in corpus, et in alienum corpus; aliorum spiritum mouebit per qualitatem aliquam spiritualem in illis producetam, in qua nulla ostendit repugnantia, et aliunde sic dedit decita pot. loco motiuam. Non vero elliciet aia, sic separata ae, animales cogit. et apetitus; quia huiusmodi actus dependent ab organis recepti in ma, quia eam in eo statu aia deerint, n poterit eo actus elicere.

2

Non nulla etiam de intu, et illius obto per notanda.

Cum per talis abilitius substa n dicquimus, quoties de intu, et uoluntate loquimur, de ipsa aia loqui 2m qd intellectiua e, et uolitiua, censendi sumus. qd quid per dicendis in sequentibus iam hinc notatum uolumus. Ig.o solet a multis intus diuidi in agentem, et patientem: intum agentem dicunt uirtutem, seu poam actiuam, productiuam quei perum intelligibilium; intum vero patientem ee poam passiuam harum sperum, ut mediis illis actu intum dicat. Ubi notandum e id, qd alibi iam me notasse memini, illud hunc intum patientem ab aliquibus dici intum possibilem, i. hoc e passibilem, aut passiuum, ut melius loquamur.

Dubitari solet, an intus noster ad producendam intellectionem utat spebus intelligibilibus, sicut ad uisionem producendam spebus sensibilibus utit. Rursus solet dubitari an eiusmodi spea ab intu producant. Pro utriusque dubitationis resolutione permittimus ordinem, quem solet aia nra ad spiritualium obti cogem peruenire. Primum quidem ex terminum percipit obtum, et immittendo spem sui ad poam, ut a colore fit, et ie aplicando poam, ut fit

sit ab odore, sapore que, qui p olfactum et gustum p externos sensus repraesent.
Absita sensatione externa, organo que illius transfundit ad internum sensum
speciem quandam, quae deserviet, ut in interno sensu repraesentet externa sensatio, et ubi
nam ea distingat: phantasm. visionis quae ab oculis ad interna trans, fiat cognoscimus, nos in oculis, et non in pedibus visionem coloris habere; et contra species doloris, quae a pedibus mittit, dignoscimus, nos in pedibus, et non in manibus dolorem pati.

Nec id in re ista mirum erit, cum species etiam obiectorum externorum non solum nobis repraesent, sed etiam repraesent, ubinam sint ea obiecta, ut supra dicebamus. Hae igitur species, quae ad internum sensum mittunt a sensationibus externis deserviunt ad inamplius hic et nunc detrahendum ad propriam suam cognitionem, et deserbant postea ad iteratam cognitionem earundem rerum, quae iterata cognitio ad memoriam spectat sensitivam, qualis in brutis. Igitur a multis dici solet produci ab intellectu simul cum sensatione interna speciem quandam spiritualem, quae deserviat ad producendam intellectionem, seu cognitionem spiritualem de eodem obiecto, et hanc speciem in mente remanentem deservire ad memoriam intellectivam, seu spiritualem exercendam per iteratam cognitionem earum rerum.

Attamen ut verosimilius credo, nullam esse necessitatem adtrahendi speciem intelligibilem ad talem obiecti intellectionem habendam; tum mox ab ipsa intellectione productam, quae ad memoriam intellectivam deservire possit. Doctrina haec mihi patet ex eo, quod neque ut deinde intellectus ad hoc potius, quam ad illud obiectum intelligendum, neque ut possit illud intelligere necessaria est propria illa species intelligibilis productio: quo nulla ratione necessaria est. Antecedens prima pars patet; quia sufficient potest intellectus ad intellectionem huius obiecti detrahi per eandem internam sensationem, sicut detrahitur ad producendam speciem intelligibilem huius obiecti in opposita sententia.

Eiusdem antecedentis 2am probatur sic usque adeo, quia ad ipsam speciem intelligibilem, et spiritualem producendam non indiget intellectus principio aliquo spirituali, sed tantum se solo, et simul cum sensatione interna speciem illam producere debet:

sic quo potest intellectus, et sufficienter contrahatur cum sensatione interna, ut se solo, sed cum sensatione illa producat species intelligibiles, et spirituales, quare non poterit, et sufficienter contractus erit per eandem sensationem, ut intellectionem producat? Proinde dicendum credere, intellectionem ab intellectu nostro, et interna sensatione produci: à qua non dicet illa intellectio non habet dependere, quia posset fieri per species intelligibiles illius objecti à Deo infusas, sed ab ipso productas.

Triplex operationum genus, ut dictum est in logica, habet noster intellectus, scilicet apprehensionem, iudicium et discursum. Apprehensione operatur quando sine ulla affirmatione, aut negatione exponit objectum. Per iudicium quando affirmando, aut negando aliquid de aliquo ulterius enuntiat. Quando tamen iudicium tale est, ut aliquando unum determinet formaliter intellectum ad aliud iudicium habendum, tunc dicitur operari intellectus per discursum, quando contractus formaliter ab uno iudicio ubi illius erumpit in aliud; hoc enim eruptio in iudicium secundum ex contractione alterius dicitur discursus, seu cognitio ex alio prius cognito.

Hinc intelligitur, quid sit illatio in discursu mentali, et qua ratione discursus à iudicio differat; non enim discursus est genus aliquod intellectionis diversum à iudicio diversum; sed merum iudicium ex contractione alterius iudicii habitum: vel discursus ex cursus ille erit transitus vel transitus quo ab uno iudicio ad aliud ex alterius contractione. Intelligitur etiam discursum virtualem non esse proprie discursum, imo non esse absolute discursum, sed merum iudicium, quo affirmatur aliqua veritas, in qua contineri dicitur discursus formalis: ut in hac propositione causali quia sol est, dies est discursus virtualis dicitur dari, quia licet in illa nullus sit discursus proprie et formaliter, virtualiter tamen in illa est, quia virtute illius potest à sole ad diem discursus fieri per duplicem propositionem, quarum una ex contractione alterius fiat.

Dicitur intellectus in omnibus suis actibus verum habere pro objecto: unde dici solet distingui à voluntate in eo, quod voluntas feratur in objectum sub ratione boni, et intellectus sub ratione veri; veritas ipsa dicitur objectum formale, seu ratio formalis sub qua aliquid

di

ab intus repraesentat: qua autem ratione ab debeat intelligi ex nostris principiis dicto impossibili, et ente rationis facile constat; dictum enim est a nobis, obiectum intus, quod cum quid illud sit, sibi tamen se attendat, et aliquid verum et reale, habet id ipsum, quod tamen se est aliquid verum et reale eo modo, quo aliquid repraesentat, sit obiectum impossibile et chimaericum. Hoc dixerim omnibus actibus intus; idem enim quod ab illis dictum est, cum qui attingit verum aliquid et reale: aliud est loqui de illo, quod attingit ab intus, aliud vero de illo eo modo, quo attingit. Addimus tamen de actibus iudicii, illos attingere obiectum sub ratione veri, quia tenus ipsa iudicii affirmatio, aut negatio ita infertur in tertium illius qui efficit, ut si per actum reflexum, vellit de primo iudicio secundum aliud iudicium ferre, verum dicere debeat primum iudicium.

Ex hic ego rationem reddendam, quare intus non potuit vitii per summam ignorantiam, assensum habere et dissensum. Si enim intus non careat principiis illis impossibile est idem simul esse et non esse, quodlibet est vel non est impossibile erit, quod ei sensum et dissensum eidem rei praebeat. Probo: si quando assensus dicit rem esse, ita ut per ~~dissensum~~ actum reflexum dicere teneatur verum esse actum illum qui dicit rem esse per dissensum verum dicit intus rem non esse, ita ut per actum reflexum dicere teneatur verum esse actum qui dicit rem non esse: sic autem ei sciat, impossibile esse rem esse et non esse, ei deberet esse, et non esse, non poterit verum dicere utrumque.

Ex hinc intelliges, quare ratione dicat, intus non posse assentiri falso ut falso: verum quod est, non posse assentiri per unum actum obiecto, cui dissentit per alium actum, seu obiecto, quod falsum repraesentat per alium actum; sic enim et assentiret simul et dissentiret eidem tamen, assentiret enim ei, qui falsus apparet, seu qui appareret non verus per alium actum.

3

Per quid constituatur anima actu intelligens?

Cum apud omnes certissimum sit, animam scholae non reddi formaliter intelligentem, sed per formam superadditam, quae intel-

lie

llectio est, rogamus in praesenti, in quo nam consistat eiusmodi intellectio; et quod circa intellectionem statuerimus, id ipsum etiam tenendum erit de reliquis sensationibus; eadem modo de omnibus ratione. 1a sententia intellectionem constituit in actione quadam sine termino. Haec videtur Patris Conimbricensis libro 3° de anima c. 8° q. 2a A° 3° et 4°. 2a sententia admittit intellectionem in actione identificata cum termino, ita ut intellectio sit forma recipiendi ab intus, sic Pater Oviedo controversia 6a p° 1° puncto 3° apud quem Pater Rigaldus tutatur, et illam in libris de anima docuisse. 3a sententia quae in intellectione agnoscit actionem, et fiam realiter distinctas, so in actione collocat intellectionem. Ita Hurtado disputatione 1a de beatitudine difficultate 3a.

4a sententia in sola forma, et qualitate, et ante actionem agnoscit intellectionem. Sic Pater Salas 1a 2ae tractatu 2° disputatione 2a q. 4. Pater Arriaga disputatione 22a s. 4a et alii. 5a denique sententia intellectionem constituit ex actione et qualitate per illam producta, ita ut intellectioni talis actionis quae importet in suo essentiali conceptu. hanc propugnant Pater Mastrius 1a parte q. 12a A° 2°, Lecius, Hurtado salmanticensis disputatione 6a de anima.

Dico 1°: intellectio non consistit in actione sine termino. Probatur: actio sine termino impossibilis est: ergo intellectio, quae possibilis est, non consistit in eiusmodi actione. Antecedens probatur: terminus actionis est id, quod agitur per actionem; sed est impossibilis actio sine eo, quod agitur per illam: ergo est impossibilis actio sine termino. Probatur et discurrendo per omnes terminos actionis. Probatur minor, quia ex parte obiecti idem prorsus importabant agi, et agere, sicut videri et videre; so modo differunt grammaticaliter ratione vocis activae et passivae. Sed actio importat agere, est modo actio sine agere: ergo et agi: ergo impossibilis est actio sine eo, quod per illam agit.

Confirmatur 1°, quia implicat unio sine unito: per intellectio sine intellecto, et amor sine amato: ergo et actio sine acto. Sed actum est terminus actionis: ergo impossibilis est actio sine termino. Confirmatur 2°, quia id quod intus elicit intellectionem, et virtus intellectiva ulterius progreditur, sive 1° sive 2°: id quod progreditur a virtute intellectiva, exit terminus illius. Sed 1° ea intel-

lectio erit trus, q.a trus virtutis, et actionis illa e, utraque virtus, et actio n. ggrediant.

Dico 2.o intellectio n. consistit in actione identificata cum tro. Pr. q.a intellectio n. aficit seipsa intus: q. n. consistit in actione identificata cum tro; actio m. seipsa aficit subtum, cuius e actio. Pr. ans. intellectio pot saltem divinitus colocari extra subtum, sive intus: q. seipsa n. aficit intus, ans. pt. q. in eo nulla ostenditur implicatio: dicere m. implicationem stare in eo, q. seipsa aficiat intus, e petitio prij: sicut si quis diceret, calorem t. frigiditatem n. posse a Deo disturbari extra subtum, eo q. se ipsa aficiant subtum: q. intellectio pot saltem divinitus colocari extra intus.

Cfrat 1.o q. reliqua actia ut calor et albedo possi divinitus conservari extra subtum: q. et intellectio q. illis [illegible] superiore. Cfrat 2.o ex eo m. q. intellectio aficiat intus media unione dista n. abit in infinitum: q. sic aficit: eam; q. ex eo, q. aficiant sua subta media unione, t. actione realiter dista, n. abit in infinitum, dicimus media unione, t. actione aficere: alioquin entitates fere oes diceremus modos, q. falsum e. Cfrat 3.o q. in hac sententia plura gratis asserunt. 1.m actum intus n. e indiferentem, ut producatur p. auxilium extrincum, et habitum intrincum, cum productus p. habitum intrincum sit modus ipius. 2.m actum productum p. habitum exigere hunc realiter, ideoque habitum n. solum e ad facilius operari, sed ad simpliciter operari: q. actus seipso n. aficit intus.

Dico 3.o intellectio n. consistit in actione etiam si hec habeat trum. Pr. q. in tantum ponimus intellectionem, in quantum p. illam redditur intelligens intus; sed p. ipsam productionem, sive actionem redditur intelligens intus: d. solo dat actio, sive productio, n. vero trus: q. intellectio n. consistit in actione, q. habeat trum realiter distinctum. Ma. pt. n. m. extat fundamentum aliud eam ponendi. Mi. e sententia quam impugno, et coa pt. q. trus superfluit. Nec pot dici poni trum illum, ne actio sit sine tro. C.a e m. q. si n. daret ille trus, n. daret actio sine tro realiter distincto, in quo nulla e repugnantia: q. trus iste distinctus debet tolli.

Confirmatur 1o; quia denominationes quae non sunt agentis, et producentis conveniunt alteri actionem, ut patet in denominationibus albi, calidi etc. ergo etiam denominatio producentis intellectionem et producentis intellectionis conveniant ab actione, non tamen denominatio intelligentis. Confirmatur 2o; quia qualitas talis actionis denominationem aliquam habet in se, sed non aliam quam denominationem intelligentis: ergo in eo non consistit intellectio. Maior patet; quia omnis forma exhibita debet aliquam denominationem. Minor etiam patet: non enim est assignabilis causa alicuius, quod simul cum ante talem qualitatem intellectus non intelligat, et illo posito intelligat.

Dico 4o: intellectio consistit in concreto ex actione, et qualitate quae actionem producta. Probatur; quia intellectio reddit intellectum formaliter intelligentem; sed actio non reddit intellectum formaliter intelligentem: ergo intellectio non consistit in concreto ex qualitate et actione. Maior est de ratione intellectionis. Probatur minor: actio reddit intellectum agentem formaliter intellectionem; sed non est idem reddere intellectum intelligentem, ac illum reddere formaliter agentem intellectionem: ergo actio non reddit intellectum formaliter intelligentem. Maior patet; quia actio constituit agentem. Minor etiam constat; quia Deus etiam agit, et immediate producit eam intellectionem, nec tamen ipsam intelligit: ergo non est idem reddere intellectum agentem intellectionem, ac illum reddere intelligentem.

Confirmatur 1o; quia conceptus actionis consistit in eo quod sit ratio formalis agendi, via ad terminum, ultimum et actuale exercitium potentiae activae: ergo absque fundamento illi tribuit, quod sit ratio formalis intelligendi, et quod constituat intellectionem. Confirmatur 2o; quia reliqui effectus formales sive substantiales, sive accidentales non consistunt in productione sua, sed in ratione et forma: ergo et effectus intelligentis non consistit in productione, sed in actu, et intellectione: ergo et intellectio non involvit actionem, sed formam, seu terminum talis actionis. Antecedens patet in homine albo, calido etc., in quibus nulla involvitur actio. Neque obstat, intellectionem esse formam vitalem; non enim propterea debet involvere actionem, sed satis est, si exigat actionem a principio quod reddit intelligens; verba enim in de se, utique dicuntur, non dicunt actum, sed aptitudinem.

Dico

Dico 5.o intellectio consistit in expressione et repraesentatione obiecti, quae in suo conceptu non includit actionem, seu productionem, et in creatis est qualitas quaedam producta, et ipsa expressio dicta. Probatur 1.o quia intellectio reddit intrinsece formaliter intelligentem; sed expressio, et repraesentatio obiecti reddit intrinsece formaliter intelligentem: ergo expressio, et repraesentatio obiecti est intellectio, hacque in illis consistit. Probatur minor: nam expressione et repraesentatione obiecti, hoc ipso quod exprimitur et repraesentatur: hoc ipso redditur exprimens et repraesentans: sed nihil aliud est intelligere quam exprimere et repraesentare: ergo expressio, et repraesentatio obiecti reddit intrinsece intelligentem.

Confirmatur 1.o quia Deus vere intelligit, exprimit, et vere repraesentat obiectum; sed ibi nulla intervenit productio: ergo sine productione intelligitur conceptus intellectionis. Ergo bene recte dixi in dicto, hanc expressionem praescindere a productione, quoniam tum in creatis possit esse sine actione, cum omne creatum sit per actionem productum; tamen productio non est de essentia intellectionis, vel expressionis, ut patet in divina intellectione. Confirmatur 2.o quia in aliis formis, ut albedo et calor non claudunt in suo conceptu essentiali actionem: ergo neque intellectio.

SECTIO IV.a 4

Oppositi rat. arguit.

Primo supra iactas doctrinas arguitur 1.o ex sancto Thoma, imo ex communi philosophorum assertione, vivere esse se movere ab intrinseco; sed in hoc conceptu involvit actio, nam non movet, nisi prius quod agit: ergo intellectio [illegible] in actu 2.o claudit in suo conceptu essentiali actionem. Confirmatur ex concilio Tridentino sessione 6.a et 5.o canone 4 ibi: siquis dixerit, liberum hominis arbitrium, a Deo motum et excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti et vocanti, [illegible] in animum quoddam, nihil omnino agere, mere quae passive se habere, anathema sit. Ubi ex eo, quod mere passive se habeat voluntas, infert concilium, non solum non liberam, sed neque vitalem, non operativam, sed instar inanimis instrumenti: ergo ex concilio a ratione influxum requirit ratio vitae in actu 2.o

Prim.o

Resp. secundum Bonam, et quod quod dicerent, vivere esse moveri se ab intrinseco, loqui de vita physica, non de intentionali, haec non subsistit independenter ab actione, et quod intellectus, qui vivit intentionaliter absque ulla actione intelligit per intellectionem quae est de eius productione. Ad confirmationem resp. dissimilem, evidenter, et loqui de vita physica, sicut non libertatem creatam voluntatis, quia non posset subsistere sine actione, idcirco confirmat, voluntatem cooperari Deo, necesse est in aliquo aliquid physice nihil operari; alioquin liberum non physice viventem futuram.

Arguit 2° ex P. Hurtado, intellectibus creatis in actu 1° est productibus intellectionis: quia in actu 1° constituit per virtutem agendi physice: quia debet reduci in actum 2^m per actualem operationem physicam: quia in se includit actionem physicam. Confirmatur 1° quia intellectio est attentio ad obiectum, sed attentio est connatura actio: quia intellectio est actio. Confirmatur 2° quia in creatis idem est intelligere ac dicere, enim, est apud Patres nihil aliud esse apud se cogitare, quam apud se dicere. sed dicere importat actionem, propterea quae Thomistiae affirmant cognitionem essentialem Dei non esse dictionem, sed Deum loqui in quantum producit verbum: quia intellectio importat actionem.

Resp. distinguendo ant. intellectibus creatis in actu 1° est productibus intellectionis, secundum esse vivere physice intentionaliter nego ant. secundum quod simul vivunt physice est, concedo ant.; duplici quippe vita vivit creatus intellectus, alia intentionaliter 2^m per quod intelligere obiecta, et 2^m hanc non est productivus operationibus, neque formaliter reducitur in actum 2^m per actionem, sed per expressionem, et representationem obiecti in se cognitam ingenere esse; vivit etiam vitam physicam, 2^m quod potest se movere ab intrinseco, et 2^m hanc rationem reducitur per actionem in actum 2^m, quia actio concomitanter se habet ad exercitium alterius vitae.

Ad 1^m confirmationem distinguendo ma. et nego mi.: attentio m. est tendentia in obiectum, quae stat potius in representatione obiecti. Ad 2^m confirmationem nego ma.; aliud m. est, quod dicere et intelligere semper conveniant in creatis, quod quidem verum est, cum intelligens creatus semper dum intelligit dicat, et propter hanc summam coniunctionem sancti Patres dicerent, nihil aliud esse apud se cogitare, quam apud se dicere: aliud vero est, quod sint idem dicere et in-

intelligere, qd falsum e; dicitio.n. im̄portat productionem, a qua abstrahit intellectio et intelligere.

Arguitur 3° ex B. Vasquez: volitio ut potest voluntaria n̄ pōt consistere in sola qualitate, sed ulterius debet claudere actionem: q° neque intellectio consistit in sola qualitate, sed etiam inuoluit actionem. Ans pbt, q° voluntarium definitur, qd e a prio intrinseco cognoscente singula. Cfrat 1°: odium Dei e actus voluntatis, et uita in actu 2°; sed includit actionem, q° e peccatum; peccare autem e actiue agere: q° et actus voluntatis includit essentialiter actionem. Cfrat 2°, q° si actus voluntatis n̄ includit essentialiter actionem, poterit voluntas saltem diuinitus ferri in incognitum, amabit .n. nihil agendo, qd falsum e, q° nihil volitum quin precognitum: q° actus voluntatis includit actionem. Cfrat 3°, q° iam erit posse intellectibus n̄ operantibus, imo et intellectionem n̄ volitionem, q cum falsa sint, dicendum erit, volitionem et intellectionem includere essentialiter actionem.

Dist̄ nando ans, actiue ppbationem nudo, et n̄o ex ea addo 3am in ferri: inde .n. solum fert voluntarium petere a prio intrinseco, petere quae actionem, n̄ v° in illo consistere, sicut a libet creatura petit actionem, n̄ v° in actione situe creaturae actus. Ad 1am cfratione dico ma, et disquo mi: includit actionem 2m qd uitae, in actu 2°, n̄o mi: 2 ad liuerum e, dico mi: odium Dei e peccatum, etiam actu peccatio, qd sit liuerum et denae liuerum, qd dicat actionem, ideoque talis odium dicet actionem, qualiter n̄ qua posse e uita in actu 2°: et ideo si poneret in voluntate sine operatione voluntatis, q illud voluntas uiceret, n̄ tamen peccaret.

Ad 2m cfratione

dico sequelam, et n̄o ee falsam: diuinitus .n. pōt voluntas ferri in incognitum, ut infra pbabimus, in quo nulla apparet implicatio; sicut .n. causalitas, q nequit naturaliter operari, nisi approximata, diuinitus pōt operari in passo n̄ approximato, sicut et intentionalitas, voluntas ergo diuinitus pōt operari q° obiectum sibi intentionaliter n̄ approximatum, ut incognitum. Ad 3m cfratione dico item sequelam, q n̄ e falsa, p pugno: nulla n̄ repugnat ... in

in intellectivo operativo, neque etiam ulla est in intellectivo non volitivo, utrumque quoque possibile est. et quidem quod voluntas ferat divinitus in incognitum, et quod sit possibile intellectivum non volitivum non dependet ab eo, quod intellectio consistat in actione vel non, sed quaelibet data sententia, ad hunc locum spectat 2° et quod de intellectivo non volitivo, tum de volitivo divinitus tendenti in incognitum.

Arguitur 4° argumento: si intellectio in sola imagine, vel expressione obiecti consisteret, sequeretur, quod intellectio posita in lapide, faceret lapidem intelligentem; haberet enim lapis formale constitutivum intelligentis; sed hoc est falsum: ergo. Probatur 1°, quia posse intelligere est posse habere id, quod de formali constitutivo importat intelligere; sed lapis posset habere id, quod de formali constitutivo importat intelligere: ergo lapis posset intelligere. Minor patet; quia intelligere non posse facere id, quod est de formali constitutivo intelligentis: ergo eo id posset habere. Probatur 2°: venire est prosecutio obiecti, dicendum fuga; sed prosequi et fugere important actionem: ergo et intellectio. Probatur 3°; quia vivitur quae vita in actu 2° non importat motum et actionem: ergo mortui possent esse viva, essentque mortui et viventes.

Respondendo nego maiorem: neque obstat lapidem habiturum formale constitutivum intelligentis; non enim habere male constitutivum illius non est intelligens, sicut supposito homine, formam [illegible] haberet formale constitutivum hominis, ad hoc non esset homo; quia non haberet male constitutivum illud corpus: est autem male constitutivum intelligentis vitalitas ex se capax percipere obiectum, et illud cognoscere, quod ut plurimum illud est, in quo est insita consistit intellectio. Ad 1m probationem nego maiorem; quia intelligere est concretum, non autem [illegible] sed simul in subiecto, ideoque variato subiecto, necesse est variari. Ad 2m probationem concedo maiorem metaphorice, nego proprie: fugere et prosequi important actionem, concedo: fugere et prosequi intentionaliter nego. Ad 3m probationem nego consequentiam; quia vita divinitus vita physica in actu 2° poneretur in mortuis, non illam non viverent, eo quod essent incapacia tendendi intentionaliter in obiectum; essent enim mortui instar lapidum.

Nihil vo-

litum quin praecognitum, cum est prius dictum processum, cuius in praesenti veritatem examinamus. Certum ergo debet esse, id naturaliter esse necessarium, quod l[ibere] potest ab experientia, nihil omnino unquam nisi prius cognitum amari à nobis, aut odio haberi potuisse. Unde ut aliquem in amorem, aut odium alicuius obiecti trahamus, sola obiecti propositione utimur, repraesentando illi obiectum taliter ut amorem sui, aut odium possit excitare. 2° probatur à ratione; quia voluntas per suos actus quoad obiectum, vel circa illud operatur, non quidem physice, sed intentionaliter: aliqua ergo saltem intentionalis debet applicatio dari, ad hoc ut voluntas circa illud operetur. At haec intentionalis applicatio nihil est aliud quam saltem naturaliter necessaria erit eiusmodi cognitio obiecti ad hoc ut voluntas amore quoad illud, vel odio operetur. Et quidem cum applicatio sit ad ponendum praesentem materiam, circa quam debet operatio fieri, ideo dicitur cognitio obiecti applicatio ad amorem, vel odium.

Sed hic advertendum est, diversam requiri applicationem pro diversis actibus voluntatis; nam ut voluntas diversimode se habeat quoad obiectum, diversimode etiam debet hoc repraesentari: ut enim voluntas amore quoad obiectum feratur, debet obiectum ut bonum proponi; ut autem possit odio haberi, debet ut malum proponi, et repraesentari. Similiter ut voluntas desiderium habeat obiecti, debet ut absens proponi; quod si ut praesens proponatur, non oritur desiderium, sed gaudium.

Difficultas

igitur est, an huiusmodi actus voluntatis ita dependeant ab actibus intellectus, quos naturaliter supponunt, ut neque de potentia Dei absoluta possint sine illis haberi. Non dari in actibus voluntatis strictissimam hanc dependentiam ab actibus intellectus, docent P. Granado disp. 3 num. ... Complutenses disp. 3 ... ultima, quos et nos sequuti videremur cum D. carli... de anima ... n° ... Ut vero res haec possit sufficienter examinari aliquam resolutionem, ad hanc positivam rationem non inefficacem possumus probari.

Probatur quia obiecti cognitio se tenet

aut decerbire pot, ad hoc ut voluntas q^a illud operet, sed sine ulla obti aplicatione pot saltem de poa Dei absta fieri, quod q^a obtum operet voluntas: q sine quia obti coge poterit q^a obtum operari. Pa^a ex supra dictis detare de ut; negatio m., q coge fit, e intencionalis aplicatio obti. Ita^r vo aparitate p^r, q ita ex phica agignis requirat nalit aplicationem sui ad maj... tibilem, ad hoc de poa Dei absta pot fieri, quod sine eiusmodi aplicatione duret: sicut.m. aplicatione hac posita pot a Deo impediri operatio, ita e contra: q si iudit ttr ca intencionalis, q voluntas requirat nalit aplicationem, poterit tamen sine illa operari. et confirmat; q^a tt ex q^o que nalit naria sit specialis obti cogo ad specialem afectum voluntati sto excitandum, mox tamen solus specialis ille afectus conservari, et iterum excitari sine illa speciali obti repratione: q tt nalit naria sit quia aliqua obti cogo ad actum voluntatis, poterit saltem supnalit fieri sine illa.

Doctrina hec pt^e a priori, q actus amoris et actus odij ex sua intrinseca rae diferunt: q ut illos actus diverso mo q^a obtum e... voluntas n requirit essalit quia cogo obti. Ob hec coa; q si cogo est esalit requisita, n ob aliud e, nisi q^a sine illa voluntas n posset amore aficit, quod odio q^a obtum diceret, sed eo adam, unde sic ta coa dependet: et quidem amorem et odium e actus ex sua rae intrinseca dissimiles, nemo dubitaverit, nisi qui amorem, odium nesciverit.

Est ungit; q sub una coge obti, q aliqd boni, et aliqd etiam mali in obto repri, pot voluntas pro sua libertate tu in amorem, tu in odium erumpere: q diversitas, q daret, si erumperet potius in amorem, quam in odium, ex ipsa actuum voluntati diversitate desumitur: confirmat; q^a actus eficax, et ineficax ex sua intrinseca rae diferunt, nec tamen diversitas cogum requiritur essalit ad illos; sub una.m. et eadem coge pot voluntas libera et eficacit, et ineficacit ferri in obtum.

Hinc rebus ad pri quam ad universaliorem radem: ella volun-

tatis ut amantis consistit in eo, quod apetat bonum sub ratione boni; sed ista apetat
bonum sub ratione boni includit essaliter cognitam bonitatem: ergo ista voluntatis
ut amantis includit essaliter cognitam bonitatem. Maior supponit, et minor probatur; quia
quod voluntas apetat bonum sub ratione boni, non dicit, quod apetat bonum realiter, et
in se tale, sed solum quod apetat rem aparenter bonam, seu bonitatem aparentem.
Et etiam e contrario probatur: quia licet res in se, et realiter sit mihi bona, si tamen non sit
mihi bona repraesentata, non poterit amari a me res per se bona ad me.

Veniunt aliqui,
ut nominationem amantis includere essaliter cognitam bonitatem, licet actus ipse amo-
ris non habeat illam essaliter eam cognitae bonitatis inclusionem. Sed ad hoc melius ar-
bitror dicendum, neque ipsam amantis denominationem includere essaliter
cognitam bonitatem cum actus eius sit, amorem et odium ex intrinseca sua ratione distinctae.
Ad argumentum quod nondum est minor; nam ista voluntatis ut amantis consistit quidem
in eo, quod apetat bonum, sicut et ista voluntatis ut odio habentis consistit in
eo, quod aversetur malum; at hoc quod est apetere bonum, et aversari malum, utique
apetere et aversari, ex ipsa actuum voluntatis ratione differunt.

Sed advertendum est
dum dicitur voluntatem in eo casu, quo sine praevia obiecti cognitione obiectum amaret, odio
ut haberet, non fore in eo amore libertatem. Cuius ratio est; quia ad libertatem
requiritur, quod actus procedat a potentia indiferente ad utrumlibet; at in eo casu
voluntas non esset potentia indiferens circa ipsum obiectum: sicut nec de facto voluntas
est indiferens ad amandum vel non amandum obiectum, quod nulla ratione sibi repraesentat:
sicut quia de facto nulla exercetur libertas in non amando obiecto incognito,
ita in illo casu nulla etiam exerceretur libertas in illo amandum.

Advertendum 2º, amorem illum, aut odium nulla ratione fieri nam ex motione obiecti:
obiectum enim nulla alia ratione movet voluntatem ad suum amorem, nisi per cognitionem,
quia cognitione cum sit ipsa aplicatio obiecti est ratio ipsa formalis movendi, et ali-
ciendi ad amorem: sicut in causis physicis aplicatio realis est ultima

ratio

ratio desiderabilis et movens eam ad operandum. Unde ad hoc, ut nullum in illo casu dari medium quo prius eius finis; nec tamen amari potest aliquid ut medium, seu ut utile ad aliud; amari tamen ut utile est amari in ordine ad aliud: ordo autem hic seu relatio formalis fit a potentia referente unum bonum ad aliud assequendum.

4

Ideata ra. libera.

Quibusdam notabilibus de se[?] circa libertatem expendimus.

Dupliciter potest ea libera considerari, et potest considerari in actu 1o libertatis, et potest etiam in actu 2o considerari. In actu 2o consideratur quando actualiter exercet suam libertatem, et in actu 1o quando est in potentia ut illam exerceat. An vero libertas semper exerceatur operando, an etiam exerceatur, aut possit exerceri non operando dicemus infra cum de pura omissione libera sermo erit. Interim tamen in praesentiarum advertendum existimavi, aliquos esse, qui dicant, actum 1um libertatis neque dicere operationem, neque operationis negationem, quod ex eo, aiunt, constat evidenter probari, quia actus 1us libertatis semper coniungitur cum actu 2o in eodem instanti libertati. Et prius mihi neque evidens, neque verum est.

Et quidem si per actum 1um libertatis intelligamus statum illum, in quo causa est potens libere se exercere, nec tamen adhuc libere exercet, videtur mihi non, actum 1um libertatis non posse cum actu 2o coniungi. At qui per actum 1um libertatis statum illum intelligimus, sicut in virtutibus actum 1um intelligimus, quando in collatae sunt, ut possint exercere suam virtutem, nec tamen adhuc illam exercent. Sed de his iterum sermo redibit.

Libertas alia dicitur contradictionis et contrarietatis

alia.

alia. libertas contradictionis est ad actum et ad negationem actus, ut ad amandum et non amandum. libertas contrarietatis est ad actus contrarios, ut ad amandum et odio habendum. Contingit autem, ad aliquid dari libertas contradictionis sine libertate contrarietatis: ut quando obiectum proponitur tantum sub aliqua ratione boni sine ulla ratione mali, datur in nobis libertas contradictionis quin detur libertas contrarietatis, quia non potest odio haberi obiectum nisi proponatur sub aliqua ratione mali: liberi igitur sumus in illo casu ad amandum et non amandum; non autem ad amandum et odio habendum. 134

Tandem libertas alia est, a necessitate, et alia a coactione. libertas a coactione datur, quando ita amamus, ut sine ulla violentia, quae nobis inferatur, amamus: hac ratione beati in patria Deum amant sine ulla violentia, sine ulla coactione. libertas a necessitate datur, quando ita amamus, ut sine ulla necessitate amemus, hoc est, ut non sit nobis necessarium amare. fide igitur sanctum est in ecclesia catholica in voluntate nostra dari, immo ad merendum, et demerendum requiri in hoc statu naturae lapsae libertatem a necessitate, nec sufficere libertatem a coactione, ita definiente Pontifice summo Innocentio X contra Cornelium Jansenium sua constitutione quae incipit cum occasione.

Cum igitur libertas a necessitate, de qua in praesenti loquimur, ex communi Patrum sententia definitur, quod positis omnibus requisitis ad operandum potest operari et non operari. Hanc esse veram, et germanam libertatem, sine qua libere agere liberaliter et erudite probat noster Pater Noris in tomo de scientia Dei disputatione 48 et 49, et Pater Theophilus Rainaldus in suo de nova libertate opere, et colligitur etiam ex concilio tridentino sessione 6 canone 5.

Circa verba vero huius definitionis duo sunt notanda, et in primis noto differentiam inter liberum et necessarium considerari positis omnibus requisitis ad operandum; nam antequam omnia ponantur requisita, nulla videtur esse differentia inter utrumque: necessarium sine requisitis ... operari potest ... quod sine requisitis non operetur, ut in quo necessarium est. 2° noto, requisita hic esse illa, quae sunt via ad operationem, ita ex quibus actus liberi requiruntur ad actum primum libertatis.

Noto 3° cam libertatem explicari in ordine ad operationem, carentiam vel illius quae dicitur esse, quod positis requisitis ad operandum potest operari et non operari. Causa ratio est, quia libertas non nisi in potentia activa videtur dari potest; potentia enim passiva, quatenus sic potentia passiva est, nullam habere potest libertatem quia nulla potest exerceri libertas in recipiendo sic, aut non recipiendo. Est ita evidens, ut in re ita quasi extra controversiam sit, quam propter Concilium Tridentinum dixit, voluntatem nostram non mere passive se habere in actibus meritoriis, sed aliquid agere, quia utique ut certum cognovit non posse libertatem esse potentiae si nihil agat.

Noto 4°, potentiam liberam differre a naturali per hoc, quod potentia libera potest operari et non operari positis omnibus requisitis: quod quidem nihil aliud est, quam potentiam liberam ita esse indifferentem ad operandum et non operandum, ut nullum sit requisitum ad operationem quod potentiam liberam determinet ad illam: sicut autem evenit in causis, seu potentiis naturalibus, quarum applicatio cognita est requisita ad operandum, ut determinet potentiam ad operationem, nec illam ad hanc indifferentem, seu indeterminatam relinquat.

Potentia haec est libera dicitur ad operandum et non operandum. Et aliqui sapientes delicatissime advertant, non utendum ibi particula et, ita ut dicamus, cam libertatem esse, quod positis omnibus requisitis potest operari et non operari; ego tamen non tanti facio hanc notationem, cum utriusque particulae idem apud omnes sensus sit, ut ex communi patet usurpatione. Igitur cum libera dicitur positis omnibus requisitis, posse operari, et non operari, ita ut vi illius coniunctionis non significet actum et negationem actus posse aliquando coniungi, sed non coniungi in ea libera potentia actum, et negationem actus: quod nulla alia ratione contingit, nisi quatenus potentia libera cum omnibus requisitis ad operationem indifferens est, et indeterminata in actu primo ad operandum, et non operandum.

Unde fit, libertatem hanc, seu indifferentiam esse liberae dari debere in sensu composito cum omnibus antecedenter requisitis ad operationem, ut nos alibi diximus physicam praemotionem

dari

dicebamus, quod ex Concilio Tridentino probavimus, videlicet, posse nos, liberumque nostrum arbitrium dissentire, tametsi a Deo motum sit, et excitatum, hoc est, posse in sensu composito motionis, et excitationis divinae dissentire Deo vocanti, cum tamen vocatio haec, et excitatio divina sit unum ex requisitis ad actum supernaturalem eliciendum.

Rogabis tamen hic, unde nam oriatur eiusmodi indifferentia in ea libera, cum in voluntate nostra, ut positis omnibus requisitis possit adhuc operari et non operari? Recurrunt communiter thomistae ad indifferentiam iudicii; dicunt enim voluntatem esse liberam, propter hoc, quod obiectum indifferenter proponatur ut illud amet, vel non amet, vel amet, vel fugiat. Sed evidens est, quod sicut ista indifferentia iudicii adiungeretur, et potest adiungi, prius aliud cogens voluntatem ad amandum, vel non amandum, non esset voluntas libera ad amandum, vel ad non amandum. Et quidem, stante illa iudicii indifferentia potest Deus negare voluntati concursum ad amandum; sed si Deus neget concursum ad amorem, non erit libera voluntas ad amorem. ergo illa iudicii indifferentia non sufficit ad libertatem voluntatis.

Libertas ergo et indifferentia voluntatis in actu 1° partim ad ipsam voluntatis naturam partim etiam ad omnium requisitorum positionem, et ablationem impedimentorum reducenda est. Per positionem enim omnium requisitorum, in qua impedimentorum ablatio includitur, fit voluntati potestas, seu facultas proxima ad operandum; deinde tamen voluntas talis ex natura sua est, ut a nullo requisito ad operationem determinetur, manet adhuc indifferens, et indeterminata, hoc est, libera ad operationem, licet constituta iam est proxime potens.

2

Quid sit libertas voluntatis in actu 2°.

Ex illa, quam supra exposuimus, constat liberum esse posse dici intelligere, libertatem quae in actu 1° dari in illo instanti, in quo ea libera cum omnibus requisitis ad operandum, indifferens adhuc

e

est inde status ad alterum quod extremum, ad quod est libera. De libertate in actu 2°, non adhuc est dislas in presenti examinanda; sed cum debet libertatem in actu 2° exerceri, quod voluntas, quae indiferens erat, et indeterminata ad amorem, et odium, nunc determinet potius ad amorem quam ad odium, restat inquirendum, an haec determinatio sit ipsa actualis productio amoris, qui in coinstanti fit, in quo poterat odium produci; an vero sit aliquid antecedens ipsam amoris productionem?

Doctores aliqui sunt non contemnendae autoritatis, qui dicant, voluntatem liberam creatam determinari per se ipsam ante ad actum, et illius productionem, quin haec determinatio sit aliquid in voluntate realiter illi inpressum additum, et realiter ab illa distinctum. Ita sentire videtur noster cardinalis Belarminus libro 4° de gratia et libero arbitrio, quatenus docet ante divinum concursum, et ante actum ellicitum a nostra voluntate precedere in illa determinationem quandam: inquam mentem vocat sanctum Thomam quaestio 1a de malo articulo 3° ubi ait: non uti regula rationis praeintelligi in voluntate ante inordinatam ellectionem.

Pater Ferdinandus de Salazar opere de conceptione capitulo 24° pagina 3° numero 50 docet, ideo voluntatem creatam producere libere suum actum, quia libere se aplicat ad illum producendum: applicatio, inquit, non est aliquid realiter distinctum ab ipsa potentia voluntatis. Pater Albertinus tomo 1° principio 6° corolario 2° ait, in qua cum quae potentia libera est admittendam virtualem volitionem ante exercitium actus 2i: dicit autem virtualem volitionem, determinationem ad volendum, quae ipsam statim, et actualem volitionem praecedat. Pater Conink 3a parte quaestio 1a articulo 1° dubio 1a late prosequitur hanc sententiam, quam tandem tradit Pater Franciscus de Lugo libro 1° de Deo uno disputatione 32a capitulo 4°.

Ita etiam requiri illi aliqui ex nostris recentioribus, qui vocant actum 2m metaphysicum determinationem illam, quae ante actum 2m physicum reddunt voluntati, ut potius in hanc partem quam in oppositam inclinet. Adducit ab aliquibus pro hoc dicendi modo Pater Suarez disputatione 19a sectione 5a numero 40°, sed inmerito, quia eximius doctor solum ait, facultatem liberam

creatum non indiget re alio determinante actiue, ut ad hunc potius determinetur, quam ad alium agendum determinetur, sed ipsa seipsa indiuiduat, actiue accommodat seipsam uim ad hunc determinandum potius quam ad alium.

Et quia haec determinatio est liuera, dicatur exercerium aliquem actum 2um metaphysice non realiter formaliter, sed realiter uirtualiter dictum ab entitate ipsa est liuera, sua ipsa distante a deo permittit, et agere potuit non succumbere. Non mihi tamen hunc dicendi modum potissime est, quod non intelligibile sit, entitatem aliquam creatam quae manet ipsa sine ullo alio determinari, quod ideo ipsa 2um repoterat, imo et antea erat non determinata. Sed quidem prius eo nisi, dicimus implicat idem simul esse et non esse. Sed simul est uoluntas, et non determinatio uoluntatis: quia uoluntas est illi determinatio nihil idem: quia uoluntas, quae in instanti A non erat determinata non potest esse determinata permanens ipsa in instanti B.

Et probatur; quia ea, quae conuenire possunt separata sunt contradictorie opposita non sunt idem realiter in creatis; sed uoluntati nostrae, et determinationi ad amorem conuenire possunt separata contradictorie opposita: quia in creatis non sunt idem. Et minor quia uoluntas manere potest non manente illa determinatione. Et si dicas, manere posse realiter formaliter uoluntatem, non manente realiter uirtualiter determinatione, est totum nobis cetere liuere diuini misterium obtrudas, nulla modo impugnatio erit, quo ideo, quia uix, aut ne uix quidem in Deo explicari possunt, in uoluntate creata liuertatem sine necessitate tractant.

Sed obijcit, ut supra. necessitatem esse adstruendi eiusmodi determinationem uirtualiter superadditam uoluntati ante actum ipsum amoris. Obijcit ergo, 1o uoluntas cum omnibus requisitis indifferens est, et indeterminata ad operationem: quia ea indifferens, et indeterminatio debet tolli ante ipsam operationem. Sed non a Deo, ne explicandum aliquam promotionem concedamus: quia ab ipsa operatione: quia haec ante eam oritur, ad operandum determinat. Obiectio haec in 1o cont. a defi- cit, quamdam praecipue, dicendum quae uoluntatem indifferentem ad operandum determinari per ipsam suam operationem, quin ante illam aliqua alia praecesserit determinatio

se

voluntatis.

Sed instas contra obiectionem quia determinatio voluntatis est causa actus efficientis ergo praecedere debet ipsa determinatio productionem actus. Respondeo negando antecedens: non enim determinat voluntas ad efficiendum actum, sed efficiendo actum determinat, ad quem efficiendum erat indeterminata et indifferens. Vel ergo dicendum est, indeterminationem seu indifferentiam esse ad efficiendum actum, quam ipsam determinationem esse ad illum efficiendum. Sed advertendum hic loqui nos de ipsa libera determinatione voluntatis; non enim negamus, posse voluntatem per unum actum determinari ad alium efficiendum.

Obijcies 2° ideo Deum concurrere cum voluntate quia voluntas determinat Deum ad concurrendum, non econverso: ergo determinatio, qua voluntas nostra Deum determinat ad concurrendum, prior est concursu Dei, quo prior est operatione ipsa voluntatis. Et urget in habitibus et aliis comprincipiis, quia in voluntate est indifferentia ad actum cum illis, nam eiusmodi habitus, et comprincipia supernalia concurrant simul cum voluntate ad actum liberum, nec tamen dicuntur libere producere eiusmodi actum, nec determinare ad illum, sed potius determinari a voluntate dicuntur: ergo aliqua esse debet in voluntate determinatio prior operatione.

Ad argumentum constat ex dictis a nobis ad librum 2um Physicorum d. 5. q. 1. Deum determinari ab ipsa operatione creaturae conditionate futura per hanc, aut similem propositionem: creatura hic et nunc operaretur, si esset sola, potest, quod quidem a Deo cognoscitur antequam operatio creaturae ponatur absolute. Ad confirmationem, verum est, supposita iam determinatione Dei facta ab operatione creaturae conditionate futura, Deum determinare per decretum suum habitus etc., et cetera comprincipia, ut cum voluntate iam operaturi concurrant in eo ipso instanti, in quo ipsa operaturae est. Et tamen quia haec procedunt ab ipsa creaturae operatione conditionati futura, ideo iure merito dicuntur concurrere comprincipia haec ex determinatione voluntatis creatae.

Hinc iam tandem colliget, qua ratione possit optime libertas creaturae in actu 2° explicari sine ulla determinatione, quae in voluntate creata sit ante omnem illius operationem.

tione, et naria ad operationem dicat. Id dicendum, voluntatem nempe positis omnibus requisitis ad operandum tribui a Deo liberam, et expeditam, ut operetur; ita tamen ut nulli illi naria operatio. Deus tamen non ponit operationem, indeterminata adhuc ad illam quae debebat; nullam in ratione detrahat, detrahi ea potest ad operationem liberam, antequam liberam operationem. Non a Deo, aut ab aliquo agente extrinseco, ne libertas operationis impediatur: non ab ipsa voluntate, quia non potest a se ipsa ad operationem detrahi nisi per aliquam suam operationem.

Detrahitur

per operationem ipsam; nam per operationem, quam statuit detrahere in uno ex duobus illis extremis, ad quod antea erat indifferens: erat voluntas indifferens ad amandum et ad non amandum, quod ipsa amat, hoc ipso quod amet, constituit in amando, hoc est, in uno illo extremo ad quod erat indifferens ei libertatem. Et hinc etiam intelligitur discrimen inter causam liberam et naturalem; causa enim libera detrahitur formaliter, et solummodo per operationem; causa vero naturalis ante operationem detrahitur ad illam per aliquid antecedens requisitum ad operandum.

SECTIO III[a]

An sit possibilis pura omissio libera.

Ex iis, quae de libertate causae liberae diximus haec gravissima quidem oritur difficultas, quae sine magno mentis ardore disputatur a theologis, et animasticis. Sensus quaestionis est, supponendo causam liberam esse illam, quae positis omnibus requisitis ad operandum, potest operari, et non operari, dubitatur, an sicut operando, seu per ipsam operationem formaliter exercetur libertas, ita etiam libertas exerceatur; aut exerceri possit non operando. Et hoc est, quod dicitur pura omissio, de qua in praesenti rogamus, an ea possit esse libera? Hoc est, an casu quo voluntas cum omnibus requisitis ad operandum, non operaretur, ea omnino operationis omissio dici libera posset voluntati, et illi ad culpam aliquam, aut meritum attribui?

Negativam sententiam amplectuntur communiter aliquibus ex parte

Dª Sancti Thomae, quae ut gratiis de finiendam suscepit P. Hurtado in me de incarnatione D. 6 2ª s. 3ª, cum opposita[m] autem ut veram tradiderint D. 15ª de aia 1 7ª, cum impugnat Spinula n. 9ª s. 4ª de aia et aliqui fr. A[?] gratiis sententiam tuetur P. Montoiadr quidentia D. 37 D. s. 1ª, aarer P. Salas et alij apud Ston D. 26ª de aia s. 2ª quos multi et nri sequuntur.

Haec 2ª sententia ut òio vera nobis propugnanda est: quae ut probare possimus explicare oportuit. 1º in 1º illo instanti, in quo uoluntas nostra est cum òibus requisitis ad operandum est in actu 1º libera tam ad actum 2m exercendum in sequentibus instantibus eo m. quo esterent ex parte actu 1º ad operandum, ut dicunt in creaturis in aliquo instanti realiante actum 2m: talis est aplicatio ignis ad passum, ut ignis in illo operetur: talis etiam est propositio seu repraesentatio bonitatis, aut malitiae, ut a uoluntate amari, aut odio haberi possit.

Factaque ergo propositione obiecti cum sufficienti atencione, et aduertentia in instanti A debuit uoluntas libera, et expedita in actu 1º ad operandum, et non operandum in instanti B. Licetque in illo instanti A non operetur uoluntas, in illo nulla exercetur libertas; nulla enim libertas est in uoluntate, ut in ipso 1º aplicationis, seu propositionis instanti operetur. Exercitium ergo libertatis erit in instanti B, in quo uel operatur, uel non operatur uoluntas: si uoluntas in illo operatur, libere operatur, quia ita tunc operatur, ut potuerit tunc non operari. Si autem tunc non operetur, erit pura omissio, et quidem libera, ut modo definiimus. Probatur, quia non potest non esse libera omissio operationis, quando ita omittitur operatio, ut potuerit non omitti; sed in illo instanti B, tum pura sit omissio, ita omittitur operatio, ut potuerit non omitti: ergo in illo instanti B non potest non esse libera omissio operationis, tum pura omissio sit.

Alia probatio a paritate operationis liberae; quia non alia de ca operatio libera est, nisi quia ponitur operatio, quando poterat operatio non poni. 2º probatur a priori; quia si posset esse pura omissio libera, non aliter posset esse, nisi quatenus esset posse omitti

[catchword:] oq

eam operationem, quam poterat non omitti. Hinc facilis est mihi probatio: et quidem supposita voluntate cum omnibus requisitis in instanti B, ut in instanti B amet Deum sine ullo determinante, aut cogente ad amorem, ita potest in instanti B amare Deum, ut possit etiam non illum amare: quod si amorem omittat in instanti B, ita illum omittet, ut potuerit illum non omittere. Ut constat: tum sic: etiam si duravit omissio, hoc est, etiam si nullum habeat voluntas actum in instanti B, ita omisit amorem, ut potuerit in illo instanti illum non omittere: quod etiam si omissio duravit, libera erit.

Hinc intelliges, quomodo in actu 1° liberam libertatem contradictionis posse dupliciter exerceri, scilicet operando, et non operando, hoc est, positive et negative. Positive exercet operando in eo instanti, in quo poterat non operari; negative vero exercet, non operando in eo instanti, in quo poterat operari: cum autem idem sit instans, in quo operari, et non operari voluntas poterat, in eodem instanti poterat et exerceri positive, et negative.

Ex suppositione autem, quod in instanti B negative exerceat negative, non potest in illo eodem positive exerceri; ex suppositione enim quod non operetur in uno instanti, non potest in eodem operari, sicut etiam e contrario. Et in hoc sensu dicet voluntas determinata negative in instanti B, sicut determinari potuit positive in eodem instanti; sicut enim libere operatur, quod operatur in eo instanti, in quo potuit non operari: ita libere non operatur, quod non operatur in eo instanti, in quo potuit operari. Et hinc etiam deducimus, non solum operationem liberam, sed puram etiam omissionem, si libera sit, posse ad laudem et vituperium tribui; hæc enim de causa Ecclesiastici 31 dicitur laudat, qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit. De quo latissime, et ingeniosissime noster Ripal. de ente supernali D. 70.

Sed obiicies 1°: actus quo voluntas in actu 2° exercet suam libertatem, debet habere aliquid, quod non habebat in actu 1°; sed quando datur pura omissio, non habet voluntas aliquid, quod non habebat in actu 1°: ergo quando datur pura omissio, ipsa non exercet suam libertatem in actu 2°. Et confirmatur; quia actus 1us libertatis est status indifferentiæ, et indeterminationis

sed actus 2us libertatis est actus determinationis: ergo aliquid dicat esse in hoc actu 2o, quod non erat in illo actu 1o. Ante solutionem nota, libertatem in actu 2o tam in operando, quam in non operando constitui per aliquid extrinsecum operationi, et non operationi. Et quidem in operatione patet; quia eatenus est libera hic et nunc operatio, quatenus ita ponitur hic et nunc, ut potuerit non poni: atque omissio extrinsecum est operationi, quod potuerit non poni hic et nunc.

Hinc ad argumentum negandum est maior de exercitio naturae libertatis in actu 2o, dicendumque quietationem, quod non ponat operatio, quod poterat operatio poni. Pura quoque omissio libera est in actu 2o in eo instanti, in quo voluntas poterat habere operationem; at in actu 1o, in quo erat naturalis illa pura omissio, ita habebat voluntas omissionem operationis, ut in eo instanti non posset habere operationem. Ad confirmationem dicendumque est, actum 1m libertatis esse statum indifferentiae, et indeterminationis ad actum 2m; fit autem determinatio in actu 2o in sequenti instanti operando, quod poterat voluntas non operari, et non operando, quod poterat operari.

Obijcies 2o: potentia libera est potentia productiva; sed respectu purae omissionis non est potentia productiva: ergo respectu purae omissionis non est potentia libera. Confirmatur 1o; quia potentia libera est vitalis in actu 1o: ergo non reducitur ad actum 2m, nisi per vitalem actualem, quin per productionem esse non potest. Confirmatur 2o; quia quidquid est liberum, est voluntarium; sed pura omissio non est voluntaria, quia voluntarium est, quod est a voluntate; id vero quod non est, a nullo est: ergo etc. Ad argumentum distinguendo maiorem: potentia libera est potentia productiva cum necessitate producendi, nego maiorem: est potentia productiva sine necessitate producendi, concedo maiorem. Potentia enim libera est potens producere, et potens non producere: utrumque quod potest, et per utrumque exercet.

Ad 1m confirmationem concedo antecedens, distinguo consequens: quia non reducitur ad actum 2m vitalem nisi per vitalem actualem, concedo consequens: non reducitur ad actum 2m libertatis cum conditionis [?] nisi per vitalem actualem, nego consequens. Ad 2m confirmationem distinguo formas, voluntarium dupliciter est a voluntate, directe, vel indirecte, ut loquitur angelicus praeceptor, hoc est positive vel negative, ut nos loquimur. Positive et

et

et directe voluntaria operatio, indirecte et natiui voluntaria ē per o-
missio quatenus ita n̄ ponit̄ à voluntate operatio, ut potuerit ab illa poni,
ut dictū ē. Et hęc iā de aia satis sint, q̄q. delicatissimis auditoribus, et ierig-
toribus etiā, factū esse nimis satis, ut adea q̄ metaca ii, grādū faciamus.

DISP. UNA METAPHISICAE DE ENTE

Ad libros methaphisicorum Aristotelis.

Ad ultimam, Deo auspice, curriculi nostri partem devenimus, sed si tantum onere, omnium operum devenimus auditores, expectat enim iam rege adituri, quam primam nuncupant: sicut enim Aristoteles methaphisicam semel et iterum appellavit, aditumque indagare iam nobis regina, cui ceterae scientiae deserviunt, et veluti ancillae famulantur, cuius principatus et imperium tantum inter mortalia regna caput extollit, quantum spiritualis mentes inter nostri corporea adsolent; non enim mortalibus praeest, ut mortales reges, sed mentibus minime caducis, et sine fine duraturis, quas excitat, et delectat ad contemplationem spiritualium substantiarum, quales sunt angeli, et quae illas beatas efficiat in Dei summi boni, nostri quae coelestis felicitatis contemplationem, et non mediocrem portionem introducit.

Luteum hoc, et unde quaque difusum iam operis aggredior, grandi immemor brevitatis et compendiatim deicere me sapientiae medullam auditoribus meis propinare: monet enim Seneca praeceptum, solet namque, ait, plus prodesse, si pauca sapientiae praecepta teneas, sed illa in promptu, et in usu tibi sint, quam si multa quidem didiceris, sed illa ad manus non habeas. Ultimamque auspicio felici, et munere meo, et votis faciam satis. Ne contenti hac praefatione dicitam salutatione, nec obtenta venia eius divisionem, et tenebris, pauciis meos auditores instruam, nam eius proprietatibus, et qualitatibus prosequentur.

Aserolus: methaphisica nostro est scientia, certe, et sapientia. Probatur: methaphisica est scientia objecti universalissimi, et difficillimi, entis scilicet; sunt enim difficillima quae continent, ut ratio substantiae, et investigatio illius est, cuius praedicata abdita sunt, et in comprehensibilia, quae cum certissime demonstrat, scilicet entis unitatem, bonitatem, et reliquas passiones, plurimum quae per rationes illius est: ergo methaphisica est sapi-

entia

entia; hęc n. est scientia obiecti universalissimi et difficillimi.

Assero 2°: metaphysica est scientia una, unitate tamen extrinseca et artificiali inde orta, quod Aristoteles ob mutuam affinitatem plures habitus inclinantes ad cognitionem entis, substantiae, accidentis et similium, ex his omnibus scientiam unam constituit. Metaphysica enim non est una scientia eo quod sit simplex unus habitus, cum facile circa ens philosophemur, et non equaliter facile circa substantiam et accidens. Neque ideo metaphysica est una, quia eius obiectum formale sit unum unitate specifica; sub ente enim plura, et alia obiecta inter se diversa continentur: ergo ideo dicitur metaphysica esse una unitate extrinseca orta ex proportione habituum ad unam scientiam constituendam.

Assero 3°: metaphysica est simpliciter speculativa. Ratio; quia non iuvat per directionem ad productionem sui obiecti. Quod enim iuvat ad ens producendum scire, illud non repugnare existere, aut substantiam esse ens per se, vel accidens ens in alio. Producuntur enim hęc omnia perfectissime nulla cognitione existenti precedente: ergo metaphysica est simpliciter speculativa. Confirmatur, quia notitia practica supponit potentiam in subiecto ad productionem obiecti; sed in nobis non est potentia ad Deum, Angelos, ens et sic et re ... obiecta metaphysica producenda: ergo metaphysica est simpliciter speculativa.

Assero 4°: obiectum adequatum metaphysicae est quodlibet ens secundum conceptum entis, imo accidens, substantia, qualitas, relatio, et universaliter quaecumque praedicata quae conveniunt ... ; de his enim omnibus disputat metaphysica, et ita disputat, ut iam propter substantiam cognoscat accidens, iamque e contra, ideoque iam substantia, iam accidens est obiectum formale. Conveniunt deinde omnia obiecta metaphysicae in ratione entis; ideoque ens potest dici ratio quae obiecti formalis cum cognoscibilitas ... metaphysicae sit ratio sub qua. Quod si roges de obiecto attributionis metaphysicae, illud esse Deum, quatenus per naturalem cognitionem potest attingi, scrutatur enim metaphysica intrinseca illius praedicata, ut ens, substantiam, causam, et attributa, ut unitatem, veritatem, ducitque nos ad horum cognitionem: ergo hęc omnia propter Deum metaphysica considerat: ergo Deus est obiectum attributionis metaphysicae, propterea quae metaphysica naturalis theologia, hoc est, scientia naturalis de Deo nuncupatur. Sed iam propius accedamus.

Quaestio Iª

Ecquid sit [illegible] ens [illegible]

Sectio Iª

Verus ens reale quomodo ex ponit.

Latissime pro accipitur, sive ut nomen [illegible] significat ens verum et reale, ut Deus, Angelus, et sic dicitur ens reale: [illegible] significat id, quod solo est obiective in intellectu, ut chimera, et hircocervus, quod est aliud impossibile est: nunc significat id, quod quasi removet ens verum et reale, ut privationes et negationes, quae dicuntur negationes entium, sive entia negativa; vulgatissime enim in philosophicis locutionibus, quibus dicimus, aliud esse ens reale, aliud rationis, possibile aliud, aliud impossibile, positivum aliud, et aliud negativum; sed his significantur figmenta, impossibilia, privationes, negationes, et entia realia: quae ens latissime acceptum nunc omnia significat.

Si districte, et cum [illegible] proprietate ens accipiatur, solum significat ens verum et reale, ut [illegible] verum ens [illegible], sive etiam veri entis non apparentis, aut impossibilis, sive [illegible] sic explicat, sive definitur: ens est [illegible], cui ante operationem intellectus positive non repugnat existere. Dixi [illegible], et sic pro [illegible] ens definire, subiicimus [illegible] enti sive reali, sive rationis, sive positivo, sive negativo, [illegible] stabile [illegible] posuimus: et [illegible] neque dixi ens esse id, cui non repugnat esse, quoniam id [illegible] memoriam [illegible] entis, ideoque idem est dicere ens est ens, cui non repugnat, quod [illegible] est indefinite: neque dixi ens esse entitatem, [illegible], et similia, quae [illegible] sinonima [illegible] cum ente, ideoque inepte ens per illas explicaret.

Dixi deinde [illegible] veri entis realis ante operationem intellectus non repugnare existere, ut habeat ens hoc [illegible] ab ente rationis, quod [illegible] habeat [illegible] possibilitatem, illam non habet ante operationem intellectus sed pure obiective, et beneficio cogitationis. Addidi deinde non repugnare positive, ut sic ens reale discernere ab impossibilibus, et negationibus: tamen ista inde per-

dunt

dent ab operatione intus, quia ante illam dat ūo modo n̄ēe hoīs, et repugnantia hoī equi, et tamen entia realia n̄ū, quia n̄ū positiui. Ex quibus liquide constat, de sola praedicta esse rectam: dat. n. quod primarium constitutiuum enti reali; nihil enim in illo prius non repugnantia ad existendum: deinde id omne et soli enti reali competit: quod erat de forma.

Sed contra illam obijcit 1°: existentia non est de esso enti realis: quia ens male definitur per existentiam; non enim res bene definitur per illud praedicatum, quod est ei omnino contingens. Ant. probatur; quia possibilia sunt uera entia realia, cum tamen non habeant existentiam: quia existentia non est de esso enti realis. Confirmatur: esse substantiam est praedicatum actuale enti: est enim essentiale adhuc in non modo existere et in possibili: quia non bene definitur ens reale per actum substantiae. Resp. 1° negando ant., de quo ad librum 1m physicorum Dis. 1a quaest. 5a. Resp. 2° omitendo ant., distinguendo conse.: male definitur per existentiam tanquam per constitutiuum identitatis, concedo conse.; male definitur tanquam per terminum relationis rei, quae definitur, nego conse. Ad confirmationem, quamuis esse aliquid alicuius non possit esse praedicatum, per quod res definiatur; ceterum potest esse terminus in ordine ad quem definiatur: sic ratio non est de essentia mea, et contingens ratio illius, cum tamen bene mea in ordine ad illam definiatur. Ad confirmationem distinguo ant.: esse substantiam absolute est praedicatum actuale, concedo ant.: esse substantiam quantum est existere est praedicatum actuale enti reali, nego ant.; explico enim quolibet alio distincto abente, huic non repugnat ratione cuius subsistit in possibili, quod est esse substantiam quantum est existere.

Obijcit 2°: haec definitio enti non habet genus et differentiam: quia ens non recte definitur: omnis enim definitio constat genere et differentia. Ant. probatur; quia nullum est constitutiuum ente uniuersalior: quia non habet genus. Deinde in ratione entis omnia conueniunt: quia nullam habet differentiam constitutiuam; quia constitutiuum entis est simplicissimum: quia non bene definitur: quod quod enim definitur per duo generaliter constituitur, minime definitur. Resp. ant.; quia in ente omnimoda apparet conuenientia et nulla differentia; nihil enim ab alio differt in ratione entis. Resp. omitendo ant., et negando conse.; non enim omnis definitio debet constare ex genere et differentia, nisi definitum constet genere et differentia, quod cum non constet, definitio solum

dicit explare aliqd definiti. Ad 2 rationem omitto anr. et nocoaq: entitas m. simplex pot explari p duplicem conceptum fralem magis exprimentem qd obscuritate aliqua dicit unus 2 plur.

2

Circa entis possibilitatem variae sententiae reperiuntur.

Nihil 1o aspectu facilius, nihil in progressu difficilius, ideo quemadmodum puto nihil in tota methaphysica celebrius qd de essentia et possibilitate entis. Res possibilis, q pot existere, pot autem existere, q non repugnat existere, n autem repugnat existere, ex cuius positione a pte rei n sequunt duo contradictoria. Et in 1o certissimum est, potentia, q modo n, ulterius plura alia esse possibilia, imo haec, q modo n, antequam existerent, fuisse possibilia, adhuc que n fuisse ea impossibilia, ut chimerica: quaerimus qd adnunc sit possibile antequam existat. Est ergo sit ratio formalis, ui cuius n est impossibile aut chimericum.

1a sententia afirmat esse possibile prius quam existat, esse nationem, quam aliqui adhuc explant dicendo esse nationem repugnantiae ad existendum; alij esse nationem exigentiae, qd ei ponatur n inferet contradictionem. 2a sententia docet, ens possibile, antequam existat, esse quandam entitatem diminutam procedentem ab intellectu divino, quam attingit esse prius quam trahit divinam cognitionem. tribuit Scoto, imo et defendit ab aliquibus scotistis; alienum esse fuisse a tali entitate diminuta subtilem doctorem late probat Di Suares D. 31 methaph. s. 2a, testante que .., et nobiles scotistae Brisenus et Smisink.

3a sententia substinet, ens possibile, antequam existat, esse ens reale actuale actualitate essentiae, et absolute narium, et a Deo independens: sic B. Albertinus, et B. Telles, qui proinde sententiae referunt Avicenam, Avicenam, Albertum et alios, 4a sententia docet, ens possibile esse omnipotentiam divinam, qua tenus potius pot hoc ens producere, quam chimeram, ita opinatur D. 31a methaph. s. 2a

qui in re n̄ discedit â cōi sententia, cuius que argua nec debilitat illa pungu-
nt. 5ª et cōi sententia ꝑ pugat, posle, antequā existat, nihil ē actu, sed
ē conditionate id, qd si existeret, n̄ inferret duplex contradictionē. sic pnt, ut s ... itemq̄
videndi apud doctores suares vasquez hurtado arriaga oviedo carleton
et alios, qui subscribunt eidē sententiæ.

Dico 1°: ens posle ante q̄ existat,
n̄ ē aliqua ratio. Pr: ens posle q̄ tenetur pure possle, qd n̄ repugnat
existere; sed de nulla ratione verificat, qdº repugnet existere: g ens
pure posle n̄ ē ratio. Maior ē def° possibilis imo et entis: pt mi: qª de nulla rati-
one pot verificari, qd vere et realit existat; rationes .n. si forte dant,
de quo alibi nos, sō existunt 2m qd, et imperfecte: g° de nulla ratione verificat
qd n̄ repugnet existere; alioqui posset verificari, qd vere et realit posset
existere. Cōfrat: ens posle pot pduci, pot poni extra cās, pot extrahi
â nihilo; sed rationes n̄ poss pduci, n̄ poss poni extra cās etc; alioqui
â seipsis extraherent, cū sint nihil: g ens pure posle n̄ ē ratio.

Dices: rati-
ones in quā consistit entis possibilitas, sive ea sit ratio repugnantiæ, ll' exiq cōno-
tare vsia, g pot existere, pot pduci etc, et hoc sufficere ut in ea rati-
one consistat entis possibilitas. Sed cōª 1°; qª ut aliqd sit posle, n̄ sat ē, qd de cōno-
tato illius ea prata verificent; sed debent verificari de ipso ente posli; sed
ꝑ dicta prata n̄ verificant de ratione, sed de illius cōnotato: g° ratio n̄ ē ens
posle, sed cōnotatu rationis. Pr mai: sic qui simul sit eque cōnotat verū equū
et verū hoēm, quorū ē verū et reale distingui; sed de hoē vero et vero
equo verificat, qd n̄ repugnent existere, qd possint pduci etc: g° de cōnotatis
entis impossibilis verificant ea oia prata.

Cōª 2°: de cōnotato rationis hois
verificant oia prata essentia hois, et de cōnotato rationis Dei verificant
oia prata divina, de cōnotato autē oia prata subtilis: si .n. illa cōnotata
hō, Deus, et subtilita, hō autē hō ē, Deus Deus ē, et subtilita subtilis; sed

ra

natio hoīs n̄ ē hō natio Dei n̄ ē Deus, et assens n̄ ē rubra: ꝙ̄ ꝗ bi dē ꝯnotatō nationis aſcriſſent⁹ oīa ꝑtā ad entis ꝑolis, ipsa natio n̄ ē ens ꝑole.

Dico 2°: ens ꝑole ante ꝗ existat n̄ ē aliqua entitas diminuta ꝑ cedens ab intu diuino. ita ut in tali entitate ꝯsistat eius ꝑolitas. Pr: entitas diminuta, in qua ꝯsistit entis ꝑolitas, ł ē entitas, cuius eē sit ꝛo obtibus in mente Diuina, ł cuius eē sit aliqua natio, ł positibus aliqd actuale; sed in nullo ex his pōt ꝯsistere entis ꝑolitas: ꝙ̄ ens ꝑole n̄ ē aliqua entitas diminuta etc. Ma. pt; n̄.m. ex cogitabile ē aliud eē ꝗł triplex relatus; ułł ł positibus, ł nalibus, ł intencionale. Mi. pt; ꝙ̄ ꝑole n̄ ē natio, ut ꝯstat ex superiori ꝯe: ꝙ̄ si entitas diminuta ē natio, ꝑolis n̄ ē entitas diminuta: Deinde ꝑole ante ꝗ existat n̄ ē aliqd actuale, ut ꝑ bo sequenti ꝯc°: ꝙ̄ si ea entitas diminuta sit positibus actuale, in ea n̄ ꝯsistit ꝑolitas. tandē, eē obtibus habet in mente diuina imꝑolia nationes et ꝯtibationes; sed adhuc n̄ si ens reale ꝑole: ꝙ̄ entis realis ꝑolitas n̄ ꝯsistit in entitate diminuta, cuius eē sit ꝛo obtibus in mente diuina. Ma. pt; ꝙ̄ oīa illa ā Deo cognoscunt: sue mi ēt coā minus certū ss.

Dico 3°: ens ꝑole ante ꝗ existat, n̄ ē ens reale actuale actualitate eēꝫ: oppositā sententiā, ait eximius doctor, in mentē hoīs uenire n̄ posse, et eā parū tuta, eaietiā uasque, et alij alias inuriunt censuras. Pr: qdqd ueri ē, et Deus n̄ ē, dependet ā Deo ētalit. ineē, fieri et ꝯseruari; sed creatura ꝑolis, ut ꝑolis sit, n̄ dependet ā Deo in eē fieri, et ꝯseruari: ꝙ̄ creatura ꝑolis n̄ ē uere ab eterno ad hoc 2ᵐ actualitatē eēꝫ. Ma. pt; Deus.m. ē 1ᵃ cā, et in suo genere infinita: ꝙ̄ petit, ut oīa alia ꝑ dicto mō dependeant ā se. Mi. ē sententia aduersariorū; dicunt.m. creaturā ꝑolē ut talē eē āre, eē que ens natiuū, et facile pt; ꝙ̄ ꝑole ē, qd n̄ repugnat existere; sed ut creatura n̄ repugnet existere, parū refert diuina ꝑductio, ł ꝯseruatio; ꝗ bi.m. Deus nollit hoc ꝑducere, ł etiā desicuis tatis intrinsecū eēꝫ n̄ posset ꝑducere, uerū eēt dicere, hō quantū ē ex se pōt existere, sed ꝗ ar-

antq ē excer̄ infert duo ɔ̄dictoria: ḡ creatura posit et posit n̄ dependere à Deo in eē, fieri, et conservari.

Dices: creaturā dependere à Deo essentialr 2m eā exiā, n̄ 2m eē, et actualitatē essē. sed ɔ̄a ē b.; ḡ a hinc sequitr nullā creaturā dependere à Deo 2m eē essentiale; sed so 2m eē actuale; dependet m creatura à Deo so 2m exiā; sed hæc assens sa creaturæ, ut ad curiarij docent: ḡ creatura so 2m eē actuale dependet à Deo. Hoc autē ē absurdū pt; ḡ a absurdū eēt asserere, hoē dependere à Deo n̄ in eē hoīs, sed in eē albi, aut calidi; sed exia n̄ minus accidit hoī, qā calor aut albedo: ḡ o absurdū ē dicere, hoē so dependere à Deo 2m eē exiā. Deinde assens cæli, l terræ, sive qd idē ē, p dicta 2m eē actuali, n̄ ē celū l terra, sed celū et terra sunt à Deo creata n̄ illud in pn̄o creavit Deus celum et terram genesis l: ḡ n̄ creantur 2m eē actuale pcisi, sed etiā 2m eē actuale essē.

ɔ̄a 2o; ḡ a si p dicta sententia admitatr, deret etiā admitti, nec creaturā 2m eē exiā dependere essentialr à Deo; sed hoc falsissimū ē: ḡ et sententia ex qua sequitur. Ma pt: ideo creatura 2m actualitatē essē ē independens à Deo, quoniā 2m illā ab eterno ante oē divinā pductionē ē posit; sed etiā exia ab eterno ante oē divinā pductionē ē posit, et de illa verificatr, qd n̄ repugnet existere: ḡ exia 2m actualitatē exiā ē independens à Deo: ḡ creatura n̄ so ē independens à Deo 2m actualitatē essē, sed etiā 2m actualitatē exiā. Quod si dicas, creaturā dependere à Deo n̄ 2m actualitatē exiā posit, sed etiā exercitē. ɔ̄a ē; ḡ a ipsa exia exercita ut talis ab eterno n̄ repugnabat: ḡ o ē posit ut exercita: ḡ ut exercita, et 2m ppriā actualitatē ē independens à Deo.

Dico 4o: entis positas ante qā existat, n̄ valet pcise indicia oi pōa. Pr: eni pōte ē ex cuius positione n̄ sequunt duo ɔ̄dictoria; sed adhuc ex clausa divina oi pōa ē verū dicere ēe ente posit, qd ex cuius positione n̄ sequunt duo ɔ̄dictoria. Probo hanc mi: de hoīe eā, qui n̄ di

diuina om̃ipoa, ar. be qq existat. q at mentione obijcit, é uerũ dicere, si hō producat, n sequunt duo ɔtradictoria: qa adhuc exclusa diuina om̃ipoa, é uerũ dicere de ente poli, ad existẽ [illegible] positionẽ n sequunt duo ɔtradictoria. ɔfirat 1o: ens poe, si existat, producit; sed om̃ipoa, si existat, n producit: ergo om̃ipoa n ē id, in quo ɔsistit entis possibilitas. ɔfirat 2o: hō possibilis, si existat, erit at rale, eque [illegible]imnibile, leo rugibile, et sic de reliquis; sed diuina om̃ipoa adhuc existens n ē at rale, [illegible]imnibile, rugibile: ergo om̃ipoa n ē id, in quo ɔsistit entis possibilitas ante existentiã.

B

Exponitur uera sententia.

Nobis itaque dicendum ē, ens poe ante quã existat absolute n ee aliud actuale ɔditionate [illegible] ee id quod absolute ē, dum existit. Explicatur [illegible] 1a, quod poe ante quã existat, nihil sit absolute, quod ex dictis patet; quia m ē absolute ē positiuum actuale, vel ut minimum negatio aliqua, sed ɔstat ex dictis poe, ante quã existat, neque ee positiuum neque negatiuum: ergo poe ante quã existat, n ē aliquid. 2a pars ɔtra [illegible] probat, poe sub ɔditione quod existat, ee aliquid, quod euidentissimum ē. Patet m. neque qui ante quã existat, possibile; quia ante quã existat, n repugnat existere: ergo poe ex suppositione [illegible] ɔditione aliquid ē. Quod autem id, quod ɔditionatũ ē, sit ipsissimum, quod ē, dum absolute ē, patet; quod de entitate existente praedicat, quod sit possibilis. m. dum existens possibile; n. m. repugnat existere quod de facto existit; sed quod praedicat de aliquo, identificat cum eo, de quo praedicat: ergo poe ɔditionatum ē id ipsum, quod absolute ē, dum existit.

Et si roges, per quod distinguatur ens poe, ante quã, ab ente impossibili? Resp., quod cum ens poe, ante quã existat, n sit absolute, sed tantum ɔditionate, n habet absolute per quod distinguatur absolute ab impossibili. Distinctio m. ē passio entis; ergo quod n ē absolute, neque absolute distinguitur [illegible] poe ut, priusquam poe n ē [illegible] priusquam poe n distinguitur absolute ab impossibili. Neque hinc infertur identifi-
ca

+ claudit [illegible]

cari abtu cum impoli; q. q. abtu n. si, abtu n. identificant; sed poli et pure pole abtu n. e; et idem e de impoli, qd n. e abtu ens reale: q. abtu n. identificat pole et impole. Pole igitur pure pole eo modo quo e ab impoli disguit; sed pole et pure pole e 2dicionat: q. 2dicionate etiam disguit ab impoli. Stat igitur 2dicionata illa distinctio in eo, qd sit entitas, q. mo pure polis e, existat, n. inferant deo 2dictoria, ugde Do abeterno fuit unicum dicere, qd q. do cum que decerent nulla inferret 2dictio, qd nunqm veri pot asseri de chimera, et quolibet alio impoli: ex suppone m. qd eet chimera, eet, ut supponit, et n. eet; q. una pars destruit alteram, q. sit 2dictoria.

Ex his

1m colligo, dsbe que maxime notare per explatione, et veritate aliqr arum propon, q. egre sine hac notatione explant. Colligo, inqm, qd lt pole antequm existat, n. sit aliqd veri realit et positivi, et tamen aliqd in eo obiective et in eo intentionali, q. pole lt pure pole objicit menti divine, et ab ea cognoscit: q. e illius obiectum: q. het eo objective et intentionali: qd qd m. trat cognoscit het eo obtibus et intentionali. 2trat enim ens reale et impolia, eo qd trent cognosci suscipiant eo obtibus et intentionali: q. etiam e pure pole. Ego ig affirmamus entitatem aliqm n. existentem eo polem, n. affirmamus per propon de subtm n. supponente, alioquin propon affirmans hoc n. existentem eo polem, falsum enunciaret, cum oit propo affirmativa de subto n. supponente falsa sit: subtum ig huius propon, sive e polis, q. do revera n. existit, e ttu obiective existens, qui dr polis, n. q. a lt polis sit aeteu aliqd realit, sed q. a e 2posus ille obtibus obiective existens talis 2dicionis, ut si realit poneret, n. inferret 2dictionem, cum tamen illam inferret impole etiam obiective et intensionalit existens.

intentionali

intensionali

intentionali

Colligo 2m: n. eo idem, ens eo pole, et e pure pole, seu e in statu politatis, et in statu pure politatis: ens m. existens est pure poles et in statu politatis, sive in statu n. politatis; ens m. e existens veri existitur q. n. repugnat existere, ita ac ...

m. bene arguit ad pot: q. e pole, et in statu opposito impolitati. Ens pure pole, siue in statu pure politatis importat nationem exis illius entis, qd e in statu pure politatis, siue pure pole: q. ens pole e, et pure pole e, et in statu politatis e, et e in statu pure politatis n. si idem: pure m. pole, et statu pure politatis importat nationem exis, a qua pcin dit ens pole: et q. statusz politatis n. confundit cum statu pure politatis, ideo parce et caute status iste aplicandus enti existenti. eadem cautione et distinctione opus e in uocibus istis: ens habet potam ad existendum: ens e in pota ad existendum: 1.m. ppo absoluit a natione exis, 2a uidet importare 2a.

3o colliges ppa illas quas framus de rebus puri politibus, quas quae dicimus narias, et eternae ueritatis, et quorum subiecta actu nullum e habet pro obiectibus, ut cum dicimus: homo e al rale, equus hinnibile, substantia e ens per se, accidens e ens in alio, chaos imago, et similes ppa n e absolutas, sed conditionatas, qdm. de hoc ne, alu et abstr al ne, n ens p se neq in alio: q. pdictas ppa at cum uere sint abe n n, sed conditionales, q. sic explant: si complexio obiectiuus hois n. so intensionalis, sed etiam realis exitat, erit al rale: si conceptus obiectiuus, qui ueri exitat, erit ab simmnibile, et sic de reliquis: in his m. pertinet uerum e illud philosophi: uerba in e, b e n dicunt de hoc et c: homo e. dr. al n id qd al e, sed qd al est. Et q. a obiectum earum ppas n pot alis se habere, dnr narie; et q. n implicat similes ppa in aliqua duratione e falsas, dnr etiam eternae ueritatis.

Non ita se habent ppa illae, q. abe s, ut Petrus existit, Petrus discurrit, Petrus albus e al, cum n possit Petrus n discurrere, n existere, n albus e, similes ppa s de obiecto contingenti et poss e falsae, ideoque dnr contingentes, et n aeternae ueritatis. Nihilominus etiam, ne tandem uenit ppa ista Petrus si exsistat, erit al: Petrus et existit et e al, de eodem obiecto de e ppa ista sit naria, et aeternae ueritatis, 2a contingens, et exposita falsitati; q. a de eodem oio obiecto poss adco

di

diversis per quod stari se habet diversum modum tendendi ab hac ad conditionatum. Et hinc indicium sumitur distinctio scientiae simplicis intelligentiae, a scientia visionis; illa enim conditionale cognoscit, quod scientia visionis absolute: uti cognoscit Deus, quod si Petrus existet, erit talis; cognoscit etiam Petrum absolute existere, et absolute esse talem: haec cognitio dicitur simplicis intelligentiae, 2a visionis.

4

Objectionum solutione roboratur ulterius statuta doctrina.

Objectio

1: ens ante ad omnem existentiam et ab aeterno est possibile; sed ab aeterno nihil est possibilibus creatis, sed pure negationibus: ergo pure possibile est quoad negationibus. Maior est certa; sola igitur minor eget probatione; quia pro quolibet signato instanti aeternitatis ante fuit verum dicere, ens creatum non repugnat existere: ergo ens ante ad omnem existentiam est possibile. Confirmatur 1°: si ens ab aeterno non fuit possibile: ergo praefuit negatio possibilitatis: ergo ab aeterno ens fuit sola potentialiter possibile, quod per hoc quod est falsum, ergo ens ab aeterno actu erat possibile, sequitur ens potentialiter possibile esse negationem; ens enim ab aeterno fuit potentialiter possibile; sed ab aeterno nihil est possibilibus creatis, sed pure negationibus: ergo ens potentialiter possibile est quoad negationibus.

Confirmatur 2° quia hae propositiones: ens est possibile, ens potest esse possibile, sunt distinctae, et 1a vera 2a falsa; quoniam 1a indicat, ab aeterno ens non repugnare; 2a vero per aliquam distantiam temporis repugnare, tunc ea repugnantia posse tolli; sed haec importat aliquam actualitatem illius possibilitatis: ergo pure possibile aliquid actuale. Confirmatur 3°, quia si ab aeterno non datur actu possibilitas entis: ergo datur actu eius impossibilitas: ergo ens pure possibile est impossibile. Probatur consequentia: possibile et impossibile opponuntur contradictorie, et idem de possibilitate et impossibilitate: ergo si ab aeterno non datur actu possibilitas entis, datur eius impossibilitas; non dari enim rem est formaliter dari eius contradictorium.

In responsione ad hoc argumentum varia est doctorum, omnium

omnium mens, ut aliqui interdum tricetant qui in quaestionibus et his observationibus exponunt, et fallacijs. Nos tradita doctrina insistendo, memores que pure possibile actu solum habere esse obiectivum, et esse reale solum conditionale remanet ad argumentum concedendo maiorem et minorem et distinguendo consequentiam: quod pure possibile est quid negativum, idem, est ipsa negatio, non concedo: id est non est aliquid positivum actuale, concedo consequentiam, possibile ab aeterno actu non est, ideoque nec positivum aliquid est, nec negativum, et ex confusione utriusque vocis, scilicet non est, et nihil, oritur et arguitur fallacia: quod enim non est diximus non semel esse nihil, sive esse quid negativum, quod ut verum sit non debet importare identitatem inter privationem, et subiectum; quod enim semel subiectum est, semper, nec potest cum opposito identificari, alioquin idem non esset subiectum: sed quod debet importare remotionem eius a subiecto, cum quo verum sit subiectum non existere, verum est esse nihil, sive non esse. Cuius rei plura suppetunt exempla: praeterita, ut et futura modo nihil sunt, hoc est non sunt aliquid; ceterum non propterea sunt rationes, seu quid negativum, nisi significet eo dicendi modo fieri non esse aliquid, sed cum possibile actu ab aeterno non habeat esse nisi obiectivum, propterea non potest de illo affirmari, quod sit positivum, vel negativum; quod enim non est, neque positivum, neque negativum est. 146

Ad primam confirmationem non in illius suppositibus, cum in suppositione nos asserere, possibile ab aeterno non esse possibile, quod falsum est; dicimus enim possibile ab aeterno huius possibile, ceterum asserimus esse possibile ab aeterno actu solum dicere esse obiectivum, et solum conditionale dicere positivum entitatem realem, ubi ex suppositione quod existat; ad hoc autem ut possibile actu dicatur possibile ab aeterno, satis est ex suppositione habere actualem entitatem, ut dicebamus de actu futuro et praeterito: sicut enim actu futurum est quod non est, sed erit, et actu praeteritum quod non est, sed fuit, sic actu possibile, quod actu non est, sed esset.

Ad 2am confirmationem omisso maiorem, et distinguo minorem: 2a importat aliquam actualitatem conditionatam, concedo minorem, importat absolutam, nego minorem importat enim possibile actu; ceterum actu possibile, quod est pure possibile, cum actu non sit, sed conditionati ea secundo conditionate importat actum, distinguit quia a 1a ... quod hoc quasi

re

remoti importat hunc actum, 2dum minus remote et quasi proxime.

Ad 3m confirmationem resp., dari actu ab æterno entis possibilitatem, ideoque non dari actu eius impossibilitatem; ceterum eam actualem possibilitatem esse nihil de præsenti, et aliquid conditionati.

Objectio 2a: ant ad omnem existiam est verum dicere homo est animal rationale, substantia est ens per se, et similia; sed animal rationale, et ens per se sunt aliqua possibilia actualia: ergo possibile est aliquid possibile actuale: ergo ante ad omnem existiam datur aliquid possibile actuale. Confirmatur 1o, quia si prædicta propositio non in sensu absoluto, sed conditionato sumantur, etiam et hæc conditionate sumeretur, scilicet Deus existit, hanc quæ sensum efficeret, ex suppositione quod Deus sit absolute existeret: non magis possibilitas unius quam alterius. Sed hoc est falsum; quia hæc propositio Deus existit, est contingens, qualiter esset, si conditionate sumeretur: ergo prædicta propositio homo est animal et similes non conditionate, sed absolute debent sumi.

Confirmatur 2o, quia possibile non est obiectum scientiæ conditionatæ, sed simplicis intelligentiæ: ergo possibile non conditionate, sed absolute aliquid est; alioqui erit obiectum scientiæ conditionatæ, sive mediæ, non simplicis intelligentiæ. Confirmatur 3o, quia entia conditionata, et conditionatam existiam etiam habent impossibilia; chimera enim si absolute esset, existeret, et esset chimera, et simul leo, et equus, et quæ talia alia; sed adhuc chimera non est actu possibilis: ergo possibile aliquid ulterius importat præter esse conditionatum: ergo homo possibilis non solum est animal ex suppositione, sed etiam actu absolute animal, et aliquid est.

Extra satis arguo huic so 3o pro 1o. Cuius iterum resp. distinguendo majorem: est verum dicere homo est animal absolute, omnino majorem conditionate, concedo majorem. Solutio colatoris dicti, quod alii breviter sic tradidit: est verum dicere homo est animal substantive sumptum, nego, adiective sumptum, concedo. Verbum est substantivum, sicut alii dicunt, in eius copula absolvit a tempore, ideoque non significat tempus præsens, sed solam identitatem prædicatorum subiecto, quod eadem existerit subiectum, sic quoque existuit esse ab æterno verum, homo esse animal: aliter tamen verbum est adiective, ut ut dicunt in eius participii actiui; tunc enim rationem connotat tempus præsens, quo

quoniam participium significat tempus et praeteritum verbali tempore adiungit verbo, quare vere non potest dici de hoc ab aeterno est aliquid; quod quod de quo sermo est, de praesentialitate.

Ad 3um confirmationem negatur maior; nam licet propositiones significationes cuilibet verbi cuilibet in universum, cum quae aliae ipsis conditionati accipiant, et haec quaeritur si sit ab omnibus accipiatur absolute, in necessario absoluto est explicanda. Ne tamen de voce fiat quaestio, a fortiori adhuc ista propositio, Deus existit, accepta conditionate necessaria, et aeternae veritatis, sicque potest dici Deus ab aeterno existit, non de conditione accipi, ideoque sine ulla confusione de conditionata significatione non absolute proferendam.

Ad 4um confirmationem dicendum: quod illa non est obiectum scientiae conditionatae liberae; secundo: scientiae conditionatae necessariae, non autem. Triplex est divina scientia simplicis intelligentiae, quae necessaria est, eo quod obiectum illius non potuit aliter se habere, et hac Deus cognoscit necessaria possibilia; ceterum cum haec non nisi conditionate possint cognosci, scientia conditionata est, licet communiter talis non dicatur; quod nomen scientiae conditionatae, quasi antonomastice, tribuitur scientiae alii, quae a nostris doctoribus dicitur media, eo quod nec quae sit scientia simplicis intelligentiae, nec visionis, sed media quodammodo ab utroque extremo dicitur.

Haec autem scientia media cognoscit futura libera conditionata; ut quod facturi sint Tyrii, si audiant evangelium, si non sint illud recepturi, cognoscit Deus, quod si Tyrii audiant evangelium, sint illud recepturi; ceterum quia libere recipient, potuerunt et non recipere, cum quo Deus cognovisset, illos non recepturos, cognosceret quod oppositum eius, quod modo cognoscit; ideoque scientia, quam modo habet Deus de tali conversione, est libera, quia obiectum eius potuit aliter se habere, et ideo possibilia, licet sint obiectum scientiae conditionatae, non tamen liberae, quia non possunt aliter se habere. 3a scientia visionis dicta futura cognoscit libera, ut tandem futurum totum orbem unum christianum fore, et summum Pontificem unicum totius gregis pastorem, quod obiectum a necessitate potuit non esse, scientia visionis libera et contingens dicitur quae illis contingentibus cadunt, sed ista sub scientia necessaria licet conditionata simplicis

plicis intelligencie.

Ad 3^am^ confirmationem

conditionatam patet non maiorem: si multum opposita cum non est, et ratione exis[tentiae], concedo maiorem: impossibile non claudit duplex contradictorium, in quo distinguitur a possibili quod illud non clauderet si existeret. Unde etiam distinguitur contra: possibile aliquid aliquid importat quam est conditionatum patet, concedo contra: aliquid quod est conditionatum non comparatur ex contradictoriis, et illas inferens, non contra. Quare possibile et impossibile non distinguuntur quod aliquid quod dicit actu in uno, et non in altero, quatenus quod ab aeterno nihil sit, non est, atque quod obtinuit in mente divina: distinguuntur quod, quod si possibile existat, existet duplex contradictorium, secus si existat impossibile.

Objectio 3^a^: ab aeterno actu datur contradictorium rei impossibilis; sed contradictorium rei impossibilis est res possibilis: ergo ab aeterno datur actu res possibilis. Maior patet; quia nisi ab aeterno actu daretur contradictorium chimerae, daretur ipsa chimera; nihil enim formaliter, et immediate excludit nisi per suum contradictorium. Minor etiam constat; quia possibile est contradictorium non possibilis, et non possibile, et impossibile sunt termini aequipollentes: consequentia autem infertur; quia ex duplici parato contradictorio unum est necessario aptum rei ut patet etiam in contingentibus; neutrum enim aptum rei dari circumstantiis, ut rationem causas.

Respondeo concessa maiore distinguendo minorem: sed contradictorium rei impossibilis est quaelibet res possibilis, nego minorem; nam omnis possibilis est contradictorium hircocervi: est res possibilis immediate destruens existentiam rei impossibilis, concedo minorem. Haec autem res sic destruens est ratio logica talis existentiae; quia quemadmodum existentia realis tollit ab aeterno per rationem existentiae, similiter existentia impossibilis tollit per rationem eiusdem existentiae, quia ratio rationis ab aeterno est possibilis, sed etiam existens suo modo; differt tamen a ratione existentiae realis in eo quod haec sit contingens, possitque tolli per positionem rei possibilis, secus illa, quia necessaria, et nulla ei adscribibilis, quia eius contradictorium numquam potest poni.

Dices: impossibile est quod nationibus: quia eius contradictorium non ratio, sed positibus: quod ab aeterno datur po[…]

positibus aliquod possibile actu removeretur ex ipsis impossibili. Et eo distinguendo antecedens: impossibile est quod negationibus idem, impossibile actu non est, concedo antecedens: est quod negationibus, idem, actu est negatio, nego antecedens. Non enim impossibile est negatio; quia ut supra dicebamus, quod actu non est, actu neque positibus est, neque negatio est: si autem impossibile actu est eius hircocervus, actu positibus est, hircus enim et cervus sunt quod positibus, hoc autem est positibus removet per negationem nostram, sicut est positibus, quod haberet possibile, si existeret, removeret per negationem contingentem: neque tollit negatio per negationem, sed positibus quod fuit per actualem negationem. Et verumque est, quod impossibile est positibus; quoniam si quae negationibus sit, tollit per positibus actuale sic Deus removet suam negationem, et quod libet divina persona negationem sui.

2a

De attributis entis.

1a

Quid sit unitas transcendentalis?

Si autores latini linguam dum latinam puritati explicatione reponis unum idem, singulare, et solum sinonima, fortasse quae ex parte quo una harum vocum orbum est dividium metaphysici circa unitatis explicationem aliis usurpantibus unum, quod solo alii, proedem alii singulari quod si ad Aristotelem, et angelicum praeceptorem quae unius explicatione recurras ex eorum testimoniis poterit diffinire, sive unius explicationem deponere: unum est indivisum in se et divisum ab alio, sive non habens divisionem in se, et habens divisionem a quolibet alio difficile non est intelligere, quod sit haec indivisio si prius non explanemus divisionem cui potest opponi: triplex ergo divisio communiter consideratur in ente, sive compossibilis sive impossibilis.

Prima est divisio in se illa nimirum per quam ens divideretur in plura per quae constituitur, ut homo ablata unione divideretur in materiam et formam per quas constituitur; et Deus ablata identitate

sint in te lec ti bum et subdiuiditur utrumque predicatum melius alij diuisionem ita in se dicant illam qua ens diuideretur in plura quae sunt de conceptu illius eiusdem, ut si Deus divideretur in plures Deos, Deus in plures Deos.

Duplex divisio, divisio a se, qua ens divideretur a seipso, sive non est id, quod est, ut si Deus non est Deus, et Deus non est Deus. 2a divisio est ab alio, et est ea, qua ens dividit, sive distinguitur ab eo quod non est, ut Deus distinguitur a Paulo, Deus a creatura. Ex his liquido apparet de ratione unius esse duplicem indivisionem, scilicet in se, et a se, et unam divisionem scilicet ab alio: enim unum si positivum sit claudit praeter unionem, si sit simplex sit praeter identitatem, et ulterius non potest dividi, sive compositum sit, sive simplex in plura, quae sunt adequata divisio: ergo est indivisum in se: ergo de ratione unius est indivisio in se. Deinde omne ens est id, quod est: ergo non dividitur a se: ergo est indivisum a se: ergo indivisio a se est de ratione unius. Denique omne ens dividit, sive distinguit ab eo, quod non est, sive ab alio: ergo habet divisionem ab alio: ergo duplex indivisio in se et a se, et una divisio scilicet ab alio sunt de ratione unius.

Postquam distinctione inquirere, an id ratione cuius est indivisum, sive quod id est, an divisio sit quid positivum vel sola ratio divisionis, vel pluralitatis? Communis thomistarum sententia docet unitatem consistere in negatione, et a negatione divisionis, eandem sequuntur sententiam P. Suarez, P. Arriaga et Ovv non pauci; unitatem consistere in positivo docent Scotus et Scotistae, P. Vasquez, Hurtado, Oviedo, et alii, qui doctores isti non eisdem cum Scoto utuntur fundamentis.

Dicendum nobis est, unitatem transcendentalem consistere in positivo: Probatur 1o: posita per se entitate Dei positiva, et idem est de quolibet alio ente, et circumscripta ratione quavis alia negatione Deus est unus: ergo unitas non consistit in negatione. Probatur consequentia, quia non subsistit distinctum quovis distinctivo, si quod adhuc posita omni negatione Deus est unus, unitas non est negatio. Probatur antecedens: posita per se Dei entitate positiva Deus est indivisum in se, et a se: ergo quavis alia negatione Deus est unus. Consequentia patet; unum enim est indivisum in se, et a se. Probatur antecedens: posita per se entitate Dei positiva

Deus non distinguitur à Deo: ergo est indivisum à se, et inter se. Et consequenter, quod indivisum et indistinctum sit idem. Probo antecedens: posita precise entitate positiva Dei Deus est Deus, sed quod est idem cum Deo non distinguitur à Deo: ergo posita precise entitate positiva Dei Deus non distinguitur à Deo.

Advertendum hic, consulto me in dicto argumento qui [illegible] precindisse negationem à Deo, ut hac ratione preoccuparem duplicem solutionem, ad quam possent adversarij confugere. Possent enim in primis supponere, illud quod prius possit poni sine ulla natione. 2º possent dicere, Deum poni sine natione esse impossibile, quod si ponatur sine illa, sequitur utrumque scilicet esse unum, et non esse unum. Utraque autem solutio preoccupatur per illam solutionem quia praecisa natione, quod Deus potest consipi sine natione, quod sic adhuc intelligitur unus, ut probat argumentum, natio non constituit unum.

Probo 2º intentum unitas quam adversarij constituit in natione in quantum pluralitas, cui opponitur est oppositibus; sed pluralitas, cui unitas opponitur, non est oppositibus: ergo unitas non constituit in natione. Maior est adversariorum principium, et cui innititur tota argumentorum machina. Probo minorem; quia pluralitas, cui opponitur unitas, non est pluralitas ut cumque, sed pluralitas sub eodem nomine et ratione, sub qua ens unum est; sed pluralitas sub nomine, et ratione sub qua ens unum est, non est oppositibus: ergo pluralitas, cui unitas opponitur, non est oppositibus. Maior est cui dens; quia Deus unus est, et tamen non opponitur multitudini, sive pluralitati hominis, quam potius constituit, et constituit, sed opponitur pluralitati, in ratione Dei, non est excludit esse plures Deos. Minor probatur; quia pluralitas sub ratione, sub qua ens unum est, est impossibilis, siquidem est impossibile Deum esse plures Deos, scilicet Deum plures Deos, sed nihil impossibile est in[illegible] [illegible] positibus: ergo pluralitas sub ratione, sub qua ens unum est, non est oppositibus.

Probo 3º: precise intellecta entitate positiva Dei Deus non est plures in ratione Dei, imo talem entitatem repugnat constitui plures: ergo Deus sic consideratus unus est: ergo unus non intellecta natione: ergo natio non est unitas, neque

etc.

de ratione unius. Antecedens ex ipsa adversariorum apprehensione patet, quis enim dicat positivam entitatem Petri et Pauli unam esse. Praeterea species plura sub ea ratione, sub qua sunt plura, adhuc divinitus per nullam rationem, neque per positivam entitatem potest fieri unum; quia semel distinguuntur nulla potentia possunt identificari: ergo illud sub ea ratione plura est, nulla ratione, sive positiva, sive negativa poterit esse unum: sicut personae divinae per nullam rationem, neque per ullum positivum possunt fieri una persona, neque Petrus et Paulus unum individuum. Consequentia patet; quia id quod est, et plura non est, unum simpliciter est, ex quo recte id quod deducunt legitime.

Sed oppones: unitas opponitur privative contradictorie pluralitati; sed pluralitas est quid positivum: ergo unitas est quid negativum. Maior patet; quia quod est unum est non plura, et quod plura est non est unum; sed unum et non unum, plura et non plura opponuntur contradictorie vel saltem privative ut lucidum et tenebrosum: ergo unitas opponitur privative vel saltem contradictorie pluralitati. Minor etiam patet: multitudinem enim positivam, et pluralitatem, quid positivum esse. Unde iam constat; quia cum contradictorie positivum nisi negativum esse possit, quia intellecta mente ratione divisionis a re, et ipsa intelligitur esse unum: ergo unitas consistit in negatione. Antecedens liquet ex dictis; quid enim ulterius requiritur ad unitatem? Sine praeterea Arriaga et [illegible] afferant unum supra ens addere solam negationem divisionis.

Respondendo maiorem, potius enim eam oppositionem reducit physice ad contrariam, ut videre est in P. Suarez et Hurtado: Ad probationem distinguo maiorem quod unum est, non plura per physicam rationem pluralitatis negatam maiorem per entitatem positivam physicam, et sola ratione logica, concedo maiorem. Et distinguo minorem unum et non unum etiam opponuntur contradictorie logice, concedo minorem physice, subdistinguo, quod non unum est formaliter negatio unius, concedo, quod est quid positivum, nego: et idem est circa plura et non plura; si enim non plura sit negatio, a contradictoriam physicam pluralitatis, si dicit quid positivum, non erit physice contradictorium, sed ad summum poterit esse oppositum [illegible] contradictorie logice. Eodem modo unum et multa adhuc sub eodem nomine, et ratione non sint contradictoria physica

phy-

pt; dicta quoties duo extrema sunt contradictoria physica, unum ex illis necessario est, ideo quia necesse est dari Deum vel eius negationem, verum vel negationem veri; sed non est necesse Deum esse unum vel plura: ergo unum et plura non opponuntur contradictorie. Dato minimo, quod si Deus non existat, Deus esset neque unus, neque plura: ergo non est necesse Deum esse unum vel plura.

Deinde forma illa arguendi pessima est ad probandam oppositionem contradictoriam inter positivam et privativam, ut unum et non unum opponuntur contradictorie. Alias similiter probarem Deum et Paulum opponi contradictorie; Deus enim et non Deus opponuntur contradictorie; sed Paulus est non Deus: ergo Deus et Paulus opponuntur contradictorie. Cuius argumenti defectus in eo stat, quod Paulus non sit negatio Dei, sed entitas positiva, quae ipsa est Paulus, et non Deus, ideoque non est contradictorium physicum Dei, sed dumtaxat obiectum capax verificare propositionem contradictoriam logicam propositionis, quae verificatur de Deo.

Ad confirmationem concedo antecedens et nego consequentiam; quia cum ens realiter sit indivisum a se, et inde resultet ea negatio, ideoque in ea non consistit unitas, quae ante illam convenit enti, quod si ante illam unum non est, eius beneficio non potest unum fieri. Secundo Aristoteles, et S. Thomas dicunt, unum supra ens addere negationem divisionis, intelligendi sunt de negatione logica, hoc est de entitate positiva negative signata, ut nomine indivisionis, ut nos etiam in logica diximus, cum de ... in forma loquuti sumus; plura enim positiva physice negative logice explicantur, ut inhumanus, idem est crudelis, ... idem est videre. Ergo indivisum positive physice, et negative logice significat

q

De veritate et bonitate transcendentali entis.

Entis realis attributa sunt unitas, veritas et bonitas; nam quamvis sit et aliquod aliud attributum, sed ipsa formalis ratio entis aliis nominibus explicata. De unitate diximus sectione praecedenti, nunc de bonitate et veritate aliqua dicemus, et ut veritatem entis realis explicemus, sciendum est, aliam dici veritatem transcendentalem, et aliam formalem seu ... Veritas

pra

pramentalis conformitas actus cum obiecto, quae spectat ad praementum relationis, ut suo loco coram nobis dictum fuit. At veritas transcendentalis de qua nunc, transcendit omnia entia realia, et ideo non spectat ad speciale aliquod praementum. transcendit autem veritas haec entia omnia, quia omnibus omnino convenit, quod vere sint id, quod sunt, eatenusque aliquid sint; homo enim verus non alia de causa verus homo est, nisi quoniam verum est id, quod est, scilicet animal rationale, vel ut melius loquar non alia de causa verus homo est, nisi quia est id, quod esse debet, ut homo sit. Unde sicundum ulterius, quod sicut veritas praementalis, et logica consistit in conformitate cognitionis cum obiecto, ita veritas transcendentalis, et metaphysica rerum omnium ex consistit per conformitatem rei cum cognitione: quae autem cognitio haec sit, iam expono.

Cognitio igitur divina est summa veritas, et prima regula veritatis, ut scriptura et Patres loquuntur: hinc autem fit, quod sit formalis idea, seu exemplar formale cuiuscumque rei ad quod illa regulari, et conformari debet, quidquid entitatis aliquid habere possit. Cuius ratio est, quia Deus perfectissime novit, quod unumquodque debeat esse, ut sit huius aut illius essentiae, ut nolit Deus, quod debeat esse aliquid, ut sit homo, quod debeat esse, ut sit leo: ille igitur est verus leo, et ille verus homo, qui habet esse, quod ex divina cognitione habere debet. Absolute concludere potest, inquit, Sanctus Anselmus dialogo de veritate capite 7°, quod omne quod est, vere est, quoniam non aliud, quam quod in summa veritate est. Est igitur veritas in omnibus, quae sunt essentia, quia hoc sunt, quod in summa veritate sunt.

Et tamen non proprie est id quod in Deo, sicut in summa veritate est, nisi sint id, quod sunt, ideo per erit formaliter ex parte sua vere sunt, quia quod sunt id, quod in se sunt; sed ut dictum est veritas illa mundi per ordinem, seu per comparationem ad divinam cognitionem exponant, cui debent necessario conformari. Quare Sanctus Thomas prima parte quaestione 16 articulo 6 corpore, ait: si loquamur de veritate secundum quod est in rebus, sic omnes sunt verae una prima veritate, cui unumquodque assimilatur secundum suam entitatem.

Hinc intelligendum venit, res omnes dici veras per ordinem ad cognitionem divinam secundum essentiam, cui cognitioni debent necessario conformari si aliquid sint. Non dicimus quod in adiuncti res sunt verae transcendentaliter quasi per hoc, quod possint cognosci, sed per hoc quod sint id, quod esse debent a divina cognitione, ut sint id quod sunt; cum autem

n. possit intelligi q. res aliqua sit id, qd. e. debet, ut sit id, quod nisi p. facta comparatione, seu in ordine ad aliqd. tamq. veritatis regulam, cum qua dicat. conformari, ideo dicimus res e. veras, seu vere e. id qd. sunt; q.a eo ipso qd. sint id qd. sunt, conformant. cogi divine, q. novit, qd. debeat unumq.qd. que e.

Doctrina hec, qt. vita c[?] in explananda veritate transcendentali, conformari ex Anselmo pot. qui dialogo de veritate c. 2o veritatem enunciationis dicit rectitudinem, q.a tunc enunciatio eam signat e. qd. e., signat qd. debet, qd. etiam sequentibus c.is de multarum rerum veritate docet. Ex hac rerum veritate orit. cognoscibilitas q. in illa veritate fundat.; a qua dein. ut sepe alias dixi, nihil cognoscibile e., qd. 2o vel tantum n. sit aliqd. verum et reale, semp. n. cognitio tendet ad aliqd. verum et reale esse, nec in alio sistere pot., ut p. tendenti ipsam hoiem, quo constitutione, et nostram de obto impossibili doctrinam patebit.

Sed hic 1o rogas: an veritas hec transcendentalis dari possit sine ullo rnu reali ad divinam cogm, cui res conformant.? Dico, dari posse sine ullo reali rnu, cuius rao e., q.a eo ipso qd. hoc v.g. Bius sit al. rale conformat. cogi divine regulanti et dicenti, hoem debere e. al. rale; sed sine ullo rnu reali ad cogm divinam pot. ho. Bius esse al. rale: q. sine ullo eius modi rnu pot. conformari Bius tali divine cogi. Et eo ipso, qd. Bius conformet cogi divine de eius hoie e. verus ho.: q. etc.

Confirmat. 1o, q.a n. aliter conformari debet unaq.q. res cogi divine ut vera insinuatur, q. eo mo quo opus arte factum debet conformari ideae mentali artificis, aut regulis ipsius artis; sed sine ullo reali rnu ad mentalem ideam, aut regulas artis conformari cum ibi pot. opus arte factum p. hoc ipso, qd. habeat id, qd. p.cipit. a regulis artis: q. sic etiam in nro casu. Confirmat. 2o, q.a actus e. sacramentalis verus p. hoc ipso qd. obto conformet. sine ullo speciali rnu reali ad obtm ut verus sit: q. res etiam sine ullo speciali rnu reali ad divinam cogm erunt transcendentaliter vere p. hoc ipso, qd. illi conforment.

Rogas 2o: an obtum reale

ut cognoscibile sit dicatur exigere sui realem aliquam relationem, aut res quae est ad cognitionem an ideo cognoscibile dicatur quia res cognitionis ipsius ad obiectum. Supponit interrogatio obiectum intus, seu cognitionem dicere ad obiectum relationem realem; et iure quidem id supponit, quia tunc datur realis relatio unius ad aliud, quando impossibile est cognosci quod unum in se sit nisi facta comparatione ad aliud, sed cognitio quaelibet est ita ex se intus talis esse, ut impossibile sit cognosci quid sit in se nisi facta comparatione ad obiectum. Et etiam de cognitione divina dicendum est, quae licet sine ulla connexione aut dependentia Dei a creaturis dicatur, et haec de cognitione ratione obiecti.

De obiecto tamen ipso dicendum est, obiectum verum et reale esse cognoscibile sine ullo reali respectu, aut relatione ad cognitionem. Ratio est, quia potest intelligi quid res in se sit ex se, quin ad hoc opus sit fieri ullam comparationem cum cognitione aliqua, quod si haberetur, ne in utili, et vitioso circulo obiectum ad cognitionem, et cognitionem ipsius ad obiectum impliceremur. Ex hoc atque dictis intelligendum tamen est, falsitatem, quae veritati transcendentali opponitur, esse impossibilem; impossibile enim est, quod aliquid sit, et non sit aliquid verum et reale, quod adhuc constat ex dictis a nobis in logica de obiecto impossibili.

Circa bonitatem transcendentalem, quae est in ordine ad voluntatem, aut res quae illius, dicendum est, tripliciter dici aliquid bonum. 1° ita ut bonum idem sit atque perfectum, 2° ita ut idem sit atque conveniens alicui. 3° ita ut idem sit atque amabile. Perfectum dicitur in ordine ad se, id est perfectum est, quod in se habet omnia quae ad sui constitutionem requiruntur. Conveniens dicitur in ordine ad aliud, cui congruat. Et quidem bonitas in 1° sensu, seu quod idem est perfectio, et integritas essentialis praeter totum transcendens est, sed omnino idem cum ente: cum enim per hoc, quod aliquid sit id quod est, habere debeat omnia, quae requiruntur essentialiter ut sit id quod est. Proinde praeterea hoc non est attributum, sed ipsa formalis ratio entis.

De bonitate convenientiae censeo, illam non esse transcendentem praeterea; non enim videtur impossibile ens, quod nulli alteri conveniat. Tandem censeo, bonum quod idem est atque amabile esse attributum entis, quod omnia entia transcendat, non aliter

ut

ad que cognoscibile. et quidem gratis hoc aliquo modo dirigit ab ente ex- plat. m. in ordine ad amorem, quem pot esse quodlibet trahere, quatenus ipse est id, quod ei supponit. Ergo terra hoc omni et soli enti deunit: omni quidem quia nullum potest esse, quod 2m se attentum non possit trahere alterius voluntati; soli autem quia quod trahere pot voluntatis alterius, aliquid est et debet 2m se verum et reale.

3

Unde rerum individuatio desumenda sit.

Tomistarum sententia proponit, et reijcit.

Celebris est in re ista com. Tom-
tomistarum sententia, quae docet materiam 1m esse individuationis principium; non tamen materiam ut cumque, sed materiam signatam vel sigilatam qualitate, quae sigilatio diversimode ab illis explat. thomistis adheret noster Granado 1a pte tractatu 1o D. 4a ex quo prio infe- runt substantias spirituales quales sunt Angeli et Deus non posse numero multiplicari, neque habere distinctam individualem, quia carent materia signata a qua omnis numerica multipli- citas provenit. 2a sententia asserit, materiam signatam non esse individuationis principium, sed quamlibet a parte rei se ipsa esse individuam et singularem. ita scotus et scotistae et fere omnes recentiores doctores apud Carleton D. 2a metaph. S. 1o imo ex tomistis anti- quioribus non pauci, ut apud eundem videre est.

Pro distabilis resolutione suppono 1m, mihi certum esse, hic non esse sermonem de principijs extrinsecis individuationis quatenus quae principia extrinseca rei sunt causa efficiens, materialis, finalis et exemplaris; sed nulla sententia recurrit ad haec principia, ut assignet principia individuationis: quia quo hic non est de principijs extrinsecis individuationis. Maior probatur; quia nullum aliud dictat extrinsecum principium. Minor probatur ex relatis sententijs, et eorum liquet; quisquam credat, non recurrisse doctores ad principia extrinseca sic de principijs extrinsecis esset quo. 2m suppono et sequitur ex 1o quaeri in principio principia intrinseca individuationis probatur quia hic examinantur principia

in

indiuiduationis, ut ex titulo ditat, n ex trinca: g intrinca: g g e de prii intrinsecis indiuiduationis.

Vollet tamen dicii, et recura iaz hue qt scopuz deflexit dcurcia priuz n decere sumi ypric sedimg prii inquantuz dfindil cuz specificatiuo itaut afrare maz signataz e priuz indiuiduationis, ita afrare caz e specificatibuz in ordine ad qd e nario difra indiuidualis, et inordine ad qd diguimus unuz indiuiduuz ab alio: ug aiaz cuz ipso qd atazsit dtat sensationez, qd iillaz n dnotaret n e aia sale dnotat raciocinia, qd iilla n dnotare, n e sale similit difra indiuidualis dnotat hane maz signataz, itaut entitas n dnotans maz signataz n sit indiuidua et singularis saltez singularitate, et indiuiduatione fralit dicta a na specifica, sed quaniaz utroque mo defendunt tomiste suaz sententiaz, et afrando maz signataz e intrinsecuz priuz indiuiduationis, et a specificatibuz, d utrumque dicendi modum qsedimus.

Dico 1°: ma signata quantitate n intrinsecuz indiuiduationis priuz. Pr; q difra indiuidualis realit n diguit a na specifica; sed si ma signata quantitate est priuz intrinsecuz indiuiduationis, difra indiuidualis realit diguiret a na specifica: g ma signata quantitate n e priuz intrinsecuz indiuiduationis. Ma e doctrina tomistica, imo oiu scolez, aq scotus so adstruat distinctionez ex na rei int naz specificaz et difraz indiuidualez. Pr mi: illud realit diguit ab alio, qd claudit priuz aliqd intrinsecuz, qd aliud n claudit; sed si ma signata quantitate est priuz intrinsecuz indiuiduationis, hec clauderet aliqd priuz intrinsecuz qd n clauderet na specifica: g etc. Ma qt in hoie, qui qpter ea diguit a ma, q claudit fraz, qd n claudit ma. Mi etiaz dtat; q difra indiuidualis clauderet quantitatez, qd n clauderet na specifica humanaus, et a qua in sententia tomistaruz quantitas realit diguit.

Dfrat 1°: indiuiduuz substaz e fralis substa aliqui realit diguerit a na specifica cuius indiuiduuz e; sed nulla substa dstituit tanqz p intrinsecuz priuz p aceus ullaz ex substa m. et acii

n(on) autem p(er) se subsistat, sed autem p(er) accidens resultat: ergo individuum n(on) debet sumi p(er) differentiam individualem, cuius principium intrinsecum sit quantitas, q(uae) in hac sententia concomitatur et co(mm)uni accidit. Confirmatur 2°: destructa materia signata quantitate adhuc remanet idem n(umer)o individuum, ut patet in accidentibus eucharistiae, quae eadem n(umer)o sunt ante consecrationem, et post illam destructa iam materia; ergo materia signata n(on) est principium intrinsecum individuationis, n(on) enim manet res destructo illius intrinseco principio.

Dico 2°: materia signata quantitate n(on) est specificatibus ratio cuius hoc n(umer)o individuum est tale, et illud tale. Probatur: plura individua solo n(umer)o dicta respiciunt hanc materiam signatam quantitate: ergo materia signata quantitate n(on) est specificatibus ratio cuius hoc n(umer)o individuum est tale. Consequentia patet, quia specificatibus ratio cuius haec differentia convenit huic subiecto n(on) potest convenire subiecto habenti oppositam differentiam, unde sensationes n(on) possunt esse specificatibus ratio; quia sensationes etiam competunt brutis habentibus differentias oppositas rationali et contra ratiocinia sunt specificatibus rationalis, quia n(on) competunt brutis habentibus oppositam differentiam: ergo si plura individua solo n(umer)o differentia constant sive specificant per hanc materiam signatam quantitate, haec materia n(on) est specificatibus ratio cuius hoc n(umer)o individuum est tale. Antecedens probatur: frigiditas quae reperitur in aqua diem 1° producit solo n(umer)o differt ab ea frigiditate quam producit aqua postquam ... frigiditate fuit spoliata vi caloris. Sed utraque haec frigiditas respicit hanc materiam signatam quantitate: ergo plura individua solo n(umer)o differentia respiciunt hanc n(umer)o quantitatem. Maior patet, talis enim frigiditates differunt specie, minor etiam constat; quia in contraria sententia accidens n(on) respicit aliam materiam nisi eam in qua recipitur.

Confirmatur 1° quot pupillae visiones elicit Deus ... eiusdem obiecti omnes n(on) eiusdem speciei et solo numero differunt: sed omnes recipiunt in eadem materia signata quantitate scilicet in eadem pupila: ergo omnes illae visiones respiciunt eandem materiam signatam quantitate et specificant ab illa: ergo materia signata n(on) est specificatibus harum numero accidentibus. Confirmatur 2° Confirmatur 3° a durationibus, ubicationibus, et speciebus impressis, quas emittit sensorium; omnia enim haec accidentia solo n(umer)o differunt, et respiciunt eandem materiam signatam; ergo talis materia n(on) est specificatibus, neque ratio quare hoc individuum sit tale vel tale. Confirmatur 4° a

spiu

pluribus fris subst(ant)ialibus solo n(umer)o distis, q(uod) sub(s)essive recipiunt: in hac n(umer)o ma(teri)a usq(ue) plures fris r(ati)ales aut eq(ui)uirq(ue) de cursu temporis: q(uod) p(er) se n(umer)o ma(teri)a n(on) e(st) r(ati)o quare hoc individuu(m) sit tale et tale, sed indifferens ad plura. Confirmat 4°; q(ui)a sicut ma(teri)a sig(n)ata seipsa absque aliquo spe(cifi)catiuo extrinseco e(st) p(er) se n(umer)o, reliqua pot(erun)t p(er) se n(umer)o e(ss)e: q(uod) ma(teri)a signata n(on) e(st) princ(ipiu)m individuationis.

Pr(obatur) 2°: plura individua solo n(umer)o dist(inc)ta sunt absque ullo ordine ad ma(teria)m signatam: q(uod) ma(teri)a signata n(on) e(st) spe(cifi)catibus differe(nti)is individualis. Con(sequenti)a p(a)t(et); a(nteceden)s m(aior) n(on) pot(est) e(ss)e sine illo, a quo spe(cifi)cat(ur) sive sumit(ur) p(ro)p(rie)t(as). Ant(eceden)s pluribus p(ro)bat(ur); q(ui)a angelus h(abe)t innumeros actus, volitiones, ubicationes et durationes solo n(umer)o distas; sed h(ae)c o(mn)ia ut pote spiritualia abstrahunt a ma(teri)a sicut signata sive n(on) signata: q(uod) ma(teri)a signata n(on) e(st) spe(cifi)catibus differe(nti)is individualis. Neget Thomistae, ea acc(ide)n(t)ia n(on) individuari a subiecto, Angelo sc(ilice)t, cuius ess(enti)a est, quam forte dicent ma(teri)am seu quantitatem virtualem. Sed c(ontr)a; q(ui)a si Angelus extrinsec(a) ma(teri)a signata e(st) princ(ipiu)m individuationis, etiam fra(m) r(ati)alis poterit e(ss)e princ(ipiu)m, idem e(st) de accid(entibus) et uniu(er)salit(er) de rebus o(mn)ibus transitibus alterius r(ati)o: ideoque dicent quantitatem virtualis, q(uod) voces, si Thomistis p(ro)mittamus, credo cos facile nobis fa(cere) lectur(os) errorem: q(uod) ma(teri)a signata quantitate virtuale e(st) princ(ipiu)m individuationis, (h)oc e(st) equivalet, q(uod) princ(ipiu)m e(st) individuationis pot(est) dici ma(teri)a signata.

Dico 3°: q(uod) sicut res individua ex se ipsa e(st) individua: sicut m(aior) re ipsa h(abe)t p(rae)d(ica)ta generica et spe(cifi)ca similiter ipsa h(abe)t ra(tione)m individui. itaque sicut ra(ti)o a(nima)lis, et r(ati)alis in hoc, et idem e(st) de reliquis spe(cifi)ebus sumit(ur) a ma(teri)a, fra, et unione, cum q(ua) h(om)o adequate identificat(ur), similit(er) a hanc hoc, sive Petrus sumit(ur) ab hac ma(teri)a, et hac fra(m). In Angelis autem, et spiritibus sicut p(rae)d(ica)ta ess(enti)alia se realit(er) ipse michael, similit(er) et d(iffere)n(t)ia illius individualis ali(a) n(on) e(st) q(uam) ipse michael. Pr(obatur) 1°: d(iffere)n(t)ia individualis, et p(rae)d(ica)ta ess(enti)alia sunt idem realit(er): q(uod) h(abe)nt eadem p(ri)n(cipi)a intrinseca: q(uod) et eadem spe(cifi)catibus extrinseca: alioqui eidem entitati realit(er) conuenirent p(rae)d(ica)ta c(ontra)dictoria, scil(ice)t h(abe)re et n(on) h(abe)re hoc princ(ipiu)m intrinsecum, sc(ilice)t h(abe)re et n(on) h(abe)re hoc spe(cifi)catibus extrinsecum.

2

to mistica enervant fundamenta.

Pro doctrina superius statuta 1º opponunt Scotistae quod dicta Aristotelis, et divi Thomae testimonia ingenue clare evident afirare, materiam signatam esse principium individuationis. Sed ad Aristotelem facile respondeo, tantum philosophum in hac parte fuisse halucinatum: ex principio enim isto, scilicet quod materia signata sit individuationis principium, plures errores asseruit, ut angelorum entia naria, non esse posse alium mundum non dictum ab isto, et alia. Ad Divum Thomam respondeo, illum id afirare, cognoscere nos distinctionem unius individui ab alio per distinctionem materiae signatae quod quidem verum est, nam ut enim forma haec est in hac materia, et non illa: quae est duplex forma scilicet individualiter dicta; haec enim habet opus eius 32º de natura materiae c.8º: ex hac materia, et ex hac forma fit unum individuum substantiale, non tamen hic et nunc est demonstrabile sine dimensionibus determinatis. Et ideo dicit subiectis dimensionibus esse individuationis principium, non quia dimensiones sint individuum, cum accidens non sit unum subiectum, sed quia per dimensiones certas demonstratur individuum. Quae verba distinent et probant nostram doctrinam, debent quae esse regula et clavis eorum quae obscure alibi docuit de principio individuationis.

Opponunt 2º: principium individuationis est principium incommunicabilitatis, et divisionis ab alio; sed 1m praestat materia, et 2m quantitas: quod utraque est principium individuationis. Vi [illegible]; quia solum 1m subiectum est incommunicabile alteri subiecto, et sola quantitas est radix divisionis et numeri. Respondeo concedendo maiorem; cum propriae dicitur unitatis, sive eius principii, quod individuationis. Deinde nego minorem; non enim incommunicabilitas convenit a materia, cum haec sit communicabilis, neque a forma, cum forma communicet materiae, et haec formae, neque talis incommunicabilitas est de ratione individui, sed solo indivisio in se cum omni unitati, quod res quaelibet habet a propria entitate, a qua etiam habet non esse aliam, sive esse divisam ab alia, et non a quantitate, quae ad summum est principium divisionis quanti, et numeri quantitativi.

Opponunt 3º: ideo forma Petri est haec forma, quia informat hanc materiam: quod haec materia est principium individuationis. Respondeo: forma debet limitari ut forma Petri haec forma per aliquid esse irrecepta; sed sola materia est irrecepta:

quod sola materia est principium individuationis. Resp. materia, ipsa quia alius et specifica essentia Angeli nequit limitari in ~~[illegible]~~ ut sit hic non Angelus et ille, sic quae non potest numero multiplicari, quia non respicit materiam hanc irreceptam, a qua limitari possit: quod forma debet limitari ut sit haec forma per aliquid a se irreceptum. Resp. negando antecedens, ad probationem negando maiorem, cuius probationis negando etiam antecedens; potest enim natura specifica Angelica multiplicari individualiter, quia sicut materia et quantitas in ipsis individuant, possunt similiter et res spirituales, et quae limitant alias materiales ipsas individuari.

Opponunt 4.° si non darentur formae specie distinctae, genus non posset dividi in plures species: quod nisi darentur materiae numero distinctae species non posset dividi in plura individua numero distincta. Probatur consequentia, quia differentia specie formalis est, sine formis specie distinctis non potest genus dividi in plures species; sed differentia individualis est materialis: quod nisi darentur materiae numero distinctae species non potest dividi in plura individua. Resp. negando antecedens, 1.° quia in rebus spiritualibus datur diversitas specifica sine veris formis specie distinctis, ut patet in Angelis distinctis specie. 2.° quia satis est, materias esse specie distinctas ad distinctionem specificam. 3.° quia possent esse entia materialia simplicia specie diversa in quibus non daretur forma specie diversa. Deinde negando maiorem probationis: nam quod differentia formalis desumatur a forma convenire, sed quia cum [illegible] ponamus materiam omnem eiusdem speciei, non restat, a quo proveniat ea distinctio quam in specie. Vocatur forma ea differentia formalis, quae est a forma, et altera materialis quae est a materia, sed quia illam ut potius materiam notant scilicet, non hanc, quam minorem, ideoque dicunt materialem quasi secundariam, et minus principalem.

Opponunt 5.° differentiae individuales sunt perfectivae quiditatis, quam actuant, sed in substantiis completis spiritualibus nequeunt esse perfectivae, sed potius reddunt illas imperfectas: quod in solis materialibus datur individualis multiplicitas: quod quod haec convenit a materia. Probatur minor: differentiae individuales tollunt a rebus, quas actuant, perfectionem unicitatis, quae maxima est: quod tales differentiae in substantiis completis spiritualibus nequeunt esse perfectivae. Resp. concedendo maiorem negando minorem cum eo quod supponit esse non perficere id, quod reddit imperfectum: enim perfectio admixta imperfectione perficit, et reddit imperfectum, ut forma, quae hominem perficit, illum tamen componit, reddit quae dependentem

a

a fra, qd e illud reddere imperfectum: similiter multitudo differentiarum individualium perficiendo eandem rationem rei, etiam denotant aliquam imperfectionem in singulis individuis, cum unumquodque individuum non habeat alterius perfectionem neque formaliter, neque eminenter; non formaliter, quia formaliter non est aliud, neque eminenter, cum non sit in superiori specie alterius specie individui.

Opponunt 6° ex P. Granado: in istis rebus praeter Angelos nulla est differentia pure materialis absque materia, vel ordine ad materiam, ut patet inductione: ergo Angeli non possunt multiplicari, quia carent materia: ergo omnis distinctio numerica est a materia. Confirmatur; quia differentia individualis est in infimo, et ultimus gradus metaphysicus: ergo desumenda est ex infimo gradu physico, scilicet materia, ut sic servetur proportio inter gradus physicos et metaphysicos. Respondendo antecedens; formam materialem, licet dicat ordinem ad materiam, non tamen ratione huius ordinis est individua, quia non potius respicit habere materiam quam illam, sed quamlibet inde tradi deinde nego consequentiam; quia nos qui dicunt ordinem ad materiam, non individuum ratione ordinis, ut debet ex nostris probationibus, sed seipsis, ideoque Angeli seipsis poterunt non multiplicari. Ad confirmationem concedo antecedens, et nego consequentiam: quia omnes gradus metaphysici a tota rei entitate desumuntur; stat autem proportio inter materiam, et differentiam individualem, ad sicut illam pars ui pendet nihil comparatione rei ita de differentia individuali parum curant scilicet comparatione graduum communium.

4

De dimissione entis in decem praedicamenta, ac primum de substantia.

1

Circa naturam substantiae aliorum placita recensemus.

Praedicamentorum divisionem levi calamo percurrimus in logica, de quo modo ut continent rationem entis alius disputandum, de illis seorsim, quorum notam plenam non exhibuimus, ad dixerim praeter actionem et passionem, ubi et durationem, relationem, quantitatem et qualitatem, de quibus hunc in physicis, tunc in libris de ortu et interitu integram dedimus notam

Vnde solummodo restat substa, q[uae] situ et habitu uix hent aliqd Dr dignu[m].

Substa

ig dicit â sistendo, id autem substat, qd sub alio stat, e que quasi alterius sustenta culum. Dr etiam â subsistendo; id autem subsistit, qd in se sistit, et n in alio, cui innitat, aut â quo sustentet: ug aqua substat frigiditati, hõ suis pprietatibus, ita tamen substant, ut neque aqua sit in frigiditate, neque hõ in passionibus, sed potius frigiditas, et passiones humanæ sint in aqua et hõe, et ab illis sustentant: merito ig tam hõ, qm aqua substam nuncupant; n õ frigiditas, neque humanæ passiones. Hæc autem sunt de nominis etimologia; metaphi õ nunc inquirimus distinctionem, et differentiam substæ ab accñs.

1º ig aliqui sunt, qui dicant, substam ee illam, q e de constitutiuo alicuius; accens õ, qd de constitutiuo n e. Sed ꝯa 1º; q a constitutibus accñs e accens; sed constitutibus accñs e constitutibus alicuius: q substa n e illa, q e de constitutibo alicuius. Mar pbt; q a constitutibus n distinguitur â constituto. Mi etiam constat; q a accens ut pote ens aliqd e: q sine constitutibus e constitutibus alicuius. Ex qb pt coa, cum defo n conueniat alijs â definito. ꝯa 2º; q sicut substa n constituit p accens, ideoque accensia, qd n e de constitutiuo alicuius, similit accens n constituit p substam: q substa erit, q n e de constitutiuo alicuius: q p hunc modum n recte definit substa. Ant pt; q a sicut accens e extra conceptum substæ, ita substa e extra conceptum accñs; hic m. intercedit mutua distinctio. Coa constat a paritate ratis, q certum cum accens sit aliqd, sicut et ipsa substa.

2º R. Hurtado Dr 1o metaph s 4 et Oton Dr 1a s 2a fere in eandem incidunt explicationem, dum dicant, substam esse, qd e de 1º constitutiuo, siue de natura rei. Q si roges ab istis doctoribus qd sit res, respondent eam, q vulgo talis dr, ut equs hõ. Item eam, q dr eadem manere, tr cetera mutent, ugeque idem e, et idem dr siue mo calidum sit, siue frigidum. Tandem quae res e ea, p qm remus questioni inqd, interroganti qd e hoc, remus, equs, leo, l hõ, n õ album, l nigrum. Sed ꝯa 1º; q a sententia hæc incredibile docet, ...

sed

subitam, quia aegri capiunt phi, adeo vulgus non bene dicit, ut ignari philosophi subito recurrant ad vulgus, ut ab eo sciant, quid sit res, id quae ipsi accipiant pro subita: quare non bene explicat subita dicendo esse id, quod vulgaris vocat. 156

Contra 2°.

quia plura accidentia vulgo dicuntur res, sicut quid quod in admirationem rapit, quia bis accensus sit, ut sirius supra eas, quae communis sunt, celeritas in cursu, supra modum completa, et perpolita oratio haec, inquam, omnia vulgaris res mira, sive mirabiles dicuntur: ergo subita non est quod quod vulgus rem dicit. Contra 3°; quoniam in venerabili eucharistiae sacramento, tota subita panis mutet, eadem manent accidentia: quare sunt res, et non subita: ergo subita non bene definit, quid sit res. Antecedens est de fide, consequens patet; quia contra adversarios, res est, quae dicitur manere eadem, tota cetera mutent. Contra 4°; quia quod in quod remus patria; sed adhuc non sit res, sive subita: ergo subita non est id, per quod remus questioni in quod. Probatur antecedens: roganti quid sit albi, recte est rem talem ponendo, in loco quod si roget quid sit qualitas rei phisicae est quam dicimus qualis, et similiter roganti, quid sit actio, passio, et idem est de ceteris accidentibus, ad quas quaerimus pro desse essentiam accidentium: ergo per accidentia: ergo subita non est id, per quod remus questioni in quod.

Horum omnium una est apud adversarios solutio, sive petitio principii; sed omnia accidentia dici res secundum quid, eadem quae manere secundum quid, et per illa veri questioni in quod non simpliciter, sed secundum quid, non ut quod exhibebat philosophus subitam. Sed contra 1°; quia cum vulgus dicit subitam rem, et accens etiam rem, absque ullo addito, cum accidentia vere maneant eadem in eucharistia. Deinde cum roganti quid sit actio reat per de fem actualem absque addito, rogo cur subita est res simpliciter, et accens res secundum quid, cur accidentia maneant eadem secundum quid et subita manent simpliciter eadem: cur etiam questioni in quod, quod recte per subitam, recte simpliciter, et quod per accidens recte secundum quid. Si dicas hoc ita esse, quia subita est subita, et accens est accens, petis principium, potuisses quaeso pessime a priori dicendo, subitam esse talem, quae est subita, et accens esse talem, quae est accens. Quod si habeas aliud, quod reas, id erit discrimen subitae ab accidenti, quod inquirimus.

Dᵃ 2ᵒ: apud metaphysicos ens et res, et idem apud vulgus sunt idem; sed ausens est simpliciter ens: ergo ausens est simpliciter res. Maior patet; quia haec sunt fere synonima res, ens, et aliqua apud peritos et imperitos. Minor constat; nam non ausens est simpliciter nihil.

Arriaga Dᵉ 4ᵃ metaph. s. 6ᵃ n. multum, saltem verbis differt a superiori sententia dum docet, substantiam esse, quod quod intrinsece constituit talem rem. Et si petas, quid sit talis res, respondet esse, quod per se et per se intendit a natura, id est illud et per se existit, id est est talis radix ceterorum. Sed contra 1ᵒ; quia ratio substantiae est simpliciter univoca omni substantiae, ut est huius doctoris sententia; sed secundum hunc explicandi modum non est simpliciter univoca: ergo sic non recte explicatur substantia. Probatur minor; ratio quae non est simpliciter una, non est simpliciter univoca; sed secundum hunc explicandi modum non est simpliciter una, cum ibi reluceant differentiae et pluralitas, quae aliquot pro vel: ergo ratio substantiae secundum hunc explicandi modum non est univoca. Maior patet; quia univocum petit unitatem conceptus, quae unitas non est nisi ex tradita, et beneficio praecisionis.

Dᵃ 2ᵒ; quia etiam haec sententia petit principium: ponamus enim ex una parte descriptam formicam, et ex alia descriptam sapientem, dicis formicam secundum hunc doctorem per se intendi a natura; non vero sapientem talem. Rogo, quare illa per se intendatur a natura, non vero cetera: certe dices, formicam per se intendi, quia est substantia, et reliqua per se non intendi, quia sunt accidentia, quod est petere principium, sive per rationem [illegible] reddere [illegible]. Peto enim et dubito, quare formica per se intendatur a natura, quare sit substantia; et quare sapientia et divitiae non per se intendantur a natura, et sint accidentia? Dicere autem, formicam per se intendi, et esse substantiam, quia est substantia, et reliqua non quia accidentia sunt, constat esse idem per idem, et declarare [illegible].

Dᵃ 3ᵒ; quia hinc sequitur, formam equinam, et idem est de reliquis formis quae sortiuntur [illegible] non esse substantiam; sed hoc est absurdum: ergo sic non recte explicatur substantia. Probatur maior: forma talis non est per se non intendit a natura; sed ratio oppositi, quod isti dicunt philosophi per se intendi, et [illegible] propter illud

Deinde talis forma non existit primo et per se, sed in materia, cui inheret, et à qua substentatur. tandem non est radix ceterorum; non enim in illa radicantur proprietates materiae ... quae radix sit earum proprietatum, etiam albedo et idem est de quibus accidentibus, radix est proprietatum ... durationis ... et aliorum: ergo ex hac explicatione sequitur formas non esse tamen materiales non esse substantias. Et si dicas, formam posse intendi a natura, quae tamen non intendi potest ... quod destituit. Contra est; quod etiam album, nigrum calidum etc. intenderentur per se à natura, et ratione illorum albedo, nigredo et calor. Et si dicas, album non intendi per se, quia non est substantia, iam iterum recurris ad ... ut ... probes.

Reijciuntur tomistae.

Ut differentiam reddant inter substantiam et accidens tomistae, dicunt, substantiam esse independentem ab aliquo ut subiecto; accidens vero dependere, et eam materialis ab alio, ut à subiecto, quod doctrina tribuit divo Thomae variis in locis. Est tamen sententia haec a parte falsa, primo quia formae omnes materiales, ut ... in ... materiales educuntur à materia in genere causalitatis, cuius capax est ea materialis, et in illa ut in subiecto recipiuntur: ergo ea ratione non recte secernit substantiam ab accidenti. Confirmatur; quia unio substantialis inter materiam et formam, et idem est de subsistentia, in communi sententia, recipiunt in propriis subiectis, illa in extremis, haec in natura, et ab eis ita dependent, ut nequeant conservari sine illis: ergo haec dependentia sufficienter non distinguit substantiam ab accidenti. Secundo displicet explicatio; quia agens creatum vere producit substantialem ... ; sed illam non potest producere nisi dependentem à subiecto; alioqui operaretur generationem: ergo substantia etiam dependet à subiecto: ergo ea dependentia non est de ratione accidentis.

Dices

... tomistae, posset ... philosophandi modum non quamlibet dependentiam à subiecto esse propriam accidentis, et non repugnantem substantiae, sed dependentiam ut à subiecto inhaesionis; substantia enim bene potest dependere à subiecto

in

infrationis; dicit autem subtem inhesionis qd in suo ee specifico qd supponit ... ante adventum frm, et a quo in suo ee dependet fra; subtem vero infrationis e illud, qd distituit in suo ee specifico per fram, ante qm nullum aliud ee het. Frm qo subitales male dependent a ma ut a subto infrationis, qa ma ante illas nullum ee het specificum, sed e pura pota: accia vo dependent a subto inhesionis, quoniam ant ad illa ma het ee specificum per fram: in hoc qo stat difra subtem ab accii, qd hoc petat subtem inhesionis, n vo illa, tt ponit here subtem infrationis.

Sed da 1o; qa frm male educant ex pota me, et illi inherent: qo subita het subtem inhesionis. Ans pt quo ad 2m pte; qa in tantum n inhererent me, in quantum ma ant ad illas n heret ee specificum, est que pura pota; sed ma lat ant ad fras het ee specificum, neque e pura pota, ut de lta phicorum q es a pbabimus: qo ma ante adventum frm supponit distituta in suo ee specifico, at cum ab illa frm educant, ei inherebunt, hebunt que subtem inhesionis. Da 2o; qa accia illa, q dic ponunt ad fram, p cedunt illam, sed n supponunt mam distitutam in ee specifico, hoc m. 2m adversarios n het ma nisi a fra: qo hec accia n hent subtem inhesionis: qo carencia subti inhesionis n e ppria subite. Da 3o: rogo m. quare calor n det ee specificum me, et illud det fra equina? Si dicat, id pptera ee, qa hec e subita, petit principium: qd si alia e rao, ea si sufficiens sit, discriminabit subitam ab accii: qa sicut usque n e assignatum sufficiens discrimen.

3

Nostra et vera sententia pponit.

Ex ipsa aliarum sententiarum impugnatione facile resolusionis circa rem hanc pcipit difficultas; nos autem faciliori ingredi via iudicamus, si asseramus, subitam ee ens per se; nos autem per se dicimus, qd a deo absum, adeo independens e, ut illi repugnet inhereri prio

prio à quo efficient. profluit. sic enim ex ipsa ratione subiecti, definitio competit omni subiecto. In l.° convenit
competit Deo; cum enim non habeat principium activum vel passivum, cur repugnat illi inhaerere,
et multo magis activo principio quod non est. Convenit enim l.° quod licet sit à Deo, non tamen illi inheret.
Convenit Angelis, qui non habent subiectum, cui inhereant. Formae vero tali, quae licet recipiat in
materia, et in subiecto receptionis, non tamen recipit ut in subiecto inhesionis, cum actio productiva illius non sit eductio, generatio, vel motus aliquis ex alit dependens à materia. Deinde
convenit formae materiali, quae licet inhereat materiae, non tamen procedit efficienter à materia; cum materia non sit
principium effectivum formarum materialium substantialium.

Deinde principio substantiali nec tamen materiam et formam non excludit ab hac definitione, eam enim licet
inhereat materiae, non est activa ab illa. De subsistentia autem potest esse dubium, an illi competat
ista definitio, videtur non profluere à materia, cui inheret. sed in l.° evanescit difficultas ex dictis sequentibus; ubi probamus, subsistentiam creatam neque esse substantiam, neque accidens, sed esse modum quemdam;
dato vero quod substantia sit, inhereret materiae, non vero ab illa efficienter procederet,
sicut asserit communiter de unione, quae nec sit materia et forma, vel potest dici subsistentiam
inherere materiae, et procedere active à forma propter eadem fundamenta, propter quae quisque
asserit ab aliqua de unione.

Denique actiones omnes creativae sub hac definitione continent, et omnes eductiones formae substantialis: creatio enim non habet subiectum inhesionis;
eductio vero formae substantialis, licet habeat subiectum inhesionis, id ditum est à principio illius
activo: quod praedicta definitio omni convenit subiecto. Deinde vero cum definitio haec non competat
ulli alii, sequitur convenire omni et soli subiecto, et cum nullo aliunde vitiolaboret,
infert praedictam subiecti explicationem esse rectam illius definitionem.

Ex his colligit, accidens
definiendum ens in alio, ens autem in alio dicimus, cui non repugnat inhererere ut subiecto principio à quo effective procedit: ut intellectiones et volitiones
et idem est de quolibet aliis proprietatibus, ut risibus et similes, quae recipiunt
in essentia, à qua efficienter dimanant: licet etiam qualitates principio à quo efficienter procedunt, inherent, ut calor igni, frigiditas aquae etc.

Hic nota

n̄ eē de r̄aē actū inherere quilibet p̄rio, à quo efficient^r p̄cedit, et etiā p̄cedere efficient^r à quolibet subto cui inheret: dū .n. calor p̄duit in manu ab igne, calor n̄ inheret igni, sed manui: itē dū calor inheret aquæ, ab illa n̄ p̄cedit efficient^r. Ergo q^o e^t de r̄aē actū e^t, q^d quanquā e^t exis illi n̄ repugnet inherere suo p̄rio, ideoque tū in hoc, si illo n̄ inhereat, tandē ad aliqd deueniet, cui inhereat, et à quo p̄ducat, ut calor tandē inheret igni, et ab illo cāt, et frigiditas aquæ.

Subsistenciæ nāē expendit.

Acceptiones subsistenciæ, et circa illius nāē uariæ sentenciæ.

Subsistentia multifariā apud latinos, et p̄hos, nec n̄ theologos signat. 1° .n. subsisten latissime signat uere et realit^r existere. 2° quasi cū quæ r̄aē alteri subs, ut fundamenta domus tecto subsunt. 3° magis philosophice subsisten~~[illegible]~~ idē e^t, ac eē p̄ se, 1° cāē rōē, 2^m q^d subsistēdiquid ab actū. 4° strictissime subsisten idē e^t ac eē p̄ se complete, hoc e^t subsistē eē, q^d n̄ sit alterius pars, sicut q^d idē e^t, subsistere e^t eē subsistē, et ita insistere, ut n̄ sit pars alicuius totius, sicut n̄ sit in alio toto. Hanc igit^r sic subsistē subsistens denominantē inuestigamus, et eius defōē exigimus. Sed prius aliqua p̄notanda.

Est 1^m, frequē istas, sicut subsistenciā, iā dici p̄sonalitatē, iā p̄nra suppositalitatē. Personalitas e^t subsistencia nāē r̄alis completæ; ex subsistencia .n. et nā r̄ali completa resultat p̄sona, q^d Boecius libro de duabus nāis, cui coit^r oēs suffragant^r, definiebat p̄sonā e^t r̄alis nāē indiuidua substa, hoc e^t, p̄sonā e^t nā r̄alis completa, siue totalis; hoc .n. sonat apud Boeciū vox indiuidua, id e^t r̄alis nā n̄ coicata, neque coicabilis alteri completi;

q in eo capabilitas eo competit toti, et quidem completo, ut Bo d. Paulo. Cum si ...substancia sit non irrealis etiam completa, est pura suppositalitas, tribuit quem quarum suppositum, ut eorum ille leonum, qui negant completionem, est pura aut mera supposita, ut sic reservant personis, que licet etiam supposita dicant, non tamen omnino pura supposita.

Praenotandum 2m, nobis illud, quod subsistens, suppositum et persona dicitur, quod dicitur a subsistencia, dici substantiam, et essentiam, et usiam: propterea quem licet in divinis decedamus tria supposita, tres personas, et tres subsistentes, nefas est dicere tres naturas, aut tres essentias, vel etiam tres substantias absolutas; in divinis enim omnia sunt unum praeter subsistencias, relationes et personas: quod nefas est tres naturas, vel essentias dicere. ideoque impie asserebat Arrius tres divinas personas non esse homusion, sed heterousion contra chatolicam veritatem tenentem tres divinas personas unum esse, hoc est unam essentiam, unam naturam, sive homusion, usia enim apud gregos sonat quod essentia apud latinos, ideoque si Pater, filius et spiritus sanctus unum sunt, homusion sunt, idem, eiusdem naturae, non heterousion, idest diversae naturae.

Imo et hinc dissidium aliquod inter chatolicos gregos ortum est, an licet sicut in divinis usiam unam, et non tres asserit, similiter hipostasis sola una est decedenda. Plures cum Sancto Hieronimo unam hipostasin in divinis admittebant rati hipostasin et usiam idem penitus significare; e contra vero alij tres hipostases decedebant in divinis arbitrati hipostasim et personam idem omnino significare, et hic modus in ecclesia invaluit in dies, ideoque hodie unam usiam, et tres hipostases in divinis chatolice confitemur.

Ubi re suppositi 1a sententia circa quod dicta de subsistencia tenet, subsistenciam esse naturam finalem, quae naturam reddit independentem a subiectacionis, sicut ex parte P. Suarez. 2a docet, subsistenciam reddere naturam incomunicabilem alteri modum universalis vel integralis. 3a asserit, subsistenciam reddere naturam incomunicabilem alteri supposito. 4a affirmat, subsistenciam reddere naturam omnino

ōio incōicabiles. 2ª dicit subsistenciam 7 plene rāc in rāe prij operabili ut mitiq; caietanus, qui vult subsistenciam ēē rāz fr̄alez ai cuius nā existit. Neū Egidius Argentinas et Enrricus uolentes subsistenciam ēē rāz fr̄alez substandi accidentibus.

2

Proponitur resolutio sententiis.

Dico 1: subsistenciā n̄ bene explat̄ p hōc, qd sit rāo fr̄alis substandi accidentibus. Prī. qª accia hent rāz fr̄alez substandi accidentibus, siquidem illis substant, ut p̄ prio ubicationi, durationi et reliquis qsubstant sed accia n̄ hent subsistenciam hęc m. p̄pria ē substantię: q subsistencia n̄ bene explat̄ p rāz fr̄alez substandi accidentibus, qª nihil bene explat̄ p id qd alijs ab explato ꝯvenit. Prī 2º: rāo fr̄alis substandi accidentibus reperit̄ sine p̄pria subsistencia ut pt in humanitate christi Domini, qª substat unita verbo p̄prijs accidentibus eodem mō ac si unita n̄ eēt, cum m. careat p̄pria subsistencia, sed subsistat in verbo: q subsistencia n̄ bene explat̄ p rationem fr̄alem substandi accidentibus n. m. bene explat̄ subsistencia p id, qd pōt sine illa dari: anū ē de fide; qª in xpto domino n̄ dat̄ nisi unica subsistencia, ea quę ē uerbi diuini.

Dico 2º: subsistencia n̄ ē rāo fr̄alis ai cuius nā existit. Prī 1º; qª rāo fr̄alis ai cuius nā existit, ē exia, sed subsistencia n̄ ē exia: q subsistencia n̄ ē rāo fr̄alis, ai cuius nā existit. Maª pt; qª sicut rāo fr̄alis de albandi ē albedo, ita rāo fr̄alis existendi ē exia p̄ mi.ª accia uere hent rāz fr̄alez existendi, qª uerē existunt, sed n̄ hent subsistenciam, qª p̄pria ē substantię: q exia n̄ ē subsistencia. Prī 2º; qª humanitas christi domini hēt p̄priam exiam: sed n̄ hēt p̄priam subsistenciam, sed solam subsistenciam verbi; alioqui in christo domino eēnt duę subsistencię et eēnt duę psonę, qd tuto a fide nequit: q rāo fr̄alis, ai cuius nā existit n̄ ē subsistencia.

Dico 3º: subsistencia n̄ ē rāo fr̄alis ꝯpletiua,
nā

nẽ in eẽ prĩi operatiui. Dr ꝗ plura eẽia hent hoc qd ẽ eẽ rãe, rãle ꝫ ꝯpletiuã nẽ in eẽ prĩi operatiui ut pt in aproximatione et in oĩbus ꝯpositionibus; sed eẽia n̄ ẽ subsistentia, ut oẽs fatent̃ imo necessario debet subsistencia ꝯ sicn̄ bene explãt subsistencia ultr̃ ꝯpletã ꝯpetentẽ eẽiis abhis, ꝗ ẽ subsisten-tia ẽ illã hent. ꝯfrãt; ꝗ subsistencia ł ẽ duquit ã nã substali, ł n̄ si illẽ abiq fundamento illi tribuit, qd sit ꝯplementã prĩi operatiui; ut ẽr m. prĩi pria operatiua cũ suis ꝯplementis agnoscere, cũ tamen n̄ agnoscerint subsistentiaz. si 2m, induet nãz substã, cũ qua identificat, iaz quererit ꝯplementiã prĩi, iaz priuz ipsuz; n̄ ẽ prius ꝯplementã prĩi operatiui: ꝗ ꝑ talẽ rãẽ ꝯplementi n̄ bene explãt ꝯptus subsistencia.

Dico 4º: subsistenciam reddit nãz oĩo incõicabilẽ. Dr: Deus, et idẽ ẽ de qualibet alia substã eẽilit ꝯpleta hẽt ueraz subsistenciaz, ut apud oẽs in ꝯfesoẽ; sed Deus, et ꝗlibet alia substã ꝯpletaẽ adhuc cõicabilis: ꝗ subsistencia n̄ reddit nãz oĩo incõicabilẽ. Mi prt; ꝗ Deus, et ꝗlibet alia substã ꝯpleta, si malis sit, põt cõicari aliis ptibus integrantibus, ꝑ quas pot augeri, et de facto auget: de m. alteri unit, ut unit Deus suis ptibus integrantibus uere illis cõicat, cũ unio sit fralis cõicatio: ꝗ Deus, et ꝗlibet alia substã ꝯpletaẽ adhuc cõicabilis. ꝯfrãt; ꝗ nã diuina in Pẽ uere subsistit; sed adhuc ẽ cõicabilis filio, in duo cũ uere subsistat, cõicat adhuc spiritui sancto: ꝗ subsistencia n̄ reddit nãz oĩo incõicabilẽ.

Sed dices cũ Bª sententia supra relata, subsistenciaz reddere nãz alteri oĩo incõicabilẽ n̄ ut cũ quo, sed ut suppositẽ. Deus ꝗ et aliẽ substẽ duz nobis ptibus cõicant, n̄ cõicant illis, ut subsistentes, ł ut supposita sĩ, neque 2m qd nã cõicata subsistit, sed nã ꝗ subsistit. Et explãt ꝯfrãtio ipsa desumpta ã diuinis; nã m. ꝗ ẽ in Pẽ uere subsistit, cõicat filio n̄ ẽ cõicat subsistencia Pªs subsistenciẽ filii, neque etiam quẽ subsistencia subsistenciẽ spiritus sancti.

Sed ẽ el
ꝗª

q.a in hac ex platione committitur circulus explandi ignotum per ignotum, et quidem ignotum. Cum dixerim subsistenciam reddere naturam incommunicabilem alteri ut suppositum, hocque explicat dicendo, subsistenciam non communicari alteri subsistenciæ; ergo subsistencia explicatur per subsistenciam; ergo ignotum per æque ignotum. Dicitur 2o; quia quod subsistencia non communicet subsistenciæ, nihil ulterius explicat quam quod sit subsistencia, et quod communis est; albedo enim non communicatur albedini, neque forma formæ; ergo quod subsistencia non communicet subsistenciæ, non est quod specialiter et proprium subsistenciæ. Dicitur 3o; quia etiam falsum est subsistenciam non communicari subsistenciæ; dum enim aqua unitur aquæ, quælibet aqua secundum adversarios habet propriam subsistenciam: ergo subsistenciæ ipsæ uniuntur sicut partes aquæ; ergo subsistencia communicatur subsistenciæ.

Dico 5o: subsistencia non reddit naturam independentem a subiecto causationis. Probatur: actio creativa reddit naturam independentem a subiecto causationis; sed actio creativa non est subsistencia: ergo subsistencia non bene explicatur per hoc, quod reddat naturam independentem a subiecto causationis. Maior patet; quia creatio est productio rei independenter a subiecto. Minor probatur; quia alioqui cum humanitas christi domini habeat propriam creationem materiæ et formæ, retineret adhuc propriam subsistenciam. Confirmatur; quia in 3a ria sententia subsistencia est positiva distincta a materia et forma rationali; sed materia et forma rationalis non egent positivo dicto, ut sint independentes a subiecto causationis; quia illis repugnat dependere a tali subiecto: ergo subsistencia non dat talem independenciam; non enim dat forma ad tribuendum effectum, quem iam ita quod habet subiectum, ut ei repugnet non habere talem effectum

3

Nostra sentencia.

Dico 6o: subsistencia est ratio formalis, qua substantia subsistit in se, et alteri non communicatur ut pars: Dico ex subsistentia est communis, eam tradit etiam Arriaga disputatione 4a metaphysica sectione 1a n.o 64o ubi: propterea dicendum arbitror, subsistenciam esse complementum substantiale naturæ. Obiicitur discussio 6a § 4o n.o 19: ex hoc

hoc pot dici subsistencia munus est nam perficere modum hic. Idem D.
8a, 5a n° 4: dicendum quod munus est effectus formalis subsistencia est, ut sit
terminus et complementum naturae. Spinula D. ultima metaph. 1a 2a n° 14 ubi:
illud ipsum quod pot dici ex fide de duabus hoce, subsistenciam esse terminum ultimum
substantialem naturae. Et hic etiam est sensus eorum qui per incommunicabilitatem explicant
subsistentiam; id enim maxime incommunicabile, quod subest nationi communicati-
onis, in cuius natione sensu composito nihil pot communicari.

Si roges, quid sit
substantia in se existere, et alteri non communicari. Respondeo in illi substantiam completam, hoc est
ipsam, in se existere quae neque exigunt coniungi cum alia substantia, neque
de facto cum illa coniungunt, alioquin non in se existerent, sed in toto resul-
tante ex ipsis, et altera composite.

Sed dices: materia habet propriam subsistentiam, et idem
est de forma substantiali; nam utraque enim subsistit; sed neutra est completa in esse substantiae:
pot enim componere et exigit compositionem cum alia composite; ergo neutra habet rationem
formalem, qua substantia completa in esse substantiae: ergo in hac ratione formali non stat subsis-
tencia. Respondeo negando maiorem, ut plures docent doctores, ut sufficit pro toto
composito unica subsistencia: neque ergo materia et forma habent per propriam subsistentiam.
Et si forma ratione dicatur subsistens, id verum est, quatenus vere existit, et
etiam substantialiter existit; non vero quatenus subsistere supponit per se in se,
et non in alio.

Instabis ad hunc: forma complet, et terminat materiam in esse substantiae, ita ut iam materia non
sit capax ulterioris complementi substantialis, et termini, et idem est de materia respectu formae: ergo forma erit
subsistencia, et idem est de materia, quod est falsum: subsistencia enim distinguitur a natura, et consti-
tuitur a materia et forma. Respondeo distinguendo antecedens: forma complet materiam in esse substantiae et terminat ita ut forma ex-
se existat, nego antecedens: ita ut compositum quod compleat, et terminet, existat in toto, concedo antecedens. Cum quo
idem sit de materia, neutra subsistit, sed totum compositum. Unde patet, quodlibet rem substantialem,
dum actualiter componit, vere subsistere; non enim alteri communicat, ut patet; at dum ac-
tualiter componit, solum copulative subsistit, cum sic non communicet.

An subsistencia distinguatur à natura.

Dubium hoc inter alia scholasticis solet à doctoribus proponi, et est an suppositum, et persona distinguatur à natura, sed quo cum que modo proponatur, id est quod inquiritur, utrum in hoc sit, quod suppositum, persona et subsistens est, suppositum esse, personam, et subsistens distinguatur realiter à natura, fra rali, et unione utriusque, et eodem modo loquimur, an Angelus sit persona, et suppositum dicat aliquid post naturam Angelicam, et idem est de equo, et reliquis substantiis creatis; non enim loquimur de divina natura, in qua ut ex dicendis constabit, suppositum realiter ac rationaliter debet à natura distingui.

1ª sententia affirmat, suppositum adequate identificari cum natura, et haec solum distingui per diversum modum significandi in abstracto, et in concreto, qualiter Deus, et deitas distinguuntur, ideoque in hac sententia idem prorsus est homo et humanitas, nisi quod haec abstracte significat illud quod concrete: sic Durandus, et enrricus, tribuit quoque caietano, Ricardo, Grabieli, et Ocamo. 2ª sententia, quae ab hac maxime distat, docet, suppositum distingui realiter à natura, et ultra modum, fraz et unionem dari in natura humana aliquod positivum, quo eius natura humana fiat homo, persona et suppositum, quod cum non habuerit natura humana christi Domini, non fuit in Christo persona humana; non enim hanc assumpsit verbum, sed solum naturam humanam, alioquin essent in Christo duae personae contra id, quod fides chatolica docet. haec sententia communis est praecipue inter nostros, pro qua videtur stare sanctus Tomas variis in locis, quae communiter referunt thomistae, et fere omnes nostri doctores videndi apud P. … D. e g. 4. s. 3ª.

3ª scoti sententia, et inter utramque media incedit licenter, suppositum distingui à natura; caeterum negat, suppositum supra naturam addere naturam positivum aliquid sed solum negationem, si alioqui natura sit completa, hoc est non exigens componi cum alio, negationem, inquam, communicationis, sive unionis ad aliud, pro qua sententia quantum ad hoc, quod suppositum non addat supra naturam quid positivum, dicit Pater

Gudinques D. 4a de incarnatione D. 2o n. 47 legitur triginta et octo doctores scolasticos, qui ex ipso, et in his docent, subsistentiam nullam realitatem addere naturae singulari, et existenti.

Dico 1o natura et persona seu suppositum non sunt realiter omnino idem, nec solo distinguuntur per nostrum diversum modum significandi. Probatur: quae realiter separantur, realiter distinguuntur; sed natura et suppositum realiter separantur: ergo realiter distinguuntur. Minor probatur; quia in christo Domino vere datur natura humana; sed non datur suppositum humanum: ergo natura et suppositum realiter separantur. Maior est de fide, quia ipsum quod nostrae religionis dogma docens christum et verum Deum, et verum hominem esse, quod subsistere nequit sine vera natura humana. Minor non est minus certa, quoniam si in christo domino daret suppositum humanum cum debet etiam divinum ad quod immediate facta fuit unio, daret in christo duplex persona seu suppositum contra fidem statuentem unam in christo esse personam, eam quae verbi divini; in 5a sinodo generali Colatione 8a Canone 5o id definit his verbis: siquis introducere conatur in misterio christi duas subsistentias, seu duas personas, anatema sit. Et in symbolo Concilij Antiocheni contra Paulum Samosatenum et refert a Concilio efesino tomo 6o c. 1o ibi: confitemur dominum nostrum Iesum christum unam duntaxat personam de caelesti divinitate et humana carne conflata subsistentem: ergo in christo Domino non datur suppositum humanum.

Dico 2o: id quod est suppositum, seu persona distinguitur a natura non est aliquid positivum realiter distinctum a natura completa, hoc est, a natura, quae non petit venire in compositionem essentialem cum alia substantia. Probatur 1o ex iustiniano in edicto fidei approbato a Vigilio Papa: omnes, inquit, sancti Patres personam nos docent, aliud esse naturam, sive substantiam, et aliud subsistentiam, sive personam, et naturam quidem hoc, quod est commune significare; personam vero hoc, quod est speciale. Atqui in hoc ex id, quod est commune, scilicet constitutivum specificum non est realiter distinctum ab eo, quod est speciale, scilicet differentia individuali, neque hoc esse positivum realiter distinctum a constitutivo specifico: ergo id, quod est suppositum, seu persona distinguitur a natura non est aliquid positivum realiter distinctum a natura completa. Confirmatur ex Divo Thoma in

in 3° distinctione 6 q. 1a a° 2° ad 5m. hoc quod facit coniunctum ex aia et corpore esse hoem, non est nisi aia et corpus, et unionem aliquod positivum. Atqui hoc est persona et suppositum: ergo suppositum et persona non est aliquod positivum supra naturam completam, quae est corpus aia et unio.

Arguitur 2°: quia persona aliud non est quam natura rationalis non ut individua substantia; sed ad hoc ut natura rationalis sit individua substantia non est opus aliquo positivo realiter distincto a natura rationali: ergo persona non distinguitur a natura rationali aliquo positivo realiter distincto a natura. Maior est definitio personae a Boethio admissa. Minor probatur; quia si individua substantia significet personam est quod individuum, sive singulare, certum est, individuationem non distingui a natura rationali. Et si individua substantia sit id, quod ricardus non sine approbatione docuit, scilicet personam esse rationalis naturae incommunicabilem existentiam, certum etiam est, existentiam incommunicabilem non esse quod positivum distinctum a natura rationali; nec enim eo ipso, quod completa est, est incommunicabilis: ergo persona quomodocumque explicetur non est aliquod realiter distinctum a natura rationali, quod sit aliquod positivum.

Dices, naturam nec dum esse completam, usque dum habeat modum positivum realiter distinctum ab ipsa, sive quoad hunc est communicabilis talismodo; quod si ad hunc sit incommunicabilis alteri naturae, ea incommunicabilitas ex natura illi competit, non positive. Sed contra 1°: quia haec solutio est petitio principii, supponit enim naturam non esse completam, nisi habeat modum istum positivum, neque esse positivum sine illo incommunicabilem, de quo modo est tota lis: ergo reijcienda est. Contra 2°; quia similiter dicam sine alio modo praeter subsistentiam naturam non esse completam, neque positive incommunicabilem, quem modum reijcies ut sine fundamento assertum: ergo similiter debet reijci modus distinctus a natura ipsa rationali.

Dico 3°: id quod suppositum vel persona distinguit a natura est aliquod negativum, scilicet negatio unionis sive identitatis cum alia substantia. Probatur 1° patet ex dictis; quia suppositum, vel persona distinguitur a natura, ut constat ex 1a conclusione; sed non per aliquod positivum, ut patet ex 2a: ergo per aliquod negativum. Et autem hoc negativum sit negatio unionis, vel identitatis cum alia substantia, probatur 1° ex divo Thoma ubi supra, postquam dixerat, suppositum non addere quod positivum, subdit. sed ex hoc ipso, quod compositum ex aia, et corpore non adiungitur alteri

sub

subsistentia in natura composita, sequitur quod divinitas sit homo. Unde si Christus humanam naturam, quam assumpsit, deponeret, ex hoc ipso esset homo illud divinum.

Confirmatur ex eodem Sancto Doctore quodlibet 2 de potentia 1. art. 1. ad 4m: subsistere ex hoc ipso dicitur subsistere in quantum non est in alio: ergo subsistentia, suppositalitas, et personalitas solum addunt negationem essendi in alio. Confirmatur 2o ex beato Theodoro episcopo Solariis tomo 3o bibliothecae cum hoc obiiceret Nestorius haereticus: est in Christo natura humana perfecta cum proprietatibus: ergo est persona, respondit, nec satis est ad generationem hipostasis esse naturam compositam cum proprietatibus, sed oportet non esse partem: ergo ipsum corpus animatum assumptum est pars Christi, id circo non est hipostasis. Potest que 3o confirmari ex tomo 6o bibliothecae, ubi cum rusticus dia conscurgeret ab Acephalo, ut diceret, quod nimirum haberet natura humana Christi Domini, ut non esset persona humana, respondit, nihil minus habere a parte rei, tamen non esse personam, quatenus unita est: ergo personalitas tantum addit negationem, hanc unionis negationem.

Probatur 2o conclusio: natura realis completa et subsistens est persona; sed ut natura completa subsistat, solum eget negatione unionis cum altera natura: ergo hanc negationem solum superaddit persona naturae reali. Maior ab omnibus admittitur; quod subsistentia solum superadditur naturae, ut haec sit persona. Probatur minor: id vere subsistit, quod sistit in se, et alteri non communicat; sed natura completa, quae habet negationem unionis cum altera natura, in se sistit, et alteri non communicat; non enim fit communicatio nisi media unione. ergo etc. Maior probatur; sic enim ab omnibus subsistens explicatur, stat in se, sistens, alterius non egrediens, et similia: minor etiam nota est ex terminis, unde conclusio probatur. Confirmatur; quia non debent admitti entitates positivae sine fundamento; sed nullum est ad ponendam subsistentiam, quae sit modus positivus distinctus a natura: ergo subsistentia, quam superaddit suppositum rei, non est aliquid positivum realiter distinctum a natura. Minor patebit ex solutione argumentorum

§

Argumentorum solutione robora[tur] ulterius nostra conclusio.

Contra doctrinam superioris

§ ii

1° objicit 1°: persona in divinis non debebit fieri per aliquam negationem, sed per positivam formaliter virtualiter distinctam a natura: ergo persona creata super addit aliquid positivum distinctum a natura. Personam creata et divina conveniunt in ratione personae, cum positivis et negativis non conveniant. Confirmatur: personalitas creata est participatio divinae: ergo sicut haec est positiva, ita et illa. Argumentum facile in adversarios retorquetur: persona in divinis non debet esse aliquid positivum realiter distinctum a natura: ergo neque persona creata superaddet aliquid realiter distinctum a natura. Confirmatur: personalitas creata est participatio divinae; sed haec realiter non distinguitur a natura divina: ergo neque illa a creata.

Respondeo ergo ad argumentum concedendo antecedens, negando consequentiam. Ratio discriminis est, in divinis dari tres personas realiter distinctas, ut fides docet, quae personae sunt Pater, Filius et Spiritus Sanctus, ut ex eadem fide constat; cumque sit Pater, Filius et Spiritus Sanctus, non competat illis ratio alicuius negationis, debet competere ratio alicuius personalitatis positivae. Ad probationem consequentiae distinguo illam: persona creata et divina conveniunt in ratione personae secundum positivum, quod dicit persona creata, concedo antecedens: secundum negativum, nego antecedens. Diximus, personam creatam esse naturam rationalem completam, nec alteri communicatam, quod complexum duo dicit, et quod natura non petat unionem cum alia, et quod de facto cum illa non uniat; secundum primum conveniunt divina et humana persona, quod sufficit de 2°. Ad confirmationem similiter distinguo antecedens: personalitas creata est participatio divinae secundum positivum quod dicit personalitas creata, concedo antecedens: secundum negativum, nego antecedens. Nisi forte adhuc in hoc negativo detur aliqua convenientia; tunc enim adhuc negativum erit participatio divinae personalitatis.

Objicit 2°: quod verbum divinum assumpsit naturam humanam non personam humanam; alioquin sicut in Christo sunt duae naturae divina et humana, essent duae personae: ergo persona humana aliquid positivum superaddit naturae, cuius vicem suppleat verbum. Si contra; quia nisi subsistentia esset aliquid positivum, in tantum verbum non assumpsisset personam humanam, in quantum non assumpsisset negationem unionis cum natura humana; sed hoc est falsum; nullum enim est tam stolidus hereticus, qui diceret suppositā unione verbi ad humanitatem, mansisse humanitatem cum negatione unionis, ad

ad verbum: quod persona alicui addit quod additur positivum non tamen videtur complere verbum, falsum quod est oppositum propterea non assumpsisset personam humanam, quod ex suppositione unionis verbi cum natura humana, non fuit ratio unionis verbi ad naturam humanam.

Confirmatur

quia sic reddunt ridiculam ecclesiae definitionem, quod dicunt verbum non assumpsisse personam humanam, sed naturam; nam idem est ac dicere naturam humanam unitam verbo non mansisse illi non unitam, quod adeo absurdum est, ut ridiculum sit, id ab ecclesia definiri ut fidei dogma. Confirmatur 2°: quia indignum est, ecclesiam definire propositionem identicam ut Deum esse Deum; sed 2m nostram sententiam definibit propositionem identicam: quod sententia nostra indigna sit de ecclesia. Probo minorem: ecclesia definivit hanc propositionem, verbum assumpsit naturam hominis et non personam; sed haec propositio hoc significat, natura assumpta non mansit in assumpta, quod idem significat ac haec, natura assumpta est assumpta: quod 2m nostram sententiam definivit propositionem identicam.

Dico

Respondendo antecedens, et negando consequens. Ad probationem dicendo maiorem et nego minorem. Neque multum est curandum, ne heretici sint stolidi; tradunt enim plura indigna talibus hominibus, quae resentire non decet. Deinde ne tantam Nestorio, et eius asseclis tribuamus stoliditatem, dico Nestorium non admisisse veram unionem inter verbum et humanitatem Christi, sed solo unionem moralem propter summam decentiam utriusque voluntatis divinae et humanae. Unde negata causa vera unione non stolide procedebat hereticus in adstruenda duplici persona, sed potius ex antecedenti erroneo consequens etiam erroneum inferebat, scilicet a negatione unionis multiplicitatem personarum inferendo: quem duplicem errorem, ut ecclesia exterminaret, in primis veram unionem adstruit inter verbum, et humanitatem, et deinde negat duas personas dari, sed unam tantum ut antecedens, et consequens hereticum damnet.

Ad 1m confirmationem nego antecedens; nam licet dicere verbum assumpsisse naturam, et non personam humanam, sit ex parte obiecti idem ac dicere, naturam unitam non esse non unitam, ex parte modi significandi diversitas, quae sufficit, ne propositio, aut definitio sit ridicula: ut licet ex parte obiecti idem sit Deum esse, et esse aliquid rationale, sitque ridiculum dicere Deum esse Deum, non tamen est ridiculum dicere Deum esse aliquid rationale propter diversitatem, quae est ex modo significandi. Ad 2m

Dico

Resp. omisso maiori et non minori ad probationem concedo maiorem et distinguo minorem: haec propositio haec significat et eodem modo, non minorem; diverso modo, concedo minorem, quod sufficit ne propositio sit identica. Haec enim petit subiectum et praedicatum idem, et eodem modo significare: quod propositio ecclesiastica definit, naturam assumptam a verbo et non personam expresse obliquo denotat assumptam naturam vere assumptam; ceterum id significat aliis terminis, illa unioni et personae, quod sufficit, ne propositio identica sit.

Obiicies 3.º: in-

stantem verbum assumpsit naturam humanam, et non personam humanam, inquantum natura humana fuit vere unita verbo; sed etiam verbum fuit unitum humanitati: ergo quod unitum fuit, non fuit persona verbi, sed natura verbi: ergo in christo non manet persona verbi, sed potius resultabit persona nova, quae est persona christi. Confirmatur; quia subsistere est in se sistere, et ulterius non progredi; sed verbum divinum humanitati unitum non sistit in se, sed ulterius ad humanitatem progressum est: ergo verbum divinum unitum humanitati non subsistit.

Resp. concedendo maiorem, et minorem, negando consequentiam; quia cum persona humana sit negatio unionis substantialis, posita unione tollitur persona humana: at cum persona divina sit positivum, tametsi unitum sit, id positivum adhuc manet, ideoque et manet persona divina, vel verbi persona. Ad confirmationem omnes tenent recte; sive in. Distinctus humana persona litus in positivo, vel in negativo, verbum quatenus ad humanitatem progressum est, non sistit in se, ergo non infert non subsistere propriam subsistentiam. Resp. quod distinguendo maiorem: subsistere est in se sistere, et ulterius non progredi ut pars, concedo maiorem: ut extremum, quod alteri unitur, non maiorem. Verbum divinum sive unitum sive non unitum nunquam est pars, ideoque manet et subsistere et persona.

Sed instas: humanitas christi Domini est completa, non enim exigit unionem cum alia humanitate: ergo in se sistit, et adhuc unita verbo non est pars: ergo habet propriam subsistentiam: ergo in christo datur duplex subsistentia. Et confirmatur; quia ex duobus entibus completis non potest fieri unum per se; sed humanitas est ens completum, et quidem nihil positivum illi deest, et verbum divinum est etiam ens completum, alioquin esset incompletum, quod non cohaeret cum infinita verbi perfectione: ergo ex verbo et humanitate non resultat unum per se, quod cum falsum sit, dicendum est, subsisten-

tiam

sit generatam esse ex positibus, et de facto illius humanitatem in completam,
propterea quod potuit uniri uerbo diuino, et cum illo constituere unum compositum.
Respondeo

negando antecedens, ut enim humanitas sit completa ultra hoc, quod est carere actuali unione
cum alio, debet habere carentiam unionis cum illo: eo enim ipso quod habeat unionem
cum alio habet rationem partis, quia totius resultantis ex humanitate et illo altero,
quod est contra rationem entis completi. Sed instas: ergo et uerbum habet rationem partis in hac compositi-
one, siquidem unitur cum humanitate, et concurrit in completum, neque habebit
propriam existentiam, quod omnia sunt absurda. Respondeo negando consequentiam, tum enim partem, et quod in-
completum dicit imperfectionem, cuius incapax est uerbum diuinum, sicut unitum
sit humanitati, tamen non, ideoque adhuc retinebit propriam existentiam.
Instas

tamen adhuc: uerbum non est totum quod resultat ex uerbo et humanitate:
ergo est pars illius. Respondeo concedo: uerbum est constitutiuum totius resultantis ex uer-
bo et humanitate, sed non adequatum, alioqui esset totum, quod resultat: ergo
inadequatum: ergo pars; pars enim et constitutiuum inadequatum sunt idem. Respondeo
concedendo antecedens negando consequentiam. Ad probationem concedo maiorem et minorem, et primam consequentiam, non
tamen 2am. Licet enim in creatis pars et constitutiuum inadequatum
sint idem; non tamen in diuinis, ideo quod pars dicat imperfectionem, non dic-
adequatum constitutiuum, propterea quod Deus licet habeat inadequata
constitutiua, non tamen habet partes. Si quaeras uerbum est tantum pure intrinsece
constituens Christum; quemadmodum enim intrinsece constituit, et non ut materia,
neque forma, similiter constituit non ut pars, sed ut intrinsecum totum.
Ad confirma-

tionem concedo maiorem et distinguo minorem: humanitas est ens completum cum nati-
one unionis ad uerbum, concedo minorem: cum unione ad uerbum, nego minorem: cum ea
enim est pars, quod repugnat ei ens completum. Et etiam distinguo minorem quantum
ad alteram partem, scilicet uerbum est ens completum, ita ut immediate equiualeat
in completum, concedo minorem: ita ut non sit equiualens in completum nego minorem. Uerbum
non est formaliter incompletum; quia hoc est esse partem, quod repugnat uerbo; ceterum ...

pot uenire in compositionem entis completi, quod est equiualere enti incompleto. Quare Christus est completus, quia quidquid demergit ex humanitate formaliter incompleta, et uerbo equiualent incompleto.

Obijcit 4º: subsistencia uerbi habet uices subsistencie create, tribuitque humanitati denominationem, quam tribuit subsistencia creata; sed entitas positiua non tribuit effectum quem tribuebat sicut carencia: ergo subsistencia propria humanitatis non consistit in carencia unionis ad uerbum. Confirmatur quia subsistencia complet intrinsece naturam substantialem in ratione suppositi; ergo non potest esse natio, quia ex natione, et ente positiuo non fit unum per se, sed per accidens.

Soluitur dicendo maiorem: subsistencia enim creata constituit suppositum, cuius natura, quod est quod excitat subsistencia diuina; nondum interimitur enim effectus formalis diferenter per se, sicut duplici contradictorio phisico: neque enim ista Petrus currit et non currit, ut uera sit, non potius exigit cursum proprie, quam nationem cursus, sed altera pars contradictionis quae uera est, et corpus currit in fieri, non competit formam, sed etiam eius priuationem. Suppositum est, quod pars alterius non est, quod quidem quae distinguit per unionem cum persona diuina, quae per carenciam omnis unionis. Ad confirmationem dicendo ant. et nego conseq.: etenim ex positiuo et natiuo non fiat unum per se positiuo, fit unum quasi per se partim positiuo, partim natiuo; natio enim ea, cum sit natio subsistencie, emulatur subsistenciam, et suo modo constituit totum substantiale, et non accidentale.

6

Leuiora de subsistencia percurrimus.

In nostra sentencia constituenti subsistenciam creatam in natione unionis ad alienam subsistentiam, plures difficultates facile expediuntur, quae maxime torquent aduersarios subsistenciam in positiuo. 1ª quaestio, an subsistencia sit res absoluta, uel modus? Dico neque modum, neque rem; natio enim neque modus est, neque res absoluta

abta. Qui igitur normam positivorum liceat in natione huius discurrere, natio in qua deficit subsistentia creata abta; quia ad huius non existente humanitate eiusdem dicere, non dari unionem humanitatis ad verbum: quod dari nationem talis unionis. Sed haec natio est subsistentia de fratri: quia subsistentia non est modus; quia hic non existit sine re, cuius modus est.

2a est an in compositis subsistentibus dentur, et una subsistentia? Dico unica esse, neutra enim pars diuisiue subsistit: tum quia petit unionem cum alia: tum quia cum de facto sit unita cum illa, neutra habet nationem, quae est de ipsa subsistentiae: ideo quia totum collectiue, siue compositum subsistit; habet enim nationem unionis cum alia substantia: quia compositum subsistit, et unice subsistit. Neque obstat compositum posse uniri, et forte petere unionem cum alijs partibus integralibus; quoniam dum compositis illis partibus non unitur, in eo subsistit, quod requiritur ad subsistendum.

3a est: an possit eadem natura pluribus subsistentijs terminari? Dico cum distinctione: quaedam enim subsistentiae sunt positiuae, ut diuinae, aliae natiuae ut creatae. Non autem repugnat eandem naturam terminari pluribus subsistentijs positiuis; nam nulla est repugnantia, nec quod eadem natura habet subsistentia Patris filij et Spiritus Sancti. Intellectum enim ipsis subsistentijs ut potest infinitum posse extendere ad omnia non implicans contradictionem; natura vero ratione potentiae obedientialis potest elevari ad omnia non implicans contradictionem: quia potest natura terminari pluribus subsistentijs positiuis.

Non potest vero terminari pluribus subsistentijs natiuis; quia subsistentia omnium coalescit indiuisibiliter ex collectione omnium nationum unionum, quae quaelibet potest uniri cum alia subsistentia; sed est impossibilis duplex collectio unionum, ut ex terminis patet; iam enim singulae collectiones non erunt omnium nationum unionum: quia impossibile est naturam terminari duplici subsistentia natiua. Maior patet; quia licet humanitas Christi Domini habeat nationes omnium unionum ad alias subsistentias; tamen quia non habent nationem unionis ad verbum, non habet propriam subsistentiam: quia subsistentia coalescit indiuisibiliter ex collectione omnium

nationem unionis proprias quam non potest uniri cum alia subsistentia.

Ex quo etiam aliud sequitur, scilicet ad huc divinitus non posse naturam retinendo propriam subsistentiam subsistere per divinam: probatur, nam ut subsistat per subsistentiam divinam, debet illi uniri; ut vero subsistat per propriam subsistentiam debet habere nationem talis unionis, ut ex dictis constat; sed implicat habere unionem cum subsistentia divina, et simul nationem talis unionis: ergo implicat naturam retinendo propriam subsistentiam, subsistere per divinam: ergo ad huc divinitus hoc non potest fieri.

4a difficultas, an sit possibilis subsistentia indistincta a natura? Dico loquendo de subsistentiis, quae innatione consistunt, esse impossibilem talem subsistentiam: est enim impossibilis subsistentia identificata cum natione, quae est et non est, quod est implicatorium. Sed cum non repugnet etiam subsistentia positiva, qualem esse de facto omnem subsistentiam com(muniter) defendit, talem subsistentiam non repugnat identificari cum natura; ideoque possibile est aliquam subsistentiam identificari cum natura.

5a an sit possibile, naturam existere sine omni subsistentia? Dico, naturas incompletas non solum posse, sed etiam de facto existere sine subsistentia, ut patet in sua unitate, quae existit, et non cum natione unionis, quae est de ratione subsistentis. Si vero sit substantia completa, impossibile est carere omni subsistentia; quia eo ipso debet habere nationem unionis ad aliam substantiam; alioqui completa non erit, sed pars, et incompleta: ergo eo ipso subsistet: ergo impossibile est carere subsistentia.

6a quae nam sit causa subsistentiae? Dico, quod cum subsistentia sit de formali natio, et hoc non sit vere aliquid, subsistentiam proprie non habere causam efficientem, sed potius deficientem, scilicet eam entitatem, quae pendit concursum quam unionem inter unam et aliam substantiam, et propter eandem rationem neque habet causam materialem neque formalem; nationes enim non habent tales causas. Hinc quantum denique est, subsistentiam non esse conditionem ad operandum; quia nationes non debent admitti ut conditiones operationis, nisi ubi aliter operationes non possunt intelligi.

Ultima

De Deo.

Metaphisic et finis r.d. i.d. metafisic

Salas